

Intsha iyabuza
izimpendulo ezisebenzayo

UMQULU 2

Le ncwadi izokusiza
ukuba uphendule
imibuzo ephathelene

**NABOBULILI
OBUHLUKILE**

**NEZINGUQUKO
EKUPHILENI**

NOBUNGANE

NESIKOLE NONTANGA

NEZINDABA ZEMALI

NABAZALI BAKHO

NEMIZWA YAKHO

NOKUZILIBAZISA

**NOKUKHULA KWAKHO
NGOKOMOYA**

**Uyasidingga iseluleko
ongasethemba!** Le ncwadi
ethi *Intsha lyabuza—Izimpe-
ndulo Ezisebenzayo*, uMqu-
lu 2, ikunikeza lokho kanye.
Njengomqulu wokuqala, le
ncwadi ihlanganisa izingxoxo
ezaqhutshwa nentsha eningi
emhlabeni wonke. Iseluleko
seBhayibheli esiwusizo sayi-
siza. Manje zitholele ukuthi si-
ngakusiza kanjani wena.

**“Zuza ukuhlakanipha,
zuza ukuqonda.”**

—IzAga 4:5.

Mfundzi Othandekayo:

Inkosi ehlakaniphile uSolomoni yabhala: “Jabula, nsizwa [noma ntombi], ebusheni bakho, futhi inhliziyo yakho mayikwenzele okuhle ezinsukwini zobunsizwa bakho, futhi uhambe ezindleleni zenhliziyo yakho nasezintweni ezibonwa amehlo akho. (UmShumayeli 11:9) Uma usemusha, ukuphila kungajabulisa futhi kube mnandi kakhulu, futhi nathi sifuna ukujabulele. Kepha sikukhuthaza ukuba ukujabulele ngendlela ethokozisa uJehova uNkulunkulu. Ungalokothi ukhohlwe ukuthi uykubona okwenzayo ngokuphila kwakho futhi uyo-kwahlulela ngokwalokho okwenzayo. Yeka ukuthi kuwukuhlakanipha kanjani-ke ukulandela iseluleko sikaSolomoni: “Manje khumbula uMdali wakho Omkhulu ezinsukwini zobunsizwa bakho.”—Um-Shumayeli 12:1.

Sithandazela ukuba amaphuzu akule ncwadi akusize ukwazi ukumelana nezingcindezi nezilingo intsha yanamuyla ebhekene nazo futhi akubonise indlela yokwenza izinqumo ezivumelana nentando kaNkulunkulu. Ngokwenza kanjalo, uyokwenza inhliziyo kaJehova ijabule.—IzAga 27:11.

*ThNdikimba Ebusayo
YoFakazi BakaJehova*

**izikhombo
zengxenye ethi
isibonelo esihle**

UmShulamiti **33**

Umfelokazi
Ompofu **166**

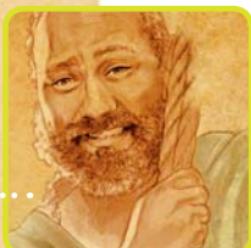
UHezekiya **193**

UJosefa **50**

ULidiya **97**

UPawulu **227**

AmaHebheru
Amathathu **134**

UDavide **257**

U-Asafa **287**

 Kukhona onga-thanda ukukusho ngendlela le ncwadi ekuzuzise ngayo? Bhalela abanyathelisi ekhe-lini elifanele.

Intsha iyabuza izimpendulo ezisebenzayo

UMQULU 2

le ncwadi eka-

© 2008

WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA
All Rights Reserved

Abanyathelisi

WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF SOUTH AFRICA NPC
1 Robert Broom Drive East, Rangeview, Krugersdorp, 1739, R.S.A.
Inyatheliswe Ngo-2012

Le ncwadi ayidayiswa. Ilungiselelwe njengengxenye yomsebenzi wokufundisa
ngeBhayibheli owenziwa emhlabeni wonke osekelwa ngeminikelo yokuzithandela.

Ngaphandle kokuba kuboniswe ngenye indlela, izingcaphuno zemiBhalo zithathwe kuyi-Nguqulo
Yezwe Elisha YemiBhalo Engcwеле yolimi lwanamuhla.

Amagama enye intsha ashintshiwe kule ncwadi.

Photo Credits: Page 165: Woman with firewood: Godo-Foto;
European city: © 2003 BiblePlaces.com

Questions Young People Ask—Answers That Work, Volume 2
Made in the Republic of South Africa
Inyatheliswe ERepublic YaseNingizimu Afrika

Zulu (yp2-ZU)

J.G.

■ Umyalezo Wabazali

Entsheni, isikhathi sokukhula singafana nokuhamba entanjeni. Njengoba inyathela kule ntambo, ingabonakala ingaqiniseki—yesaba nokwesaba. Njengomzali, ngezinye izikhathi ungase ufise sengathi ungazivikela izingane zakho zingahambi kule “ndlela.” Kepha ngeke ukwazi ukukwenza lokho, kodwa *ungaba* okuthile ezizimelela kukho. Usesi-mweni esikahle kakhulu sokusiza abantabakho bahlale kule ndlela futhi bakhule babe abantu abadala abathenjwayo.

Kulula ukukusho kunokukwenza, akunjalo? Impela. Ungathi bekuyizolo nje lapho indodana yenu ibingujahidada ogxumagxumayo ongawuvali umlomo; manje isiyibhobhodleyana elingathi vu, elingathandi ukuxoxa nani. Zolo lokhu, intombazanyana yenu ibifuna ukuhamba nani noma kuphi; manje sekuthi ayife uma icabanga ukubonakala nani emphakathini!

Noma kunjalo, akudingeki nizizwe niyizehluleki lapho kufika lezi zinguquko. Ningathola ukuhlakanipha okungani-nikeza isiqondiso esihle nina nengane yenu. Lokhu kuhlakanipha ningakuthola eZwini likaNkulunkulu, iBhayibheli.

Le ncwadi ethi *Intsha Iyabuza—Izimpendulo Ezisebenzayo*, uMqlu 2 iklanyelwe ukunikeza ingane yenu amaphuzu amahle asekelwe emiBhalweni. Uma nibheka Okuphakathi emakhasini 4 no-5 nizothola umqondo wezihloko ezihlukahlukene okukhulunywa ngazo. Kodwa le ncwadi ngeke igcine ngokuninika amaphuzu kuphela. Cabangani ngalokhu okulandelayo:

(1) Le ncwadi ihilela umfundi. Ezindaweni eziningi ingane yakho izocelwa ukuba ibhale phansi izimpendulo zayo zemibuzo ehlukahlukene noma kuthiwe ayiveze uvo lwayo. Ngokwesibonelo, “Uhlelo Lokumelana Nokucindezela Kontanga” emakhasini 132 no-133 luzosiza ingane yenu icabange ngezinkinga ehlangabezana nazo nezindlela zokuzisi-

ngatha. Ngaphezu kwalokho, ingxenyne ngayinye kulezi ezi-
ngu-9 iphetha ngekhasi elinesihloko esithi “Imizwa Yami,”
lapho ingane yenu ingabhalo khona ekucabangayo nemi-
zwa yayo ngezinto ezifunde kuleyo ngxenyne.

(2) Le ncwadi ikhuthaza ukukhulumisana. Ngokwesi-
bonelo, emakhasini 63 no-64 kunebhokisi elithi “Ngingaxo-
xa Kanjani Ngobulili Nobaba Noma Umama?” Ekupheleni
kwesahluko ngasinye kunanebhokisi elithi “Ucabangani?”
Akulona nje ibhokisi lokubukeza kuphela, lingasetshenzi-
swa nasengxoxweni yomkhaya. Ngaphezu kwalokho, isa-
hluko ngasinye sinengxenyne ethi “Engizokwenza!”, umbuzo
wokugcina kuleyo ngxenyne ucela ingane ukuba iqedele lo
musho: “Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba . . .” Le ngxenyne izokhuthaza intsha ukuba ice-
le izeluleko ezinhle kubazali bayo njengoba ikulesi sikhathi
sokuhula.

Isixwayiso: Ukuze nikhuthaze izingane zenu zikukhiphe
konke okusezifubeni zazo, kwamukeleni uma zingathandi
ukunibonisa zona. Ngokuhamba kwesikhathi zingase zini-
tshele imizwa yazo ngalokho ezikubhalile.

Zitholeleni eyenu incwadi futhi niyazi kahle. Njengoba
niyifunda, zamani ukukhumbula konke ukuxakeka, ukudide-
ka nokukhathazeka enaninakho nisakhula. Lapho kufanele-
ka, xoxelani indodana noma indodakazi yenu ngalezo zinto.
Kuyokhuthaza izingane zenu ukuba zinivulele izifuba zazo.
Lapho zikhuluma, lalelani! Uma imizamo yokukhuluma
nazo ingaphumeleli, ningapheli amandla. Noma izingane zi-
ngase zibonise ukuthi azizifuni izeluleko zabazali, zithanda
izeluleko zabazali bazo ngaphezu kwezontanga.

Kuyinjabulo ukwethulela nina nezingane zenu leli thuluzi
elisekelwe eBhayibhelini, futhi sithandazela ukuba libe yisi-
busiso emkhayeni wenu.

Abanyathelisi

okuphakathi

Isandulela: Ngingasitholaphi Iseluleko Eshle? **6**

1 ABOBULILI OBUHLUKILE

- 1 Ingabe Ngikulungele Ukuphola? **14**
- 2 Ziyini Izingozi Zokufihla Ukuthi Uphola Nothile? **21**
- 3 Ingabe Lo Muntu Ungifanele? **28**
- 4 Kunini Lapho Kuwukweqisa Khona? **42**
- 5 Kungani Kumelwe Ngihlale Ngimsulwa? **48**

2 IZINGUQUKO EKUPHILENI

- 6 Kwenzekani Emzimbeni Wami? **58**
- 7 Kuthiwani Uma Ngiyizonda Indlela Engibukeka Ngayo? **67**
- 8 Kungani Kufanele Ngigule Kangaka? **74**

3 OKUPHATHELENE NABANGANE

- 9 Ngingabhekana Kanjani Nesizungu? **86**
- 10 Kungani Umngane Wami Angiphatha Kabi? **92**
- 11 Kuthiwani Ngobungane Kuyi-Internet? **99**
- 12 Yini Engalungile Kangaka Ngenhlebo? **105**

4 ISIKOLE NONTANGA

- 13 Ngingenza Kanjani Kangcono Esikoleni? **114**
- 14 Ngingazivikela Kanjani Esikoleni? **121**
- 15 Ngingamelana Kanjani Nokucindezela Kontanga? **128**
- 16 Ukuphila Okumbaxambili—Ubani Okumelwe Azi? **136**
- 17 Yini Okufanele Ngiyazi Ngabangane Basesikoleni? **142**

5

IZINDABA ZEMALI

- 18 Ngingayithola Kanjani Imali? 150**
- 19 Ngingayisebenzisa Kanjani Imali Yami? 156**
- 20 Kuthiwani Uma Umkhaya Wakithi Umpofu? 165**

6

ABAZALI BAKHO

- 21 Ngingabhekana Kanjani Nokugxekwa? 174**
- 22 Kungani Kunemithetho Eminingi Kangaka? 181**
- 23 Kuthiwani Uma U mzali Wami Engumlutha Wezidakamizwa Noma Wotshwala? 190**
- 24 Yini Okufanele Ngiyenze Uma Abazali Bami Bexabana? 199**
- 25 Ngingajabula Yini Emkhayeni Onomzali Ongayedwa? 208**

7

IMIZWA YAKHO

- 26 Ngingayilawula Kanjani Imizwelo Yami? 218**
- 27 Kungani Nginomuzwa Wokuthi Akufanele Ngenze Amaphutha? 225**
- 28 Ngingabugwema Kanjani Ubungqingili? 231**
- 29 Ngingakuyeka Kanjani Ukucabanga Ngobulili? 237**

8

UKUZILIBAZISA

- 30 Ingabe Kufanele Ngiyidlale Imidlalo Yama-computer? 246**
- 31 Ngingawugcina Kanjani Umcculo Usendaweni Yawo? 253**
- 32 Ngingazijabulisa Kanjani? 263**
- 33 Kungani Kufanele Ngigweme Izithombe Ezingcolile? 273**

9

UKUKHULA KWAKHO NGOKOMOYA

- 34 Kungani Kumelwe Ngiphile Ngezimiso ZeBhayibheli? 282**
- 35 Ngingaba Kanjani Umngane KaNkulunkulu? 289**
- 36 Ngingalumelela Kanjani Ukholo Lwami KuNkulunkulu? 297**
- 37 Ingabe Kufanele Ngibhapathizwe? 304**
- 38 Ngizokwenzani Ngokuphila Kwami? 311**

Ngingasitholaphi

iseluleko esihle?

➤ samantombazane

Ingqondo yakho ikulowaya mfana omuhle osanda kufika ekilasini. Uyacabanga, ‘Akazi nakwazi ukuthi kynomuntu onjengami, konani-ke ukuziphuphela ngaye?’ Ngale nje kwalokho, akuwena wedwaocabanga ngaye. Wonk’ amantombazane ayamfuna lo mfana. Uyakwazi lokho ngoba uyawezwa ekhulumana ngaye njalo.

Ungalindele, nangu ekubheka lo mfana. Akubuke amomotheke, kubande kwamancane kuwe. Umomotheke nawe. Nangu eza kuwe.

“Sawubona,” ekubingelela enamahloni.

“Yebo,” uvuma.

“Igama lami nginguMandla.”

➤ sabafana

Nakhu kuqhamuka abafana ababili ofunda nabo. Kuvele kuxhaphazele amathumbu ngoba sebezame kabilu ukukubhemisa kuleli sonto. Sekuzoba okwesithathu lokhu.

Umfana wokuqala uthi: “Uwedwa futhi namanje? Awuthi ngikuphe umngane.” Ugcizelela igama elithi “umngane” ngokucisha iso njengoba ekhipha okuthile ekhukhwini ekunika kona.

Le nto ayiphethe ifana nogwayi. Wazi kahle ukuthi iwona, lukuthi heqe uvalo.

- “Usanda kufika lapha esikoleni,” kusho wena.
“Abakithi bathuthele kule ndawo emasontweni ambalwa edlule.”
- Awukholwa ukuthi uMandla ukhulumna nawe ngeimpela!
- “Lalela-ke,” kuqhubeka uMandla, “Ngizobe nginephathi ekhaya namuhla ngemva kwesikole. Ungathanda ukuza?”
- Asondele kuwe akucishele iso.
- Uthi: “Abazali bami abekho, kuzobe kukhona notshwala. Uthini, uzokuza?”
- UMandla ulinde impendulo. Noma iyiphi intombazane esikoleni ibizovumela phezulu!
- Wena uzothini?
- “Ngiyaxolisa. Ngikutshelile nje ukuthi angi. . . ” kusho wena.
- Umfana wesibili uyangenela: “Oho, yileli sonto lakho? Konje anivunyelwe ukuzijabulisa!”
- “Noma umane nje uyigwala?” kuchwensa umfana wokuqala.
- “Cha, angilona igwala!” kusho wena ngesibinjana.
- Umfana wesibili uyakugaxa. Asholo phansi: “Thatha.”
- Umfana wokuqala usondeza le nto emhloshana emlo-nyeni wakho abese enyenyeza: “Ngeke sitshele muntu. Akekho ozokwazi.”
- Yini ozoyenza?

IZINTO ezinje zenzeka zonke izinsuku cishe kuwo wonke umhlaba. Iqiniso liwukuthi enye intsha ikulungele kangcono kunenye ukusingatha izimo ezinje. Umfana oyengelwa ukuba abheme angase acabange: ‘Angifuni ukubhema, kodwa sengikhathole yilaba bafana abangifundekela noggwayi. Kungani ngingababonisi ukuthi nami “ngingumuntu ovamile”? Noma, intombazane eshelwayo ingase izitshele: ‘Muhle lo mfana. Kungani *ngingavumi* ukuhamba naye —kube kanye nje kuphela?’

Ngakolunye uhlangothi, intsha eningi iye yaqe qeshwa ukuba ikwazi ukumelela ekukholelwayo. Ngenxa yalokho, ayizizwa icindezeleka *kangako* ukuba yenze okubi—nakuba kungezwakala kuxaka lokhu. Ungathanda yini nawe ukufana naleyo ntsha? Izindaba ezimnandi ziwukuthi *unga-fana* nayo! Kanjani?

iBhayibheli lingakusiza ukuba ubhekane nezinselele zobusha ngokuqiniseka. Linezeluleko ezinhle ngoba liyiZwi likaNkulunkulu eliphefumulelwe. (2 Thimothewu 3:16, 17) Hloba luni lwezinkinga iBhayibheli elingakusiza kuzo? Bheka uhl uolungezansi, ufake u-✓ eduze kwezihloko ozithanda kakhulu wena.

- ☛ **Eziphathelene nabobulili obuhlukile**
- Ukuqonda umzimba wami**
- Ukwakha abangane**
- Ukuphumelela esikoleni**
- Ukusebenzisa imali yami**
- Ukusebenzelana nabazali bami**
- Ukulawula imizwa yami**
- Ukunquma ukuthi ngizozilibazisa ngani**
- Ukuthuthukisa ingokomoya lami**

Njengoba uzobona emakhasini 4 no-5, izihloko ezingenhla zihambisana nezingxeny ezingu-9 zale ncwadi. Yizi-phhi oziphawulile? Ungase uthande ukufunda lezo zingxeny kuqala. Izimiso zeBhayibheli zingakusiza kulezi zici

zokuphila. Le ncwadi oyifundayo manje izokubonisa ukuthi zingakusiza kanjani.*

Le ncwadi izokunikeza namathuba okuveza okucabangayo. Ngokwesibonelo, ngasekupheleni kwesahluko ngasinye, uzothola ibhokisi elithi “Engizokwenza!” Uzocelwa ukuba ubhale okucabangayo mayelana nendlela ongakusebenzisa ngayo okufundile. Amashadi—njengelithi “Uhlelo Lokumelana Nokucindezela Kontanga” ekhasini 132 no-133—azokusiza ukuba ucabangisise kahle ngezinselele obhekana nazo futhi uzenzele indlela yokuzixazulula. Ngaphezu kwalokho, ingxenyne ngayinye yale ncwadi iphetha ngekhasi elinesihloko esithi “Imizwa Yami,” esizokunikeza ithuba lokuba ubhale indlela isici esithile esisebenza ngayo ekuphileni kwakho. Kule ncwadi uzothola namakhasi angu-9 ezindaweni ezihlukahlukene anesihloko esithi “Isibonelo Esihle.” Kula makhasi kuxoxwa ngabantu abahlukahlukena abaseBhayibhelini abafanelekela ukulingiswa.

IBhayibheli liyakunxusa: “Zuza ukuhlakanipha, zuza ukuqonda.” (IzAga 4:5) Igama elithi “ukuhlakanipha” nelithi “ukuqonda” asho okungaphezu kokumane wazi okuhle kokubi. Kudingeka ucabangele zonke izici ezhilelekile. Ngokwesibonelo, ukwazi imiphumela yenkombo engalungile kanye nemivozo yokwenza okulungile kuzokusiza ukwazi ukubhekana nokucindezela kontanga ngokuqiniseka nangesibindi.

Qiniseka ngalokhu: Nakuba izinkinga zakho zingase zibonakale zingaphezu kwamandla, nabanye banazo izinkingga ezifanayo. Baye bahlangabezana nezinkinga ezifana nezakho futhi bazinqoba. Nawe ungazinqoba! Yisebenzise kahle le ncwadi ethi *Intsha Iyabuza*—*Izimpendulo Ezisebenzayo*, uMqulu 2. Izokwenza ugculiseke ukuthi iBhayibheli linezeluleko *ezinhle* kunazo zonke ezitholakalayo!

* Izihloko eziningi zale ncwadi zikhethwe ochungechungeni lwezihloko ezithi “Intsha Iyabuza,” okuyizihloko eziphuma njalo kumagazini i-*Phaphama!* onyatheli-swa oFakazi BakaJehova.

kule ncwadi ...

kunemiBhalo eyinhloko
egcizelela amaphuzu asemqoka

kunengxenye ethi ICEBISO

ukusikisela okuwusizo
okungakwenza
uphumelele

kunengxenye ethi
UBUWAZI ...

amaphuzu
azokwenza
ucabange

kunengxenye ethi engizokwenza!

- amathuba okusho ukuthi
uzokusebenzisa kanjani okufundile

kunengxenye ethi UCABANGANI?

- imibuzo ezokusiza ucabangisise
ngokufundile

kunanengxenye ethi ...

imizwa yami

ingxenye ngayinye
yale ncwadi iphetha
ngekhasi elinesihloko
esithi imizwa yami,
lapho uzobhala khona
okucabangayo

kunengxenye ethi
ISIBONELO ESIHLE
kuxoxwa ngabantu abathile
abaseBhayibhelini abayizi-
bonelo ezinhle zokulingiswa

ABOBULILI OBUHLUKILE

1

*Ake sithi ubona
intombazane nomfana
bebambene ngezandla
bethilileka emaphasishi lapho
kushintshwa amakilasi
esikoleni. Uzizwa kanjani?*

- Awunandaba
- Unomona kancane
- Uyafa umona

*Usebhayisikobho nabangane
bakho bese uphawula
ukuthi wonk' umuntu
uhamba nesithandwa sakhe
—nguwe kuphela ongenabani!
Uzizwa kanjani?*

- Awunankinga
- Uba namahloni
kancane
- Uyafa umona

*Muva nje umngane
wakho omkhulu uqale
ukubonisa isithakazelo
kothile wobulili obuhlukile
futhi sebeyathandana.
Uzizwa kanjani?*

- Uyajabula
- Unomona kancane
- Kuyakucasula

Umfana nentombazane, intombazane nomfana. Ubathola yonk' indawo—esikoleni, emgwaqweni nase-zitolo. Njalo uma ubabona uzwa isifiso esinamandla sokuba nomuntu ophola naye. Kodwa ingabe ukulungele ukuphola nothile? Uma *usukulungele*, ungamthola kanjani umuntu okufanele? Uma usumtholile, ungakugcina kanjani ukuthandana kwenu kuhlanzekile? **Izahluko 1-5** zizokusiza uphendule le mibuzo.

1

Ingabe ngikulungele ukuphola?

“Kuningi okungicindezela ukuba ngiqome. Kukhona nenqwaba yabafana abahle.”—UWhitney.

“Amanye amantombazane avele angishele ingcaca, futhi kuye kuthi angivume. Kodwa uma ngingabuza abazali ukuthi ngenzenjani, ngiyazi ukuthi bazothini.”—UPhillip.

ISIFISO sokuba nomuntu okhethekile—nesokuba nomuntu ocabanga ukuthi wena ukhethekile—singaba namandla kakhulu, ngisho usemncane. UJenifer uyakhumbula: “Ngaqala ukuzizwa ngicindezeleka ukuba ngijole lapho ngineminyaka engu-11.” UBrittany uthi: “Esikoleni uba nomuzwa wokuthi awuphelele kahle uma ungathandani namuntu—nanoma ubani njel!”

Wena-ke? Ingabe wena usukulungele ukuphola? Ukuze si-phendule lo mbuzo, kudingeka siqale siphendule umbuzo oyisi-sekelo:

Kuyini “Ukuphola”?

Phawula impendulo yakho yemibuzo elandelayo:

***Ujwayele ukuya ezindaweni ezithile nothile
wobulili obuhlukile. Ingabe niyaphola?***

- Yebo
 Cha

Wena nothile wobulili obuhlukile niyakhangana.

Nithumelelana imiyalezo ngomakhalekhukhwi-noma nikhulume ocingweni izikhathiezininingana ngosuku. Ingabe niyaphola?

- Yebo
 Cha

***Njalo lapho nihlangene nabangane bakho,
unaka kakhulu umuntu ofanayo wobulili
obuhlukile. Ingabe niyaphola?***

- Yebo
 Cha

Kungenzeka awubanga nenkinga yokuphendula umbuzo wokuqala. Kodwa kungenzeka uye wabambeka ngaphambi kokuphendula owesibili nowesithathu. *Kuyini* ngempela ukuphola? Ukuphola kuyinoma yibuphi ubungane obuhilela imizweloyothando ngomunye umuntu, ebe naye ezizwa kanjalo ngawe. Ngakho, impendulo yale mibuzo emithathu engenhla *ingu-yebo*. Uma wena nomngane wakho wobulili obuhlukile nazana ukuthi ninemizwa yothando ngomunye nomunye futhi nixoxa njalo, kungakhathaliseki ukuthi kungocingo noma ubuso nobuso, emphakathini noma esithe, nisuke niphola. Ingabe usukulungele lokho? Ukucabanga ngemibuzo emithathu kuzokusiza uthole impendulo.

Kungani Ufuna Ukuphola?

Emiphakathini eminingi ukuphola kuyindlela eyamukeleka-yo yokuba abantu ababili bazane kangcono. Kodwa ukuphola kufanele kube nenhloso ehloniphekile—yokusiza insizwa netombi ukuba babone ukuthi bayafuna yini ukushada.

Kuyavunywa, abanye ontanga yakho bangase bakuthathe

***Uma uphola kodwa ungahlose
kushada, wenzisa okwengane edlala
ngethoyizi elisha bese illahla***

kalula ukuphola. Mhlawumbe kubona kumane nje kumnandi ukuba nomngane okhethekile wobulili obuhlukile, bengahlose kushada. Abanye bangaze babheke lowo mngane wabo nje ngophawu lobusoka noma umuntu abachoma ngaye. Nokho, ngokuvamile abantu abaphola ngalezi zizathu bisheshe bahlukane. “Intsha eningi epholayo iyehlukana nge-mva kwesonto elilodwa noma amabili,” kusho intombazane okuthiwa uHeather. “Ibheka ukuphola njengento yesikhashana —ngomqondo othile okuyilungiselela isehlukaniso kunomshado.”

Ngokusobala, uma uphola nothile uyayithinta imizwa yakhe. Ngakho, qiniseka ukuthi izinhloso zakho zinhle. Cabanga ngalkhu: Ubungathanda yini ukuba umuntu adlale ngemizwa yakho sengathi iyithoyizi lengane—edlala ngalo isikhashana ibuye ili-shiye ngokushesha? Osemusha okuthiwa uChelsea uthi: “Kuthi angithi ukuphola okokuzijabulisa nje, kodwa akumnandi uma omunye ezimisele kanti omunye uyadlala.”

Uneminyaka Emingaki?

Ucabanga ukuthi osemusha kufanele aqale ukuphola eneminyaka emingaki?

Manje buza oyedwa noma bobibili abazali bakho umbuzo ofanayo, bese uyibhala phansi impendulo yabo.

Cishe inombolo yokuqala oyibhale phansi incane kuney-sibili. Noma mhawumbe akunjalo! Hleze uphakathi kwentsha eningi eye yakhetha ngokuhlanipha ukungapholi ize ikhule ngokwanele ukuba izazi kahle. Yilokho anquma ukukwenza

uDanielle oneminyaka engu-17. Uthi: "Uma ngicabanga ngeminyaka emibili edlule, lokho engangiyokubheka kumuntu engifuna ukushada naye kuhluke kakhulu kulokho engingakubheka manje. Empeleni, ngisho namanje angizethembi ukuthi ngingasenza isinqumo esinjalo. Uma sengi-zazi ukuthi ngifunani, ngiyobe sengiyacabanga ukuthi ngiyaphola yini."

Kunesinye isizathu esenza kube ukuhlakanipha ukulinda. IBhayibheli lisebenzisa inkulomo ethi "ukuqhuma kobusha" uma licha-za isikhathi imizwa yobulili nemizwelo yothando eqala ngaso ukuba namandla. (1 Korinte 7: 36) Ukuba nobuhlobo obuseduze nothile wobu-lili obuhlukile phakathi nale nkathi kungabhebhethekisa inkanuko futhi kuholele ekuziphatheni okubi. Yébo, lokhu kunga-se kungasho lutho kontanga yakho. Abaningi babo bahahe kabi ukuzwa ukuthi ubulili bunjani.

Kodwa wena ungacabanga nge-ndlela ehlukile kunale! (Roma 12:2) Angithi neBhayibheli liku-khuthaza ukuba 'ubalekele ukuziphatha okubi kobulili.' (1 Korinte 6:18, *New International Version*) Uma ulinda uze udlule eku-qhumeni kobusha, 'ungayiphe-beza inhlekelele.'—UmShuma-yeli 11:10.

UBUWAZI ...

Ukuhlola okuhlukahlu-kene kubonisa ukuthi abantu abashada bengaphansi kweminyaka engu-20 ubudala cishe bayohlukana ingaka-pheli iminyaka emihlanu.

Ingabe Usukulungele Ukushada?

Ukuze ukwazi ukuphendula lo mbuzo ongenhla, zihlolisisé. Cabanga ngalokhu okulandelayo:

Ubuhlobo. Ubaphatha kanjani abazali bakho nezingane za-kini? Ingabe uvame ukuhluthuka, mhlawumbé ubakhahle noma ubabhuqe ukuze uveze umbono wakho? *Bona* bangathini ngawe kulokhu? Indlela ophatha ngayo abakini ibonisa indlela

**“Ngicabanga ukuthi kufanele uphole
nomuntu omkhathalelayo ngempela futhi
ube unomuzwa wokuthi ningalakha ikusasa
ndawonye. Uthanda umuntu, hhayi nje
ukuphola.” —U-Amber**

oyomphatha ngayo umuntu oyoshada naye.—Funda eyabase-Efesu 4:31.

Isimo sakho. Ingabe ungumuntu obona okuhle esimweni esithile noma okubi? Ingabe uyacabangela noma uhlale ufunu ukuba izinto zensiwe ngendlela ethile—ngendlela *yakho*? Uyakwazi yini ukuzibamba ezimweni ezinzima? Ingabe uyabekezela? Ukuhlakulela izithelo zomoya kaNkulunkulu manje kuyokusiza ulungele ukuba indoda noma inkosikazi ngesikhathi esizayo.—Funda eyabaseGalathiya 5:22, 23.

Imali. Uyisebenzisa kanjani imali? Ingabe uhlale unezikweli? Uyakwazi ukugcina umsebenzi? Uma ungakwazi, uhlulwa yini? Ingabe kungenxa yomsebenzi? umqashi? Noma kungenxa yomkhutshana othile noma isici esithile okudingeka usebenzele kuso? Uma uhluleka ukuphatha eyakho imali, ucabanga ukuthi uyoiphatha kanjani eyomkhaya wakho?—Funda eyoku-1 Thimothewu 5:8.

Ingokomoya. Uma ungomunye woFakazi BakaJehova, unaziphi izimfanelo ezingokomoya? Ingabe kuzisukela kuwe ukufunda iZwi likaNkulunkulu, ukuhlanganyela enkonzweni nokuphendula emihlanganweni yobu-Kristu? Umuntu ozoshada naye ufanelwe umuntu oqinile ngokomoya.—Funda umShumayeli 4:9, 10.

ICEBISO

**Ukuze ulungele ukuphola
nokushada, funda eyesi-
2 Petru 1:5-7 bese
ukhetha imfanelo eyodwa
okudingeka usebenzele
kuyo. Ngemva kwenyanga,
bheka ukuthi kungakan-
nani osukufundile ngaley-
mfanelo—futhi waku-
thuthukisa.**

**“Okhaliphile uyazicabangela
izinyathelo zakhe.”** —IzAga 14:15.

Lokho Ongakwenza

Ukucindezelwa ukuba upholé ungakakulungeli kungafana nokuphoqwa ukuba ubhale izivivinyo zezifundo ongakazifundi. Ngokusobala, bekungeke kulunge! Udinga isikhathi sokutadi-sha izifundo zakho ukuze ukwazi ukujwayelana nohlobo lwezi-nkinga oyobhekana nalo esivivinyeni.

Kuyafana nangokuphola. Njengoba sesibonile, ukuphola akuyona indaba yokudlala. Ngakho, ngaphambi kokuba ugxile kumuntu oyedwa ngokukhethekile, kudingeka uzinike isikhathi sokufunda “isifundo” esibaluleke kakhulu—indlela yokwakha abangane. Kamuva, lapho uthola umuntu ofanelekayo, uyoba sesimweni esikahle sokwakha ubuhlobo obuqinile. Kakade, um-shado ophumelelayo wakhiwa abantu ababili abangabangane abakhulu.

engizokwenza!

*Ukuze ngilungele ukushada, kudingeka ngisebenzele
kulezi zimfanelo:*

Ngingasebenzela kulezi zimfanelo ngoku-

*Engingathanda ukukubuza umzali wami (abazali)
ngale ndaba*

Ukulinda ngaphambi kokuba uphole ngeke kukuncishe inkululeko. Kunalokho, kuyokunikeza inkululeko *eyengeziwe* yokuba ‘ujabule ebusheni bakho.’ (UmShumayeli 11:9) Uyoba nanesikhathi sokuzilungiselela ngokuba uthuthukise ubuntu bakho, futhi okubaluleke kakhulu, ingokomoya lakho.—IsiLilo 3:27.

Usalindile, *ungakwazi* ukujabulela ubudlelwane nabobulili obuhlukile. Iyiphi indlela engcono yokwenza lokhu? Zihlanganise nabanye emaqenjini axubile aqondiswe kahle. Intombazane okuthiwa u Tammy ithi: “Ngicabanga ukuthi kumnandi ngaleyo ndlela. Kungcono ukuba nabangane abaningi.” UMonica uymvumela. Uthi: “Ukuba nobudlelwane eqenjini kuwumqondo omuhle ngempela ngoba uhlangana nabantu abanobuntu obuhlukahlukene.”

Kanti uma usheshe ugxila kumuntu oyedwa, uzidonsela amanzi ngomsele. Ngakho ungajahi. Lesi sikhathi sokuphila kwakho sisibenzisele ukufunda indlela yokwakha abangane nokubagcina. Kamuva, uma ukhetha ukuphola, uyobe usuzazi kangcono wena nokuthi yini oyifunayo kumuntu oyohlala naye ukuphila kwakho konke.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ingabe ulingeeka ukuba uphole kodwa ubafihlele abazali bakho? Ziningi izingozi zalo mkhuba kunokuba uqaphela.*

UCABANGANI?

- **Kukuziphi izimo ezifanelekayo ongazihlanganisa kuzo nabobulili obuhlukile?**
- **Ungabonisana kanjani nengane yakini efuna ukuphola kodwa ibe isencane kakhulu?**
- **Uma uphola kodwa ungahlose kushada, lokho kungase kuyithinte kanjani imizwa yophola naye?**

Ziyini izingozi zokufihla ukuthi uphola nothile?

UJessica wayebhekene nenkinga. Yaqala lapho umfana othile ayefunda naye, uJeremy, eqala ukubonisa izimpawu zokuthi uyamthanda. Uthi: "Wayemuhle kakhulu, futhi abangane bami babethi uhlionipheke kunabo bonke abafana engiyoke ngihlangane nabo. Iningana lamantombazane lalike lazidlisa satshanyana kuye, kodwa wayengayingeni leyo. Wayezithandela mina ngedwa."

Kungakabiphi, uJeremy washela uJessica. UJessica wamchazela ukuthi njengomunye woFakazi Bakajehova, wayengeke avunyelwe ukuba athandane nomuntu okwenye inkolo. Uthi: "Kodwa uJeremy weza neqhingga. Wangibuza, 'Kungani singavele sibafihlele abazali bakho ukuthi siyaphola?'"

UMA othile okukhangayo ebengasikisela lokhu, ubungamphendula kanjani? Kungase kukumangaze ukwazi ukuthi uJessica wahambisana naleli qhinga lika Jeremy. Uthi: "Ngangiqiniseka ukuthi uma ngingaphola naye, ngizokwazi ukumfundisa ukuthanda uJehova." Zambahama kanjani izinto? Sizobuye sizwe. Okokuqala, ake sibone ukuthi abanye bambeka kanjani ogibenilokufihla ukuthi baphola nothile.

Isizathu Sokuba Bakwenze

Kungani abanye *befihla* ukuthi kunomuntu abaphola naye? Insizwa okuthiwa uDavid ikufingqa kanje, "Bayazi ukuthi abazali

babo ngeke bakuvumele lokho, ngakho bayabafihlela.” UJane uveza okunye okungenzeka kube isizathu. Uthi: “Ukufihla ukuthi kunomuntu ophola naye kuyindlela yokuvukela. Uma uno-muzwa wokuthi awuphethwe njengomuntu osekhulile ocabanga ukuthi usunguye, unquma ukuthi uzokwenza okufunayo futhi ungabatsheli abazali bakho.”

Zikhona yini ezinye izizathu ongazicabanga ezingenza abanye balingeke ukuba bafihle ukuthi baphola nothile? Uma zikhona, zibhale ngezansi.

Uyazi ukuthi iBhayibheli likuyala ukuba ulalele abazali bakho. (Efesu 6:1) Uma abazali bakho bengavumi ukuba uphole nothile, kumelwe ukuba banesizathu esizwakalayo.

Nokho, ungamangali uma uzithola ucabanga kanje:

● *Ngizizwa sengathi kukhona okungi-phuthelayo ngoba won' umuntu uya-phola ngaphandle kwami.*

● *Ngikhangwa othile onezinkolelo ezingafani nezami.*

● *Ngingathanda ukuphola nom-Kristu, nakuba ngisemncane ka-khulu ukuba ngishade.*

Cishe uyazi ukuthi abazali bakho bangathini ngalokhu.

Nasenhлизиweni yakho uyazi ukuthi abazali bakho baqinisi-le. Noma kunjalo, ungase uziwe njengentombaza-ne okuthiwa uManami, ethi: “Ukucindezelə ko-kuba ngiphole nothile

kukhulu kakhulu kangangokuba ngiye ngizibuze ukuthi kungani mina ngingakwenzi. Izingane namuhla aziyingeni nakuyingena eyokungapholi namuntu. Futhi nje akumnandi ukungabi nasokal! Abanye abakuleso simo baye baqala ukuphola nothile, babafihlela abazali babo. Kanjani?

“Kwathiwa Singatsheli Muntu”

Inkulumo ethi “ukufihla ukuthi uphola nothile” iyodwa nje isi-kisela ukukhohlisa okuthile, futhi yilokho okukwenza kuphumelele. Abanye bayafihla ukuthi bayaphola ngokuxhumana ngoku-yinhloko ngocingo noma nge-Internet. Phambi kwabantu bame nje bangabangane, kodwa imiyalezo ababhalelana yona ngama-computer nomakhalekhukhwini kanye nezingxoxo ababa nazo ngocingo kuveza esinye isithombe.

Enye indlela ewubuqili ukuhlela ukwenza izinto ngamaqembu, kanti kamuva yilowo nalowo uzozihambela nesithandwa sakhe. UJames uthi: “Ngelinye ilanga samenywa njengeqembu ukuba sihlangane ndawana-thile, kamuva sathola ukuthi yonke le nto yayihlelelwé ukuba ababili egenjini bakwazi ukuba ndawonye. Kwathiwa singatsheli muntu.”

Ngokuvamile, njengoba uJames ebonisa, ukufihla ukuthi kuhnombantu ophola naye kuphumelela ngosizo lwabangane. UCarol uthi: “Okungenani umngane oyedwa usuke eyazi indaba kodwa akhethe ukungasho lutho ngoba engafuni kuthiwe uyace-bana.” Ngezinye izikhathi kuhilela ukungathembeki ngamabomu. UBeth oneminyaka engu-17 uthi: “Abaningi bayafihla ukuthi bayaphola ngokuqamba amanga kubazali lapho beya endaweni ethile.” UMisaki oneminyaka engu-19 wakwenza lokho. Uthi: “Kwakudinge ka ngiwaqambe kahle amanga. Ngangiqaphela ukuba ngingawaqambi amanye amanga

UBUWAZI . . .

Ubuhlubo obuhlala njalo busekelwe ekwethe-mbaneni. Ukufihla ukuthi uphola nothile kwenza abazali bakho bangakwethembni futhi akusiqinisi isisekelo sobuhlubo bakho nomuntu ophola naye.

“Sifisa ukuziphatha ngokwethembeka ezintweni zonke.”—Hebheru 13:18.

• • • • •

ngaphandle kwalawo aphathelene nokuqoma kwami ukuze abazali bami bangalahlekelwa ukungethemba.”

Izingibe Zokufihla Ukuthi Uyaphola

Uma ulingeka ukuba ufhile ukuthi uphola nothile—noma uma vele ufhilile—kufanele uzibuze le mibuzo emibili elandelayo:

Iyongiholelaphi le nkambo? Ingabe uzimisele ukushada nalo mutu maduzane? U-Evan oneminyaka engu-20 uthi: “Ukuphola ningenayo injongo yokushada kufana nokukhangisa ngento ongayidayisi.” Ungaba yini umphumela? IzAga 13: 12 zithi: “Ukuhlehliswa kwento elindelwe kuyayigulisa inhliziyo.” Ingabe ngempela ufunu ukwenza inhliziyo yomuntu omthandayo igule? Nasi esinye isixwayiso: Ukufihla ukuthi kunomuntu ophola naye kuyokuncisha usizo lothando obungaluthola kubazali bakho nakwabanye abantu abadala abakukhathalelayo. Ngenxa yalokhu, makhulu amathuba okuba uwele ogiben i lokuziphatha okubi kobulili.—Galathiya 6:7.

UJehova uNkulunkulu uzizwa kanjani ngalokhu engikwenzayo? IBhayibheli lithi: “Zonke izinto zize futhi zenekwe obala emehlweni alowo esiyolandisa kuye.” (Hebheru 4:13) Ngakho uma ufhila ukuthi uphola nothile—noma ukuthi umngane wakho uphola nothile—uJehova uyakwazi kakade lokho. Futhi uma kuhilela nokukhohlisa, unesizathu esihle sokukhathazeka. UJehova uNkulunkulu uyakuzonda ukuqamba amanga. Ngeempela, “ulimi olunamanga” luqokonyisiwe eBhayibhelini phakathi kwezinto uNkulunkulu azizondayo!—IzAga 6:16-19.

Phumela Obala

Ngokuqinisekile, uyobe wenza kahle ngokuxoxa nabazali bakho noma nomKristu ovuthiwe osekhulile uma kukhona umuntu ophola naye ngokuyimfihlo. Uma futhi umngane wakho ef-

**Ukungamcebi umngane
wakho ukuthi uyafihla
ukuthi uphola nothile
kufana nokungamcebi
umuntu ofobela amaswidi
ebe enesifo sikashukela**

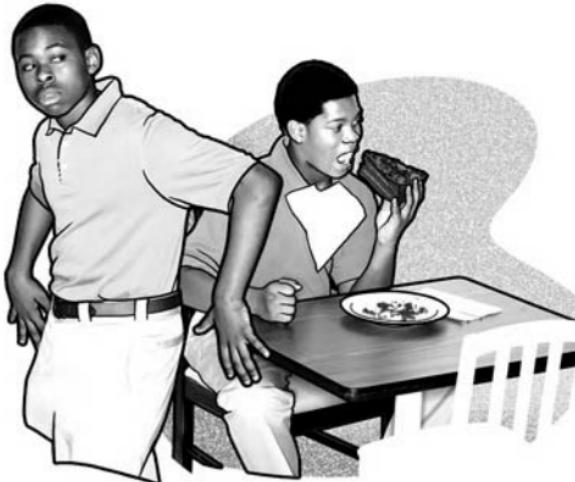
hla ukuthi uphola nothile, ungahlanganyeli naye kuleso senzo ngokumsiza afihle ukuthi uyaphola. (1 Thimothewu 5:22) Ko-nje ungazizwa kanjani uma ubuhlobo babo buba nemiphumela eyingozi? Ubungeke yini nawe ube necala ngezinga elithile?

Ake sithi umngane wakho unesifo sikashukela kodwa uzigxisha ngoswidi ngokufihla. Bese wena uyakuthola lokho, kodwa akuncenge ukuba ungatsheli muntu, ubungenzenjani? Yini ebingaba semqoka kuwe—ukufihla okwenziwa umngane wakho noma ukuthatha isinyathelo esingasindisa ukuphila kwakhe?

Ubhekene nesimo esifanayo uma wazi ukuthi umuntu om-jwayele ufihlile ukuthi uphola nothile. Un gesabi ukuthi ubunga-ne benu bungonakala unomphela. Ngokuhamba kwasikhathi, umngane weqiniso uyobona ukuthi ubuzama ukumsiza.—IHubo 141:5.

Bayakufihla Noma Kuseyinto Yabo Bodwa?

Yiqiniso, akuzona zonke izimfihlo eziphathelene nokuthandana ezhilela ukukhohlisa. Ngokwesibonelo, ake sithi insizwa ne-ntombi bangathanda ukwazana kangcono kodwa basafuna ukuba

ICEBISO

**Akudingeki
ushay' icilongo lokuthi
wena uphola nothile.
Kodwa batshele labo
abanelungelo lokwazi.
Ngokuvamile, labo
kuyoba abazali bakho
nabazali bomuntu
ophola naye.**

kube yinto yabo bodwa okwesikhashana. Mhlawumbe, njengoba kwasho insizwa egama layo nguThomas, “abafuni ukufundekelwa ngemibuzo efana nothi, ‘Manje nishada nini?’”

Ukucindezela okungafanele okuvela kwabanye kungaba yingozi ngempela. (IsiHlabeledelo SeziHlabeledelo 2:7) Ngakho-ke, lapho besanda kuqala ukuphola, abanye bangase bakhethethe ukungabatsheli abantu. (IzAga 10:19) U-Anna oneminyaka engu-20, uthi: “Lokhu kuniyeza abantu abibili isikhathi sokunquma uku-thi bazimisele yini ukuqhubeka bethandana. Uma bezimisele, babe sebetshela nabanye.”

Ngesikhathi esifanayo, kungaba kubi ukufihlela abantu abanelungelo lokwazi ukuthi niyaphola, njengabazali bakho noma balowo ophola naye. Ngempela, uma ubafihlela abanye ngo-kuphola kwenu, kufanele uzibuze ukuthi *kungani*. Ingabe uyazi enhliziyweni yakho ukuthi abazali bakho bangaba nezizathu ezi-zwakalayo zokwenqaba?

“Ngangazi Ukuthi Kufanele Ngenzeni”

UJessica, okukhulunye ngaye ekuqaleni, wawushintsha umqondo wokufihla ukuthi uphola noJeremy lapho ezwa oku-

engizokwenza!

Uma ngifihlile ukuthi kunomKristu engiphola naye, ngizo-

Uma umngane wami efihla ukuthi uphola nothile, ngizo-

*Engingathanda ukukubuza umzali wami(abazali)
ngale ndaba*

“Ngayeka ukuthandana nalo mfana. Yebo, kwaku-buhlungu ukuya esikoleni, ngimbone nsuku zonke. Kodwa uJehova uNkulunkulu ukwazi ukubona konke okuhilelekile, kanti thina asikwazi. Kumelwe simethembe nje kuphela.” —UJessica

hlangenwe nakho komunye umKristu owayesesimweni esifanayo. UJessica uthi: “Ngemva kokuzwa ukuthi wahlukana kanjani nesoka lakhe, ngangazi ukuthi kufanele ngenzeni.” Ingabe kwa-ba lula ukuhlukana nalo mfana? Cha! UJessica uthi: “Wayenge-kho omunye umfana engangike ngamthanda njengaye. Kwaphe-la amasonto ngikhala nsuku zonke.”

Nokho, uJessica wayemthanda uJehova. Nakuba ayepahambukile, wayefuna ngempela ukwenza okulungile. Ngokuhamba kwasikhathi, ubuhlungu bokuhlukana nalo mfana badamba. Uthi: “Ubuhlobo bami noJehova manje sebungcono kakhulu kuanangaphambili. Ngibonga kakhulu ngokuthi usinika isiqondiso esisidingayo ngesikhathi esifanele!”

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO Usukulungele ukuphola nothile, futhi usumtholile umuntu omthandayo. Kodwa ungazi kanjani ukuthi ukufanele lo muntu?

UCABANGANI?

- Cabangela izimo ezintathu ezbihalwe ngokugqamile ekhasini 22. Yisiphi kulezi zimo esichaza indlela ozizwa ngayo ngezinye izikhathi, uma sikhona?
- Ungasilungisa kanjani leso simo ngaphandle kokufihla ukuthi uphola nothile?
- Ukube ubuwazi ukuthi umngane wakho uyafighla ukuthi uphola nothile, ubungasingatha kanjani leso simo, futhi kungani ubungakhetha ukusisingatha ngaleylo ndlela?

A close-up photograph of a young woman with long brown hair. She is resting her chin on her hand, looking directly at the camera with a thoughtful expression. She is wearing a pink top and a yellow patterned skirt. A red number '3' is in the top right corner.

3

Ingabe
lo muntu
ungifanele?

Ake uzinike isikhashana uphendule le mibuzo:

Yiziphi izimfanelo njengamanje obungazibheka nje-ngezibalulekile kumuntu ongashada naye? Kulolu hlu olungezansi, faka u-✓ ezimfanelweni ezineocabanga ukuthi zibaluleke kakhulu. Kufanele abe umuntu

- Obukeka kahle Othanda izinto ezingokomoya
 Onobungane Onokwethenjelwa
 Odumile Oziphethe kahle
 Onamahlaya Onemigomo

Lapho usemncane, kwake kwenzeka wathatheka ngomuntu othile? Kulolu hlu olungenhla, faka u-✗ emfanelweni eyayikukhanga kakhulu kulowo muntu ngaleso sikhathi.

AKUKHO lutho olungalungile *nganoma iyiphi* kulezi zimfanelo ezingenhla. Ngayinye iyakhanga. Kodwa awuvumi yini ukuthi uma usabanjwe uthando lokuthatheka lapho usemusha, uvame ukugxila ezimfanelweni ezingabalulekile, njengalezi ezisohlwini olukwesobunxele?

Kepha njengoba ukhula, uqala ukusebenzisa amandla akho okuqonda ubheke izinto ezigulile, njengalezi ezisohlwini olukwesokudla. Ngokwesibonelo, uqala ukubona ukuthi lowaya phuma langa sikothe wangakini angase angabi umuntu onokwethenjelwa noma ukuthi lowaya mfana oyisilomo ekilasini angase angabi umuntu oziphethe kahle. Uma usudlulile ekughumeni kobusha, cishe ubheka ngale kwezimfanelo ezingabalulekile ukuze uphendule lo mbuzo, “Ingabe lo muntu ungfanele?”

Zazi Wena Kuqala

Ngaphambi kokuba ucabangele ukuthi ubani okufanele, kudingeka uzazi kahle wena. Ukuze uthole ukuthi ungumuntu onjani, phendula le mibuzo:

Yiziphi izimfanelo zami ezinhle?

Kukuphi lapho ngibuthaka khona noma lapho
ngishiyeka khona?

Nginaziphi izidingo ezingokomzwelo nezingokomoya?

Ukuzazi wena akulula, kodwa imibuzo enjengale ingakusiza. Lapho usuzazi kangcono, uyokulungela kangcono ukuthola umuntu oyokhulisa izimfanelo zakho ezinhle kunokuba agqamise ubuthakathaka bakho.* Kuthiwani uma ucabanga ukuthi usumtholile umuntu onjalo?

Ingabe Noma Ubani Nje Uyafaneleka?

“Ngicela ukukwazi kangcono.” La mazwi angakwenza uxwaye noma ufe injabulo—kuye ngokuthi ashiwo ubani. Ake sithi uyavuma. Njengoba isikhathi siqhubeke, ungabona kanjani ukuthi isoka lakho noma intombi yakho ikufanele *wena*?

Ake sithi ufunu ukutheenga icicathulo ezintsha. Ungeuna esitolo, ubone icicathulo ozithandayo. Uyazilingani

* Ungafunda okwengeziwe ngawe ngokucabanga ngemibuzo eseSahlukweni 1 ngaphansi kwasihlokwana esithi “Ingabe Usukulungele Ukushada?”

Ngeke ulinganwe yinoma yisiphi isicathulo; ngokufanayo, ngeke ufanelwe yinoma ubani

sa, bese uthola ukuthi—ngeshwa—ziyakumpintsha. Ubunge-nzenjani? Ubungazithenga? Noma ubungabheka ezinye? Ngokusobala, okugcono ukuba uzibuyisele bese ubheka ezinye. Bekungeke kube ukuhlakanipha ukuhamba ugqoke izicathulo ezingakulingani!

Kungokufanayo nangokukhetha umuntu ozoshada naye. Njengoba isikhathi sihamba, baningana abantu bobulili obuhlu-kile abangase bakukhange. Kodwa lokho akusho ukuthi noma ubani nje uyafaneleka. Angithi ufunu umuntu enizophilisana ka-hle naye—umuntu ofanelana nobuntu bakho nemigomo yakho! (Genesise 2:18; Mathewu 19:4-6) Ingabe usumtholile umuntu onjalo? Uma kunjalo, ungaqiniseka kanjani ukuthi uyena okufanele?

Ukubheka Ngalé Kwengaphandle

Ukuze uphendule lo mbuzo wokugcina, mbheke ngomqo-ndo ovulekile lo muntu okukhangayo. Kodwa qaphela! Unga-se uthambekele ekuboneni lokho *ofuna* ukukubona nje ku-phela. Ngakho zinike isikhathi. Zama ukwazi ukuthi ungumu-nu onjani ngempela. Lokhu kuyodinga uzikhangle. Kodwa ku-lindelekile lokho. Ngokwesibonelo: Ake sithi ufunu ukuthe-nega imoto. Kungakanani obungafuna ukukwazi ngayo? Ingabe ubuyokhathalela indlela ebukeka ngayo ngaphandle kuphela? Bekungeke yini kube ukuhlakanipha ukubheka nangaphakathi

***Ucabanga ukuthi
kubalulekile ukungabheki
nje ingaphandle lodwa
lapho uthenga imoto?
Kakhulu kangakanani
lapho ukhetha umngane
womshado!***

—mhlawumbe uthole okuningi ngangokunokwenzeka ngesimo senjini?

Ukuthola umuntu ozoshada naye kubaluleke kakhulu kunoukhetha imoto. Kodwa abanangi abapholayo ababheki ngalé kwengaphandle. Kunalokho, bagijimela ukubala izinto abafana ngazo: ‘Sithanda umculo ofanayo.’ ‘Sithanda ukwenza izinto ezifanayo.’ ‘Sivumelana kuzo zonke izinto!’ Kodwa njengoba sekushiwo ngaphambili, uma usudlulile ngempela ekuqhumeni kobusha, ubheka ngalé kwezimfanelo ezingabalulekile. Ubona nesidingo sokubheka “umuntu osithekile wenhlizyo.” —1 Petru 3:4; Efesu 3:16.

Ngokwesibonelo, kunokugxila ekutheni kungakanani *enivumelana* ngakho, ungase ufunde okuningi ngalowo muntu uma ubheka ukuthi kwenzekani lapho *ningavumelani*. Ngamanye amazwi, lo muntu ukusingatha kanjani ukungaboni ngaso linye —ingabe ufuno izinto zenziwe ngendlela yakhe, mhlawumbe abe ‘nesifuthefuthe sentukuthelo’ noma asebenzise “inkulomo eyihlazo”? (Galathiya 5:19, 20; Kolose 3:8) Noma ingabe ungu-muntu onengqondo—ovumayo ukuba izinto zenziwe ngendlela yomunye ukuze kube nokuthula lapho kungephulwa zimiso zokulgile nokungalungile? —Jako-be 3:17.

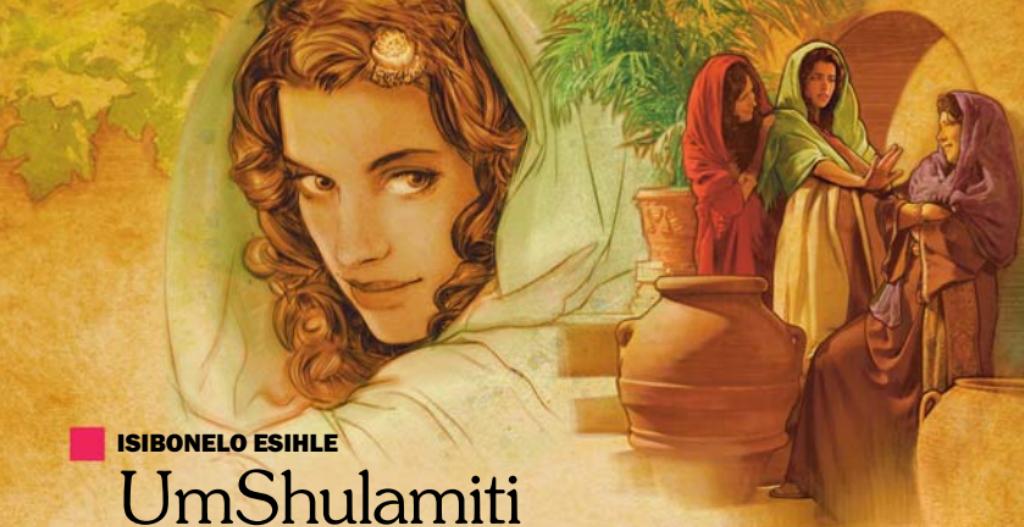
ICEBISO

Yenzani izinto ezembula izimfanelo zenu:

- **Tadishani iZwi likaNkulunkulu ndawonye.**
- **Bhekanani indlela enihlanganyela ngayo emihlanganweni yebandla nasenkonzweni.**

- **Hlanganyelani ekuhanzeni iHholo LoMbuso nasekwakheni izakhiwo.**

Okunye okumelwe ukucabangele: Ingabe lo muntu uthanda ukuxhaphaza, ukulawula abanye, noma unesikhwele? Ingabe ufuno ukwazi konke okwenzayo? UNicole uthi: “Ngiye ngizwe ngabantu abapholayo abaxatshansi-swa ukuthi othile akanakuyimela indaba yokuthi omunye akazange abike ukuthi ukuphi. Ngicabanga ukuthi lokho kuwuphawu olubi.” —1 Korinte 13:4.

ISIBONELO ESIHLE

UmShulamiti

Intombi yomShulamiti iyazi ukuthi kufanele **icabange ngendlela ehluzekile** ezindabeni zothando. Ithi kubangane bayo: “Nginifungisile ukuba ningazami ukuphaphamisa noma ukuvusa uthando kimi luze luzivukele lona.” UmShulamiti uyazi ukuthi **imizwa** ingasheshe ikwenze ucabange ngendlela engahluzekile. Ngokwesibonele, uyaqaphela ukuthi abanye bangamcindezela ukuba avume ukuthandana nomuntu ongafanele. Ngisho nemizwa yakhe **ingafiphaza ukwahlulela okuhle**. Ngakho umShulamiti uba ‘**njengodonga**.’—IsiHlabelelo SeziHlabelelo 8:4, 10.

Ingabe umbono wakho ngothando uvuthwe njengowom-Shulamiti? Ingabe uyokwazi ukungayivumeli inhliziyo yakho ilawule indlelaocabanga ngayo? (IzAga 2:10, 11) Ngezinye izikhathi abanye bangase **bakucindezele** ukuba uthandane nomuntu ungakakulungeli. Kungenzeka nokuba uzilethele kwa-wena lokho kucindezela. Ngokwesibonele, uma ubona umfana nentombazane bebambene ngezandla, ingabe uzizwa **usha amashushu** ukuba nothile ozothandana naye? **Ungamvuma** yini umuntu ongenazo izinkolelo ezifana nezakho ezisekelwe eBhayibhelini? Intombi yomShulamiti **yayivuthi-we** uma kuziwa ezindabeni zothando. Nawe ungfana nayo!

“ningaboshelwa ejokeni”

“Ningaboshelwa ejokeni nabangakholwa.” Lesi simiso seBhayibiheli, esitholakala kweye-2 Korinte 6:14, cishe si-zwakala sihlakaniphile kuwe. Noma kunjalo, ungase uzi-thole ukhangwa umuntu ongakholwa. Kungani? Ngezinye izikhathi kungaba ukubukeka. Umfana okuthiwa uMark uthi: “Ngangiyibona njalo le ntombazane ekilasini lokuvi-vinya umzimba. Yayenza konke engakwenza ukuze izokhu-luma nami. Kwaba lula ukuba sibe abangane.”

Uma uzazi wena futhi uqiniseka ngezinkolelo zakho—futhi uvuthwe ngokwanele ukuba ungabuswa imizwa—uyokwazi okufanele ukwenze. Ngempela, lo muntu—noma ngabe muhle kanjani, uthandeka kanjani, noma ubonaka-la eqotho kanjani—ngeke abenze ngcono ubungane ba-kho noNkulunkulu.—Jakobe 4:4.

Yebo, uma senithandana, ngeke kube lula ukuhlukana—njengoba kwaba njalo ngentombazane okuthiwa uCindy. Uthi: “Ngangikhala zonk’ izinsuku. Ngangihlale ngicaba-nga ngalo mfana, ngisho nasemihlanganweni yobuKristu. Ngangimthanda kakhulu kangangokuba nganginganca-mela ukufa kunokuba sihlukane.” Nokho, uCindy washe-she wakubona ukuhlakanipha kweseluleko sikanina soku-ngathandani nomuntu ongakholwa. Uthi: “Kuhle ukuthi ngahlukana naye. Ngiyaqiniseka ukuthi uJehova uyozina-kekela izidingo zami.”

Ingabe nawe usesimweni esifana nesikaCindy? Uma kunjalo, akudingeki ubhekane naso wedwa! Ungaxoxa na-bazali bakho. Yilokho okwenziwa uJim lapho ezithola esha amashushu ngentombazane ethile esikoleni. Uthi: “Nga-gcina sengicelle abazali bami ukuba bangisize. Yilokho okwangisiza nganqoba le mizwa.” Abadala bebandla nabo bangakusiza. Kungani ungaxoxi noyedwa wabo ngesimo okuso?—Isaya 32:1, 2.

Izinto ezifana nezishiwo ngenhla zigxile ebuntwini nasekuzi-phatheni. Nokho, kubaluleke ngendlela efanayo ukuthola okuthile ngedumela lalo muntu. Abanye bambheka kanjani? Unga-se uthande ukuxoxa nabantu asebenesikhathi bemazi, njenga-bantu abadala ebandleni. Uma wenzenjalo, uyothola ukuthi lo muntu ‘ukhulunyelwa kahle’ yini.—IzEnzo 16:1, 2.

Ungafunda okuningi uma uzibhala phansi izinto oziphawu-layo ngokuthi lo muntu wenzenjani ezicini osekuxoxwe ngazo.

Ubuntu

Ukuziphatha

Idumela

Kuyokuzuzisa nokubheka ibhokisi elithi “Ingabe Uyoba Umyeni Omuhle?” ekhasini 39 noma elithi “Ingabe Uyoba Inko-sikazi Enhle?” ekhasini 40. Imibuzo elapho iyokusiza ukuba unqume ukuthi lo muntu uyoba umngane womshado ofanelaka-yo yini.

Kuthiwani uma ngemva kokucabangela le ndaba, uphetha ngokuthi mhlawumbe lo muntu *akakufanele* wena? Uma kunja-lo, ubhekene nombuzo obalulekile:

Ingabe Kufanele Sihlukane?

Ngezinye izikhathi ukuhlukana kuba isibusiso. Cabanga ngokwenzeka kuJill. Uthi: “Eku-qaleni kwakungijabulisa ukuthi isoka lami lingibuza njalo ukuthi ngikuphi, ngenzani, nginobani. Kodwa kwahamba kwa-hamba lagcina selifuna ngibe nalo *kuphela*. Lalize libe nesikhwele uma nginabasekhaya—ikakhulu-kazi ubaba. Ngenkathi sihlukana,

UBUWAZI ...

**Ukuhlola kubonise
kaningi ukuthi imishado
yabantu abasezinkolweni
ezinge-fani isethubeni
elikhulu lokuphela
ngesahlukaniso.**

**“Ngisho nangemikhuba yakhe
umfana uzenza aqashelwe ukuthi
umsebenzi wakhe uhlanzekile
futhi uqotho yini.”—IzAga 20:11.**

• • • • • • •

kwaba sengathi kunomthwalo omkhulu osusiwe emahlombe ami!”

USarah naye wabhekana nesimo esifanayo. Waphawula ukuthi uJohn, insizwa ayephola nayo, yayibhuqa, ihlupha futhi iluhlaza. USarah uyakhumbula: “Ngelinye ilanga ngamli-nda amahora amathathu engafiki! Lapho efika wa-

vele wangamnaka umama ngesikhathi emvulela umnyango, wayesethi kimi: ‘Asihambe. Sesishiywe isikhathi.’ Wangasho ukuthi ‘*Ngishiywe isikhathi*,’ kodwa wathi ‘*Sishiywe isikhathi*.’ Kwakufanele axolise noma achaze ukuthi wayebanjwe yini. Ngaphezu kwa-kho konke, kwakufanele ahloniphe umama!” Kuyavunywa, isenzo noma isici esisodwa esidumazayo asisho ukuthi kufanele nihlukane. (IHubo 130:3) Kodwa lapho uSarah ephawula ukuthi kwakuwumkhuba kaJohn ukuba luhlaza kungeyona into ethuke yenzeka, wanqua-ma ukuba bahlukane.

Kuthiwani uma nawe, njengoJill no-

Sarah, unquma ukuthi umuntu ophola naye ngeke abe umngane womshado ofanelakayo? Uma kunjalo, *musa ukuyiziba imizwa yakho!* Nakuba kungase kube nzi-ma ukukwamukela, kungaba ngcono kakhulu ukuba nihlukane. IzAga 22:3 zithi: “Unokuqonda lowo oboné inhlekelele wabe esecasha.” Ngokwesibonelo, uma umuntu ophola naye ebonisa uphawu oluyingozi olulodwa noma ngaphezulu ezisemakhasini 39 no-40, kungaba kuhle kakhulu ukuba nihlukane—okunge-nani kuze kube yilapho leyo nkinga isilungisiwe. Yiqiniso, ku-

“

**Indlela umuntu ophola naye aphatha
ngayo abakubo, yindlela ayokuphatha
ngayo nawe.**

—UTony

”

ngase kungabi lula ukuhlukana. Kodwa umshado uyisibopho saphakade. Kungcono ukuphila nobuhlungu besikhashana ma-nje kunokuba uhlushwe umuzwa wokuzisola ukuphila kwakho konke kamuva!

Indlela Yokumtshela

Kufanele umtshele kanjani ukuthi ucu aluhlangani? Okoku-qala, khetha indawo efanele eningaxoxela kuyo. Kungaba indawo enjani? Cabanga ngokuthi wena ubungathanda ukuphathwa kanjani esimweni esinjalo. (Mathewu 7:12) Ingabe ubungathanda ukutshelwa phambi kwabantu? Cishe ubungeke. Akutuseki ukumala ngokushiya umyalezo ocingweni, ngokubhala umyalezo ngomakhalekhukhwini noma nge-computer, ngaphandle kwalapho izimo zibizela lokho. Kunalokho, khetha isikhathi nendawo eyonenza ni-kwazi ukuxoxa ngalolu daba olubaluleke kangaka.

Yini okufanele uyisho lapho kufika isikhathi sokubhoboza ithumba? Umphostoli uPawulu wa-khuthaza amaKristu ukuba “akhulume iquiniso” komunye nomunye. (Efesu 4:25) Ngakho indlela enhle kakhulu ukuba nesu lokungacunuli kodwa uqine. Yisho ngokucacile ukuthi kungani uca-banga ukuthi lobu buhlobo ngeke buphumelele. Akudingeki umbalele uhide lwamaphutha akhe noma umgxek. Eqinisweni, esikhundleni so-kuthi, “Wena awukwenzi lokhu” noma “Wena awulokothi wenze lokhu,” kungaba ngcono ukusebenzisa amagama agxile ekutheni wena uizwa kanjani—“Ngidinga umuntu owokuthi nokuthi . . . ” noma “Nginomuzwa wokuthi kufanele sihlukane ngoba . . . ”

Lesi akusona isikhathi sokuyishaya emuva uyishaye phambili noma sokumvumela ukuba akushintshe umqondo. Khubula, unqume ukuba nihlukane ngesizathu esizwakalayo. Ngakho qapha uma ezama ukukushintshisa umqondo ngezindledlana zobuqili. Intokazi okuthiwa uLori ithi: "Lapho sese-hlukene, insizwa eyayiyisoka lami yaqala ukuzenza umuntu ocidezelekile ngaso sonke isikhathi. Ngicabanga ukuthi yayenzena ukuba ngiyizwele. Ngayizwela kona. Kodwa angiyivumelanga ukuba ingishintshise isinqumo sami." NjengoLori, zazi ukuthi ufunani. Namathela esinqwumweni sakho. U-cha wakho makabe u-cha.—Jakobe 5:12.

Ngemva Kokuhlukana

Ungamangali uma uzizwa udumele kakhulu ngemva kokuhlukana. Ungase ngisho uzizwe njengomhubi owathi: "Ngikhungathekile, ngikhoothame kwaze kwedlulela; usuku lonke ngihambahambé ngidabukile." (IHubo 38:6) Abanye abangane abanezinhoso ezhinle bangase bazame ukusiza ngokukukhuthaza ukuba ubuyelane nobuthandana naye. Qaphela! *Uwena*

engizokwenza!

Uma ngikhangwa umuntu ongakholwa, ngizo-

Ukuze ngithole ukuthi umuntu engiphola naye unedumela elinjani, nginga-

Engingathanda ukukubuza umzali(abazali) bami ngale ndaba

> **ingabe uyoba umyeni omuhle?**

izimfanelo eziyisisekelo

- Ulisebenzisa kanjani igunya okungenzeka unalo?—Mathewu 20:25, 26.*
- Iyini imigomo yakhe?—1 Thimothewu 4:15.*
- Ingabe njengamanje usebenzela ekufinyeleleni leyo migomo?—1 Korinte 9:26, 27.*
- Ubaphatha kanjani abakubo?—Eksodus 20:12.*
- Obani abangane bakhe?—IzAga 13:20.*
- Uvame ukukhuluma ngani?—Luka 6:45.*
- Uyibheka kanjani imali?—Hebheru 13:5, 6.*
- Uthanda uhlobo olunjani lokuzijabulisa?—IHubo 97:10.*
- Ulubonakalisa kanjani uthando lwakhe ngoJehova? —1 Johane 5:3.*

izimfanelo ezinhle

- Ingabe ukhutheli?—IzAga 6:9-11.*
- Ingabe uyisebenzisa kahle imali?—Luka 14:28.*
- Ingabe ukhulunyelwa kahle?—IzEnzo 16:1, 2.*
- Ingabe uyabacabangela abanye?—Filipi 2:4.*

izimpawu eziyingozi

- Ingabe uvame ukuthukuthela?—IzAga 22:24.*
- Ingabe uzama ukukunxenxela ekuziphatheni okubi kobulili?—Galathiya 5:19.*
- Ingabe uyashaya noma uyahlambalaza?—Efesu 4:31.*
- Ingabe kudingeka aphuze ukuze ajabule?—IzAga 20:1.*
- Ingabe unesikhwele futhi uyigovu?—1 Korinte 13:4, 5.*

➤ Ingabe uyoba inkosikazi enhle?

izimfanelo eziyisisekelo

- *Ukubonakalisa kanjani ukuthobeka ekhaya nasebandleni?—Efesu 5:21, 22.*
- *Ubaphatha kanjani abakubo?—Eksodusi 20:12.*
- *Obani abangane bakhe?—IzAga 13:20.*
- *Uvame ukukhuluma ngani?—Luka 6:45.*
- *Uyibheka kanjani imali?—1 Johane 2:15-17.*
- *Iyini imigomo yakhe?—1 Thimothewu 4:15.*
- *Ingabe njengamanje usebenzela ekufinyeleleni leyo migomo?—1 Korinte 9:26, 27.*
- *Uthanda hlobo luni lokuzijabulisa?—IHubo 97:10.*
- *Ulubonakalisa kanjani uthando lwakhe ngoJehova? —1 Johane 5:3.*

izimfanelo ezinhle

- *Ingabe ukhuthele?—IzAga 31:17, 19, 21, 22, 27.*
- *Ingabe uyisebenzisa kahle imali?—IzAga 31:16, 18.*
- *Ingabe ukhulunyelwa kahle?—Ruthe 3:11.*
- *Ingabe uyabacabangela abanye?—IzAga 31:20.*

izimpawu eziyingozi

- *Ingabe uthanda izingxabano?—IzAga 21:19.*
- *Ingabe uzama ukukunxenxela ekuziphatheni okubi kobulili?—Galathiya 5:19.*
- *Ingabe uyashaya noma uyahlambalaza?—Efesu 4:31.*
- *Ingabe kudingeka aphuze ukuze ajabule?—IzAga 20:1.*
- *Ingabe unesikhwele futhi uyigovu?—1 Korinte 13:4, 5.*

oyophila naleso sinqumo sakho—hhayi abangane bakho abanezinhloso ezinhle. Ngakho ungesabi ukunamathela esinqu-mweni sakho—nakuba ungase uphatheke kabi ngokwenzekile.

Qiniseka ukuthi imizwa yobuhlungu iyogcina idlulile. Okwanmanje, ukuze ubhekane nesimo, kungani ungenzi izinto ezinhle njengalezi ezilandelayo?

Tshela umuntu omethembayo ngendlela ozizwa ngayo.* (IzAga 15:22) Thandaza kuJehova ngale ndaba. (IHubo 55:22) Zigcine umatas. (1 Korinte 15:58) Musa ukuba unkom' idla yodwa! (IzAga 18:1) Phinde uzihlanganise nabantu abazokwakha. Zama ukugcina ingqondo yakho iseintweni ezinhle.—Filipi 4:8.

Ngokuhamba kwesikhathi ungase umthole omunye. Aku-nagabazeki ukuthi uyobe usuwazi ukuthi ufuna umuntu onjani. Mhlawumbe nageso sikhathi impendulo yombuzo othi “Ingabe lo muntu ungifanele?” iyoba u-yebo!

* Abazali bakho noma abanye abantu abadala, njengabadala abangamaKristu, bangakusiza. Ungathola nokuthi kwabona ngenkathi bebancane babhekana nesimo esibuhlungu esifanayo.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Lapho senithandana, unquma kanjani ukuthi iyiphi indlela efanele yokubonisana uthando?*

UCABANGANI?

- Yiziphi izimfanelo ezinhle oyoziletha emshadweni?
- Yiziphi izimfanelo ezisemqoka oyozibheka kumuntu ongathanda ukushada naye?
- Yiziphi izinkinga eziyinkimbinkimbi ezingavela uma ungashada nomuntu ongakholwa?
- Ungabazi kanjani ubuntu, ukuziphatha nedumela lomuntu ophola naye?

4

Kunini lapho kuwukweqisa khona?

Iqiniso noma amanga . . .

Kungakhathaliseki ukuthi ↗
kungaphansi kwaziphi izimo, abantu
ababili abapholayo akufanele bathintane.

- Iqiniso
 Amanga

Abantu ababili abangabenzi
ubulili basengaba necala lobufebe.

- Iqiniso
 Amanga

Uma abantu ababili abapholayo
bengazenzi izenzo ezivusa inkanuko,
kusho ukuthi abathandani ngempela.

- Iqiniso
 Amanga

NGOKUNGANGABAZEKI uye wacabanga kaningi ngale ndaba. Phela uma kunomuntu ophola naye, kungaba nzima ukwazi ukuthi kufanele nihambe nigcinephi lapho nibonisana uthando. Ake sixoxe ngala maphuzu amathathu sibone ukuthi ayiqiniso noma

angamanga yini nokuthi iZwi likaNkulunkulu lisisiza kanjani ukuba siphendule lo mbuzo, “Kunini lapho kuwukweqisa khona?”

● **Kungakhathaliseki ukuthi kungaphansi kwaziphi izimo, abantu ababili abapholayo akufanele bathintane.**

Amanga. IBhayibheli alizenqabeli izenzo zokubonisana uthando ezifanele nezihlanzekile. Ngokwesibonelo, lisitshe-la ngendaba yentombi yomShulamiti eyayithandana nomfana ongumelusi. Ukuqomisana kwabo kwakuhlanzekile. Nokho, kusobala ukuthi bazenza izenzo *ezithile* zothando ngaphambi kokuba bashade. (IsiHlabelelo seziHlabelelo 1:2; 2:6; 8:5) Namuhla, eminye imibhangqwana *ezimisele* ngempela ngokushada ingase ibe nomuzwa ofanayo wokuthi izenzo *ezithile* zothando ziyaafaneleka.*

Noma kunjalo, abantu ababili abapholayo kumelwe baqaphelisise. Ukuqabulana, ukugonana, noma ukwenza noma yini evusa imizwa yobulili kungaholela ekuziphatheni okubi ngokobulili. Kulula kakhlulu ngisho nangabantu abanezinhloso eziqotho ukuba bahluleke ukuzithiba futhi baziphathe kabi ngokobulili.—Kolose 3:5.

● **Abantu ababili abangabenzi ubulili basengaba necala lobufebe.**

Iqiniso. Igama lokuqala lesi-Greki elihunyushwa ngokuthi “ubufebe” (*por-nei'a*) linencazelobebanzi. Lichaza zonke izinhlobo zobulili bangaphandle komshado futhi ligxile ekusetshenzisweni kabi kwezitho zobulili. Ngakho, ubufebe abuhlanganisi nje kuphe-la ukwenza ubulili kodwa nezenzo

* Kwezinye izingxenye zomhlaba, kubhe-kwa njengokuyichilo nokucasulayo ukuba abantu abangashadile babonisane izenzo zothando obala. AmaKristu ayaqaphela ukuba angenzi ngendlela engakhubekisa abanye.—2 Korinte 6:3.

UBUWAZI ...

Uma senithembisene umshado, kudingeka nioxo ngezindaba ezibucayi. Kodwa izingxoxo eziholeselwe ukuvusa inkanuko ziuhlobo lokungcola —ngisho noma nioxo ngocingo noma nithumelelana imiyalezo ngomakhalekhukhwini.

kuthiwani uma seqisile?

Kuthiwani uma usuziphathe ngendlela engafanele? Ungazikhohlisi ucabange ukuthi ungazixazululela wedwa le nkinga. Omunye osemusha uyavuma: “Ngangithandaza ngingithi, ‘Ngicela usisize singaphinde sikwenze.’ Ngezinye izikhati kwakuphumelela, kodwa izikhathi ezimbalwa akuphumelelanga.” Ngakho-ke, khuluma nabazali bakho. iBhayibheli linikeza nalesi seluleko esihle: ‘Biza amadoda amadala ebandla.’ (Jakobe 5:14) Laba belusi abangamaKristu bangaku-nika iseluleko, amacebiso nesiyalo ukuze ukwazi ukulungisa ubuhlobo bakho noNkulunkulu.

ezinjengokushaya omunye umuntu indlwabu, kanye nokwenza ubulili obuhilela umlomo noma indunu.

Ngaphezu kwalokho, iBhayibheli alilahli ubufebe nje kuphela. Umphostoli uPawulu waphendula: “Imisebenzi yenyama iyanbonakala, futhi iwubufebe, ukungcola, ukuziphatha okubi.” Wanenezela: “Labo abenza izinto ezinjalo ngeke balizuze ifa lombuso kaNkulunkulu.”—Galathiya 5:19-21.

Kuyini “ukungcola”? Igama lesiGreki lihlanganisa ukungcola kwazo zonke izinhlobo, ngenkulomo noma ngezenzo. Ngokuqinisekile kungaba ukungcola ukufaka izandla ngaphansi kwezingubo zomunye, ukumkhumula, noma ukumpotopotoza izindawo zangasese, njengamabele. EBhayibhelini ukupotoza amabele kuhlotsaniswa nezinjabulo ezigcinelwe abantu abashadile. —IzAga 5:18, 19.

Enye intsha izephula ingcaca izimiso zikaNkulunkulu. Yeqisa *ngamabomu*, noma ngobugovu ifune abantu abaningi engeenza nabo izenzo zobulili ezingcolile. Intsha enjalo ingase ibe necala lalokho umphostoli uPawulu akubiza ngokuthi “ukuziphatha okubi.” Igama lesiGreki elisho “ukuziphatha okubi” lichaza ‘izenzo ezimbi ngokwesabekayo, ukweqisa, indelelo, nenkanuko engalawuliwe.’ Ngokuqinisekile ngeke ufune ‘ukungabi nawo

**“Uthando . . aluziphathi
ngokuhlazisayo.”—1 Korinte 13:4, 5.**

nhlobo umuzwa wokuziphatha okuhle' ngokuzinikela 'ekuziphatheni okubi ukuze wenze zonke izinhlobo zokungcola ngokuha-ha.'—Efesu 4:17-19.

● ***Uma abantu ababili abapholayo bengazenzi izenzo
ezivusa inkanuko, kusho ukuthi abathandani ngempela.***

Amanga. Ngokuphambene nalokho abanye abangase baku-cabange, ukwenza izenzo zobulili ezingafanele akubuqini ubuhlobo. Kunalokho, kuqeda ukuhloniphana nokwethembana. Cabanga ngokwenzeka kuLaura. Uthi: "Ngelinye ilanga isoka lami lafika ekhaya umama engekho, lithi lizobukela i-TV. Ekuqaleni lamane nje langibamba isandla. Kwathi ngingalindele, izandla zalo zaqala ukungithinta kwezinye izindawo. Ngangesaba ukulitshela ukuba lingiyeye; ngacabanga ukuthi lizocasuka bese lifuna ukuhamba."

Ucabangani wena? Ingabe isoka likaLaura lalimkhathalela ngempela, noma ngobugovu lalifuna ukuzanelisa lona? Ingabe umuntu ozama ukukwenzisa izenzo ezingcolile usuke ebonisa ukuthi uyakuthanda ngempela?

Lapho umfana ecidezelu intombazane ukuba yenze okuphambene nokuqeleshwa kwayo kobuKristu nonembeza wayo, wephula umthetho kaNkulunkulu futhi akabonisi ukuthi uyithanda ngempela. Ngaphezu kwalokho, intombazane ekuyekayo kwenzeke lokhu, isuke ivumela ukuba kudlalwe ngayo. Okubi nakakhulu, isuke yenze isenzo esingcolile —mhlawumbe ngisho nobufebe.* —1 Korinte 6:9, 10.

* Amaphuzu okukhulunywa ngawo kulesi sigaba asebenza kubafana namantombazane.

ICEBISO

**Lapho nizikhipa,
hambani neqembu noma
niqikelele ukuthi
ninombheki. Gweman
izimo ezinganifaka
enkingeni, njengokuba
nodwa emotweni emile
noma endlini.**

**Mina nesoka lami sesifunde izihloko ezisekelwe
eBhayibhelini ezikhulumu ngokuhlala umsulwa.
Siyayazisa indlela ezisisize ngayo ukuba sihlale
sinonembeza ohlanzekile.** —ULeticia

Bekani Imingcele Ecacile

Uma niphola, ningakugwema kanjani ukubonisana izenzo zothando ezingafanele? Inkambo ehlakaniphile ukuba *nibeke imingcele ecacile kusengaphambili*. IzAga 13:10 zithi: “Kulabo ababonisanayo kukhona ukuhlakanipha.” Ngakho xoxa nomuntu othandana naye ngokuthi yiziphi izenzo zokubonisa uthando ezifanele. Ukulinda kuze kube yilapho sekuvuke imizwa yothando andukuba nibeke imingcele, kufana nokulinda kuze kube yi-lapho indlu yakho isha andukuba ufake inhlabamkhosi.

Kuyavunywa, ukuxoxa ngodaba olubucayi kangaka kungaba nzima—kuze kuniphathise namahloni—ikakhulu uma nisanda kuqomisana. Kodwa ukubeka imingcele kungafeza lukhulu ekuvimbeni izinkinga ezinkulu kamuva. Imingcele ehlakaniphile

▷▷▷ **engizokwenza!**

*Ngingakugwema ukulingelwa ukuba ngidlale ngokuziphatha
okubi ngoku-*

*Uma umuntu engiphola naye ezama ukungicindezela ukuba
ngiziphathe ngendlela engcolile, ngizo-*

*Engingathanda ukukubuza umzali(abazali) wami
ngale ndaba*

***Ingabe ubungalinda indlu yakho ize igqamuke
amalangabi andukuba ufake inhlabamkhosi?
Musa-ke ukulinda kuze kube yilapho sekuvuke
imizwa yobulili andukuba ubeke imingcele
ekuziphatheni kwenu***

ingafana nenhabamkhosi ekhalayo lapho kuthungeleka umlilo. Ngaphezu kwalokho, ukukwazi kwenu ukuxoxa ngalolu daba kungase kube inkomba yokuthi ubuhlobo benu buyophumelela kangakanani. Empeleni, ukuzithiba, ukubekezelu nokungabi na-bugovu kuyisisekelo sobuhlobo bobulili obanelisayo emshadweni.—1 Korinte 7:3, 4.

Yiqiniso, ukubambelela ezimisweni zikaNkulunkulu akulula. Kodwa ungasethemba iseluleko sakhe. Ingani ku-Isaya 48:17 uzichaza ngokuthi ‘uyiLowo okufundisayo ukuze uzuze, Lowo okubangela ukuba unyatthele endleleni okufanele uhambe ngayo.’ UJehova ukufisela okuhle kodwa!

***ESAHLUKWENI ESILANDELAYO Ukuhlala umsulwa akukwenzi
ube umuntu ongaphilile. Kunalokho, kuyinkambo
ehlakaniphile. Thola ukuthi kungani.***

UCABANGANI?

- Yimiphi imingcele ongayibeka endaben
yokuthintana nomuntu wobulili obuhlukile?
- Chaza umehluko phakathi kobufebe,
ukungcola nokuziphatha okubi.

5

Kungani kumelwe ngihlale ngimsulwa?

“Ngizizwa ngicindezeleka ukuba ngihlanganyele ubulili.”—UKelly.

“Ngizizwa ngingasile ngoba namanje angikalali nentombazane.”—UJordon.

“AWUKAZE ulale namuntu *namanje*?” Lo mbuzo ungakwenza ufunе umgodi wokucasha! Empeleni, ezindaweni eziningi umuntu osemusha ongakaze abenze ubulili ubhekwa njengongasile nongaphilile kahle. Yingakho intsha eningi kangaka ihlanga-nyela ubulili ingakayihlanganisi iminyaka engu-20!

kwenzekani *ngempela* kamuva?

Ontanga yakho nabezokuzijabulisa bavame ukuwafihla ngobuqili ama qiniso abuhlungu ngobulili bangaphambi kom-shado. Cabanga ngalezi zimo ezintathu ezi landelayo. Ucanga ukuthi kuyokwenzekani *ngempela* kule ntsha?

● Ofunda naye esikoleni uqhosha ngokuthi uselale nama-ntombazane amanangi. Uthi kummandi—akekho olimalayo. Kwenzekani *ngempela* kamuva—kuyena nasemantombaza-neni?

● Isithombe sebhayisikobho siphela lapho abasha ababili abangashadile behlanganyela ubulili ukuze babonisane uku-thi bayathandana. Kuyokwenzekani kamuva—ekuphileni okungokoqobo?

● Uhangana nomfana omuhle othi ofuna ukulala nawe. Uthi ngeke nitshele muntu. Uma uvuma bese uzama ukufi-hla, koyokwenzekani *ngempela* kamuva?

Idonswa Inkanuko, Icindezelo we Ontanga

Uma ungumKristu, uyazi ukuthi iBhayibheli likutshela ukuba ‘udede ebufebe.’ (1 Thesalonika 4:3) Noma kunjalo, ungase ukuthole kunzima ukulawula izifiso zakho zobulili. Insizwa okuthiwa uPaul iyavuma: “Ngezinye izikhathi ngifikelwa imicabango yobulili ngaphandle kwesizathu.” Qiniseka ukuthi imizwa enjalo ngokuvamile ingokwemvelo.

Nokho, akumnandi neze ukulokhu ugconwa futhi uhlushwa ngoba ungakaze ubenze ubulili! Ngokwesibonelo, kuthiwa ni uma ontanga bekutshela ukuthi awunsizwa yalutho noma awuntombi yalutho uma ungakaze ubenze ubulili? U-Ellen uthi: “Ontanga benza ubulili bubonakale bujabulisa futhi benziwa

ISIBONELO ESIHLE

UJosefa

UJosefa ubhekene **nesimo esinzima**. Umkankosi yake ubelokhu emcela ukuba alale naye. Namanje usamcela! Kodwa uJosefa akayengeki. Empeleni, **impendulo yake iwujuqu**. UJosefa uyamtshela: "Ngingabenza kanjani lobu bubi obukhulu kangaka **ngone kuNkulunkulu?**" Lapho ephikelela—aze ambambe nokumbamba—uJosefa akanamahloni okubaleka. Empeleni, **uyagijima** aphume endlini! UJosefa uzibonakalisa eyindoda **yezimiso eziqotho**.—Genesise 39:7-12.

Kungenzeka nawe ubhekane nesimo esifanayo lapho othile efuna wanelise inkanuko yobulili. Ukuze ukwazi ukwenqaba kudingeka okungaphezu kokuzimisela. Kuqala ngesifiso **sokujabulisa uMdali wakho**, uJehova uNkulunkulu. Uyabona, uJosefa wayenazo izifiso zobulili, njengawe nje. Kodwa akazange akucabange nakukucabanga ukwanelisa lezo zifiso ngendlela ezodumaza uMdali wakhe. Ngendlela efanayo, nawe kudingeka **uqiniseke** ukuthi ukuziphatha okungcolile kuyamcasula uNkulunkulu nokuthi ekugcineni kubangela usizi. Ngakho lwela **ukuhla-kulela nokulondoloza** izimiso eziqotho ezaboniswa nguJosefa.

**“Ngishukumiseleka ukuba ngimelane nezilingo
zobulili ngokukhumbula njalo ukuthi ‘akukho
sifebe nomuntu ongcolile onefa embusweni
kaNkulunkulu.’” (Efesu 5:5)—ULydia**

yiwo wonk’ umuntu. Uma ungabenzi ubulili, kuthiwa awusile ka-hle.”

Kodwa kunohlangothi lobulili bangaphambi komshado on-tanga yakho abangaxoxi ngalo. Ngokwesibonelo, uMaria, ovalala nesoka lakhe, uyakhumbula: “Kamuva ngazizwa nginamahloni futhi ngidumele. Ngazizona mina ngazonda nesoka lami.” Imi-zwa enjena ivamile kunokuba intsha eningi iqaphela. Esimweni esingokoqobo, ubulili ngaphambi komshado buvame ukuba yi-nto ebuhlungu ngokomzwelo—enemiphumela emibi kakhulu!

Osemusha okuthiwa uShanda uyabuza, “UNkulunkulu wa-yeyinikelani intsha izifiso zobulili, azi ukuthi akufanele izanelise kuze kube yilapho isishadile?” Umbuzo omuhle lowo. Kodwa ca-banga ngalokhu:

**Ingabe isifiso sobulili yisona sodwa isifiso esinamandla
oba naso?** Cha. UJehova uNkulunkulu wakudala waba nezifi-so nemizwa eminingi ehlukahlu-kene.

**Ingabe kufanele wanelise
isifiso ngasinye esikufikelayo?**
Cha, ngoba uNkulunkulu wakwe-nza wakwazi ukulawula okwe-nzayo.

Sifundani-ke kulokhu? Unga-se ungakwazi ukuvimba izifiso ezithile, kodwa *ungakwazi* ukula-wula indlela osabela ngayo kuzo. Ukwanelisa isifiso sobuli-li isikhathi ngasinye lapho si-phakama kungaba okungafanele

UBUWAZI . . .

**Abantu abaziphatha kabi
ngokobulili abavamile
ukushintsha indlela aba-
ziphatha ngayo ngenxa
nje yokuthi sebeshadile.
Kanti labo abaqotho ezi-
misweni zikaNkulunkulu
zokuziphatha ngaphambi
kokuba bashade, bava-
mile ukuba qotho
kwabashade nabo
kamuva.**

nokuwubuwula njengokushaya umuntu isikhathi ngasinye lapho ucasuka.

Iqiniso liwukuthi uNkulunkulu wayengahlosile ukuba sizise-benzise kabi izitho zethu zokuzala. IBhayibheli lithi: "Ngamu-nye wenu [kufanele] azi ukuthi angasilawula kanjani isitsha sa-khe siqu ngokungcweliswa nangodumo." (1 Thesalonika 4:4) Njengoba 'kunesikhathi sokuthanda nesikhathi sokuzonda,' si-khona nesikhathi sokwanelisa isifiso sobulili nesokungasanelisi. (UmShumayeli 3:1-8) Ekugcineni, *nguwe* olawula izifiso zakho!

Kodwa yini ongayenza uma umuntu ekugccona, ebabaza ethi, "Hawu, ingabe *ngempela* awukaze ubenze ubulili?" Unge-

sabi. Kumuntu omane nje efuna ukuhlekisa ngawe ungase uthi: "Yebo, angikaze ngibenze ubulili, futhi uyaz' ukuthini? Ngiyajabu-la ngalokho!" Noma ungase uthi, "Le ndaba angiyikhulumi naba-nye abantu."* (IzAga 26:4; Kolo-se 4:6) Ngakolunye uhlangothi, ungase ube nomuzwa wokuthi lo

muntu okubuzayo ufanelwe ukwazi okwengeziwe. Uma ku-njalo ungase ukhethe ukumchazela ukuma kwakho okusekelwe eBhayibhelini.

Zikhona yini ezinye izindlela ozicabangayo ongaphendula ngazo uma ugconwa ngokuthi "Ingabe *ngempela* awukaze ubenze ubulili?" Uma zikhona zibhale ngezansi.

Isipho Esiyigugu

UNkulunkulu uzizwa kanjani lapho abantu bekhetha ukul-hlanganyela ubulili ngaphambi komshado? Ake sithi uthenge-

* Kuyathakazelisa ukuthi uJesu wakhetha ukuthula lapho uHerode emphonsa imibuzo. (Luka 23:8, 9) Ngokuvamile ukuthula kuyindlela enhle yokusingatha imi-buzo engenanhlonipho.

**“Uma umuntu . . . enzé lesi sinqumo
enhliziyweni yakhe, sokuba agcine
ubumsulwa bakhe, uyokwenza kahle.”**

—1 Korinte 7:37.

• • • • • • • • •

le umngane wakho isipho. Kodwa ngaphambi kokuba umnikeze, asivule—ngoba nje efuna ukwazi ukuthi kukhonani phakathi! Ubungeke uphatheke kabi? Cabanga-ke ukuthi uNkulunkulu angazizwa kanjani uma ungase uhlanganyele ubulili ungakashadi. Ufuna ulinde kuze kube yilapho usushadile ngaphambi kokuba ujabulele isipho esiwubuhlobo bobulili.—Genesise 1:28.

Yini okufanele uyenze ngemizwa yakho yobulili? Kalula nje, funda ukuyilawula. Unawo amandla okukwenza lokho! Thandaza-lla ukuba uJehova akusize. Umoya wakhe ungakusiza ukuba ubonise ukuzithiba. (Galathiya 5:22, 23) Zikhumbuze ukuthi uJehova “akayikubagodlela okuhle labo abahamba ngokungenaphutha.”

»»» **engizokwenza!**

Ukuze ngihlale ngimsulwa ngize ngishade, kuzodingeka ngi-

*Uma abangane bami bekwenza kube nzima ukuba
ngibambelele esinqumweni sami, ngizo-*

*Eningathanda ukukubuza umzali(abazali) wami
ngale ndaba*

*Ukuhlanganyela ubulili
ngaphambi komshado
kufana nokuvula isipho
ungakasinikezwa*

(IHubo 84:11) Ibhungu okuthiwa uGordon lithi: “Lapho ingqondo yami ingitshela ukuthi ubulili ngaphambi komshando abububi kangako, ngiye ngicabange ngemiphumela emibi *ngokomoya* bese ngiyabona ukuthi asikho isono esifanelekela ukuba singilahleki-sele ubuhlobo bami noJehova.”

Iqiniso liwukuthi, ukuba msulwa *akuyona* into exakile noma ebonisa ukuthi awuphilile engqondweni. Ukuziphathe kabi ngo-kobulili yikona okwehlisa isithunzi, okululazayo nokulimazayo. Ngakho, musa ukuvumela amanga aleli zwe akukhohlise ucabange ukuthi kakhona okungalungile ngawe uma unamathe-la ezimisweni zeBhayibheli. Ngokuhlala umsulwa uvikela impi-lo yakho, inhlalakahle yakho engokomzwelo futhi—okubaluleke kunakho konke—uvikela ubuhlobo bakho noNkulunkulu.

UCABANGANI?

- **Ngokubona kwakho, kungani abanye bebachwensa labo abangakaze bahlanganye ubulili?**
- **Kungani kungase kube nzima ukuhlala umsulwa?**
- **Ziyini izinzuko zokuhlala umsulwa uze ushade?**
- **Ungayichazela kanjani ingane yakini encane ngezinzu zo kuhlala umsulwa?**

imizwa yami

Uma uthanda ukushada, bhala phansi izimfanelo ezimbili ezibaluleke kunazo zonke ongazibheka kumuntu ozoshada naye, uchaze nokuthi kungani uzazisa lezo zimfanelo. Uma uthanda ukuhlala ungashadile, okungenani okwesikhashana, bhala izinzuzo ezimbili zokungashadi.

The page features a series of horizontal blue lines for handwriting practice. On the far left, there is a vertical column of black binder holes. A small icon of a pen tip is positioned above the first line. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page.

IZINGUQUKO EKUPHILENI

2

*Ingabe awujabuli
ngendlela umzimba
wakho okhula ngayo?*

Yebo Cha

*Ingabe izinguquko
ezidalwa ukuthomba
zikwenza uzipwe
unesizungu, udidekile
noma wesaba?*

Yebo Cha

*Ingabe uma ungalele
ucabangana nabobulili
obuhlukile?*

Yebo Cha

Uma uphendule noma yimuphi kule mibuzo enge-nhla ngokuthi “yebo,” ungakhathazeki—akusho ukuthi kukhona okungalungile ngawe! Iqiniso liwukuthi izinguquko ezenzeka emzimbeni nasemizweleni zingakwenza uzipwe uneme futhi ucindezelekile ubuye uzipwe nangezinye izindlela. Kuyavunywa, ubulokhu ufunu ukuba mdala, kodwa manje njengoba usu-khula, kungase kwesabise! **Izahluko 6-8** zizokusiza ukwazi ukubhekana nezinguquko ekuphileni.

Kwenzekani emzimbeni wami?

"Ngavele ngaba mude ngokuphazima kweso. Kwangiphatha kabi. Nakuba ukukhula kwakuja-bulisa, ngangibanjwa amajaqamba emilenzeni nasezinyaweni. Ngangikuzonda lokho!"—UPaul.

"Uyazi ukuthi umzimba wakho uyashintsha, kodwa uzitshela ukuthi akukho muntu okunakile. Kodwa kuthi kusenjalo, othile ongahlose bubi uzwe esethi, 'unezinqlu ezinkulu'—uvele uswele umgodi wokucasha!"—UChanelle.

WAKE wathutha nomkhaya wakini na-thuthela endaweni entsha? Lolo shi-ntsho lwalunzima, akunjalo? Washi-ya ngemuva zonke izinto owawusu-zijwayele—umuzi wakini, isikole owa-wufunda kuso, nabangane bakho. Ci-she kwakuthatha isikhathi ukujwayela indawo entsha.

Ekuqaleni kokutho-mba—iqophelo loku-phila lapho uvuthwa

khona ngokomzimba—usuке ungena oshintshweni olukhulu ekuphileni. Kufana nokuthi usuке uthuthela “endaweni entsha.” Akumnandi yini lokho? Kumnandi! Kodwa ukushintshela eku-beni umuntu omdala kungase kukwenze ubе nemizwa exubile, futhi kungase kungabi lula ukuyejwayela. Yini eyenzekayo phakathi nalesi sikhathi esivusa amadlingozi nokho esicindezelayo ekuphileni kwakho?

Izinguuko Ezenzeka Emantombazaneni

Isikhathi sobusha yisikhathi soshintsho olukhulu. Ezinye zezinguuko ezizokwenzeka kuwe ziyoba sobala. Ngokwesibone-lo, ama-*hormone* aqala ukuveza izinza ezithweni zakho zobuli-li. Uqale futhi ukubona kakhula amabele, izinqlu, amathanga, nezinqe. Kancane kancane uyawushiya umzimba wobuntwana uqale ukuba nomzimba womuntu omdala. Akufanele kukwe-thuse lokhu—kulindelekile. Futhi kusuke kuwubufakazi bokuthi umzimba wakho uzilungiselela isikhathi oyokwazi ngaso ukudlulisela ukuphila ngokuzala!

Ngemva kwasikhashana ugalile ukuthomba, uzoqala ukuba nomjikelezo wokuya esikhathini. Uma ungayilungiselelanga kahle, le ngqophamlando ekuphileni kwakho ingakwethusa. “Kwanganizuma ukuqala kwami ukuya esikhathini,” kukhumbula uSamantha. “Ngazizwa ngingcolile. Ngangiye ngizikhuhle esisefweni ngigeza futhi ngangicabanga ukuthi ‘ngiyenyanyeka.’ Ukuca-banga nje ukuthi ngizoya esikhathini nyanga zonke iminyaka eminingi kwakunethusa.”

**Ukusuka
esikhathini
sobuntwana
kungafaniswa
nokuthutha kini
—kodwa ungakwazi
ukuzivumelanisa nako**

Nokho, khumbula ukuthi umjikelezo wokuya esikhathi-ni uwubufakazi bokuthi amandla akho okuzala ayakhula. Nakuba kusazokuthatha iminyaka ngaphambi kokuba ukulungele ukuba umzali, ususonqenqemeni lokuwelela ebufazini. Noma kunjalo, ukuqala kokuya esikhathini kungase kukukhathaze. "Into embi kunazo zonke okwakufanele ngibhekane nayo kwa-kuwukushintshashintsha kwemizwelo," kusho uKelli. "Kwaku-nigidida ukuthi kwensiwa yini ngijabule kangaka imini yonke bese ngikhihlala isililo ngabo lobo busuku."

UBUWAZI ...

**Umuntu angasheshe
aqale ukuthomba, aqale
lapho eneminyaka
engu-8 noma ephuze
kuze kube yilapho
eseneminyaka engaba
ngu-16. Izimo ziyeahluk
kakhulu.**

Uma uzizwa kanjalo njengamanje, bekezela. Ngokuhamba kwesikhathi uzojwayela. U-Annette oneminyaka engu-20 uthi: "Ngiyakhumbula ngesikhathi sengekwamukela ukuthi yilokhu okungenza ngibe umuntu wesifazane futhi uJehova unginike isipho sokuba ngikwazi ukuba nabantwana. Kuthatha isikhathi

ukukwamukela lokhu, futhi kunzima ngempela kwamanye amantombazane; kodwa ngokuhamba kwesikhathi uyafunda ukwamukela lolu shintsho."

Ingabe usuqalile ukuzwa noma ukubona ezinye zalezi zingu-quko ezichazwe ngenhla emzimbeni wakho? Kule migqa elandelayo, bhala noma imiphi imibuzo onayo mayelana nezinguquko ozizwayo noma ozibonayo.

Izinguquko Ezenzeka Ebafaneni

Uma ungumfana, ukuthomba kuzoyishintsha kakhulu indle-la obukeka ngayo. Ngokwesibonelo, isikhumba sakho singase sivame ukuncinca amafutha, okungakwenza umilwe izinduna

Kuningi ukungazethembi okuhambisana nesi-khathi sobusha, futhi awuqiniseki ngempela ukuthi umzimba wakho ubhekephi. Kodwa njengoba ukhula, ufunda ukwamukela ushintsho, olunye uze uluthande nokuluthanda. —U-Annette

namaqhubu.* “Kunesicefe futhi kuyacasula ukuvelwa yilezi zinduna,” kusho uMatt oneminyaka engu-18. “Yimpi yangempela —kufanele ulwe nazo. Awazi noma ziyoke ziphele yini noma zi-yokushiya namabala noma abantu bayokubukela phansi ngenxa yazo.”

Nokho, okuhle ukuthi ungase uphawule ukuthi uyazimuka futhi uba namandla nokuthi amahlombe akho ayaqala ukuba banzi. Phakathi nalesi sikhathi sokuthomba, kungase kuvele noboya emilzeneni, esifubeni, ebusweni nasemakhwapheni. Khumbulu-ke, uboya onabo emzimbeni abuhlangene ngalutho nokuba kwakho indoda; kumane kuwufuzo.

Njengoba kungezona zonke izingxenye zomzimba ezikhula ngezinga elifanayo, ungase uziwe sengathi awakhekile ka-hle ngalesi sikhathi. “Ngangithi uma ngenza izinto, kube sengathi ngiyindlulamithi ehamba ngezicathulo ezinamasondo,” ku-khumbula uDwayne. “Kwakuba sengathi lapho ingqondo yami ithi angenze okuthile, izitho zomzimba wami ziwuthole ngemva kwesonto lowo myalezo!”

Phakathi neminyaka yakho yobusha izwi lakho liya lindonda, kodwa leyo nqubo ayishe-shi. Okwesikhathi esithile, izwi lakho elihle nelindondayo ngo-kungazelelwé lingase liphazanyiswe imisinjwana edumazayo

* Amantombazane nawo ayabhekana nalesi simo. Ngokuvamile le nkinga ingalawulwa ngokusinakelka kahle isikhu-mba.

ICEBISO

Njengoba umzimba wakho uqala ukukhula, gwema izitayela zokugqoka ezivusa inkanuko. Ngaso sonke isikhathi gqoka “ngesizotha nango-kuhluzeka kwengqondo.”

—1 Thimothewu 2:9.

**“Ngizokudumisa ngoba ngenziwe
ngokumangalisayo ngendlela
eyesabekayo.”—IHubo 139:14.**

yokuklabalasa nokunswininiza. Kodwa ungakhathazeki. Eku-gcineni, izwi lakho liyoshelela. Okwamanje, ukufunda ukuzihle-ka kuzokusiza ekunciphiseni indumalo.

Njengoba isimiso sakho sokuzala sivuthwa, izitho zakho zo-bulili zizokhula, kukhule nezinza emaceleni. Zizoqala nokwakha amalotha. Lolu ketshezi oluqukethe izigidi zesidoda esibonakala kuphela ngesibona-khulu, lumphuma ngesikhathi kuhlanganyelwa ubulili. Isidoda siyakwazi ukuvundisa iqanda lowesifazane bese kwakheka ingane.

Amalotha akheka emzimbeni wakho. Amanye amuncwa umzimba, kodwa ngezikhathi ezithile amanye angase aphume ebusuku ngesikhathi ulele. Lokhu ngokuvamile kubizwa ngokuthi ukushaywa izibuko. Ukuphuma okunjalo kwesidoda kungo-kwemvelo. Ngisho neBhayibheli liyakhulum ngakho. (Levitiku-si 15:16, 17) Kubonisa ukuthi isimiso sakho sokuzala siyasebe-nza nokuthi usukhulela ebudoden.

Ingabe usuqualile ukuzwa noma ukubona ezinye zezinguuko ezichazwe ngenhla emzimbeni wakho? Kule migqa elandelayo, bhala noma imiphi imibuzo onayo mayelana nezinguuko ozi-zwayo noma ozibonayo.

Ukubhekana Nemizwa Emisha

Njengoba isimiso sokuzala sivuthwa, kokubili abafana na-mantombazane kuba sengathi bayaqbukana. “Lapho ngifika ezingeni lokuthomba, ngabe sengiphawula ukuthi kanti maningi kangaka amantombazane amahle,” kusho uMatt. “Kwakucasu-la lokho ngoba ngaqaphela ukuthi akukho engingakwenza kuze

ngingaxoxa kanjani ngobulili nobaba noma umama?

“Ukube benginombuzo omayelana nobulili, bengingeke ngiwubuze abazali bami.”

—UBeth.

“Bengingeke ngibe nesibindi sokukhuluma ngobulili.”—uDennis.

Uma uzipwa njengoBeth noma uDennis, usenkingeni. Uyafuna ukwazi ngobulili, kodwa abantu abanezimpendulo yibona kanye ongathandi ukubabuza—abazali bakho! Ukhatha-zwa izinto eziningi:

Bazocabangani ngami?

“Angifisi baqale ukungisola ngenxa nje yokuthi ngiye ngabuza.”—UJessica.

“Bafuna uhlale uyingane futhi umsulwa njalo, kodwa mhla uqala ukuxoxa nabo ngobulili, kuyashintsha lokho ngezinga elithile.”—UBeth.

Bazosabela kanjani?

“Ngingesaba ukuthi abazali bami bangase bafinyelele iziphe-tho eziyiphutha ngingakaqedu nakuqedu ukukhuluma, bese beginikeza intshumayelo ende.”—UGloria.

“Abazali bami abakwazi ukufihla imizwa yabo, ngakho ngingesaba ukubona indumalo ebusweni babo. Empeleni, ubaba angabe ecabanga iseluleko azonginika sona ngesikhathi ngiskhuluma.”—UPam.

Ingabe bazozihumusha ngokungeyikho izizathu zokubuza kwami?

“Bangase basabele ngamawala baqale ukubuza imibuzo ene-ngokuthi, ‘Ukhona yini oseye wakuyenga ukuba uhlanganyele ubulili?’ noma ‘Ingabe ontanga yakho bayakucindezel?’ Mhla-wumbe wena umane uyzibuzela nje.”—ULisa.

“Ubaba uvele akhathazeke uma ngikhuluma ngomfana othile. Bese engena endaben'i yobulili. Mina bese ngiyacabanga, ‘Hawu, baba, ngithe muhle nje kuphela. Angishongo lutho ngomshado noma ngobulili!’ ”—UStacey.

Makukududuze ukwazi ukuthi kungenzeka ukuthi abazali bakho banamahloni okuxoxa nawe ngobulili njengoba nje nawe unamahloni okuxoxa nabo! Mhlawumbe lokhu kuyicha-za kahle imiphumela yenhlolo-vo okwathi abazali abangama-phesenti angu-65 babika ukuthi babexoxile nezingane zabo ngobulili kodwa yizingane ezingamaphesenti angu-41 kuphe-la ezaziyikhumbula leyo ngxoxo.

Iqiniso liwukuthi abazali bakho bangase babe manqika-nqika ukuxoxa nawe ngobulili. Ezimweni eziningi, abazali babo babengaxoxi nhlobo nabo ngobulili! Kungakhathaliseki ukuthi siyini isizathu, zama ukubabekezelela. Mhlawumbe ku-ngase kube *uwena* oqala indaba—okuyisinyathelo esidinga isibindi esiyozuzisa wena nabo. Kanjani?

Ukwethula Indaba

Abazali bakho banolwazi nezeluleko eziningi endabeni yobulili. Kodwa kudingeka wazi ukuthi kufanele uqale kanjani. Zama lokhu okulandelayo:

- 1 Kuveze ngokungagwegwesi lokho okwesabayo, kubeke obala.** “*Angikhululeki ukukhuluma ngale ndaba ngoba ngesaba ukuthi ningase nicabange ukuthi . . .*”
- 2 Yibe usutshela umzali wakho isizathu sokuza kwakho kuyena.** “*Kodwa nginombuso engifisa kube nguwe owuphendulayo kuno-kuba cube omunye umuntu.*”
- 3 Yisho umbuzo wakho.** “*Umbuzo wami uwukuthi . . .*”
- 4 Ekupheleni kwengxoxo, qikelela ukuthi uvulekile umnyango wokukhulumisana ngesikhathi esizayo.** “*Uma kukhona okunye okufika engqondweni, ngingaxoxa yini nawe futhi ngale ndaba?*”

Ngisho noma wazi ukuthi impendulo izoba nguyebo, uku-zwa umzali wakho **ekusho** kuyogcina umnyango wokukhulu-misana uvulekile futhi kukwenze uzizwe ukhululeke ngokwe-ngeziwe esikhathini esizayo lapho udinga ukuxoxa. Ngakho kuzame! Ungase ugcine usuvumelana noTrina. Manje unemi-nyaka engu-24, uthi: “Ngesikhathi ngixoxa nomama, ngikhu-mbula ngifisa sengathi sasingenayo leyo ngxoxo. Kodwa ma-nje ngiyajabula ngokuthi umama wayengafihli lutho futhi engagwegwesi. Kuye kwaba isivikelo sangempela!”

kube yilapho sengikhulile.” ISahluko 29 sale ncwadi sizosichaza ngokuningiliziwe lesi sici sokukhula. Kodwa okwamanje, kufanele uqaphele ukuthi kubalulekile ukufunda ukulawula izifiso za-kho zobulili. (Kolose 3:5) Nakuba kubonakala sengathi kunzi-ma, *ungakwazi* ukukhetha ukuba zingakulawuli!

Kuneminye imizwa okungase kudingeke ubhekane nayo phakathi nokuthomba. Ngokwesibonelo, kulula ukuzenye-za. Isizungu kanye neziqubu zomzwangedwa kuvamile entshe-ni. Ngezikathathi ezinjalo, kuhle ukuxoxa nomzali noma omu-nye umuntu omdala othembekile. Bhala igama lomuntu omdala *ongakhuluma* naye ngemizwa yakho.

Ukukhula Okubaluleke Kunakho Konke

Ukukhula kwakho okubaluleke kunakho konke akuhileli ubude bakho, ukuma, noma izici zobuso, kodwa kuwukukhu-la kwakho njengomuntu—ngokwengqondo, ngokomzwelo fu-thi okubaluleke kakhulu, ngokomoya. Umphostoli uPawulu wa-thi: “Ngesikhathi ngiseyingane, ngangikhuluma njengengane, ngicabanga njengengane, ngisebenzisa ingqondo njengengane;

engizokwenza!

Njengoba ngikhulela ekubeni umuntu omdala, isici sobuntu bami okudingeka ngisebenzela kuso yilesi

Ukuze nginakekele intuthuko yami engokomoya ngizo-

Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami ngale ndaba

kodwa njengoba sengiyindoda, sengizilahlile izici zobungane.” (1 Korinte 13:11) Isifundo sisobala. Akwanele ukubukeka njengomuntu omdala. Kumelwe ufunde ukwenza, ukukhulumma, nokucabanga njengomuntu omdala. Ungakhathazeki ngokwe-qile ngokuthi kwenzekani emzimbeni wakho uze udebeselele ukunakekela umuntu wangaphakathi!

Khumbula futhi, uNkulunkulu “ubona lokho inhлизиyo eyi-kho.” (1 Samuweli 16:7) IBhayibheli lithi iNkosi uSawule yayiyinde futhi iyinhle, kodwa yaba isehluleki kokubili njengenkosи na-njengendoda. (1 Samuweli 9:2) Kanti uZakewu “wayemncane,” kepha wayenamandla angaphakathi okuguqula ukuphila kwa-khe ukuze abe umlandeli kajesu. (Luka 19:2-10) Ngokusobala, okubaluleke ngempela yilokho *okungaphakathi*.

Yinye into eqinisekile: Ayikho indlela ephephile yokushe-shisa noma yokubambezela le nqubo yokukhula ngokomzimba. Ngakho, kunokuba zikucasule noma zikwesabise lezi zinguquko, zamukele ngomusa—nangenjabulo. Ukuthomba akusona isifo, futhi akuqali ngawe. Qiniseka futhi ukuthi *uyodlula* nge-mpumelelo kukho. Lapho lesi sishingishane esiwukuthomba se-sidlulile, uyoba umuntu omdala ngokugcwale!

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Kuthiwani uma ungazithandi lapho uzibuka esibukweni? Ungaba kanjani nombono olinganiselayo ngokubukeka kwakho?*

UCABANGANI?

- **Kungani kunzima kangaka ukubhekana nezinguquko ezingokomzimba nezingokomzwelo zokuthomba?**
- **Yini oyithola iyinselele kakhulu ngalezi zinguquko?**
- **Kungani uthando Iwakho ngoNkulunkulu lungase lunciphe phakathi nesikhathi sokuthomba kodwa ungakuvimba kanjani lokhu kungenzeki?**

7

Kuthiwani uma ngiyizonda indlela engibukeka ngayo?

*Ingabe ihlale ikudumaza
indlela obukeka ngayo?* Yebo Cha

*Ingabe wake wacabanga
ngokuhlinzwa noma ukuzincisha
ukudla ngokweqile ukuze ushintshe
okuthile endleleni obukeka ngayo?* Yebo Cha

*Yisiphi isici (izici)
obungasishintsha emzimbeni
wakho ukube ubunamandla?
(Kokelezela lezo ezisebenza kuwe.)*

Ubude
Ukuma komzimba
Ibala lesikhumba

Isisindo
Izinwele
Iphimbo

UMA uphendule ngoyebo emibuzweni emibili yokuqala futhi wakokelezela izici ezintathu noma ngaphezulu embuzweni wesithathu, bheka izinto ngolunye uhlangothi: Kungenzeka ukuthi abanye abakubheki ngale ndlela embi ozibheka ngayo. Kulula ukweqisa ukhathazeke kakhulu ngendlela obukeka ngayo. Empeleni, okunye ukuhlola kwathola ukuthi amantombaza-ne ngokuvamile esaba kakhulu ukukhuluphala kunempi yenuzi, umdlavuza ngisho nokushonelwa abazali!

Akungatshazwa ukuthi indlela obukeka ngayo ingayithinta indlela ozibheka ngayo—nendlela abanye abakuphatha ngayo. “Ngesikhathi sikhula, oda-dewethu ababili abadala babengophuma langa sikothe, kodwa mina ngangikhuluphele,” kusho uMaritzu oneminyaka engu-19. “Babengigcona esikoleni. Ngaphezu kwalokho, umamkhulu wayengibiza ngokuthi nginguChubs, okwakuyigama lenja yakhe encane futhi ekhuluphele!” UJulie, oneminyaka engu-16, naye wabhekana nesimo esifanayo. “Intombazane ethile esikoleni yayingigcona ithi ‘nginamazinyo kanogwaja.’ Nakuba kwakungeyona into enku-lu, kwangiphatha kabi kanganokuthi namanje ngisazenyeza ngamazinyo ami!”

***Indlela ozibheka
ngayo ingase ifane
nomfanekiso wesibuko
esingakuvezi kahle***

Ukukhathalela noma Ukweqisa—Yikuphi?

Akukubi ukukhathalela indlela obukeka ngayo. Empeleni, iBhayibheli likhuluma kahle ngendlela abesifazane namadoda athile ayebukeka ngayo, okuhlanganisa

“Kwaphela isikhathi eside ngigconwa ngamehlo ami amakhulu. Ngafunda ukuzihleka, ngesikhathi esifanayo ngaba nokuzethemba ngobuntu bami nezinye izimfanelo zami ezinhle. Sengiyamukele indlela engibukeka ngayo. Ngizithanda nginje.” —U-Amber

uSara, uRaheli, uJosefa, uDavide no-Abhigayili. IBhayibheli lithi owesifazane ogama lakhe ngu-Abhishagi ‘wayemuhle ngokwe-dlulele.’—1 AmaKhosi 1:4.

Noma kunjalo, intsha eningi ikhathazeka *ngokweqile* nge-indlela ebukeka ngayo. Ngokwesibonelo, amanye amantombazane akholelwa ukuthi ukuba muhle kusho ukuba nomzimba *omncane*, lokhu kubonakala kusekelwa onobuhle abanemizimba emincane ngokwedlulele abavela ezikhangisweni zomagazini. Iyakhohlwa ukuthi lezo zithombe ezinhle ziye zalungiswa kahle noma zensiwa nge-computer nokuthi kudingeka lab’ onobuhle bazincishe kakhulu ukudla ukuze bahlale bebukeka nge-indlela ababukeka ngayo! Ngesikhathi esifanayo, ukuziqhathaniisa nalokho okubona komagazini kungase kukuphathe kabi. Kuthiwani uma ingakujabulisi ngempela indlela obukeka ngayo? Okokuqala, kufanele ube neqiniso kuwe.

Ingabe Unombono Ohlanekezelwe?

Wake wazibuka esibukweni esingakuvezi kahle? Umfanekiso waso ungase ukwenze ubonakale ukhuluphele kakhulu noma umncane kakhulu kunalokho oyikho ngempela. Kunoma yikuphi, asi-kuvezi njengoba unjalo.

Ngindlela efanayo, intsha

UBUWAZI . . .

Abanye ochwepheshe baxwayisa ngokuthi uma uzincisha ukudla ukuze wehlise isisindo, umzimba ungase ucabange ukuthi ubhekene “nesimo esibucayi,” beso wehlisa ijubane lokugayeka kokudla, okuyosheshe kukwenze uphinde ukhuluphale!

eningi izibheka ngombono ohlanekezelwe. Cabanga ngalokhu: Kokunye ukuhlola, amaphesenti angu-58 amantombazane athi akhuluphele, kodwa eqinisweni kwakungamaphesenti angu-17 kuphela ayekhuluphele. Kokunye ukuhlola, amaphesenti angu-45 abesifazane abanemizimba *emincane* babezibona bekhulu-phele kakhulu!

Abanye abacwaningi bathi iningi lamantombazane akhathazeke ngesisindo sawo awanaso isizathu sokukhathazeka. Leli qiniso lingase lingasho lutho kuwe uma unomzimba omkhulu. Uma unomzimba omkhulu, kubangelwa yini?

ICEBISO

Uma uzama ukwehlisa isisindo somzimba . . .

- **Musa ukungadli
ekuseni. Uma ungadli,
uzolamba bese lokho
kukubangela ukuba udle
kakhulu kunokuvamile.**
- **Phuza ingilazi enkulu
yamanzi ngaphambi
kokuba udle. Azothiba
isifiso sokudla futhi
akusize ulawule
ubungako bokudla
ozokudla.**

Ufuzo lungase lube nendima ethile. Abanye abantu banemizimba emincane ngokwemvelo. Kodwa uma ufuze abantu abakhuluphele, kusho ukuthi umzimba wakho wawungaklanyelwanga ukuba ube mncane. Ngisho noma usumncane ngendlela efanale, uyolokhu ubukeka umkhulu kunalokho okufunayo. Ukuvivnya umzimba nokudla ngokulanganisela kungase kusize, kodwa ezikhathini eziningi, akukho ongakwenza ngomzimba owuthole ngofuzo.

Esinye isizathu kungaba ushintsho oluba khona ngesikhathi sokuthomba. Ngalesi sikhathi,

intombazane isuka ekubenii namafutha omzimba angamaphesenti angu-8, ibe namafutha omzimba angamaphesenti angu-22. Ngokuvamile, izimo ezinjengalezi ziyashintsha ngokuhamba kwesikhathi, kuthi intombazane eneminyaka engu-11 noma engu-12 ebikhuluphele ngesikhathi sokuthomba ishintshe ibe nomzimba omi kahle. Ngakolunye uhlangothi, kuthiwani uma isimo somzimba wakho sibangelwa ukungadli kahle noma uku-

**“Umuntu nje ubona okubonakala
emehlweni; kodwa uJehova yena, ubona
lokho inhlizyo eyikho.” –1 Samuweli 16:7.**

• • • • • • •

ngawuvivinyi umzimba? Kuthiwani uma kufanele ngempela unciphise isisindo ngenxa yezizathu zempilo ezizwakalayo?

Umbono Olinganiselayo

IBhayibheli liyakutusa ukuba ‘olinganiselayo.’ (1 Thimothewu 3:11) Ngakho gwema ukungadli ngezikkhathi zokudla noma ukuzincisha ukudla ngendlela ezeqisayo. Mhlawumbe indlela engcono kakhulu yokunciphisa umzimba wakho iwukuba ube nesimiso sokudla ukudla okunempilo nokuvivinya umzimba ngokwanele.

Asikho isidingo sokusebenzisa izindlela ezeqisayo zokunciphisa umzimba. Ngokwesibonelo, amaphilisi okunciphisa umzimba angase akwenze ungakuthandi ukudla isikhashana; kodwa ngokushesha umzimba uyawajwayela, ngemva kwalo-kho ubuyelesimweni sakho sokuthanda ukudla. Noma, izinga lomzimba lokugaya ukudla lingancipha, uphinde ukhuluphale—ingasaphathwa imiphumela emibi abanye ababhekana nayo, njengokuba nesiyezi, umfutho wegazi ophakeme, iziqu-bu zokukhathazeka ngokweqile ngisho nokuba umlutha. Kungashiwo okufanayo ngamaphilisi akhipha amanzi emzimbeni noma akhuphula izinga lokugayeka kokudla emzimbeni.

Ngakolunye uhlangothi, isimiso sokudla ngendlela enempilo kanye nokuvivinya umzimba ngendlela elinganiselayo singakusiza ukuba ubukeke futhi uzizwe kahle. Ukuvivinya umzimba ngendlela elinganiselayo izikhathi ezimbawalwa ngesonto kuyoyithuthukisa impilo yakho. Kungakusiza ukwenza izinto ezilula njengokuhamba usheshe noma ukwenyuka izitebhisi.

Qaphela Ugibe Lwe-Anorexia!

Ekufuneni kwayo ukunciphisa isisindo, enye intsha iye yawela ogibeni lwe-anorexia—isifo esibulalayo esibangelwa

ukuzincisha ukudla. Ngemva kokwelashwa izinyanga ezine nge-nxa ye-anorexia, uMasami uthi: “Lapho abantu bethi ‘usungcono,’ ngivele ngicabange, ‘Yingoba sengiyakhuluphala-ke.’ Ngale-zo zikhathi, ngiye ngibalise, ‘Ukube nje bengikwazi ukubuyela esisindweni sami sangaphambili—esisindweni ebengiyiso ezi-nyangeni ezine ezedlule!”

I-anorexia ingaqala ungahlosile. Intombazane ingase iqale ukudla kancane ngendlela ebonakala ingenangozi, mhlawumbe ukuze ithi ukuncipha kancane. Lapho isifinyelele isisindo esifunayo, ayaneliseki. Njengoba izibuka esibukweni ingagculisekile, ingase ithi, “Ngisakhuluphele kangaka!” Bese inquma ukuthi kufanele iphinde inciphe kancane. Ithi ukuncipha kancane futhi. Iphinde inciphe kancane futhi. Iqala kanjalo-ke i-anorexia.

Uma unezimpawu ze-anorexia noma esinye isifo esiphathe-lene nokudla, kufanele uthole usizo. Thulula isifuba sakho ku-mzali noma omunye umuntu omdala omethembayo. Isaga se-Bhayibheli sithi: “Umngane weqiniso ubonisa uthando ngaso sonke isikhathi, futhi ungumfowabo womuntu ozalelwwe isikhathi sosizi.”—IzAga 17:17.

❖❖❖ **engizokwenza!**

Ngingayinakekela kangcono impilo yami ngoku-

Isimiso sokuvivinya umzimba engingakwazi ukusilandela sihlanganisa

Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami ngale ndaba

Buyini Ubuhle Bangempela?

IBhayibheli aligxili ekubukekeni komuntu noma ekwakhekeni komzimba wakhe. Kunalokho, ngumuntu esinguye ngaphakathi owenza sibe bahle noma sibe babi kuNkulunkulu.—IzAga 11:20,22.

Cabanga ngendodana yeNkosi uDavid, u-Absalomu. IBhayibheli lithi: “Akekho umuntu owayemuhle njengaye ku-Israyeli wo-ne ukuba adunyiswe kangakaya. Kusukela ematheni onyawo lwa-khe kuze kube sokhakhayini kwakungekho sici kuye.” (2 Samuwe-li 14:25) Noma kunjalo, le nsizwa yayiyiqili. Ukuqhosha nesifiso so-kuvelela kwayenza yafuna ukuqhwa ubukhos benkosi emiswe uJehova. Ngakho-ke, iBhayibheli alikhulumi kahle ngo-Absalomu, kunalokho limveza njengendoda engathembekile ngokungenama-hloni futhi enenzondo ebulalayo.

Iqiniso liwukuthi, “uJehova ulinganisa izinhliziyo”—akalingani-si ukhalo lwentombazane noma izikhwepha zomfana. (IzAga 21:2) Nakuba kungekubi ukufuna ukuba muhle, okubaluleke nakakhulu kunendlela obukeka ngayo ubuntu bakho. Ekugcineni, yizimfanelo ezingokomoya eziyokwenza uthandwe abanye, hhayi ukuba usozi-nyama noma ukuba nokhalo oluncane!

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Intsha eningi iphethwe izifo ezingalapheki noma ikuhubazekile. Uma kunjalo ngawe, ungabhekana kanjani nesimo?*

UCABANGANI?

- **Uzizwa kanjani ngendalela obukeka ngayo?**
- **Iziphi ezinye zezinyathelo ezinengqondo ongazithatha ukuze uthuthukise ukubukeka kwakho?**
- **Ungathini kumngane onenkinga yokungadli kahle?**
- **Ungayisiza kanjani ingane yakini encane ukuba ibe nombono olinganiselayo ngokubukeka kwayo?**

Kungani kufanele ngigule kangaka?

*“Lapho usemusha, uzizwa uwumqemane.
Kodwa kungazelelwe, ukugula okungathí sina
kukuvuse emaqandeni. Uzizwa sengathi uvele
waguga ngokuphazima kweso.”—UJason.*

NGESIKHATHI uJason eneminyaka engu-18, wathola ukuthi uphethwe i-Crohn's disease, isifo sesisu esijuqayo nesiqeda amandla. Mhlawumbe nawe uhlushwa isifo esingamahlalakhona noma ukukhubazeka okuthile. Izinto abantu abaningi abazithatha kalula—njengokuzigqokisa, ukudla noma ukuya esikoleni—kungase kube umzukuzuku ukuzenza.

Ukugula okungamahlalakhona kungase kukwenze uzizwe sengathi uboshiwe, sengathi awunayo inkululeko. Ungase uzi-zwe ungmtshingo ubethwa ngubani. Ungase uqale nokucabanga ukuthi hleze kukhona okwenzile okucasule uNkulunkulu,

noma mhlawumbe uNkulunkulu uvivinya ubuqotho bakho. Nokho, iBhayibhe-li lithi: “UNkulunkulu akanakulingwa

(Iqhutshwa ekhasi 79)

**Ukugula
okungamahlalakhona
kungakwenza uzizwe
sengathi usejele
—kodwa iBhayibheli
linikeza ithemb
lokukhululwa**

UDUSTIN, 22 “*Ngikhumbula ngikhala umama engigonile ngemva kokuthola ukuthi ngase ngizohamba ngesihlalo sabakhubazekile unomphela. Ngangineminyaka engu-8 kuphela.*

Nginesifo sokuwohloka kwemisipha. Ngiyagqokiswa, ngigezwe, ngifunzwe. Angikwazi nhlobo ukuphakamisa izandla. Noma kunjalo, ukuphila kwa-mi bekulokhu kumatasu futhi kujabulisa, futhi kuningi engibonga ngakho. Ngiya njalo ensimini futhi ngikhonza njengenceku ekhonzayo ebandleni. Angikaze ngibe nomuzwa wokuthi ‘ukuphila kunzima.’ Uma sikhonza uJehova sihlale sinokuthile esingakwenza nesibheke phambili kukho. Ekugcineni, ngibheke phambili emhlabeni omusha kaNkulunkulu lapho ‘ngiyoyqombola khona njengendluzele.’”

—Isaya 35:6.

UTOMOKO, 21 “*Lapho ngineminyaka emine kuphela, udokotela wathi kimi: ‘Uzojova umjovo ‘we-insulin’ ukuphila kwakho konke.’*

Ukulawula izinga likashukela egazini kuyinse-lele kumuntu ophethwe yisifo sikashukela. Ngu-kuvamile, angidli ngesikhathi esithandwa yimina, futhi lapho ngingafuni khona ukudla, kube yisona sikhathi engidla ngaso. Kuze kube manje, sengijowwe izikhathi ezicishe zibe ngu-25 000, ngakho izingalo kanye namathanga ami kugcwele izibazi eziqinile. Kodwa abazali bami baye bangisiza ukuba ngikwazi ukubhekana nalesi simo. Babehlale bejabule futhi benethemba, futhi bangifundisa ukwazisa izinto ezingokomoya. UJehova ubelokhu emuhle kimi. Kwathi lapho impilo ingivumela, nganquma ukubonisa ukubonga kwami ngo-kuba ngingenele inkonzo yesikhathi esigcwele.”

■ **UJAMES, 18** “*abantu abazi ukuthi kufanele benzenjani uma bebona umuntu ongavamile, futhi nami nginjalo, angivamile.*

Ngimfushane ngendlela engajwayeleki-le. Abantu bakugcizelela kakhulu ukubuke-ka komuntu, ngakho ngaso sonke isikhathi ngizama ukubakhumbuza ukuthi angiyona ingane encane enephimbo elibhodlayo. Ku-nokuba ngizidabukele ngalokho engingeyi-kho, ngizama ukugxila kulokho engiyikho. Ngiyakujabulela ukuphila kwami. Ngitadi-sha iBhayibheli futhi ngithandaze kuJehova ukuba angisekele. Umkhaya wakithi uhlale ungikhuthaza. Ngibheke phambili esikhathini uNkulunkulu ayoqeda ngaso yonke inhlobo yokugula. Okwamanje, ngiphila nokukhubazeka kwami kodwa angikuvumeli ukuba kungibuse.”

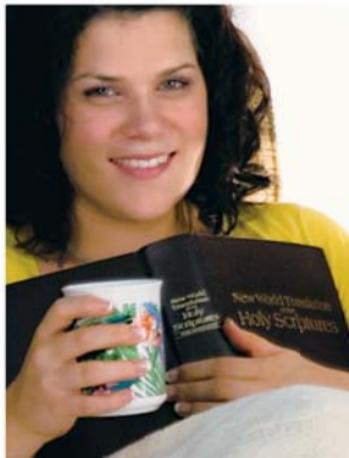
■ **UDANITRIA, 16** “*Ngaphawula ukuthi kunokuthile okungahambi kahle uma ngizwa ubuhlungu ngisho ngiphakamisa ingilazi yamanzi.*

Ukuphathwa ‘i-fibromyalgia’ (isifo esihlasela izicubu zomzimba zibe buhlungu kakhulu) kunzima futhi kwenza umzimba ube buhlungu kakhulu. Njengomuntu osemusha, ngifuna ukufana na-bangane bami, kodwa yonke into ngiyithola inzima kunangaphambili. Ngisho nokulala ngikuthola kuwumzukuzuku! Noma kunjalo, ngifunde ukuthi ngosizo lukaJehova ngingakwazi ukwenza izinto ezivamile naphezu kwale nkinga yami. Ngikwazile ngisho nokuchitha isikhathi ese-ngeziwe enkonzweni njengephayona elisizayo. Kwakungelula, kodwa ngakwenza. Ngizama ukwenza okusemandleni ami. Kufanele ‘ngilalele’ umzimba wami futhi ngingenzi okungaphezu kwamandla awo. Uma sengikhohliwe, umama uye angikhumbuze!”

U-ELYRIA, 20 *“Ngangibaqwaqwada emakhanda esikoleni. Manje ukufunda umusho olula nje sekuyinselele futhi lokhu kungenza ngizizwe ngicindezelekile ngezinye izikhathi.*

Isifo sokukhathala okungamahlalakhona senza imisebenzi elula ibe nzima. Ngisho nokuvuka embhe-den ikuwumzabalazo. Noma kunjalo, angikaze ngikuvumele ukugula kwami ukuba kungibuse. Ngifunda iBhayibheli nsuku zonke, ngisho noma kusho ukuthi ngizofunda amavesi ambalwa kuphela noma ngifundelwe othile ekhaya. Ngiwubonga angiqedi umkhaya wakithi. Ubaba waze wadelala ilungelo lomthwalo wemfanelo emhlanganweni omkhulu ukuze angisize ngibe khona kuwo. Akazange akhononde. Wathi ilungelo elikhulu kunawo wonke angaba nalo elokunakekela umkhaya wakhe. **”**

UKATSUTOSHI, 20 *“Kungazelelwe ngivele nigliyize kakhulu, ngemva kwalokho kulandele ukudlikiza, ngize ngilimaze nezinto eziseduze kwami.*

Ngaqala ukuba nesithuthwane lapho ngineminyaka eyisi-hlanu. Lesi sifo sike singihlasele izikhathi ezingu-7ngenyanga. Kufanele ngiphuze imithi nsuku zonke futhi ngenxa yalokhu ngiyashesha ukukhathala. Kodwa ngizama ukungazicabangeli mina kuphela, ngizama ukucabangela nabanye. Ebandleni lethu kunezikhonzi zesikhathi esigcwele ezimbili ezilingana nami eziye zangisekela kakhulu. Ngemva kokuphothula esikoleni, ngandisa ingxenyen yami enkonzweni. Isithuthwane siyimpi engiyilwa nsuku zonke. Kodwa lapho ngizizwa ngidangele, ngiyaqiniseka ukuthi ngiyaphumula. Ngakusasa ngisuke sengingcono. **”**

■ **UMATTHEW, 19** *“Kunzima ukuthola inhlonipho yontanga uma bengakubheki njengomuntu ‘ovamile.”*

Ngingathanda ukudlala imidlalo, kodwa angikwazi. ‘Ngikhubazeke ebuchosheni futhi ngisho nokuhamba kuyinkinga. Noma kunjalo, angixili kulokho engehlulekayo ukukwenza. Izinto engikwazi ukuzenza ngiyazenza impela nje, njengokufunda. EHholo LoMbuso yilapho ngikhululeka khona ngaphandle kokwesaba ukuthi ngingase ngibhekwe ka-njani. Kuyaduduza nokwazi ukuthi uJehova uthanda umuntu enginguze ngaphakathi. Empeleni, angizibhekni njengomuntu okhubazekile. Ngizibhekna njengomuntu onenselele eyengeziwe nehlukile okufanele ayinqobe.”

■ **UMIKI, 25** *“Ngangikwazi ukudlala imidlalo. Kwathi lapho sengeve eminyakeni eyishumi nambili, kwaba sengathi ngivele ngakhula ngokuphazima kweso.”*

Ngazalwa nginembo bobo enhliziyweni. Izimpawu zayo zaqala ukubonakala ngesikhathi sengeve eminyakeni eyishumi nambili. Ngahlinzwa, kodwa manje —eminyakeni eyisithupha kamuva—ngisakhathala kalula futhi ngiphathwe ikhanda elingapheli. Ngakho ngizibekela imigomo efinyelelekayo neyesikhashana. Ngokwesibonelo, ngiye ngakwazi ukukhonza njengesikhonzi sesikhathi esigcwele, engikwenza ikakhulu ngokubhala izincwadi nokushumayela ngocingo. Ukugula kwami kuye kwangisiza futhi ngaba nezimfanelo ebengingenazo, njengokubekezelala nesizotha.”

“Ngaleso sikhathi . . . akekho ohlala khona oyothi: ‘Ngiyagula.’”—Isaya 33:23, 24.

• • • • • • •

(Isukela ekhasini 74)

ngezinto ezimbi futhi yena ngokwakhe akalingi muntu.” (Jakobe 1:13) Ukugula kumane kuyingxene yamanje yokuphila kwabantu futhi sonke sibhekana ‘nesikhathi nesenzakalo esingalindelekile.’—UmShumayeli 9:11.

Ngokujabulisayo, uJehova uNkulunkulu uthembise umhlabba omusha ‘okungekho ohlala khona oyothi: “Ngiyagula.”’ (Isaya 33:24) Ngisho nasebafa bayovuswa ukuze bathole ithuba lokujabulela lowo mhlaba omusha. (Johane 5:28, 29) Kodwa okwamanje, ungabhekana kanjani ngokuphumelelayo nesimo okuso?

Zama ukubheka izinto ngombono omuhle. IBhayibheli lithi: “Inhlizyo ejabulayo ingumuthi omuhle.” (IzAga 17:22) Abanye bangase babe nomuzwa wokuthi ukwenama nokuhleka akufaneleki lapho umuntu ephethwe isifo esingathí sina. Kodwa amahlaya nobudlelwane obakhayo kungayiqabula ingqondo yakho kukhulise nesifiso sakho sokuqhubeka uphila. Nga-kho, cabanga ngezinto ongazenza ukuze ukuphila kwakho kujabulise ngokwengeziwe. Khumbula, injabulo iyimfanelo evela kuNkulunkulu, iyingxene yezithelo zomoya kaNkulunkulu. (Galahiya 5:22) Lowo moya ungakusiza ukuba ukhuthazelele ukugula unesilinganiso esithile senjabulo.

—IHubo 41:3.

Zibekele imigomo enengqondo. IBhayibheli lithi: “Ukuhlakanipha kukwabanesizotha.” (IzAga 11:2) Ukuba nesizotha kuyokusiza ukuba ungabi onganaki noma ozidabukela ngokweqile. Ngokwesibonelo, uma impilo

UBUWAZI . . .

Ukugula noma ukukhubazeka kwakho akusona isijeziso esivela kuNkulunkulu. Kuna-lokho, kuwumphumela wokungapheleli sonke esikuzuze njengefa ku-Adamu.—Roma 5:12.

ikuvumela, ukuvivinya umzimba ngendlela efanele kungakwenza uizizwe ungcono. Kungakho izikhungo zokwelapha ngokuvamile ziba nesimiso sokuvivinya umzimba seziguli ezsencane. Ezimweni eziningi, ukuzivivinya okufanele akugcini nje ngokusiza umzimba ululame ngokushesha kodwa futhi kukusiza ukuba uhlale unethemba. Iphuzu liwukuthi, hlolisa isimo sakho ngebuko tho futhi uzibekele imigomo enengqondo.

Funda ukusebenzelana nabanye. Kuthiwani uma abanye besho okuthile okungenangqondo ngesimo sakho? IBhayibhe-li lithi: “Uganikeli inhliziyo yakho kuwo wonke amazwi abantu abangase bawakhulum.” (UmShumayeli 7:21) Ngezinye izikhathi indlela engcono kakhu-lu yokubhekana nenkulomo enjalo ukumane uyizibe. Noma, unga-se uyikhalime inkulomo enjalo. Ngokwesibonelo, uma abanye bengakhululeki uma benawe ngenxa yokuthi uhamba ngesihlalo sabakhubazekile, zama ukubenza bakhululeke. Ungase uthi: “Hleze niyazibuza ukuthi kungani ngise-benzisa isihlalo sabakhubazekile. Ningathanda ukwazi?”

ICEBISO

Ulwazi lunciphisa ukwesaba okudalwa ukungazi. Ngakho funda okuningi ngangokuno-kwenzeka ngesimo sakho. Buza udokotela wakho imibuzo eqondile uma kunokuthile ongakuqondi.

Ungapheli amandla. Lapho ebhekene nokuhlupheka okukhulu, uJesu wathandaza kuNkulunkulu, wamethemba futhi wagxila ekusaseni lakhe elijabulisayo kunasebuhlungwini ayebhekene nabo. (Hebheru 12:2) Wafunda ezintweni ezinzima ezamehlela. (Hebheru 4:15, 16; 5:7-9) Walwamukela usizo nesikhuthazo. (Luka 22:43) Wanaka kakulu inhlalakahle yabanye kunosizi lwakhe.—Luka 23:39-43; Johane 19:26, 27.

UJehova ‘Uyakukhathalela’

Kungakhathaliseki ukuthi ubhekene nabuphi ubunzima, akufanele nanini ucabange ukuthi uNkulunkulu ukubheka njengongabalulekile. Kunalokho, uJehova ubheka abantu abalwe-

la ukumthokozisa njengabayigugu nababalulekile. (Luka 12:7) ‘Uyakukhathalela’ wena njengomuntu ngamunye futhi uyakuja-bulela ukukusebenzisa enkonzweni yakhe—naphezu kokugula noma ukukhubazeka kwakho.—1 Petru 5:7.

Ngakho, ungakuvumeli ukwesaba noma ukungaquiniseki ku-kuvimbe ekwenzeni izinto ofuna ukuzenza noma okuding-ka uzenze. Njalo bheka kuJehova uNkulunkulu ukuze akuse-kele. Uyaziqonda izidingo zakho nendlela ozizwa ngayo. Ngaphezu kwalokho, angakunika amandla “angaphezu kwavami-le” ukuze akusize ukhuthazele. (2 Korinte 4:7) Ngokuha-mba kwesikhathi, mhlawumbe uyoba nesimo sengqondo esihle esifana nesikaTimothy, owathola ukuthi unesifo sokukha-thala esingamahlalakhona lapho eneminyaka engu-17. Uthi:

»»» **engizokwenza!**

*Ukuze ngigcine umbono wami umuhle naphezu kokugula
noma ukukhubazeka, ngizo-*

Umgomo owodwa ofinyelelekayo engingazibekela wona

*Uma othile esho amazwi angenamusa kimi mayelana
nesimo sami, ngizokubheka ngombono ofanele ngokuthi*

*Engingathanda ukukubuza umzali wami (abazali)
ngale ndaba*

“Ngokweyoku-1 Korinte 10:13, uJehova ngeke asivumele si-thwale okungaphezu kwamandla ethu. Ngicabanga ukuthi uma uMdali wami eqiniseka ukuthi ngingakwazi ukuphila nalolu vivi-nyo, ngingubani-ke mina ukuba ngiphikisane naye?”

Uma Othile Omaziyo Egula

Kuthiwani uma wena uphile saka, kodwa kunothile omaziyo ogulayo noma okhubazekile? Ungamsiza kanjani? Okubalule-ke kakhulu ukuba ‘ubonise uwela nobubele besisa.’ (1 Petru 3:8) Zama ukusiqonda isimo abhekene naso. Zama ukuzibe-ka *ezicathulweni zakhe* kunokuba ubheke izinto ngendlela ya-kho. UNina, owazalwa enesifumbu, uthi: “Ngenxa yokuthi umzi-mba wami mncane futhi ngihamba ngesihlalo sabakhubazekile, abanye abantu bakhuluma nami sengathi bakhuluma nengane, okungiphatha kabi. Kodwa abanye benza umzamo *wokuhlala phansi* ukuze sixoxe, lokhu kusenza sikhazi ukuxoxa sibhekene emehlwani. Kungijabulisa ngempela lokho!”

Uma ubheka ngalé kobuthakathaka babo, uzothola ukuthi abantu abanezinkinga zempilo bayafana nawe. Futhi cabanga ngalokhu—ngamazwi akho ungakwazi ‘ukudlulisela isipho esithile *esingokomoya*’ kubantu abanjalo! Lapho wenza kanjalo, nawe uyothola isibusiso, ngoba kuyoba khona “ukukhuthazana phakathi kwenu.”—Roma 1:11, 12.

UCABANGANI?

- **Ungakusebenzisa kanjani ukwaziswa okukulesi sahluko ukuze usize okhubazekile noma onesifo esingelapheki?**
- **Uma unesifo esingelapheki, yiziphi izinto ezinhle ongazindla ngazo ukuze ukwazi ukubhekana nesimo sakho ngempumelelo?**
- **Wazi kanjani ukuthi ukugula akulona uphawu lokuthi uNkulunkulu ukulahlile?**

2 IZINGUQUKO EKUPHILENI

imizwa yami

Chaza into eyodwa ongayithandi ngawe, uchaze nokuthi kungani ikukhathaza.

Bhala into eyodwa oyithandayo ngawe futhi uchaze ukuthi kungani unomuzwa wokuthi iyigugu.

OKUPHATHELENE NABANGANE

3

**Kubaluleke kangakanani kuwe
ukuba nabangane?**

- Akubalulekile
- Kubalulekile nje ngandlela-thile
- Kubaluleke kakhulu

**Ukuthola kulula yini
ukwakha abangane?**

- Yebo
- Cha

**Unaye umngane
osondelene
naye
kakhulu?**

- Yebo
- Cha

**Iyiphi imfanelo ongathanda
kakhulu ukuba umngane
abe nayo?**

IBhayibheli lithi “umngane weqiniso ubonisa uthando nga-so sonke isikhathi, futhi ungu-mfowabo womuntu ozalelwe isi-khathi sosizi.” (IzAga 17:17) Nalo-ke uhlobo lomngane oludinga-yo wena! Kepha kungaba lukhuni ukwakha abangane, ukubagcina kona kungaba nzima nakakhulu. Ungalwakha futhi ululondolo-ze kanjani uhlobo oluhle kakhulu lwabangane? Cabanga ngamace-biso asezahlukweni 9-12.

Ngingabhekana kanjani nesizungu?

Usuku oluhle namuhla futhi awuhlele kwenza lutho. Kodwa bonke abanye abangane bakho bahlele okuthile. Bazikhiphile. Baphinde bakushiya namanje! Kubuhlungu ukungamenya, kodwa okukushoyo kubuhlungu nakkhulu. Uyacabanga, ‘mhlawumbe kukhona okungalungile ngami. Yini ndaba kungekho muntu ofuna ukuchitha isikhathi nami?’

MHLAWUMBE izikhathi ezingaphezu kwestiono uke waba sesimweni esichazwe kuleli khasi elingaphesheya. Ungase ube nomuzwa wokuthi kunomhosha omkhulukazi okwehlukanisa nontanga. Njalo nje lapho uthi uzama ukuqala ingxoxo nabo, uyangingiza. Bese kuthi lapho *livelā* ithuba lokubungazana nabo, amahloni athi ngilá. Kungani kunzima kangaka uku-xoxa nabangane?

Kunokuba uhlale ungaphesheya komhosha, ungakha amabuloho. Ake sizwe ukuthi ungawakha kanjani.

● **Umhosha 1: Ukuzenyeza.** Enye intsha iyazeya ngaso sonke isikhathi. Izitshela ukuthi akukho noyedwa umuntu oyithandayo nokuthi ayinalutho olwakhayo engalusho engxoxweni. Ingabe uizizwa kanjalo nawe? Uma kunjalo, ukuzenyeza okujalo kuyomane kuwunwebe lo mhosha okuhlukanisa nontanga.

Ibhuloho: Gxila ezimfanelweni zakho ezinhle. (2 Korinte 11:6) Zibuze, ‘Yiziphi izimfanelo ezinhle enginazo?’ Cabanga ngeziphiwo noma izimfanelo ezinhle onazo bese uzibhala phansi.

.....
.....

“ Omunye udade ongumKristu wayezama ukunge-nza umngane wakhe, kodwa kwadlula isikhathi ngingamvumeli. Ekugcineni lapho ngivuma, ngazizwa ngiyisiwula! Usengomunye wabangane bami abakhulu kakhulu engake ngaba nabo, nakuba emdala kimi ngeminyaka engu-25! ” —UMarie

Ngokuqinisekile unawo amaphutha, futhi kuhle ukuwazi. (1 Korinte 10:12) Kodwa futhi kuningi okuhle onakho. Ukuzazi izimfanelo zakho ezinhle kuzokunika ukuzethemba okudingayo ukuze uyeke ukuzenyeza.

● **Umhosha 2: Amahloni.** Ungathanda ukuqala ingxoxo, kodwa lapho ithuba livela, uvele ungazi ukuthi uzothini. “Ngihla-le nginamahloni nje njalo,” kuzikhalela u-Elizabeth oneminya-ka engu-19. “Ngikuthola kuwumqansa ukuya kubantu emihlanganweni yobuKristu, futhi ngiyababajulela labo abakwaziyo ukukwenza!” Uma ufana no-Elizabeth, ungase ube nomuzwa wokuthi lo mhosha awuweleki.

UBUWAZI ...

IBhayibheli libonisa ukuthi uMose, uJeremiya noThimothewu kunge-nze ka ukuthi babene-nkinga yamahloni.
—Eksodus 3:11, 13; 4:1, 10; Jeremiya 1:6-8;
1 Thimothewu 4:12;
2 Thimothewu 1:6-8.

kusiza ukuba ubazi kangcono,” kusho osemusha ogama lakhe nguJorge.

Nanti icebiso: Musa ukukhulumu nontanga bodwa. Obunye bobungane obuhle kakhulu okulandiswe ngabo eBhayibhelinibabuphakathi kwabantu ababeshiyana kakhulu ngobudala, njengoRuthe noNawomi, uDavide noJonathani, noThi-

mothewu noPawulu. (Ruthe 1:16, 17; 1 Samuweli 18:1; 1 Korraine 4:17) Khumbula nokuthi engxoxweni kuyanikezelwana, awukhulumi wedwa. Abantu bayabathanda abantu abayizilaleli ezinhle. Ngakho uma unamahloni, khumbula—akudingeki khulume wena wedwa!

Bhala phansi amagama abantu ababili abadala ongathanda ukubazi kangcono.

Kungani ungayi komunye walaba bantu obabhale ngenhla uyoqala ingxoxo nabo? Uma ucinga amathuba okuxoxa nabo “bonke abazalwane,” ngeke uzizwe unesizungu kakhulu. —1 Petru 2:17.

● **Umhosha 3: Ukuziphatha okungathandeki.** Umuntu ongusiyazi uhlale elungele ukuthuka, ukubhuqa, noma ukwehisa abanye. Bese kuba khona umuntu ozithandelayo nje ukuphikisa nokuphoqeleta imibono yakhe kwabanye. Njengoba ‘elunge ngokwedlulele,’ usheshe amgxeke umuntu ongavumelani nezindinganiso zakhe. (UmShumayeli 7:16) Cishe awuthandi ukuba nabantu abanjalo! Kungenzeka yini kodwa ukuthi umhosha uvuleke nje ngoba *uwena oziphatha kanjalo?* IBhayibheli lithi: “Isiwula sikhuluma amazwi amanangi,” lithi futhi “lapho khona amazwi amanangi asiphuthi iseqo.”—UmShumayeli 10:14; IzAga 10:19.

Ibhuloho: Hlakulela “uzwe-la.” (1 Petru 3:8) Ngisho noma ungavumelani nombono womunye, yiba nesineke umvumele akhulume. Gxila emaphuzwini enivumelana ngawo. Uma uno-muzwa wokuthi kumelwe mphikise kokuthile, mphikise ngomoya omnene nangesu lokungacunuli.

Khuluma nabanye ngendlela

ICEBISO

Yenza ingxoxo iqhubekele phambili. Ngokwesibonelo, uma umuntu ekuba ukuthi uyijabulele yini impelasonto, musa ukuthi yebo nje kuphela. Chaza ukuthi kungani uyijabulele. Yibe usumbuza ukuthi yena uyichithe kanjani impelasonto yakhe.

**“Ophuzisa abanye ngokungagodli naye
uyophuziswa ngokungagodli.”**—IzAga 11:25.

ongathanda kukhulunywe ngayo nawe. Iseluleko seBhayibhe-li sithi “qhubekani nenza zonke izinto ngaphandle kokububula nokuphikisana.” (Filipi 2:14) Ukuxabana nokugconana okungadingekile kanye nokuthuka abanye noma ukubagxeka ngoba wena uzipona ulungile kumane kubaqhelise abantu. Bayokuthanda ngokwengeziwe uma ‘amazwi akho ngaso sonke isikhathi enomusa.’—Kolose 4:6.

Kungakhathaliseki Ukuthi Kwenzekani?

Ngemva kwalokhu kuzihlola kafushane, hleze uyazibona izindlela ezithile ongakha ngazo amabhuloho okuwela umhosha okungenzeka wakhekile phakathi kwakho nabanye. Noma kunjalo, kufanele ungazikhohlisi. Ungalindeli ukuba *bonke abantu* bakuthande. UJesu wathi abanye babeyozonda ngisho

»»» engizokwenza!

Umhosha omkhulu engibhekana nawo ukuthi

Ngizosebenzela ukwakha ibhuloho ngoku-

*Eningathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

**Ukuze uthole ukwaziswa okwengeziwe,
bukela i-DVD ethi “Young People Ask
—How Can I Make Real Friends?”
Itholakala ngezilimi ezingaphezu kuka-40**

nabantu abenza okulungile. (Johane 15:19) Ngakho akusizi ukuzama ukuthola abangane kungakhathali-seki ukuthi kwenzekani.

Noma kunjalo, ungayenza imizamo efanele yokuba nomusa ngaphandle kokuyekethisa izindinganiso zakho ezisekelwe eBhayibhelini. USamuweli wezikathathi zeBhayibheli wayezimisele ngokuqinile ukwenza okwakuzothokozisa uNkulunkulu. Wabyini umphumela? Wayelokhu “ethandeka ngokwengeziwe ku-Jehova nakubantu.” (1 Samuweli 2:26) Ngomzamo omncane nje, kungaba njalo nakuwe!

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ungalindele, umngane wakho omkhulu wenzisa okwesitha sakho esikhulu. Yini ongayenza ngakho?*

UCABANGANI?

- Kungani amanye amaKristu engase abe nesizungu?
- Yini engakusiza uzibheke ngendlela elinganiselayo esikhundleni sokudliwa imicabango engemihle?
- Ungamduduza kanjani umfowenu noma udadewenu omncane ohlushwa isizungu?

Kungani umngane wami angiphatha kabi?

"UKerry wayengumngane wami omkhulu. Ngangimla-nda ngemva komsebenzi zonke izinsuku ngoba wayenge-nayo imoto. Kodwa ngasheshe ngaba nomuzwa wokuthi udlala ngami.

"Wayeye angene emotweni ekhulumu kumakhaleku-hwini noma ebhala imiyalezo kuwo. Wayengangibongi ngokumgibelisa, futhi wayeka ukukhipha imali kaphethi-loli. Izingxoxo zakhe nazo zazingakhi. Ngazicasukela ka-khulu ngokumyeka isikhathi eside kangaka!

***"Ngelinye ilanga ngamchazela ngomusa ukuthi ngangi-ngeke ngsikwazi ukumlanda ngemva komsebenzi. Kusukela lapho, akaphindanga wafuna ukuzihlanganisa nami —okungiqinisekisa ngokwengeziwe ukuthi ubungane be-thu wayebuthanda ngenxa yalokho eyangakuthola kimi. Kubuhlunga ngempela!"* —UNicole.**

KUNGENZEKA kubangane abakhulu. Namuhla bangamathe nolimi; kusasa sebeyinkukhu nempaka. Yini exabanisa abangane?

- KuJeremy, konke kwabonakala kushintsha lapho umngane wakhe omkhulu ethuthela endaweni eqhele ngamakhilomitha angu-1 600. Uthi: “Esehambile, akazange angishayele ucingo futhi lokho kwangiphatha kabi kakhulu.”
- UKerrin waqala ukuphawula ukushintsha kobuntu bomngane wakhe omkhulu okwase kuyiminyaka emihlanu bengabangane. Uthi: “Isimo sakhe sengqondo nalokho ayekusho kwangikhathaza ngempela. Waqala ukukhuluma kabi nokugxeka izinto ezibalulekile kimi. Lapho sizama ukulungisa lesi simo, wangisola ngokuthi ngizenza olunge ngokweqile futhi angithe-mbekile, wathi futhi ubungane bethu abumsizi ngaluthol!”
- KuGloria, ubungane bakhe nomngane wakhe baphela engalindele nangaphandle kwesizathu. Uthi: “Ekuqaleni sasi-zwana kakhulu futhi wangitshela ukuthi ngifana nodadewabo. Dukuduku, wayeka ukwenza izinto nami, abeke izaba ezinge-zwakali.”
- Inkinga phakathi kukaLaura noDaria yaqala lapho uDaria ethandana nesoka likaLaura. ULaura uthi: “Wayehlala imindu-ndu ocingweni exoxa nesoka lami, nakuba ngangisathandana nalo. Umngane wami omkhulu wangidla izithende futhi ngala-hlekela umuntu engangingase ngishade naye—kokubili kwe-nzeka ngasikhathi sinye!”

**“Uma kungenzeka, ngokusemandleni enu,
yibani nokuthula nabantu bonke.”—Roma 12:18.**

• • • • •

Konakalaphi?

Sonke siyawenza amaphutha. Ngakho kulindelekile ukuba umngane wakho enze noma asho okuthile okukuphatha kabi. Iqiniso liwukuthi zikhona izikhathi ezimbawla oye waphatha kabi ngazo abanye nawe. (UmShumayeli 7:22) “Sonke asiphelele futhi sizozwisana ubuhlungu ngezinye izikhathi,” kusho intombazane okuthiwa uLisa. Ngokuvamile, ukungezwani okuncane okudalwa ukungaboni ngaso linye kungaxazululwa ngeengxoxo emfushane.

Kodwa kwezinye izimo, ukwehlukana kwabangane akubangwa isenzo esisodwa, kubangwa ukuqaphela ukuthi nobabili anisafani ngendlela enanicabanga ukuthi nifana ngayo. Khumbula, njengoba ukhula, izinto ozithandayo ziyashintsha—kuba njalo nakumngane wakho. Yini ongayenza lapho uba nomuzwa wokuthi wena nomngane wakho niyaqhelelana?

Indlela Yokulungisa Ubungane

Kwake kwenzeka wadatshukelwa impahla yokugqoka oyithandayo? Wenzenjani? Wayilahla? noma wayithunga? Akungabazeki ukuthi kwaxhomeka ekutheni idabuke

***Ukungezwani nomngane kufana
nokudatshukelwa impahla
yokugqoka—kodwa kokubili
kungalungiswa***

**“Ukube benginethuba lokuqala phansi,
bengingeke ngilindele ukuphelela ebunganeni
bethu. Bengiyomlalela ngokwengeziwe futhi
ngimsekele, ngingakhulisi amaphutha akhe.
Manje sengiyaqonda ukuthi okwenza ubungane
buphumelele ukubhekana nezinkinga
nezinselele.” —UKeenon**

kangakanani nokuthi uyithanda kangakanani. Uma wawuyi-thanda ngempela, cishe wafuna izindlela zokuyilungisa. Ezimweni eziningi, kunjalo nangobungane osebonakele. Okuningi kuxhomeke kulokho okwenzekile nokuthi ubuthanda kangakanani lobo bungane.*

Ngokwesibonelo, uma umngane wakho ekhulume kabi noma ekuphathe ngendlela engenamusa, ungase ukwazi ukwemboza leyo nkinga ngokulandela iseluleko seHubo 4:4: ‘Khuluma ngenhlizyo, phezu kombhede wakho, kodwa uthule.’ Ngakho, ngaphambi kokuba ubuqede ubungane, cabangisisa. Ingabe akwenzile ukwenze ngenhloso? Uma ungaqiniseki, kungani ungaphethi ngokuthi ubengahlose bubi? Ezimweni ezini-ngi ungaluvumela ‘uthando lwe-mboze izono eziningi.’—1 Petru 4:8.

Ungase uhlole nokuthi ube nesandla yini nawe kule nkinga. Ngokwesibonelo, uma umngane wakho edalula imfihlo, kungenze-ka yini ukuthi kwakungahlakani-phile ngawe kwasekuqaleni ukumethwesa leyo mfihlo? Omunye

* Abanye abangane abakufanelekele ukucinwa eduze. Kunjalo ngokukhethekile uma ukuziphatha kwabo kungasamfanele umKristu.—1 Korinte 5:11; 15:33.

UBUWAZI ...

**Abantu abanobungane
obuhle banikezana
ithuba lokuba omunye
enze izinto azithandayo.
(IzAga 25:17) Ngako-
lunye uhlangothi, ukuba
nesikhwele ngokweqile
ngomngane wakho
kanye nokufuna ukuba
anake wena njalo
nje kungabubulala
bungane benu.**

umbuzo ongase uwucabangele ukuthi awuzenzanga yini wena inhlekisa—mhlawumbe ngokuba iphoshophosho noma ngo-kukhuluma izinto eziwubuwula. (IzAga 15:2) Uma kunjalo zibuze, ‘Ingabe kudingeka ngenze izinguquko ukuze umngane wami angihloniphe ngokwengeziwe?’

“Singaxoxa Ngokwenzekile?”

Kuthiwani-ke uma unomuzwa wokuthi awunakumane nje uyiyeke indaba idlule? Uma kunjalo, kungaba kuhle ukukhuluma nomngane wakho. Kodwa uqaphele ungakhulumi naye uthukuthele. IBhayibheli lithi: “Umuntu ofuthelene ubhebhezelala umbango, kodwa oewehuza ukuthukuthela uyayiqeda ingxabano.” (IzAga 15:18) Ngakho, linda kuze kwehle igwebu ngaphambi kokuzama ukulungisa isimo.

Lapho *usukhuluma* nomngane wakho, khumbula ukuthi umgomu wakho awukona ‘ukubuyisela okubi ngokubi.’ (Roma 12:17) Kunalokho, uwukulungisa isimo futhi ubuyisele

engizokwenza!

Lapho kudingeka ngikhulume nomngane wami mayelana nokuthile akwenzile okungiphathe kabi, ngingaqla ngokuthi

Nakuba kungiphathe kabi okwensiwe umngane wami, ngizozama ukugcina ukuthula ngokuthi ngi-

Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami ngale ndaba

ISIBONELO ESIHLE

ULidiya

Nakuba esanda kuba yikholwa, uLidiya **uthatha isinya-thelo kuqala** abonise umoya wokungenisa izihambi kuPawulu nabangane bakhe. (IzEnzo 16:14, 15) Umphumela uba ukuthi uthola ilungelo lokuba nobudlelwane nalaba bafundi. Ngemva kokudedelwa kukaPawulu noSila ejele, bashonaphi? Baphindela emzini kaLidiya!—IzEnzo 16:40.

NjengoLidiya, ungasithatha yini isinyathelo kuqala sokwazi abanye? Ungakwenza kanjani? **Qala kancane kancane.** Zama ukukhulumma nomuntu oyedwa ngesikhathi. Unga-se uzenzele umgommo **wokuqala ingxoxo** nomuntu oyedwa njalo uma usemhlanganweni wobuKristu. Zama ukumomotheka. Uma ungazi ukuthi kufanele uthini, **buza imibuzo** noma usho okuthile ngawe. Yiba **isilaleli esihle**. Ngokuhamba kwesikhathi, kungase kube lula ukukhulumma okwengeziwe. Ngokuvamile abantu basabela kahle emazwini aqotho namomusa futhi ajabulisayo. (IzAga 16:24) Ngenxa yobuntu bakhe obunobungane kanye nomoya wokungenisa izihambi, uLidiya wabusiswa **ngabangane abahle**. Nakuwena kuyokwenzeka okufanayo uma ulingisa isibonelo sakhe!

ICEBISO

Ngaphambi kokufinyelela iziphetho ngendaba, thola uhlangothi lomngane wakho.—IzAga 18:13.

ubungane esimweni sabo. (IHubo 34:14) Ngakho khulumha ngokusuka enhliziyweni. Ungase uthi, “Sekuyisikhathi singabangane. Singaxoxa ngokwenzekile?” Uma usuyazi imbangela yenkinga, kungase kube lula ukulungisa ubungane. Ngisho noma umngane wakho engafuni ukukhuluma, ungaraduza yiqiniso lokuthi wena uzamile ukubuyisela ukuthula.

Ekugcineni, qiniseka ukuthi nakuba “kukhona abangane abathambekele ekuphihlizaneni babe yizicucu,” ukhona ‘nomngane onamatheha ngaphezu komfowenu.’ (IzAga 18:24) Yiqiniso, ngisho nabangane abangamathe nolimi bangase babe nezinkinga ngezikkhathi ezithile. Uma ziqhamuka, yenza noma yini ongayenza ukuze ulungise ubungane. Ngempela, ukuzimisela ukuxazulula ukungezwani kuwubufakazi bokuthi uba umuntu omdala ovuthiwe.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Abanye ontanga bangase bachithe isikhathi esiningi bedla ingeveu kuyi-Internet. Badonswa yini?*

UCABANGANI?

- Yini eqeda ubungane ngezinye izikhathi?
- Yikuphi ukoniwa ongase ukwazi ukukudlulisa enhliziyweni yakho futhi yikuphi okungase kudingkeke nioxo ngakho nomngane okuphathe kabi?
- Yiziphi izifundo ezizuzisayo ongazifunda ekuphathweni kabi umngane?
- Yiziphi izinyathelo ongazithatha ukuze unciphise amathuba okuba umngane akuzwise ubuhlungu?

Kuthiwani ngobungane kuyi-Internet?

Iyiphi indlela engcono kuwe yokukhuluma nabanye?

- Ubuso nobuso
- Ucingo
- I-computer

Obani okuthola kulula ukuxoxa nabo?

- Ofunda nabo
- Amalungu omkhaya
- AmaKristu okanye nawo

Yikuphi lapho uzithola ukhuluma ngokukhululekile khona?

- Esikoleni
- Ekhaya
- Emihlanganweni yebandla

BHEKA impendulo yakho yombuzo wokuqala. Ingabe uphawule ukuthi uthanda ukukhuluma nabantu nge-computer esikhundleni sokukhuluma nabo ubuso nobuso? Uma kunjalo, awuwe-dwa. Intsha eningi isebeenza i-Internet ukuze iqale futhi ilondo-loze ubungane. "Kumnandi kabi ukwazi ukuthi ungaxoxa nabantu emhlabeni wonke—abantu obungenakuhlangana nabo nge-nye indlela," kusho intokazi okuthiwa u-Elaine. UTammy one-minyaka engu-19 ubudala, uveza obunye ubuhle. "Ungalawula indlela abantu abakubheka ngayo. Lapho nikhuluma ubuso nobuso, uma bengakwamukeli, akukho lutho ongalwenza ngakho."

Manje bheka izimpendulo zakho zombuzo wesibili nowe-sithathu. Ungamangali uma ukuthola kulula ukuxoxanofunda nabo ekilasini kunamaKristu oba nawo emihlanganweni yebandla. "Esikoleni, usethubeni elihle lokuthola abantu ababhekana nezinto obhekana nazo," kusho uJasmine oneminyaka engu-18. "Lokho kungase kwenze kube lula nakakhulu ukuxoxa nabo."

Ngemva kokucabangela lezi zici ezingenhla, kungase kubonakale kulula ukuba ufunе ukuxoxanofunda nabo esikoleni nge-Internet. UTammy uyavuma ukuthi wakwenza lokho isikhathi esithile. "Bonke engangifunda nabo babekhuluma kuyi-Internet, futhi ngangingafuni ukusala ngaphandle."* UNatalie, one-minyaka engu-20, waba nengosi ye-Internet ukuze athintane nabangane. Uthi: "Ubuchwepheshe buyathuthuka. Kuba nezindlela ezintsha zokuxhumana. Lena ngenye yazo futhi ngiyayi-thanda."

Ukuhlola Izingozi

Kuyiqiniso ukuthi kwabanye kulula ukwakha nokulondoloza ubungane nge-Internet. "I-Internet ikunikeza ukuzethembwa okuthile obungeke ukuthole ngenye idlela," kusho uNatalie. UTammy uyavuma. Uthi: "Uma unamahloni, ukukhuluma nge-Internet kukunikeza ithuba lokuhlela kahle ozokusho."

Kodwa zikhona izingozi zokuxoxa nge-Internet, futhi kungaba ubuwula ngawe ukuzishaya indiva. Nasi isibonelo: Ubunga-hamba yini uvale amehlo emigwaqweni esendaweni eyingozi? Kungani-ke pho uphuma ungena kuyi-Internet ngaphandle kokunaka izingozi?

Cabanga ngezingozi zokuzama ukuthola abangane kuyi-Internet. "Kulula kakhu lu ukuthola abantu abangena-

similo," kusho u-Elaine, oke wakujabulela ukuxoxa nabantu angabazi kuyi-Internet. Uyanezela: "Ngezinye izikhathi kudlula imizuzu embalwanje bese othile esho into eyichilo noma abuze imibuzo enjengokuthi: 'Uke walala nomantu? Uyabenza yini ubulili ngo-mlomo?' Abanye baze bacele ukuxoxa nawe ngobulili kuyi-Internet."

UBUWAZI ...

**Umuntu ohlose okubi
udinga imininingwane
embalwa kuphela
angayithatha kuyi-
Internet ukuze akuthole
—izinto ezinjengesibongo
sakho, igama lesikole
sakho kanye nenombolo
yakho yocingo.**

* Kuzoxoxwa kabanzi ngabangane baseskoleni eSahlukweni 17.

Kuthiwani uma umane uzixoxela nomngane omethembayo? Nalapho futhi, kudingeka uqaphe. “Ungachitha isikhathi esinungi kakhulu uxoxa nomuntu wobulili obuhlukile, ngisho noma lowo muntu ‘engumngane nje,’” kusho uJoan. “Lapho uchitha isikhathi esiningi uthumelela lowo muntu imiyalezo, niyasonde-lana futhi ingxoxo ingase ijule nakakhulu.”

“Labo Abafihla Lokho Abayikho”

INKOSI uDavide yayikwazi kahle ukubaluleka kokugwema abangane ababi. Yabhala: “Angizange ngihlale nabantu abange-bona abeqiniso; futhi angingeni nalabo abafihla lokho abayikho.”—IHubo 26:4.

Lapho ukuyi-Internet, uke wahlangabezana yini nohlobo lwabantu uDavide akhulumo ngalo? Kungaphansi kwaziphi izimo lapho abantu ‘befihla lokho abayikho’ kuyi-Internet? ☺

Ngakolunye uhlangothi, kungenzeka yini ukuthi *uwena ofi-hla lokho oyikho lapho ukuyi-Internet?* “Ngangiqala izingxo-xo nabantu bese ngiziveza nginobuntu obuhambelana nalo-kho abakushoyo,” kusho u-Abigail, owayevakashela izingosi ze-ngevu.

Intombazane
enguLeanne yasebenzisa enye indlela yokukhohlisa. Ithi: “Nga-ngivame ukuxoxa nomfana wasebandleni eliseduze kuyi-Internet.

***Ubungahamba yini uvale
amehlo emigwaqweni
esendaweni eyingozi?
Kungani-ke pho ungena
kuyi-Internet ngaphandle
kokunaka izingozi?***

**“Angizange ngihlale nabantu abangebona
abeqiniso; futhi angingeni nalabo abafihla
lokho abayikho.”—IHubo 26:4.**

Ngokushesha sase sitshelana imizwa yethu ‘yothando.’ Ngangisivala isithombe sakhe kuyi-computer lapho abazali bami bedlula, ngakho babengazi ukuthi kwenzekani. Angikhola ukuthi babeke bacabanga ukuthi kungenzeka ukuba indodakazi yabo eneminyaka engu-13 ubudala ibhalela umfana oneminyaka engu-14 izinkondlo zothando. Akuzange kufike ezingqondweni zabo.”

Ukuhlala Uphephile

Yiqiniso, zikhona izikhathi okufaneleka ngazo uku-

khuluma nge-Internet. Ngo-kwesibonelo, abantu abanungi—kuhlanganise nabantu abadala—basebenzisa i-Internet ukuze bathintane na-bangane. Uma nawe ukwe-nza lokhu, zikhona yini izinyathelo okumelwe uzitha-the? Cabangela la maphuzu alandelayo.

● **Hlola njalo isikhathi osichitha kuyi-Internet**, futhi

ungayivumeli ikuncishe isikhathi sezinto ezibaluleke kakhulu —kuhlanganise nokulala. “Ezinye izingane esikoleni zazithi zi-hlala kuyi-Internet kuze kube ihora lesithathu ekuseni,” kusho umfana okuthiwa uBrian.—Efesu 5:15, 16.

● **Khuluma nabantu obaziyo kuphela.** Abantu abangenasi-milo baphuma bengena kuyi-Internet befuna ukndlala ngentsha engasoli lutho.—Roma 16:18.

ICEBISO

**Isikhathi sihamba
ngokushesha lapho
usebenzisa i-Internet!
Ngakho nquma ukuthi
uzoyisebenzisa isikhathi
esingakanani bese unama-thela kuleso sikhathi. Uma
kudingekile, cupha iwashi
ukuze likhale lapho isikhathi
osinqumile sesiphelile.**

**“ Abekho abantu engixoxa nabo kuyi-Internet
engingabazi noma engineke ngizihlanganise
nabo ekuphileni okungokoqobo. ” —UJoaN**

● **Lapho uqhuba ibhizinisi, qapha.** Yiba ngoqaphayo endabeni yokunikeza abantu imininingwane yakho. Ngalé kwalokho, ungaba yisisulu sokuphanjwa—noma okubi nakakhulu.—Matthew 10:16.

● **Lapho uthumelela abangane bakho izithombe, zibuze,** ‘Ingabe zimmelela kahle umuntu othi ukhonza uNkulunkulu?’—Thithu 2:7, 8.

● **Njengoba kunjalo lapho nikhuluma ubuso nobuso,** uma ingxoxo kuyi-Internet ichezukela ‘ezintweni ezingafaneleki,’ yi-vale.—Efesu 5:3, 4.

● **Ngaso sonke isikhathi ungakufihli lokho okwenza kuyi-Internet.** Uma kumelwe ‘ufihle lokho oyikho’ kubazali bakho,

engizokwenza!

*Ngifisa ukunciphisa isikhathi engisichitha kuyi-Internet
sibe..... isonto ngalinye, futhi ukuze ngifeze
lokhu ngizo-*

*Uma ngizithola sengixoxa nomuntu engingamazi
kuyi-Internet, ngizo-*

*Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

kukhona okushay' amanzi. "Angimfihleli lutho umama," kusho uKari osemusha. "Ngiyambonisa lokho engikwenza kuyi-Internet."—Hebheru 13:18.

"Kukufanelekele Ukulinda!"

Uyafuna ukuba nabangane. Kungokwemvelo lokho. Abantu badalelwa ukuba bajabulele ubudlelwane nabanye. (Genesise 2: 18) Ngakho uma uzizwa unesifiso sokuba nabangane, *kuyisifiso esivumelana nendlela odalwe ngayo!* Kuphela nje qaphela indlela obakhetha ngayo.

Qiniseka ukuthi ungathola abangane abangcono kakhulu uma ubakhetha ngokuvumelana nezimiso zeZwi lika Nkulunkulu. Intombazane eneminyaka engu-15 ubudala yakubeka ka-nje: "Kunzima ukuthola abangane abathanda uJehova nabakuthandayo. Kodwa lapho ubathola, kusuke kukufanelekele ukulinda!"

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Kusho bani ukuthi esikushoyo akunakubazwisa ubuhlungu abanye? Inhlebo ingahlaba njengenkemba. Ungayingqanda kanjani?*

UCABANGANI?

- Yiziphi izinzozo nezingozi zokuxhumana nge-Internet uma kuqhathaniswa nokuxoxa ubuso nobuso?
- Kungani kulula ngomuntu ukuba afihle lokho ayikho lapho exoxa nge-Internet?
- Ungasilawula kanjani isikhathi osichitha usebenzisa i-Internet?
- Kungase kuzuzise ngaziphi izindlela ukuxhumana nge-Internet?

Yini engalungile kangaka ngenhlebo?

"Ngake ngaya emcimbini othile, kwathi ngakusasa kwezwakala amahemuhemu okuthi ngilale nomfana othile lapho. Kwakungamanga aluhlaza cwe!"—ULinda.

"Ngezinye izikhathi ngiye ngizwe kuthiwa ngithandana nothile—umuntu engingamazi kwakumazi! Abantu abanangi abahlebayo abazihluphi ngokuhlola amaquiniso."—UMike.

INHLEBO ingagcwalisa ukuphila kwakho ngezinkinga eziningi njengokwabantu abadlala amabhayisikobho. Yizwa u-Amber oneminyaka engu-19. Uthi: “*Ngangihlale* ngihletshwa. Kwathiwa ngikhulelw, kwathiwa ngikhipe isisu, kwathiwa ngidayisa imilaliso, kwathiwa ngiyayithenga ngiyibheme. Kungani abantu besho lezi zinto ngami? Angazi nami!”

Besebenzisa i-E-mail futhi bethumelelana imiyalezo ngokushesha, umfana nentombazane abanezinhloso ezimbi bangalona idumela lakho bengazange basho lutho. Okudingekayo nje ukuchofiza izinkinobho ezimbalwa ukuze umuntu athumele amahlebezi amabi kubantu abaningi abawabheke ngabomvu! Kwezinye izimo kuye kwavulwa ingosi ye-Internet enjongo yayo ukujivaza othile. Ngokuvamile, izingosi ze-Internet zinenhlebo engeke yashiwo ngomlomo.

Kodwa ingabe ukukhuluma ngabanye kubi *ngaso sonke isikhathi?* Ikhona yini into ebizwa ngokuthi . . .

Inhlebo Enhle?

Phawula ukuthi lezi zinkulomo ezilandelayo ziyaniso noma zingamanga.

Inhlebo yimbi ngaso sonke isikhathi.

Iqiniso Amanga

Ithini impendulo enembile? Kuya ngokuthi ulichaza kanjani igama elithi “inhlebo.” Uma limane nje lisho ingxoxo evamile,

zingase zibe khona izikhathi efa-neleka ngazo. Phela neBhayibhe-li lisitshela ukuba ‘sibe nesithakzelo ekuphileni kwabanye.’ (Filipi 2:4, *New Century Version*) Aku-sho ukuthi kufanele sizigaxe ezin-daben ezingasithinti. (1 Petru 4:15) Kodwa ingxoxo evamile nje iye isitshele izinto eziwusizo, nje-ngokuthi ubani ozoshada noma othole umntwana. Iqiniso liwuku-

UBUWAZI ...

**Ukuyilalela nje inhlebo
kungakwenza ube
necala elithile nawe.
Ngokunikeza inhlebi
imvume yokuba
iqhubeka ihleba, wenza
ukuba lokho ekushoyo
kusakazeke ngesivinini!**

“Ngafunda isifundo ngempela lapho umuntu engangimhlebile ezwa ukuthi ngangitheni futhi weza wazongibuza. Yayingekho indlela yokushona ngapha nangapha! Ngafunda ukuthi kungcono ukuya kumuntu ukhulume naye kunokumhleba!” —UPaula

thi—ngeke sithi siyabakhathalela abanye uma singakhulumi ngabo!

Noma kunjalo, ingxoxo evamile nje ingashintsha kalula ibe inhlebo elimazayo. Ngokwesibonelo, inkulomo enhle ethi, “uSipho noMbali bangafanelana” ingase ishintshwe ithi, “uSipho noMbali bayathandana”—ngisho noma uSipho noMbali bengazi lutho ngalokho. Ungase uthi, ‘Awu, suka, akuyona into enkulu leyo,’—kunjalo uma ungeyena uSipho noma uMbali!

UJulie, oneminyaka engu-18, wahletshwa kanjalo naye, futhi kwamlimaza. Uthi: “Ngathukuthela, kwangenza ngangabaza ukwethemba abantu.” UJane, oneminyaka engu-19, naye wehlelwa okufanayo. Uthi: “Ngagcina sengimgwema lo mfana okwakuthiwa ngithandana naye. Kwakungemnandi ngoba sasi-nagabangane futhi ngaba nomuzwa wokuthi kufanele sikhazi ukuzixoxela nje ngaphandle kokuba kuqalwe amahlebezi!”

Zilawule Kahle Izingxoxo Zakho

Ungalulawula kanjani ulimi lwakho lapho ulingeka ukuba uhlebe? Ukuze uphendule lo mbuzo, cabanga ngekhono elidin gekayo ukuze ushayele emgwaqweni omkhulu ogcweli izimoto. Noma nini kungase kuphakame isimo esidinga ukuba ushintoshle kolunye uhlangothi lomgwaqo, unciphise i jubane, noma ume nsé. Uma uqaphile, uyakubona okungaphambili bese wenza okudingeka ukwenze.

Kungokufanayo nangengxoxo. Ngokujwayelekile uya-kwazi ukubona uma isijikela ekubeni inhlebo elimazayo.

**Inhlebo elimazayo ifana nesikhali
esiyingozi esingaliqeda nyá
idumela lomuntu**

Uma kwenzeka lokho, ungakwazi yini 'ukushintshela kolunye uhlangothi' ngobuhlakani? Uma ungakwenzi lokho, nasi isixwayiso—inhlebo ingadala umonakalo. "Ngasho into embi nge-nye intombazane—ngathi ayive ibathanda abafana—yafika ezindlebeni zayo," kulandisa uMike. "Angisoze ngalikhohlwa izwi layo lapho isingibuza ngakho, indlela eyayiphatheke kabi ngayo ngenxa yamazwi ami angacabangeli. Sayilungisa indaba, kodwa akungithokozisanga neze ukwazi ukuthi ngangiyizwise ubuhlungu ngaleya ndlela!"

Akungatshazwa ukuthi amazwi angalimaza. Ngisho neBhayibheli liyavuma ukuthi "kukhona ophahluka njengokuhlabu kwenkemba." (IzAga 12:18) Lesi yisizathu esinamandla nakanhulu sokucabangisia ngaphambili kokuba ukhulumu! Yiqiniso, kungase kudingekе ukuzibamba ukuze ukwazi ukuthula lapho

kukhulunyuwa izindaba zomunye umuntu. Yize kunjalo, kujnjengoba uCarolyn oneminya ka engu-17 esho: "Kudingekе ugade okushoyo. Uma ungaku-zwanga ngomuntu othembekile, kungenzeka ukuthi usakaza amanga." Ngakho, lapho uzwa into okungenzeka iyinhlebo eli-

ICEBISO

**Uma uzwa inhlebo, ungase uphendule ngokuthi:
"Angizizwa ngikhululekile
ukukhuluma ngalokhu.
Ngale nje kwalokho, akekho
ukuba aziphendulele."**

mazayo, sebenzisa iseluleko somphostoli uPawulu sokuba ‘ukwenze umgommo wakho ukuphila ngokuthula futhi unake izindaba zakho siqu.’—1 Thesalonika 4:11.

Ungasibonisa kanjani isithakazelo kwabanye futhi ube una-ka izindaba zakho siqu? Ngaphambi kokuba ukhulume ngo-
munye umuntu, zibuze: ‘Ngiwazi ngempela yini amaquiniso ale
ndaba? Ngiholeseni ngokuyidlulisa? Ukuyisakaza kuzolithinta
kanjani idumela *lami*?’ Ubalulekile lo mbuzo wokugcina ngoba
ukwaziwa ngokuthi uyinhlebi kuveza okukhulu ngobuntu *bakho*
kunobomuntu ohleba ngaye.

Lapho Kuhletshwa Wena

Yini ongayenza lapho kuhletshwa wena? “Ungasheshi uku-
casuka emoyeni wakho,” kuxwayisa umShumayeli 7:9. Kuna-
lokho, zama ukuyihlolola indaba. IBhayibheli lithi: “Uganikeli
inhliziyo yakho kuwo wonke amazwi abantu abangase bawa-
khulume, . . . Ngoba inhliziyo yakho yazi kahle ukuthi ezikhathi-
ni eziningi nawe, yebo nawe, uye wabaqalekisa abanye.”—Um-
Shumayeli 7:21, 22.

engizokwenza!

*Esikhathini esizayo uma ngilingekela ukusakaza inzwabethi,
ngizo-*

*Uma kuye kwakhulunywa izinto ezimbi ngami,
ngiyobhekana nesimo ngokuba*

*Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

**“Oqapha umlomo wakhe ugcina
umphefumulo wakhe. Ozivila kakhulu
izindebe zakhe—uyoba nencithakalo.”**

—IzAga 13:3.

• • • • • • •

Yiqiniso, asikho isizathu esenza ifaneleke inhlebo elimazayo. Noma kunjalo, ukusabela ngamawala yikona okungona idumela lakho kunalokho okushiwo ngawe! Kungani-ke ungabheki isimo ngombono owasiza uRenee? Uthi: “Ngiye ngiphatheke kabi lapho umuntu ekhulumu kabi ngami, kodwa ngizama ukukubheka ngombono obanzi. Ngesonto elilandelayo cishe bayobe sebekhuluma ngomunye noma ngokunye.”*

Ngakho, yiba nekhono lokujika ingxoxo ingabi inhlebo elimazayo. Lapho futhi kukhulunye kabi ngawe, bonisa ukuvuthwa ngokungasabeli ngamawala. Vumela imisebenzi yakho emihle ikukhulumele. (1 Petru 2:12) Uma wenza kanjalo, uyoba nesandla ekulondolozeni ubuhlobo obuhle nabanye futhi uyohale unokuma okuhle noNkulunkulu.

* Kwezinye izimo, kungase kube ukuhlakanipha ukuthola indlela engacunuli yokukhuluma nomuntu ohlebe ngawe. Kodwa ezimweni eziningi, akudingeki kwaku-dingeka lokho ngoba “uthando lumboza izono eziningi.”—1 Petru 4:8.

UCABANGANI?

- **Kunini lapho kungafaneleka khona ukukhuluma ngezindaba ezithinta abanye?**
- **Wake wahletshwa? Uma kunjalo, yini owayifunda kulokho?**
- **Ukusakaza inhlebo ngabanye kungalona kanjani idumela lakho?**

Chaza inkinga oke waba nayo ngabangane.

*Ucabanga ngokufunde kule ngxenye,
ungakhetha ukuyisingatha kanjani le nkinga?*

4

ISIKOLE NONTANGA

*Ingabe kunzima ukuphumelela
ezifundweni ezithile?*

- Yebo
 Cha

*Wake waqinelwa ezinye
izingane noma wahlukunyezwa
ngokobulili esikoleni?*

- Yebo
 Cha

*Ingabe ngezinye izikhathi uye ufise
sengathi ungahlanganyela nontanga
ekuziphatheni okungafanele?*

- Yebo
 Cha

Ungase ucabange, 'Uma ngingasinda esikoleni, ngingasinda yonk' indawo! Futhi likhona iqiniso kulokho. Phela isikole sifana nenkundla okuvivinywa kuyo ukuthi uqine ka ngakanani ngokwengqondo, ngokomzwelo nangokomoya. Ungayithola kanjani imfundo efanele kodwa ungangcoliswa izimo zengqondo zontanga abangaphili ngezimiso zikaNkulunkulu? Izahluko 13-17 zizokusiza uthole amakhono owa dingayo.

Ngingenza
kanjani
kangcono
esikoleni?

ZIBONE ngeso lengqondo uvaleleke ehlathini elicinene elim-nyama. Konke ukukhanya kwelanga kusithwe izihlahla ezinde eziminyene. Njengoba uzungezwe uhlaza oluminyene, awukwazi kunyakaza. Ukuze uphum, kumelwe uvule indlela ngo-bhushu.

Abanye bangathi ukufunda esikoleni kuyefana nalesi simo esichazwe ngenhla. Esikoleni nakhona uvaleleke ekilasini usu-ku lonke bese uxinwa umsebenzi wesikole ebusuku. Ingabe uzi-zwa kanjalo? Emggeni ongezansi, bhala isifundo osithola sinzi-ma *kunazo zonke*.

Mhlawumbe abazali bakho nothisha bakukhuthaze uku-ba wenze okwengeziwe kulesi sifundo. Uma kunjalo, abaza-mi ukukuhlupha! Bamane nje bafuna wenze okusemandle-ni akho. Yini-ke ongayenza uma kukukhathaza ukwenza lo-kho abakufunayo kuze kuthi shiya phansi? Uma unamathuluzi afanele, ungayivula indlela kuleli hlathi. Yimaphi lawo mathu-luzi?

● **Ithuluzi 1: Isimo sengqondo esihle ngokufunda.** Ku-nzima ukuba nomdlandla wokwenza kahle esikoleni uma ungakuthandi ukufunda. Ngakho zama ukuba nombono oba-nzi. Umphostoli uPawulu ongumKristu waloba: “Umuntu oli-mayo kufanele alime ngethemba nomuntu obhulayo kufa-nele abhule ngethemba lokuba adle.”—1 Korinte 9:10.

Kungase kungabi lula uku-bona inzuzo ‘yokulima’ (ukuse-benza ngendlela ehlelekile ne-nenjongo) ezifundweni ezi-thile. Ngani? Ngoba akuzo-na zonke izifundo ozifunda-yo ezingabonakala zidingeka —okungenani hhayi manje. Noma kunjalo, ukufunda

UBUWAZI ...

Ukukopela kungakwenza ungabe usethenjwa futhi nezinga lakho lokuqonda umsebenzi wesikole ngeke lithuthuke. Ngaphezu kwakho konke, kulimaza ubuhlobo bakho noNkulunkulu.—IzAga 11:1.

**Ukufunda esikoleni
kungafana nokuvula indlela
ehlathini elicinene—kodwa
kokubili kungenzeka
ngamathuluzi afanele**

izifundo ezihlukahlukene kuyokwenza uwuqonde kangcono umhlaba ophila kuwo. Kuyokusiza ukuba ube “yizinto zonke kabantu bazo zonke izinhlobo,” kukunikeze ikhono lokuxoxa nabantu bezizi-

nda ezihlukahlukene. (1 Korinte 9:22) Okungenani-ke kuyolala ikhono lakho lokucabanga—okuyinto eyokusiza nakanjani kamuva.

● **Ithuluzi 2: Umbono omuhle ngamakhono akho.** Isikole singembula iziphiwo obungazi ukuthi unazo. UPawulu wabhalela uThimothewu: ‘Vuthela njengomlilo isipho sikaNkulunkulu esikuwe.’ (2 Thimothewu 1:6) Ngokusobala, uThimothewu wayekade enikezwe inkonzo ethile ekhethekile ebandle-ni lobuKristu; yize kunjalo, ngisho nekhono ayelinikwe uNkulunkulu—“isipho” sakhe—kwakudingeka lithuthukiswe ukuze lingahlali liquibile noma liphuphe. Kuyavunywa, amakhono akho ezintweni zesikole awuwanikiwe uNkulunkulu ngokuqondile. Noma kunjalo, iziphiwo zakho azifani nezabanye. Isikole singakusiza uthole amakhono obungazi ukuthi unawo futhi uwathuthukise.

Musa ukuzibizela ukufeyila ngokucabanga ukuthi ngeke neze uthuthuke. Lapho uhlaselwa imicabango engemihle nga-

Ngiyakubona kwenye intsha engontanga.
*Imikhuba yokutadisha eyayinayo esikoleni
yabonakala nasemikhuben i yayo yokutadishela
izinto ezingokomoya. Leyo engazange ifunde
ukuthanda ukutadisha esikoleni yayingenasi-
thakazelo esingako nasesifundweni seBhayibheli
somuntu siqu.* — USylvie

makhono akho, yikhiphe ufake emihle. Ngokwesibonelo, lapho abantu begxeka ikhono lika Pawulu lokukhuluma, mhlawumbe ngokungafanele, waphendula: “Ngisho noma ngingenalo ikhono ekukhulumeni, ngokuquinisekile angiyena ongenalo olwazini.” (2 Korinte 10:10; 11:6) UPawulu wayebazi ubuthaka bakhe. Kodwa wayezazi nezinto azenza kahle.

Wena-ke? Yiziphi izinto oenza kahle? Uma ungazazi, kungani ungabuzi umuntu omdala okukhathalelayo? Angakusiza uzazi lezo zinto futhi uzisebenzise ngokugcwle.

● **Ithuluzi 3: Imikhuba emihle yokutadisha.** Ngeke uphumelele esikoleni uma ufunu ukushaya ngezingamulelayo. Nakanjani kuzodingeka *utadishe*. Yiqiniso, leli gama lingase lingazwakali kamnandi. Kepha ukutadisha kuyazuziza. Eqinisweni, ngomzamo nje omnpane, unga-se ukujabulele.

Kodwa ukuze ubi nemikhuba emihle yokutadisha, kuzodingeka uhlele isikhathi sakho. Khumbula—uma usafunda, ukutadisha kufanele kuze kuqala. Yiqiniso, iBhayibhe-li lithi ‘kunesikhathi sokuhleka nesikhathi sokutshakadula.’

ICEBISO

Lapho utadisha, qala ngokuhlola yonke indaba ukuze uthole umqondo wayo. Ngemva kwalokho, yakha imibuzo esekelwe ezihlokweni eziyinhloko. Yibe usufunda indaba, ubheke izimpendulo. Ekugcineni, zama ukukhumbula lokho okufundile.

**“Obheka umoya ngeke ahlwanyele
mbewu; nalowo obheka amafu ngeke
avune.”—UmShumayeli 11:4.**

• • • • • •

(UmShumayeli 3:1, 4; 11:9) Ngakho, cishe njengeningi le-zingane, nawe ufunu ukuba nesikhathi sokuzilibazisa.* Kodwa umShumayeli 11:4 uyaxwayisa: “Obheka umoya ngeke ahlwanyele mbewu; nalowo obheka amafu ngeke avune.” Sifundani kulokhu? Tadisha kuqala, bese uyadlala. Ungakhathaze-ki—*ungasithola* isikhathi sako kokubili!

Usizo Ngomsebenzi Wakho Wesikole

Kuthiwani-ke kodwa uma unomsebenzi omningi wesikole? Mhlawumbe uzizwa njengo Sandrine oneminyaka engu-17, owathi: “Ngichitha amahora amabili kuya kwamathathu nge-nza umsebenzi wesikole ekhaya kanye nangezimpelasonto.”

* Ukuze uthole ukwaziswa okwengeziwe ngokuzilibazisa, bheka iNgxenye 8 yale ncwadi.

»»» engizokwenza!

*Emsebenzini wami wesikole olandelayo, ngifisa ukuthola
u-____ kulesi sifundo:*

*Ngizolwela ukuthuthuka kulesi sifundo ngokwenza
okulandelayo:*

*Eningathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

➤ **Thola indawo yokutadishela. Kufanele ingabi naziphazamiso. Sebenzisa ideski uma kungenzeka. Ungayivuli i-TV.**

➤ **Nquma ukuthi yini ebalulekile. Njengoba isikole sibalulekile, nquma ukuthi ngeke uyibukele i-TV uze uqede umsebenzi wesikole.**

➤ **Ungawuhlehlisi. Yiba nesimiso sokwenza umsebenzi wesikole futhi unamathele kuso.**

➤ **Yiba nesu. Nquma ukuthi yimuphi umsebenzi ozowenza kuqala, yimuphi ozolandela, njalo njalo. Bhala ephepheni bese uzibekela isikhati ozimisele ukusichitha emsebenzini ngamanye. Lapho usuqedile ngomsebenzi othile, phawula ephepheni lakho ukuthi usuqedile ngawo.**

➤ **Thatha amakhefu. Uma uzwa ukuthi ingqondo yakho isiqlala ukuzulazula, thatha ikhefu elincane. Kodwa buyela kuwona ngokushesha ngangokunokwenzeka.**

➤ **Zethembe. Khumbula, umehluko phakathi komfundti ophumelelayo nongaphumeleli udalwa indlela umfundti azimisele ngayo, hhayi izinga lokuhlakanipha kwakhe. Unga-phumelela esikoleni. Yenza umzamo, uzowuthola umvuzo.**

Ungabhekana kanjani nalesi simo? Zama ukusikisela okuse-khasini 119.

Ukuvula Indlela

UPawulu wabhalela uThimothewu mayelana nezinto ezi-phathelene nentuthuko engokomoya: “Zinake ngokugcwelle lezi zinto, nangowo wonke amandla akho ukuze intuthuko yakho igqame kubo bonke ukuba bayibone.” (1 Thimothewu 4:15, *Phillips*) Ngokufanayo, uma ukhuthele, intuthuko yakho esikoleni iyobonakala.

Cabanga ngomfanekiso osekuqaleni kwalesi sahluko. Uma uvaleleke ehlathini elicinene, ungadinga ithuluzi elifanele —ubhushu—ukuze uvule indlela. Kungokufanayo nangesikole. Kunokuba kukuqede amandla okufunwa abazali bakho nothisha, sebenzisa la mathuluzi amathathu okuxoxwe ngawo kulesi sahluko ukuze uphumelele esikoleni. Njengoba uthuthuka, uyojabula ngokuthi uwasebenzisile!

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Phezu kwazo zonke izinkinga onazo esikoleni, manje usuyahlukunyezwa.*
Yini ongayenza?

UCABANGANI?

- **Kungani kufanele uwenze ngenkuthalo umsebenzi wesikole?**
- **Yisiphi isimiso sokutadisha/sokwenza umsebenzi wesikole ekhaya esikusebenzelayo?**
- **Iyiphi indawo engcono kakhulu ekhaya ongenzela kuyo umsebenzi wesikole nongatadishela kuyo?**
- **Yini ongayenza ukuze ukuzilibazisa nokuzijabulisa kungawaphazamisi amamaki akho esikole?**

Ngingazivikela kanjani esikoleni?

Phawula okulandelayo ngokuthi iqiniso noma amanga:

1. *Ukuxhaphaza kuhilela ukulinyazwa emzimbeni kuhela.* Iqiniso Amanga
2. *Ukuhlukumeza ngokobulili ngaso sonke isikhathi kuhilela ukuthintwa.* Iqiniso Amanga
3. *Amantombazane nawo angaba iziqhwaga noma axhaphaze.* Iqiniso Amanga
4. *Uma uxhashazwa noma uhlukunyezwa ngokobulili, ayikho into ongayenza ngakho.* Iqiniso Amanga

IZIGIDI zentsha exhashazwa esikoleni nsuku zonke zihlala zisovalweni. URyan osemusha uthi: "Uhambo lwemizuzu engu-15 ngebhasi lwangihlukumeza lwaze lwabonakala ludonsa amahora amanangi njengoba ababenghlupha babenthuka bese benignishaya." Enye intsha ihlukunyezwa ngokobulili. U-Anita osemusha uthi: "Umfana othile odumile wangivalela ekhoneni ephasishi wayeseqala ukungithinta ngendlela engafanele. Ukumtshela ngomusa ukuba angiyekе akuzange kusize. Wayecabanga ukuthi ngiyadlala."

Enye intsha ihlukunyezwa efunda nabo ngisho nakuyi-Internet. Ingabe nawe uyaxhashazwa? Uma kunjalo, yini ongayenza ngalesi simo esinzima? Kuningi! Kodwa okokuqala, ake sihlukanise okungamanga kokuyiqiniso ngokuhlaziya lokho okushiwo ekuqaleni kwalesi sahluko.

1. Amanga. Iziqhwaga eziningi zilwa ngamazwi hhayi ngezibhakela. Ukusongela, izinhlamba, ukubhuqa nokudelela kungaba izindlela zokuhlukumeza.

2. Amanga. Ngisho “nokuncoma” okugigiyela ebulilini, ihlaya elingcolile, noma ukubuka omunye sakumkhanuka kungaba ukuhlukumeza ngokobulili.

3. Iqiniso. Iziqhwaga noma abahlukumezi kungaba abafana noma amantombazane.

4. Amanga. *Ungakwazi* ukuthatha izinyathelo zokunqanda ukuhlukunyezwa. Ake sibone ukuthi kanjani.

Indlela Yokunqoba Isiqhwaga—Ngaphandle Kokusebenzisa Isibhakela

Ezinye iziqhwaga zifuna ukuchukuluza ukuze nje zibone ukuthi uzokwenzani. Kodwa

UBUWAZI ...

Ukugqoka imibala yamaqembu ezigelekeqe noma ezinye izinto eziwehlukanisa kwamanye kungakwenza uhlase-lwe. Owayeyilungu leqembu lezigelekeqe uthi: "Uma umuntu egqoka njengomunye wethu kodwa engeyena omunye wethu, wayezidonsela amanzi ngomsele. Kwa-kudingeka ajoyine iqembu lethu noma alimale."

Uma wazi ukuthi kuzosuka impi, kumelwe unake izindaba zakho, ugoduke. Abanye bayabukela, futhi yilapho bengena khona enkathazweni. —UJairo

iBhayibheli linikeza lesi seluleko esihlakaniphile: “Ungasheshi ukucasuka emoyeni wakho.” (UmShumayeli 7:9) Iqiniso liwukuthi, ‘ukubuyisela okubi ngokubi’ kungafana nokucima umlilo ngophethiloli futhi kuholela ezinkingeni ezengeziwe. (Roma 12:17) Ungasehlula kanjani-ke isiqhwaga *ngaphandle* kokusebenzisa isibhakela?

Ungakunaki konke esikushoyo. Uma sikugcona ukuze sihlekise ngawe, zama ukuhleka ungasinaki kunokuba ucasuke. Omunye umfana okuthiwa u-Eliu uthi: “Ngezinye izikhathi okungcono ukungawanaki amazwi anochuku.” Uma isiqhwaga sibona ukuthi amazwi aso awakuthinti, singase siyekе ukukuhlu kumeza.

Yiba mnene. iBhayibheli lithi: “Impendulo, lapho imenne, iyakunqanda ukufutheka.” (IzAga 15:1) Impendulo enomusa iyinto yokugcina isiqhwaga esiyilindele, futhi ingase idambise isimo esishubile. Yiqiniso, ukwehlisa umoya lapho uhlaselwa kudinga ukuzithiba. Kodwa kuhlale kuyiyona ndlela engcono. IzAga 29:11 zithi: “Isiphukuphuku siyidedela yonke intukuthelo yaso, kodwa ohlakaniphile uzigcina ezolile kuze kube sekugcineni.” Ubumnene buwuphawu lokuba namandla. Umuntu omnene akahluthuki, kanti

ICEBISO

Uma kunesiqhwaga esikuhluphayo, qina kodwa ungalwi. Sitshele ngamazwi aqinile ukuba sikuyeke. Sishiye ngokuthula. Uma siqhubeke, sibike.

isiqhwaga ngokuvamile singumuntu ongazethembi, okhungathekile, noma ngisho okhathazeke kakhulu. Kungesizathu esihle iBhayibheli lithi: “Owephuza ukuthukuthela ungcono kunedoda enamandla.”—IzAga 16:32.

Zivikele. Uma isimo sibonakala singalawuleki, kungase kudingeke uthole ‘indlela yokubaleka.’ IzAga 17:14 zithi: “Ngaphambili kokuba kuqhume ingxabano, hamba.” Ngakho uma kubonakala sengathi kuzoliwa, hamba noma ubaleke. Uma kungena-kwenzeka ukuba ubaleke, kungase kudingeke uzivikele nganova iyiphi indlela ongase uzivikele ngayo.

Sibike. Abazali bakho banelungelo lokwazi okwenzekayo. Bangakunikeza namacebiso amahle. Ngokwesibonelo, bangase basikisele ukuba ukhulume nothisha othile ngale ndaba. Qiniseka ukuthi abazali bakho nothisha bangayisingatha ngokuhlakanipha indaba ukuze bangakwandiseli izinkinga.

Liyini iphuzu? Isiqhwaga ngeke siphumelele uma usabela ngendlela esingayilindele. Ngakho, musa ukusivumela sikuca-sule. Kunalokho, lawula isimo ngokusebenzisa ukusikisela esisanda kuxoxa ngakho.

***Ukucasuka lapho isiqhwaga
sikuchukuluza kufana
nokucima umlilo
ngophethiloli***

indlela yokuvimbela ukuhlukunyezwa ngokobulili

Ungadlali ngothando. Ukudlala ngothando kuwukuzicelela ukuhlukunyezwa. IBhayibheli liyabuza, ‘Ungawabuthela yini amalahle esifubeni sakho kodwa izingubo zakho zingashi?’ (IzAga 6:27) Iqiniso liwukuthi, ukudlala ngothando kuwukudlala ngomililo.

Qaphela abantu ozihlanganisa nabo. Kuyothathwa ngokuthi izimiso ophila ngazo zifana nezabangane bakho. Intombazane esencane okuthiwa uCarla, ithi, “Uma ujwayeleni nabantu abakwamukelayo noma abakuthandayo ukweshelwa, nawe uzohlukunyezwa.”—1 Korinte 15:33.

Qaphela indlela ogqoka ngayo. Izingubo ezingenasi-zotha ziwuphawu olucacile lokuthi uhahela ukunakwa abobulili obuhlukile—futhi bazokunaka.—Galathiya 6:7.

Ungafihli ukuthi ungumKristu. Uma uzifihla, aekho oyolindela ukuba uphile ngezimiso zobuKristu.—Mathewu 5:15, 16.

Ukubhekana Nokuhlukunyezwa Ngokobulili

Uma uhlukunyezwa ngokobulili, unelungelo lokucasuka! Umbuzo uwukuthi, Yini ongayenza ngakho? Kuningi! Nakhu ukusikisela okumbalwa.

Yenqaba ngokuqinile lapho uyengelwa ezenzweni zobulili. Abahlukumezi bangase bacabange ukuthi ukwenqaba ngokunqikaza empeleni kusho ukuthi uyavuma—noma okungenani ukuthi ungase uvume—ngaphandle kwalapho ubabonisa ngenye indlela. Ngakho ucha wakho mawusho ucha. (Mathewu 5:37) Uma ulokhu unsinsitheka noma ukhophozela, ngisho noma wenziwa amahloni, ungase uthumele umyalezo ongewona kumhlukumezi. Qina futhi ungagunci. *Lena indlela engcono kakhlulu yokuzivikela!*

Vuka indlobane. U-Anita osemusha uthi ngowayemhluku-meza: “Kwadingeka ngimphoxe phambi kwabangane bakhe

**“Uma kungenzeka, ngokusemandleni enu,
yibani nokuthula nabantu bonke.”**—Roma 12:18.

• • • • • • •

ngokumemeza ngimtshele ukuthi ANGANGITHINTI kanjalo!” Waba yini umphumela? “Bamhleka bonke abangane bakhe. Wa-thi ukungishalazela isikhashana, kodwa ngemva kwezinsukwana, waxolisa ngayekwenzile futhi kamuva wangivikela nokungi-vikela lapho othile ezama ukungihlupha.”

Uma amazwi engasebenzi, hamba. Okungcono nakakhulu, baleka. Futhi uma ungakwazi ukubaleka, unelungelo lokuzivikela ekuxhashazweni. (Duteronomi 22:25-27) Enye intombaza-ne engumKristu ithi, “Lapho omunye umfana ezama ukungibamba, ngamshaya ngesibhakela, ngabaleka!”

Tshela othile. U-Adrienne oneminyaka engu-16 uyavuma: “Yilokho okwadingeka ngikwenze ekugcineni. Ngacea-la iseluleko kubazali bami lapho umfana engangicabanga ukuthi ungumngane wami engafuni ukungiyeka. Lapho ngenqa-ba, yilapho aphikelela khona, njengokungathi siyadlala.” Abaza-

»»» **engizokwenza!**

Uma umuntu engidelela noma engisukela, ngizo-

Ukuze ngigweme ukuzidonsela amanzi ngomsele, ngizo-

*Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

*Tshela umuntu
okuhlukumeza
ngokobulili ukuba
ahlukane nawe!*

li baka-Adrienne bamni-keza iseluleko esiwusizo, esamsiza wakwazi uku-bhekana kangcono nale nkinga. Ngokunganga-bazeki nabakho abazali bangakusiza.

Ukuhlushwa isi-qhwaga noma ukuhlukunyezwa ngokobulili akumnandi. Kodwa kukhumbule njalo loku: Intsha engamaKristu akudingeki ibe izisulu ezizodlala izi-qhwaga; kungafanele futhi ibekezelele noma iyengwe izenzo zomhlukumezi. Ngokuthatha izinyathelo okukhulunywe ngazo, ungakwazi ukubhekana nalezi zinselele.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ukucindezela kontanga kunge-linye lamathonya anamandla kakhulu okumelwe ubhekane nawo. Funda indlela yokubhekana nako ngesibindi.*

UCABANGANI?

- **Ungakubonisa kanjani ukuzethemba okwengeziwe nesizotha endleleni ozipathha ngayo, ngaleylo ndlela unciphise amathuba okuxhashazwa?**
- **Yini ongayenza uma uhlukunyezwa ngokobulili? (Cabanga ngezimo ezivamile nendlela ongasabela ngayo.)**
- **Kungani kufanele ukubheke njengento engathí sina ukuhlukunyezwa ngokobulili?**

15

Ngingamelana kanjani nokucindezela kontanga?

“Kuningi obhekana nakho esikoleni—ukubhema, izida-kamizwa nobulili. Uyazi ukuthi lokho izingane ezifuna ukwenze kuwubuwula. Kodwa kufika isikhathi lapho uba nomuzwa wokuthi ngeke usakwazi ukuhlehl.”—U-Eve.

KUNGOKWEMVELO ukufuna ukwamukeleka kwabanye. Yingakho ontanga bephumelela ukukucindezela. Ngokwesibone-lo, uma ukhuliswa njengomKristu, uyazi ukuthi izinto ezifana nobulili ngaphambi komshado nokusebenzisa kabi utshwala azilungile. (Galathiya 5:19-21) Kepha iningi lontanga yakho lifuna uzenze nalo lezi zinto. Ingabe liye lacabanga ngazo, labe selinquma ukuzenza? Cishe akunjalo. Imvamisa yabo isuke ivume-

**“Ohamba nabahlakaniphile uyohlakanipha,
kodwa osebenzelana neziphukuphuku
kuyomhambela kabi.”**

—IzAga 13:20.

• • • • • •

le ukuthonywa abanye. Ifuna ukwamukeleka, ngakho ivumela abanye ukuba balolonge lokho elikukholelwayo. Ingabe kunjalo nangawe? Noma, ingabe unaso isibindi sokumelela izinkolelo zakho?

Umfowabo kaMose, u-Aroni, wanqotshwa ukucindezela —okungenani kanye. Lapho ama-Israyeli ebuthanelu kuye futhi emnxusa ukuba awenzele unkulunkulu, wavele wenza lokho ayemtshela kona! (Eksodus 32:1-4) Cabanga nje —lena kwakuyindoda eyayibhekane noFaro, yamtshela isigijimi sikaNkulunkulu ngesibindi. (Eksodus 7:1, 2, 16) Kodwa lapho ama-Israyeli akubo emcindezela, u-Aroni wagoba. Kubonakala sengathi wakuthola kulula ukubhekana nenkosi yaseGibhithe kunokumelana nabantu bakubo!

Kuthiwani ngawe? Ingabe ukuthola kunzima ukumelela lo-kho owaziyo ukuthi kulungile? Ungathanda yini ukukwazi ukumelana nokucindezela kontanga ngaphandle kokubonakala wesa-ba futhi uthukile? *Ungakwazi!* Isihluthulelo siwukukubona kuseza lé ukucindezela bese unquma ku-sengaphambili ukuthi yini ozoyenza. Izinyathelo ezine ezilandela-yo zizokusiza ukuba ukwenze lo-kho.

1. Kulinlele. (IzAga 22:3)
Ezikhathini eziningi, ungayibona

UBUWAZI ...

**Zimbalwa izingane
ofunda nazo eziyobe
zisakuthinta ngemva
konyaka waqedha isikole.
Eziningi ziyobe
zingasalikhumbuli
kwagama lakho. Kodwa
abakini—futhi ikakhulu
uJehova uNkulunkulu
—bayolokhu beyikha-
thalela inhlalakahle
yakho.—IHubo 37:23-25.**

isekude inkinga. Ngokwesibonelo, phambi kwakho ubona idlanzana lofundu nabo libhema. Angakanani amathuba okuthi bangase bakunike ugwayi? Ngokuyilindela le nkinga, uyokulunge-la ukuyigwema noma ukubhekana nayo.

2. Cabanga. (Hebheru 5:14) Ungase uzibuze, ‘Ngiyozizwa kanjani ngokuhamba kwasikhathi uma ngilandela umshungu?’ Yiqiniso, ontanga bangase bakwamukele okwesikhashana. Kodwa uyozizwa kanjani kamuva lapho usunabazali bakho noma amanye amaKristu? Ingabe uzimisele ukudela ukuma okuhlanzekile noNkulunkulu ukuze nje ujabulise ofunda nabo?

3. Nquma. (Duteronomi 30:19) Zonke izinceku zikaNkulunkulu kuyofanele nakanjani *zikhethi* phakathi kokwethembeka nezibusiso zako, nokungathembeki nemiphumela yako ebuhlangu. Amadoda afana noJosefa, uJobe, noJesu akhetha kahle, kanti uKhayini, u-Esawu noJuda benza ukukhetha okubi. Manje yithuba lakho lokuba unqume. Uzokwenzenjanji *wena*?

4. Thatha isinyathelo. Ungase ucabange ukuthi lokhu yikho okunzima kunakho konke. Akunjalo! Uma ubusucabangile ngemiphumela futhi wanquma, *ukucacisa* ukuthi umiphi kungaba lula ngendlela emangalisayo—futhi kuzuzise. (IzAga 15:23) Ungakhathazeki—akudingeki uze ubashumayeze ngeBhayibheli ontanga. Ukumane wenqabe ngokuqinile kungase kwanelle. Noma, ukuze ucacise ukuma kwakho okungaguuki, ungase ukhethi ukuthi:

ICEBISO

Ukuze ube nesibindi esengeziwe, funda okuhlangenwe nakho okunyathelisiwe kwezinceku zikajehova zosuku Iwanamuyla eziye zaku-meleta ngempumelelo okulungile.

“Ningangibili mina!”

“Angizenzi izinto ezinjalo!”

“Kahleni, angithi niyazi ukuthi angikwenzi lokhu!”

Intu esemqoka ukuba upheendule ngokushesha nangokuqiniseka. Uma wenza kanjalo, uymangala ukuthi ontanga yakho bayoshesha kanjani ukukuyeka! Kuthiwani-ke kodwa uma bekuchwensa? Ake sithi bathi, “Iku-

“Abafana abaningi bayazi ukuthi nginguFakazi futhi bayangihlonipha. Uma bezoxoxa ngento embi, bathi, ‘Mike, sesizoxoxa manje, uma ufunu ukuhamba, hamba.’” — UMike

phi inkinga yakho kanti—uyigwala?” Kubone ukuthi kuyini ngempela lokhu kuchukuluza—kuwukucindezela kontanga nje kwaphela. Ungaphendula kanjani? Okungenani kunezinto ezi-ntathu ongazisho.

- Ungase **ukwamukele** ukugconwa. (“*Uqinisile, vele ngiyesaba!*” Yibe usuchaza kafushane isizathu sakho.)
- Ungase **uphebeze** ukucindezela ngokucacisa ukuma kwa-kho, ngaphandle kokuphikisana nabo.
- Ungase **ukubuyisele** kubo ukucindezela. Yisho isizathu so-kwenqaba kwakho bese uzama ukubonisana nabo. (“*Uyazi, akukufanele ukubhema!*”)

(Ighutshwa ekhasini 135)

»»» **engizokwenza!**

Ngingalungiselela ukumelana nokucindezela kontanga ngoku-

.....
Uma ontanga bezama ukungicindezelela ekuziphatheni okungalungile ngizo-
.....

Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami ngale ndaba
.....

uhlelo lokumelana nokucindezela kontanga

1

kulindele

Siyini isilingo? Ukubhema ugwayi.

Kukuphi lapho ngingase ngibhekane naso khona? Ngaphandle kwekilasi.

Kuyokwenzekani uma ngisivumela lesi silingo?

Ngiyodumaza uJehova nabazali bami. Ngiyodliwa unembeza. Kuyoba nzima ukwenqaba esikhathini esilandelayo.

**Uma ngisivumela,
kuyobe kungoba**

Angikuhlomele ngokwanele ukubhekana nokucindezela kontanga. Ngithanda ukwamukelwa ontanga kunokwamukelwa uJehova.

2

cabanga

3

nquma

4

thatha
isinyathelo

Kuyokwenzekani uma ngimelana naso?

Ngingase ngigconwe nomu ngibizwe ngamaganyana. Abanye engifunda nabo bangase bangixwaye. Kodwa ngiyobe ngijabulisa uJehova, futhi ngiyocina ngokwengeziwe.

Ngiyomelana naso ngoba

Ngiyazi ukuthi kudumaza uJehova futhi ukubhema kungalimaza impilo yami.

Ngizo-

kwenqaba bese ngiyahamba.

Uma untanga engicindezela ethi: “Nank’ ugwayi, donsa kancane. Yini, uyesaba?” Ngingasabela ngoku-

kwamukela

“Uqinisile. Vele niyawesaba ugwayi. Angifuni ukungenwa umdlavuza wamaphaphu.”

kuphebeza

“Ungadlali ngogwayi wakho ngokuwuniwa mina.”

kubuyisela kuye

“Ngiyabonga. Uyazi, akukufanele ukubhema!”

PHAWULA: Suka ngokushesha kuleyo ndawo uma ontanga beqhube-ka bekucindezela. Uma uqhubeuka unabu, maningi amathuba okuba ube upopayi wabo. Manje zigcwali sele elakho ishadi ekhasinii elilandelayo.

1

Kulindele

Siyini isilingo?

Kukuphi lapho ngingase ngibhekane naso khona?

Kuyokwenzekani uma
ngisivumela lesi silingo?

Uma ngisivumela, kuyobe
kungoba ...

2

cabanga

3

nquma

4

thatha
isinyathelo

Kuyokwenzekani uma
ngimelana naso?

Ngiyomelana naso ngoba ...

Ngizo ...

Uma untanga engicindezela ethi:
Ngingasabela ngoku-

kwamukela

kuyephebeza

kubuyisela kuye

Indlela oyosabela ngayo yiprakthize nomzali noma umngane ovuthiwe.

ISIBONELO ESIHLE

AmaHebheru Amathathu

UHananiya, uMishayeli no-Azariya bami ethafeni laseDura, eduze kwaseBhabhiloni. Bonke abantu ababazungezile bakho-thamele isizemazema sesithombe. **Naphezu kokucindezela** kontanga nosongo lwenkosi, lezi zinsizwa azishintshi. Nge-nhoniphodwa ngokuqiniseka zitshela uNebukhadinezari ukuthi **ngeke zisishintshe** isinqumo sazo sokukhonza uJehova.—Daniyeli 1:6; 3:17, 18.

Lezi zinsizwa zazincane ngesikhathi zidingiselwa eBhabhiloni. **Ukwethembeka** kwazo **zisencane**—ngokwenqaba ukudla ukudla okwakungenzeka ukuthi kwenqatshelwe eMtheweni kaNkulunkulu—**kwazihlomisela** ukubhekana nezinselele ezinzima kamuva ekuphileni. (Daniyeli 1:6-20) Zazibonele ukuthi ukulalela uJehova kuyinkambo yokuhlakani-pho. Ingabe nawe uzimisele ngendlela efanayo ukunamathela ezindinganisweni zikaNkulunkulu naphezu kokucindezela kontanga? Uma ufunda manje usemusha **ukulalela uJehova** ezi-ntweni ezingase zibonakale zincane, uyokuhlomela kangcono ukuhlala uthembekile lapho usubhekene **nezinselele ezinkulu** kamuva ekuphileni.—IzAga 3:5, 6; Luka 16:10.

**Uma uvuma ukucindezelwa ontanga,
uba upopayi wabo**

(Isuka ekhasini 131)

Uma ontanga yakho beqhubeka nokukugcona, *hamba!* Uma ulokhu ulapho, bazolokhu bekucindezela. Ngisho nalapho kudingeka uhambe, khumbula: *Nguwe olawule isimo.* Awuzange uvumele ontanga bakwenze ufane nabo!

Abanye ontanga bangase bakugcone bathi uehluleka ukuzicabangela. Kodwa uyakwazi ukuzicabangela! Empeleni, uJehova ufunu ukuba *uzitholele* ngokwakho ukuthi kungcono ukwenza intando yakhe. (Roma 12:2) Pho kungan ni uvumela ontanga yakho bakwenze upopayi wabo? (Roma 6:16) Kumelele lokho owaziyo ukuthi kulungile!

Uma sikhulumia iqiniso, ngeke wakucashela ukucindezela kontanga. Kodwa unganquma ukuthi yini ozoyenza, ucacise ukuma kwakho, futhi ulawule isimo. Ekgcineni, isinqumo ngesakho!—Joshuwa 24:15.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ingabe uphila ukuphila okumbaxambil?* **Buhle buni nje kodwa obungaba khona uma abazali bakho bekuthola lokho?**

UCABANGANI?

- Izinyathelo ezine ezikulesi sahluko zingakusiza kuziphi izimo?
- Kungenzekani uma unganqotshwa ukucindezela kontanga?
- Yiziphi ezinye zezindlela ongamelana ngazo nokucindezela kontanga?

16

Ukuphila okumbaxambili —ubani okumelwe azi?

- Ukuphuza utshwala
- Ukuzihlanganisa nabantu abazali bakho abababhaka njengabangane ababi
- Ukulalela umculo ongcolile
- Ukuuya emaphathini axokozelayo
- Ukunihla ukuthi uphola nothile
- Ukubukela amabhayisikobho anobudlova noma ukuziphatha okubi, noma ukudlala imidlalo yama-video enobudlova
- Ukuthuka inhlamba

BHEKA uhlu olusekhasini elandulele. Ingabe kulezi zinto zikhona ozenza abazali bakho bengazi? Uma zikhona, cishe uyazi ukuthi okwenzayo akulungile. Ungase udlive ngisho nawunembeza. (Roma 2:15) Noma kunjalo, kwakucabanga nje ngokutshela abazali bakho ngalokhu akujabulisi. Futhi lapho ucabanga ngemiphumela engase ilande, ungase uztshele ukuthi inengqondo le nkulomo, “Lokho abazali bami abangakwazi ngeke kubalimaze.” Kodwa ingabe uyazi ukuthi inkambo yakho ingase isho ukuthi uphila ukuphila okumbaxambilili? Yini okungenze ka ikwenze waphila ngaleyelo ndlela?

Ihuha Lokufuna Ukuzibusa

IBhayibheli lithi ekugcineni “indoda iyoshiya uyise nonina.” (Genesise 2:24) Kungokufanayo nangowesifazane. Kungokwemvelo ukuba ufune ukukhula, ukuzicabangela nokuzenzela izinqumo. Kodwa lapho abazali benqaba ukunikeza imvume yokwenza izinto abacabanga ukuthi azihlakaniphile —noma azilungile—enye intsha iyavukela.

Kuyavunywa, abanye abazali bangase babonakale bene-sandla esiqine kakhulu. “Asizibuki izithombe zebhayisikobho,” kukhononda intombazanyana egama layo linguKim. Iyanezela, “Ubaba usesenqabele ukulalela cishe yonke inhlobo yomculo!” Njengoba iphila phakathi kwemingcele eyibheka njengengenangqondo, enye intsha iqala ukufisa inkululeko enkudlwana ejatshulelwana ontanga bayo.

Intombazane egama layo linguTammy iveza esinye isizathu esenza abanye baphile ukuphila okumbaxambilili—uku-funa ukwamukelwa izingane abafunda nazo. Uyakhumbula: “Ngaqala ngokusebenzisa inkulomo engcolile esikoleni. Kwan-genza ngazizwa ngifana nezinye izingane. Kamuva ngaza-ma ukubhema. Futhi ngangiphuza utshwala ngize ngidakwe. Ngase ngiqala ukujola—ngasese, ngoba abazali bami babe-nesandla esiqinile bengafuni ukuba ngithandane nothile.”

Kwenze ka okufanayo nakuPete, umfana owevé eshumini

nambili: "Ngakhuliswa njengomunye woFakazi BakaJehova. Kodwa ngangikwesaba kakhulu ukugconwa." Wabheka-na kanjani nokwesaba kwakhe? Uthi, "Ngazama ukuba isilomo. Ngangiqamba amanga futhi ngenze izaba mayelana nokuthi kungani ngingazitholi izipho ngamaholide enkolo." La-pho uPete eseqale ukwenza izono ezincane, washeshe wahileka ekuziphatheni okubi okungathí sina.

Akukho Okufihliwe

Ukuphila ukuphila okumbaxambilu akuyona into entsha. Amanye ama-Israyeli asendulo nawo azama ukwenza okufanayo. Kepha umprofethi u-Isaya wawaxwayisa: "Maye kulabu abajula kakhulu ekuthukuseleni uJehova injongo, nalabo abazenco zabo zenzeke endaweni emnyama, kuyilapho bethi: 'Ngubani osibonayo, ngubani owaziyo ngathi?'" (Isaya 29:15) Ama-Israyeli akhohlwa ukuthi uNkulunkulu wayeyibona imisebenzi yawo. Ngesikhathi esifanele wawenza alandisa ngeziphambeko zawo.

Kungokufanayo nanamuhla. Ngisho noma ungase ubafihlele abazali bakho ukuziphatha kwakho okubi, ngeke umfihlele uJehova uNkulunkulu izenzo zakho. EyamaHebheru 4:

13 ithi: "Akukho ndalo engabonakali emehlweni akhe, kodwa zonke izinto zíze futhi zenekwé obala emehlweni alowo esiyolandisa kuye." Kusiza ngani-ke ukufihla? Khumbula, ngeke umkhohlise uNkulunkulu ngokumane ushaye sengathi uyamkhonza lapho usemihlanganweni engokwenkolo. UJehova uyazi uma abantu 'bemdu-misa ngezindebe kodwa izinhli-ziyo zabo zikude naye.'—Marku 7:6.

UBUWAZI ...

**Ukudliwa unembeza
kungaba usizo; kungenza
umuntu alungise
inkambo embi. Kodwa
umuntu ophikelela
esonweni ulimaza
unembeza wakhe. Awube
usazwela kuhle kwesi-
khumba esibhashuliwe
sase sidebezwa.
—1 Thimothewu 4:2.**

**“Omboza izeqo zakhe ngeke aphumelele,
kodwa ozivumayo azishiye
uyoboniswa isihe.”—IzAga 28:13.**

Uqaphelile yini ukuthi abantu abaphila ukuphila okumba-xambili bazwisa uJehova ubuhlungu? Kungenzeka ngempela lokho? Yebo kungenzeka! Lapho abantu bakwa-Israyeli wasendulo belahla uMthetho KaNkulunkulu, “bamzwisa ubuhlungu oNgcwele ka-Israyeli.” (IHubo 78:41) Yeka ubuhlungu okumelwe ukuba uyabuzwa namuhla lapho intsha ekhuliswe “ngesiyalo nangokuqondisa umqondo kukaJehova” yenza izinto ezingalungile ngasese!—Efesu 6:4.

Lungisa Izindaba

Yebo, unesibopho sokuba uvume izinto obuzenza ngase-se kuNkulunkulu, kubazali bakho nakuwe ngokwakho. Yiqi-niso, lokhu kungase kukwenze uphoxeke futhi mhlawu-mbe kube nemiphumela ethile edabukisayo. (Hebheru 12: 11) Ngokwesibonelo, uma ubunomkhuba wokuqamba amanga nokukhohlisa, wenze kwaba nzima ngabazali bakho ukuba bakwethembe. Ngakho ungamangali uma bekubekela imingcele eqatha kunangaphambili. Ngisho kunjalo, ukuvuma amaphutha akho kuyinkambo engcono kakhulu. Ngani?

Cabanga ngalo mfanekiso: Zicabange wena nabakini nihamba ngezinyawo nibuka indawo. Kuthi lapho abazali bakho besabheke lé, wephule umyalo wabo, usuke eduze kwabo,

ICEBISO

Ungawanciphisi amaphutha akho, kodwa gwema nogibe lokuzisola ngokweqile. Khumbula ukuthi uJehova ukulungele ukuthethelela.
—IHubo 86:5.

“ Ngicabanga ukuthi intsha kufanele iziveze ukuthi ingamaKristu anezindinganiso eziphakeme zokuziphatha. Kufanele isheshe iziveze. Uma izindela, kuyoba nzima nakakhulu. —ULinda

ushone lé bese uyaduka. Kungalindelekile, uzithola usubisha odakeni. Ingabe ubuyoba namahloni okucela usizo? Ingabe ubuyokhathazeka ngokuthi abazali bakho bangase bakujezise ngokungazilaleli izixwayiso zabo? Cha! Ubuyomemeza kuci-she kushe izwi!

Ngokufanayo, uma uphila ukuphila okumbaxambili, udinya usizo ngokushesha. Khumbula, ngeke ukushintshe ose-kwenzekile. Kodwa ungalishintsha ikusasa. Noma kungaze kube buhlungu futhi kube nzima kangakanani, kuwukuhla-kanipha ukucela usizo ngaphambi kokuba udale umonakalo owengeziwe kuwena noma emkhayeni wakini. Uma uziso-

» engizokwenza!

Uma bengiphila ukuphila okumbaxambili, ngizokhuluma no-

Ngingabhekana nanoma yisiphi isiyalo engisitholayo ngoku-

*Eningathanda ukukubuza umzali(abazali) wami
ngale ndaba*

**Uma ubisha
esihlabathini esimanzi
esiwukuphila ukuphila okumbaxambili,
kudingeka ucele usizo**

la ngempela ngenkambo yakho, uJehova uyokubonisa isihe.
—Isaya 1:18; Luka 6:36.

Ngakho-ke, tshela abazali bakho iqjiniso. Kwamukele uku-thi bezwa ubuhlungu. Samukele isiyalo sabo. Uma wenza ka-njalo, uyothokozisa abazali bakho noJehova uNkulunkulu. Uyothola injabulo enkulu yokuphinde ube nonembeza ohla-nzekile.—IzAga 27:11; 2 Korinte 4:2.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Kuningi ofana ngakhonofunda nabo. Kodwa yini okufaneleyuazi ngabangane basesikoleni?*

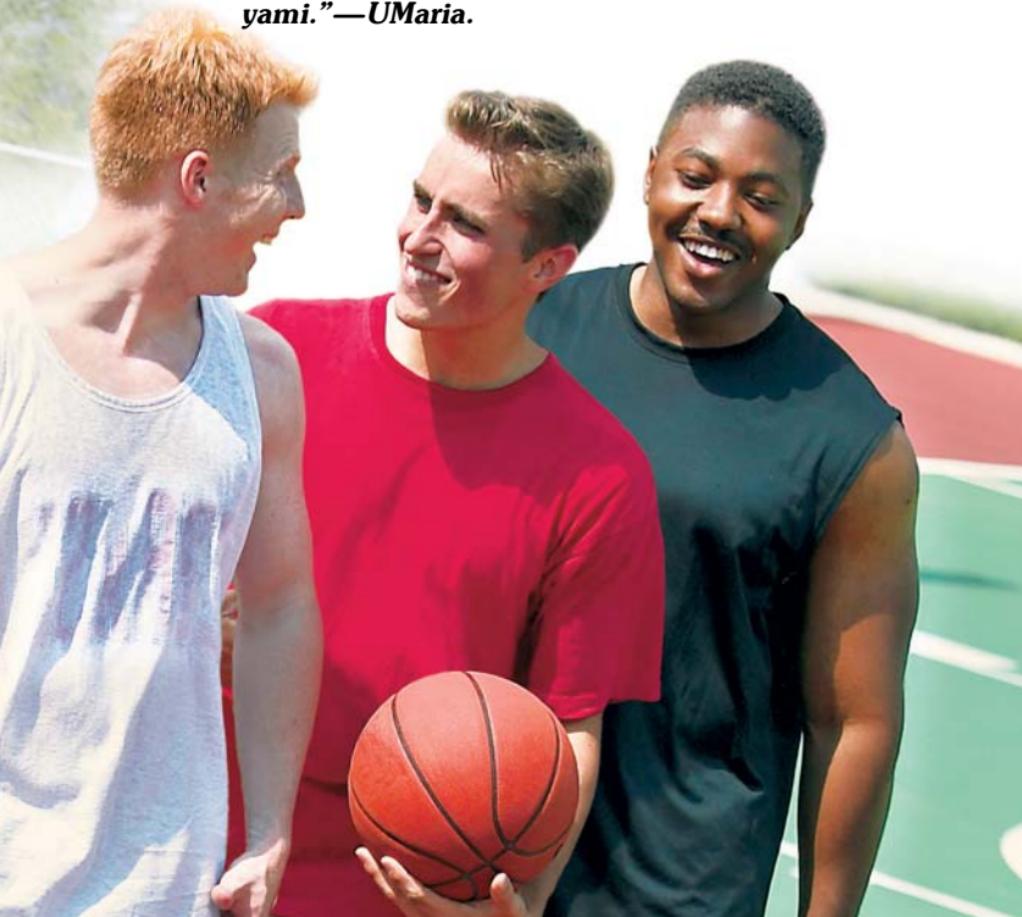
UCABANGANI?

- Yini eyenza enye intsha iphile ukuphila okumbaxambili?
- Yimiphi eminye yemiphumela yokuphila ukuphila okumbaxambili?
- Kungani kuwufanele umzamo ukugqashula ekuphileni okunjalo?

Yini okufanele ngiyazi ngabangane basesikoleni?

*“Ngezinye izikhathi ngibona ezinye izingane,
bese ngicabanga, ‘Azive zizwana. Nami ngifuna
ukuba nabangane abanjengalaba.’” — UJoe.*

*“Ngangingenankinga yokwenza abangane
esikoleni. Kwakulula. Kwakuyileyo inkinga
yami.” — UMaria.*

BONKE abantu bayabadinga abangane—abantu abangaba nabo ngezikhathi ezinhle nabangancika kubo ezikhathini ezi-mbi. UJesu wayenabo abangane futhi wayekujabulela ukuchitha isikhathi nabo. (Johane 15:15) Lapho esebhekene nokufa esigxotsheni sokuhlushwa, umngane kaJesu omkhulu uJohane, ‘umfundu ayemthanda,’ wayeseduze. (Johane 19:25-27; 21:20) Uyabadinga abangane abanjalo—abantu abayonamathela kuwe kukuhle kukubi!

Mhlawumbe unomuzwa wokuthi usubatholile abangane abanjalo esikoleni—oyedwa noma ababili ofunda nabo eni-jwayelene kakhulu naye. Nithanda izinto ezifanayo futhi ni-yakujabulela ukuxoxa. Ungase ungababoni bewuhlobo ‘olubi’ lwabangane. (1 Korinte 15:33) “Lezi zingane uzibona ci-she nsuku zonke,” kusho u-Anne. “Ngakho uzizwa ukhulu-lekile uma unazo. Akufani nokuba phakathi kwabazalwane nodadewenu abangokomoya okuye kuthi ngezinye izikhathi ube nomuzwa wokuthi kudingeka uyibhekisise indlela owenza ngayo. Kodwa esikoleni uyakhululeka.” Ngaphezu kwalokho, ungazithola usubheka izinto njengoLois, othi, “Ngangifuna abangane bami basesikoleni babone ukuthi oFakazi BakaJe-hova abahlukile njengoba wonk’ umuntu ecabanga, babone ukuthi nathi singabantu abavamile.” Ingabe yizizathu ezine-ngqondo lezo zokuba umngane omkhulu nezingane ofunda nazo?

Kungani Kunesidingo Sokuqapha?

Cabanga ngokwenzeka kuMaria, ocashunwe ekuqaleni. Ubuntu bakhe obunobungane benza kwaba lula ukuba abe

“*Esikoleni ngangivame ukwenza okwensiwa ezinye izingane, ngakho kwakulula ukwenza abangane. Kodwa ngafunda emaphutheni ami. Manje nginabangane ebandleni—abangane engingabethemba.*” —UDaniel

“Ngenza zonke izinto ngenxa yezindaba ezinhle, ukuze ngibe umhlanganyeli wazo nabanye.”—1 Korinte 9:23.

nabangane, kodwa kwaba nzima ukuba akhethe abafaneleka-
yo. Uyavuma, “Ngangikuthanda ukuthandwa amantombaza-
ne nabafana. Ngenxa yalokho ngazithola sengiwela kancane
kancane ogibeni lwaleli zwe.” ULois wabhekana nesimo esifa-
nayo. Uthi: “Izimo zengqondo zezinye izingane zangithonya.
Ngaqala ukwenza njengazo.”

Akumangalisi lokho. Angithi ukuze ulondoloze ubungane
obuseduze nomuntu, kudingeka uthande izinto azithandayo
nazibheka njengezibalulekile. Uma wakha ubungane obuse-
duze nabantu abangazisekeli izinkolelo nezindinganiso zakho
ezingokomBhalo, ubungane benu buyokuthonya nakanjani
ukuziphatha kwakho. (IzAga 13:20) Ngesizathu esihle, um-
phostoli uPawulu wabbala: “Ningaboshelwa ejokeni nabanga-
kholwa.”—2 Korinte 6:14.

Ongakwenza

Ingabe iseluleko sikaPawulu shiso ukuthi kufanele uzi-
xwaye izingane ofunda nazo futhi ungangeneki? Cha! Uku-
ze afeze ukuthunywa ‘kokwenza
abantu bazo zonke izizwe babe
abafundi,’ amaKristu kudingeka
akwazi ukuxoxa namadoda na-
besifazane bazo zonke izinhla-
nga, izinkolo namasiko.—Ma-
thewu 28:19.

Umphostoli uPawulu wabe-
ka isibonelo esihle kulokhu. Wa-
yekwazi ukuxoxa ‘nabantu bazo

ICEBISO

**Uma abathile ofunda
nabo ekilasini bethanda
ukufunda ngezinkolelo
zakho, bavumele nabo
baveze eyabo imibono.
Lalela ngobuqotho. Lapho
ukhuluma, khuluma
“ngomoya omnene
nangenhlonipho ejulile.”**
—1 Petru 3:15.

zonke izinhlobo,’ nakuba aye-nezinkolelo ezingefani nezabo. (1 Korinte 9:22, 23) Ungasila-andela isibonelo sikaPawulu. Yiba nomusa kontanga. Funda ukukhuluma kahle nabo. Kephapha yilwa nesifiso sokukhuluma nokuziphatha njengabo. Kunalkho, ngokushesha nje, bachaze-le ngenhlonipho isizathu esenza ukhethe ukuphila ngezimiso zeBhayibheli.—2 Thimothewu 2:25.

Yiqiniso, uyohluka kubo, futhi ukuhluka akuyona into elula. (Johane 15:19) Kodwa kungani ungayibheki kanje le ndaba? Ukube ubusesikebheni esizungezwe abantu abaminzayo emanzini, ubungabasiza kanjani—ngokushiya isikebhe bese uziphonsa emanzini laphobekhona? Lutho neze!

➤➤➤ **engizokwenza!**

*Uma nginomuzwa wokuthi sengisondelene kakhulu
nengane engifunda nayo ekilasini, ngizo-*

*Uma ingane yesikole ihlekisa ngezinkolelo zami,
ngizobhekana nesimo ngoku-*

*Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) bami
ngale ndaba*

**Abaningi abakhonza
uNkulunkulu namuhla
bafunda ngeBhayibheli
enganeni ababefunda
nayo eyaba nesibindi
sokukhuluma ngokholo
lwayo.**

*Ungamsiza kanjani
kangcono umuntu ominzayo
—ngokuziphonsa emanzini
noma ngokumnikaza
okuthile kokumsindisa?*

Ngokufanayo, esikoleni uzungezwe abantu abangenaso isivikelo esilethwa ukuba omunye wabangane bakaJehova. (IHubo 121:2-8) Ukube ubungashiya izimiso zikaJehova ukuze usondelane nabo, ubuyoyifaka engozini impilo yakho engokomoya kanye nenjabulo yakho. (Efesu 4:14, 15; Jakobe 4:4) Yeka ukuthi bekungaba ngcono kanjani uma ubungazama ukusiza ofunda nabo bangene kanye nawe esikebheni esingokomfanekiso, ngokubabonisa indlela yokukhonza uJehova. Ngempela, iyiphi enye indlela engcono kunale ongaba ngayo umngane weqiniso?

UCABANGANI?

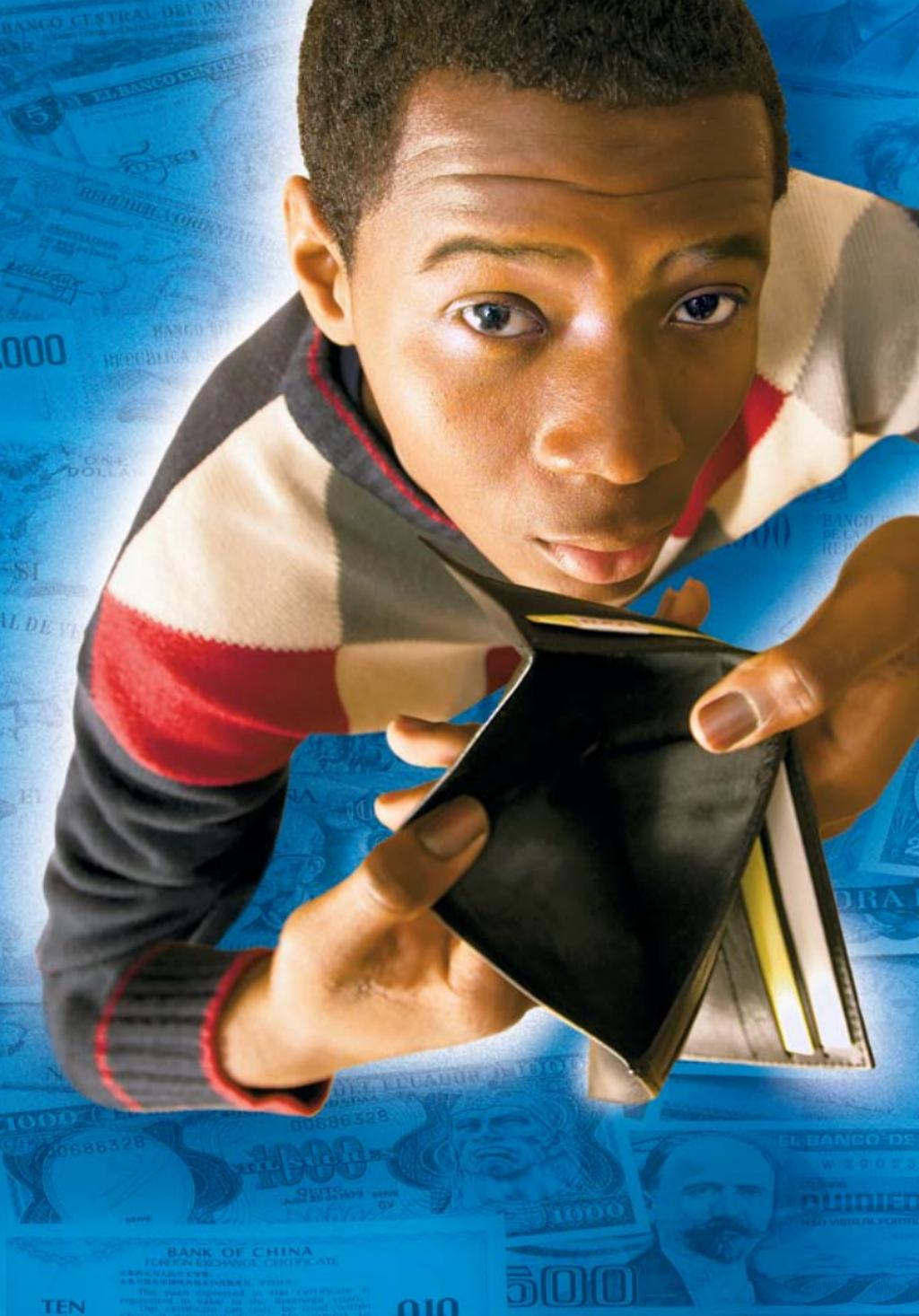
- **Ucabanga ukuthi kungani kungase kubonakale kulula ukwenza abangane esikoleni kunasebandleni lobuKristu?**
- **Yiziphi izingozi zokuchitha isikhathi esengeziwe ngemva kwesikole nengane engakholwa ofunda nayo?**
- **Kusiza ngani ukutshela izingane ofunda nazo ukuthi ungomunye woFakazi BakaJehova?**

*Yisiphi isimo okuthola kunzima kakhulu ukubhekana
naso esikoleni?*

Handwriting practice lines for the question above, featuring a blue header bar and a black pen icon at the top right.

Bhala ukuthi uhlela ukuyisingatha kanjani le nkinga.

Handwriting practice lines for the response above, featuring a blue header bar and a black pen icon at the top right.

BANK OF CHINA
FOREIGN EXCHANGE CERTIFICATE

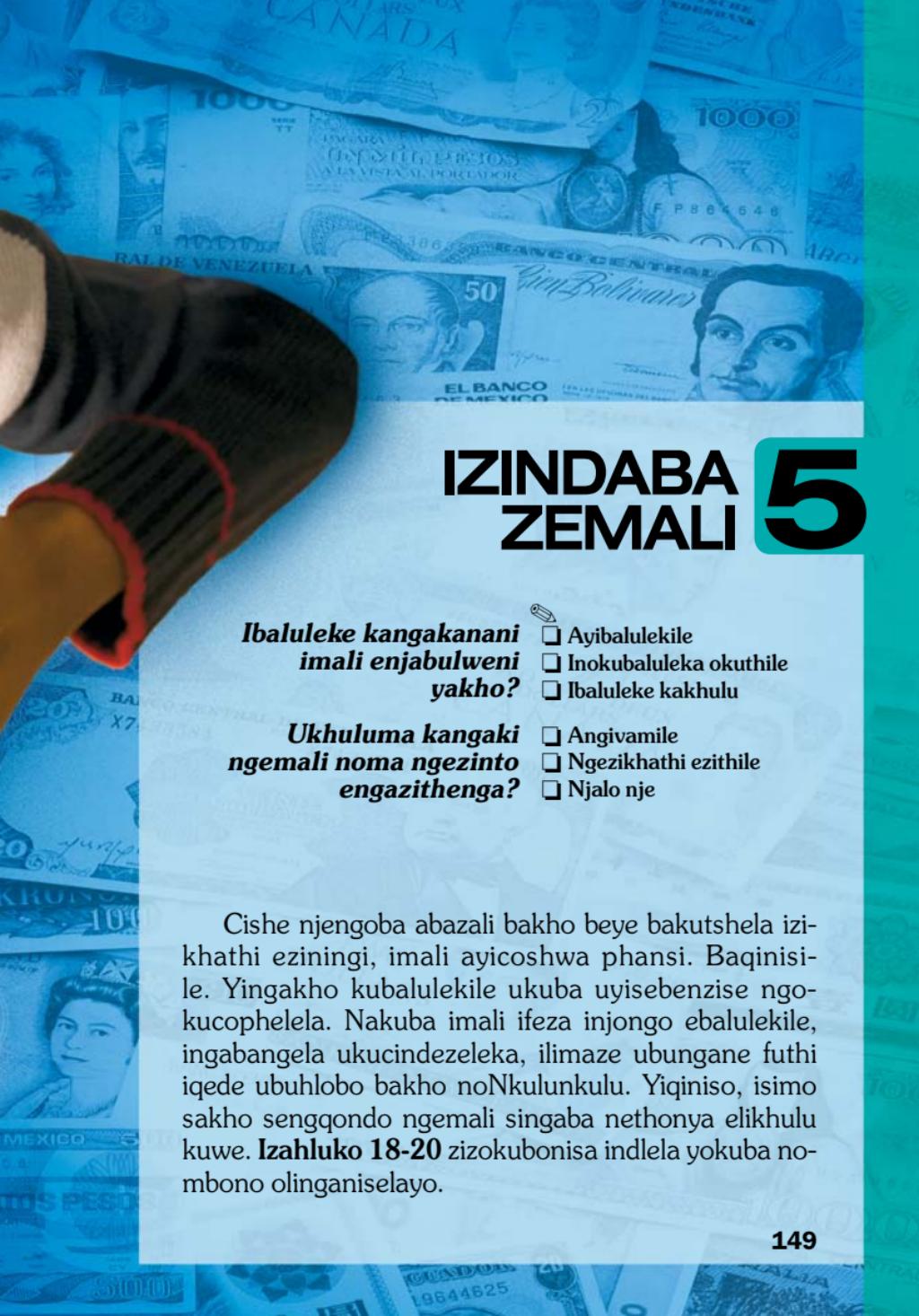
CHINA BANK NOTE

This note is equivalent to the certificate of deposit mentioned above.
This certificate can only be used within China.

TEN

010

500

IZINDABA ZEMALI 5

**Ibaluleke kangakanani
imali enjabulweni
yakho?**

- Ayibalulekile
- Inokubaluleka okuthile
- Ibaluleke kakhulu

**Ukhuluma kangaki
ngemali noma ngezinto
engazithenga?**

- Angivamile
- Ngezikathathi ezithile
- Njalo nje

Cishe njengoba abazali bakho beye bakutshela izikhathi eziningi, imali ayicoshwa phansi. Baqinissele. Yingakho kubalulekile ukuba uyisebenzise ngokucophelela. Nakuba imali ifeza injongo ebalulekile, ingabangela ukucindezeleka, ilimaze ubungane futhi iqede ubuhlobo bakho noNkulunkulu. Yiqiniso, isimo sakho sengqondo ngemali singaba nethonya elikhulu kuwe. **Izahluko 18-20** zizokubonisa indlela yokuba nombono olinganiselayo.

Ngingayithola kanjani imali?

“Ngifuna imali yokuthenga imoto.”—USergio.

“Ngiyakuthanda ukuthenga.”—ULaurie-Ann.

“Kunezinto ezinhle ngempela, futhi ngingathanda ukuba nazo; kodwa abazali bami abanamali yokungithengela zona.”—UMike.

UNGASE ube nezizathu ezifanayo zokufuna ukuba nemali. Noma mhlawumbe kudingeka uthole imali ukuze usize ekuseke- leni umkhaya wakini. Ngisho noma ungazikhokheli ngokuqondile izindleko zasekhaya, ukuzithengela ngemali yakho izingu- bo noma ezinye izinto kungase kubethule umthwalo ongokwezi- mali abazali bakho.

Kunoma yikuphi, ukuzitholela wena noma umkhaya wakini izinto kudinga imali. Nakuba uJesu athembisa ukuthi uNkulu-

“Ivila liyafisa, kodwa umphefumulo walo awunalutho. Nokho, umphefumulo wabakhutheleyo uyokhuluphaliswa.”

—IzAga 13:4.

nkulu uyobanakekela labo ‘abafuna kuqala uMbuso kaNkulunkulu,’ umKristu kusadingeka enze okuthile ukuze azinakekele. (Mathewu 6:33; IzEnzo 18:1-3; 2 Thesalonika 3:10) Ngakho, ungayithola kanjani imali? Okubaluleke nakakhulu, ungawulo-ndoloza kanjani umbono olinganiselayo ngemali?

Indlela Yokuthola Umsebenzi

Uma kunokuthile okudinga ngempela kodwa okubiza kakhu lu ukuba abazali bakho bangakuthengela, ungase ufunne umsebenzi ozokungenisela imali eyanele ukuze uzithengele wena leyo nto. Khuluma nabazali bakho ngale ndaba. Bangase bahlabeke umxhwеле ngokufuna kwakho ukuthatha lesi sinya-thelo. Ake sithi bayavuma futhi kusemthethweni ukuba usebenze, nanka amacebiso amane azokusiza uthole umsebenzi.

Tshela abanye. Tshela omakhelwane, othisha nezihlobo ukuthi ufunu umsebenzi. Uma unamahloni okubacela ngokuqondile ukuba bakufunele umsebenzi, ungase ubabuze ukuthi ba-benza msebenzi muni ngesikhathi bengangawe. Uma bebaningi abantu abaziyo ukuthi ufunu umsebenzi, maningi namathuba okuwuthola.

Landeleta. Bheka izikhangiso zomsebenzi emaphephanda-beni noma kuyi-Internet, funda amabhodi ezaziso ezitolo, esi-koleni sakho nakwezinye izindawo zomphakathi. Osemusha okuthiwa uDave uthi: “Ngawuthola kanjalo umsebenzi. Ngabheka iphephandaba, ngabathumelela incwadi yami yesicelo somsebenzi nge-fax, futhi ngabashayela

UBUWAZI ...

**Kwezinye izindawo,
izikhala zemisebenzi
ezingaba amaphesenti
angu-85 azikhangiswa.**

ucingo." Uma kungasebenzi lokhu, mhlawumbe ungase wenze umqashi abone isidingo somsebenzi owenzayo.

Bhala isicelo somsebenzi, usithumele ezindaweni ezini-nghi. Bhala ephepheni indlela okungaxhunyanwa nawe ngayo, bala amakhono akho nokuhlangenwe nakho komsebenzi. Ucabanga ukuthi awunawo amakhono ongawabala? Cabangisisa. Wake wayinakekela ingane yakini lapho abazali benu bengekho, noma wagada abantwana babanyeabantu? Lokhu kubonisa ukuthi ungethenjwa. Ingabe wake wamsiza uyihi lapho elungisa imoto? Mhlawumbe lokhu kubonisa ukuthi unekhono lokukhanda. Uyakwazi ukubhala ngomshini noma ukusebenzisa i-computer? Noma ingabe wathola amamaki amahle emsebenzini wesikole owawuzisunglele wona? Amaphuzu amahle lawa angenza abaqashi bakuthathe. Wafake esicelweni sakho somsebenzi. Nikeza abangase babe abaqashi isicelo sakho somsebenzi, futhi ucele abangane nezhlobo ukuba basidlulisele kunoma ubani ofuna izisebenzi.

Ukuzisebenza. Cabanga ngomakhelwane bakho. Ingabe kunesidingo sezimpahla ezithile noma izinkonzo okungekho muntu ozenzayo? Ngokwesibonelo, ake sithi uyakuthanda ukusebenza engadini. Ungase ucele ukugundela umakhelwane wakho utshani noma ukumhlanzela igceke bese ekukhokhela. Noma mhlawumbe ukwazi ukndlala insimbi yomculo. Unga-bafundisa abanye ukuyidlala? Noma mhlawumbe ungase wenze umsebenzi abanye abangathandi ukuwenza, njengokugeza amafasitela noma ukuhlanza. UmKristu akanamahloni okusebenza ngezandla zakhe. (Efesu 4:28) Yiqiniso, ukuzisebenza kudinga ukuba uzimisele, uzithibe futhi ungaqhutshwa ngemuva.

ICEBISO

**Thumela isicelo
sakho somsebenzi
ezinkampanini, ungalindi
ukuba zize zikhangise
ngemisebenzi evulekile.**

Isixwayiso: Ungagijimeli ukuqala ibhizinisi ngaphambi kokuhlolola zonke izindleko nezici ezhilelekile. (Luka 14:28-30) Okokuqala, xoxa ngakho nabazali bakho. Xoxa nanabanye aba-

“Uma injabulo yakho isekelwe ekubeni nezinto ezithile njalo, awusoze wajabula. Kuyohlala kunokuthile okusha okufunayo. Kumelwe ufunde ukwaneliswa onakho.” —UJonathan

ye baba namabhizinisi afanayo. Ingabe kuzodingeka ukhokhe izintela? Ingabe kuzodingeka uthole imvume? Xoxa neziphathimandla zendawo ukuze uthole imininingwane.—Roma 13:1.

Linganisela

Zicabange uzama ukushova ibhayisikili ube uphethe inqwaba yezinto, njengesikhwama sezincwadi, ibholo, mhlawumbe namapulasitiki okudla. Lapho uzama ukuphatha izinto eziningi, ayanda namathuba okuba likulahle phansi! Kungenzeka okufanayo uma ungase wenze umsebenzi ongaphezu kwamandla akho. Uma usebenzisa isikhathi sakho esiningi, amandla, nengqondo emsebenzini wangemva kwesi-kole, impilo yakho namamaki akho angase aphazamiseke. Okubaluleke nakakhulu, isimiso sokusebenza esikhandlayo singenza kube nzima ngawe ukuba ulandele inqubo yobuKristu yemihlangano, ukutadisha iBhayibheli, nokuhlanganyela enkonzweni yobuKristu. Osemusha okuthiwa uMichelé uyavuma: “Ngiye ngaphuthelwa imihlangano ngoba ngangikhatthele ngemva kosuku lwasikole nomsebenzi.”

Ukwenza imisebenzi eminingi kungenza kube nzima ukuba ube olinganiselayo

Ungawuvumeli umbono wakho ngemali ube ongalinganiseli ngaleyo ndlela! UJesu wathi injabulo yangempela itholwa yilabo “abaqaphela isidingo sabo esingokomoya.” (Mathewu 5:3) Waphinde wathi: “Ngisho nalapho umuntu enensada ukuphila kwakhe akuveli ezintweni anazo.” (Luka 12:15) UmKristu ose-musha ogama lakhe linguMaureen uye wasilalela leso seluleko. Uthi: “Angifuni ukuthandelwa imigomo yezinto ezibonakalayo. Ngiyazi ukuthi ngiyolahlekela ingokomoya lami uma ngicwila ekwenzeni imali.”

Yiqiniso, ezingxenyeni ezithile zomhlaba, intsha kumelwe nakanjani isebenze isikhathi eside ukuze isize imikhaya yakubo ikwazi ukuphila. Kodwa uma ungekho ngaphansi kwaleso simo, kungani weqisa kule ndaba? Ngokwabanye abacwaningi, ukusebenza amahora angaphezu kwangu-20 ngesonto kuyilapho usafunda isikole kuwukweqisa futhi kuyalimaza. Abanye basikiselva ukuba usebenze amahora angu-8 kuya kwayishumi iso-nto ngalinye. Inkosi ehlakaniphile uSolomoni yathi: “Kungcono ukuphumula okuncane kunomsebenzi onzima omningi nokulwela ukufica umoya.”—UmShumayeli 4:6.

Khumbula, ‘amandla engcebo akhohlisayo’ angaminyanisa uthando lwakho ngezinto ezingokomoya. (Marku 4:19) Ngakho uma wenza umsebenzi wangemva kwasikole ukuze uthole ima-

»»» **engizokwenza!**

Ngizokwandisa amathuba okuba ngithole umsebenzi ngoku-

*.....
Ngizonciphisa isikhathi engisisebenzayo sibe amahora angu-
..... isonto ngalinye.*

*Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

.....

yihloniphe imali—ungayithandi

Ummese obukhali uyithuluzi eliusizo kumpheki one-khono. Kodwa wona lowo mmese uma uphethwe umuntu ongakwazi ukuwusebenzisa noma obudedengu, ungadala omkhulu umonakalo. Imali ifana nommese obukhali. Uma uyiphatha ngokuhlakanipha, iyithuluzi eliusizo. Kodwa uma ungaqaphile, ungalimala! Ngokwesibonelo, umphostoli uPawulu waxwayisa ngokuthanda imali. Ekuphishekeleni kwabo ingcebo, abanye badela abangane, ubuhlobo nemikhaya, ngisho nobuhlobo babo noNkulunkulu. Ngokwenza kanjalo, “bazigwaza yonke indawo ngemelinjunju eminingi.” (1 Thimothewu 6:9, 10) Siyini isifundo? Funda ukusebenzisa imali ngokuhlakanipha. Yihloniphe, kodwa ungayithandi!

dlana, hlela isimiso sakho ukuze ukwazi ukubeka izinto ezingo-komoya kuqala. Thandaza kuJehova uNkulunkulu ngale ndaba. Angakuquinisa ukuze ukwazi ukumelana nokucindezela kwesimo futhi akusize ulondoloze ukulinganisela kwakho okungoko-moya.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ingabe uyayilawula imali yakho noma iyona ekulawulayo? Thola ukuthi ungayisebenzisa kanjani.*

UCABANGANI?

- Kungani kudingeka uthole imali?
- Yiziphi izinselele oyobhekana nazo uma uthola umsebenzi?
- Ungawulondoloza kanjani umbono olinganiselayo ngemali?

Ngingayisebenzisa kanjani imali yami?

**Kukangaki ufikelwa umuzwa
wokuthi awunayo imali eyanele?**

- Angikaze
- Ngezikathathi ezithile
- Njalo nje

**Kukangaki uthenga izinto
ongenamandla okuzikhokhela?**

- Angikaze
- Ngezikathathi ezithile
- Njalo nje

**Kukangaki uthenga into ongayidindi
ngempela ngenxa nje yokuthi
isendalini?**

- Angikaze
- Ngezikathathi ezithile
- Njalo nje

INGABE kubonakala sengathi awuvamile uku-
ba nemali eyanele? Ukube ubungathola ima-
li ethé xaxa, ubungathenga leya nto yoku-
zijabulisa oyifunayo. Ukube nje ubuhu-
la imali eyengeziwe, ubungathenga
leziya zicathulo “ozidingayo.”

**'Imali iyisivikelo; kodwa inzuzo yolwazi
iwukuthi ukuhlakanipha kona kuyabalonda
abaninikho.'—UmShumayeli 7:12.**

Noma ungase uzizwe ngendlela efanayo noJoan othi: "Ngezi-nye izikhathi abangane bami bayangimema ukuba siyoziyalisa ngezinto ezibizayo. Ngisuke ngifuna ukujabula nabo. Akekho umuntu othanda ukuthi, 'Ngiyaxolisa, anginayo imali yokwenza lokho.'"

Kunokuba ukhathazeke ngemali ongenayo, kungani ungazi-fundisi ukusebenzisa le onayo? Ungase ulinde kuze kube yilapho uhamba ekhaya ngaphambi kokuba ufunde ukusebenzisa imali. Kodwa cabanga, Ingabe ubungaphuma endizeni isemoyeni ungakafundi ukusebenzisa *i-parachute*? Yiqiniso, umuntu *angase* abone ukuthi yini okufanele ayenze njengoba etshwizela phansi. Kepha yeka ukuthi bekungaba ngcono kanjani ukuba afunde izindlela eziyisisekelo zokusebenzisa *i-parachute* ngaphambi kokuba aphume endizeni!

Ngokufanayo, isikhathi esingcono kakhulu sokufunda indlella yokuphatha imali yilapho usahlala ekhaya, ungakabhekani nezimo ezinzima zezimali. INkosi uSolomoni yabhala: 'Imali iyisivikelo.' (UmShumayeli 7:12) Kodwa iyokuvikela kuphela uma ufunda ukuyisebenzisa kahle. Ukwenza kanjalo kuyophakamisa izinga lakho lokuzethemba futhi kuyokwenza nabazali bakho bakuuhloniphe nakakhulu.

Funda Izinto Eziyisisekelo

Wake wababuza abazali bakho ukuthi yini eholelekile ekunakekeleni ikhaya? Ngokwesiboneolo, ingabe uyazi ukuthi imalini ekhokhelwa ugesi namanzi inyanga ngayinye noma ukuthi kubiza malini ukusebenzisa imoto, ukuthenga ukudla nokukhokhela indlu? Khumbula, nawe unesandla

kukhuluma imali

Wenzani ngemali yakho? Uma uvame ukusebenzisa imali yakho ekusizeni abanye, khona-ke imali yakho—hhayi nje umlomo—ithi ubakhathalela ngempela abanye. (Jakobe 2: 14-17) Ngokunikela ngemali njalo ukuze usekele ukukhule-kela kweqiniso, ‘udumisa uJehova ngezinto zakho zenani elikhulu.’ (IzAga 3:9) Ngakolunye uhlangothi, uma njalo nje usebenzisa imali yakho ezintweni ozidingayo nozifunayo, ithini imali yakho ngawe?

ekwakhekeni kwalezo zindleko—futhi uma uhamba ekhaya, *uwena* okuyodingeka ukhokhe izindleko ezinjengalezi. Ngakho kuhle wazi ukuthi zingakanani izindleko ongase ube nazo. Cela abazali bakutshengise ezinye zezitativende zezindleko, ulalelisise njengoba bechaza ukuthi bayicaza kanjani imali yokuzikho-khela.

Isaga seBhayibheli sithi: “Umuntu ohlakaniphile uyola-lala amukele imfundu eyengeziwe, nomuntu onokuqonda ngu-ye ozuza ukuqondisa okunekhono.” (IzAga 1:5) U-Anna wace-la isiqondiso sabazali bakhe. Uthi: “Ubaba wangifundisa ukwe-nza uhlelo lokusebenzisa imali, wangibonisa nokuthi kubalule-ke kangakanani ukuba ohlelekile lapho uphethe imali yomkha-ya.”

Phakathi naleso sikhathi, umama ka-Anna wamfundisa ne-zinye izifundo eziwusizo. U-Anna uyanezela: “Wangibonisa uku-baluleka kokuqhathanisa amanani ngaphambi kokuba ngithe-nge. Umama wayegila izimanga ngemadlana encane.” Uzuze-ni u-Anna? Uthi: “Sengiyakwazi ukuziphathela imali. Ngiyise-benzisa kahle, ngakho nginenkululeko nokuthula kwengqondo okulethwa ukungabi nezikweletu ezingadingekile.”

Qaphela Izinselele

Kuyavunywa, kulula ukukhuluma ngokulawula indlela osebenzisa ngayo imali kunokukwenza, ikakhulukazi uma uhlala ekhaya futhi abazali bekupha imali noma uzisebenzela. Ngani? Ngoba kungenzeka izindleko eziningi zikhokhelwa abazali bakh. Ngenxa yalokho-ke, ungase ukwazi ukusebenzisa ingxenyenku kumandu yemali yakho ngendlela oyithandayo. Futhi kumnandi ukuthenga.

Nokho, kungase kuphakame inkinga lapho ontanga bekucindezelu ukuba usebenzise imali ngokungenangqondo. U-Ellena, oneminyaka engu-21, uthi: "Kubangane bami, ukuthenga seklu-wuhlobo oluthile lokuzijabulisa. Uma ngihambe nabo, kuba sen-gathi kunomthetho othi, kumelwe uthenge okuthile ngemali ukuze ujabule."

Kungokwemvelo ukufuna ukwamukeleka kubangane bakh. Kodwa zibuze, 'Ingabe ngisebenzisa imali uma nginabangane bami ngoba izimo zivuma noma ngenxa yokuzizwa *ngiphqelekile?*' Abantu abanangi basebenzisa imali ngoba befuna ukuhlonishwa abangane nalabo abasuke benabo. Bazama ukuhlabu abanye umxhwele ngezinto abanazo kunalokho abayikho. Lo mkhuba ungakubangela izinkinga ezinkulu ngokwezimali, ikakhulukazi uma unekhadi lokuthenga ngesikweletu. Unga-kugwema kanjani lokhu?

Lawula Indlela Osebenzisa Ngayo Imali

Kunokuba uyibhubhudle yonke imali esekhadini lakho lokuthenga ngesikweletu noma wonke umholo ngobusuku obubodwa bokuzijabulisa, kungani ungazami indlela ka-Ellena yokugwema lokhu? Uthi: "Uma

UBUWAZI . . .

**Uma ukweleta imali
engu-R2 000 ekhadini
lakho lokuthenga
ngesikweletu futhi inzalo
ingamaphesenti
angu-18,5, bese ukhokha
imali encane efuneka
nyanga zonke, kuyoku-
thatha iminyaka engu-11
ukusikhokha sonke leso
sikweletu futhi uyo-
khokha inzalo engu-
R1 934 ngaphezulu.**

ngizohamba nabangane ngiyozijabulisa, nighlela kusengaphambili ukuthi ngizosebenzisa malini. Umholo wami uya ngqo ebhange, futhi ngikhapha kuphela imali engizoyidinga ngaleso sikhathi. Lapho ngiyothenga, ngikuthola kuwukuhlakanipha ukuhamba nabangane abayisebenzisa ngokucophelela imali yabo futhi abazongikhuthaza ukuba ngiqhathanise amanani ezinto, hhayi ukuvele ngithenge into engiyibona kuqala.”

Nanka amanye amacebiso ongase uthande ukuwasebenzisa uma unekhadi lokuthenga ngesikweletu.

- Gcina umbhalo walokho okuthengile futhi uhlole izitatimende zanyanga zonke ngokucophelela ukuze uqiniseke ukuthi ukhokhiswa imali yezinto ozithengile kuphela.

- Khokha izikweletu zakho ngesikhathi. Uma kungenze ka, khokha imali ephelele.

- Qaphela ukuba unganikezi muntu, ngocingo noma nge-Internet, inombolo yekhadi lakho lokuthenga ngesikweletu nosuku lokuphelelwa kwalo isikhathi.

- Gwema ukusebenzisa ikhadi lokuthenga ngesikweletu njengendlela yokuthola imali ngokushesha. Ngokuvamile imali etholakala ngale ndlela ingakwenza ukhokhe inzalo enkulu.

- Ungatsheleki muntu ikhadi lakho lokuthenga ngesikweletu, ngisho umngane imbalu.

Kodwa ukuba nemali eningi bekungeke yini kuzixazulule izinkinga zethu zemali? Phinde!

***Ukusaphaza imali
kufana nokushayela
uvale amehlo***

Ngokwesibonelo: Uma ubushayela kodwa ungakwazi ukuqondisa kahle imoto yakho noma unomkhuba wokushayela uvale amehlo, ingabe ukugcwala isithange lemoto ngophethiloli kungakwenza ufile uphephile lapho uya khona? Ngokufanayo, uma ungafundi ukusebenzisa kahle imali, ukuhola imali eningi ngeke kukusize.

Kungenzeka ucabanga ukuthi uyisebenzisa kahle imali yakho. Kodwa zibuze: 'Ngisebenzise malini enyangeni edlule? Ngiyenzeni?' Awazi? Nansi indlela yokulawula indlela osebenzisa ngayo imali ngaphambi kokuba ukuyisebenzisa kulawule wena.

1. Bhala phansi. Okungenani inyanga nje eyodwa, yibhale phansi imali oyitholayo nosuku oyithola ngalo. Yibhale phansi ngayinye into oyithengayo nokuthi ibiza malini. Ekupheleni kwenyanga, hlanganisa imali oyitholile nemali oyisebenzisile.

2. Yenza uhlelo lokusebenzisa imali. Bheka ishadi

»»» **engizokwenza!**

Ngingalawula indlela engisebenzisa ngayo imali ngoku-

Ngaphambi kokuba ngithenge okuthile ngekhadi lesikweletu ngizo-

Eningathanda ukukubuza umzali (abazali) wami ngale ndaba

Yenza uhlu Iwezinto ozozithenga ngaphambi kokuba uhambe uyo-thenga. Phatha imali ozoyidinga kuphela futhi uthenge kuphela izinto ozibhalile.

**“Lapho ngihlelile ukuthi
ngizoyisebenzisa kanjani
imali, ngonga kangcono.
Angizithengi izinto
engingazidindi.”**

—ULeah

ekhasini 163. Ohlwini loku-qala, bhala yonke imali olindele ukuyithola ngenanya-na. Ohlwini lwesibili, bhal-a ukuthi uhlela ukuyisebenzisa kanjani imali yakho; lawulwa yilokho okubhalile

(isinyathelo 1). Njengoba inyanga iqhubeka, bhala ohlwini lwesi-thathu imali oyisebenzisele zonke izindleko ozihlelile. Bhala ne-mali oyisebenzisele izinto obungazihlelanga.

3. Lungisa uhlelo lokusebenzisa imali. Uma usebenzisa imali engaphezu kwaleyo obuyihlelile ezintweni ezithile futhi usuqala ukuba nezikweletu, lungisa uhlelo lwakho. Khokha izi-kweletu zakho. Zithibe.

Imali ingaba ithuluzi eliusizo uma isetshenziswa kahle. Empeleni, emiphakathini eminingi, ukuthola imali nokuyisebenzisa kuyingxeny ebalulekile yokuphila. Kodwa zama uku-ba olinganiselayo. Osemusha ogama lakhe linguMatthew uthi: “Imali inendawo yayo, kodwa ayikhona konke. Akufanele ize ku-qala kunomkhaya wakithi noma uJehova.”

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ingabe umkhaya wakini
umpofu? Uma kunjalo, ungabhekana kanjani
ngokuphumelelayo nesimo?*

UCABANGANI?

- Kungani kufanele ufunde ukuphatha imali ngesikhathi usahlala ekhaya?
- Kungani ungase ukuthole kunzima ukuphatha imali?
- Ungayisebenzisa ngaziphi izindlela imali yakho ukuze usize abanye?

Kopisha leli khasi!
uhlelo lokusebenzisa imali inyanga ngayinye

umholo

IMALI
ENGINGAYISEBENZISELA
EZINYE IZINTO

ITOHO

OKUNYE

ingqikithi

R

imali engihlela
ukuyisebenzisela
izindleko

imali
engiyisebenzisile

EYOKUDLA

EYEZINGUBO

EYOCINGO

EYOKUZIJABULISA

EYEMINIKELO

EZOLONDOLOZWA

OKUNYE

ingqikithi

R

ingqikithi

R

ingabe kufanele ngiyohlala kwelinye izwe?

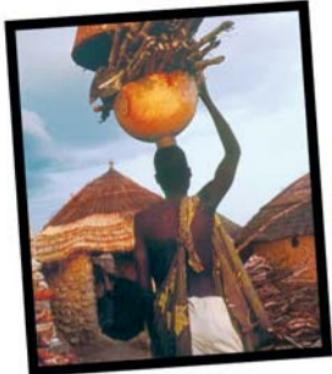
Enye intsha ifuna ukuyohlala kwelinye izwe ukuze izitholele imali ezoyidla noma ukuze isekele abasekhaya. Enye ithutha ngenjongo yokufunda olunye ulimi, ukuze yenezele imfundu yayo, noma ukuze ibalekele izinkinga ekhaya. Enye intsha engamaKristu iye ya-thuthela emazweni anesidingo sabavangeli. Isinqumo soku-thuthela kwelinye izwe yisinqumo esikhulu futhi akufanele sithathwe kalula. Ngakho-ke, uma ucabangela ukuyohlala kwelinye izwe, funda futhi uzindle ngemiBhalo engezansi. Zibuze le mibuzo bese ubhala izimpendulo ephepheni. Yibe usuwenza isinqumo ngosizo lomthandazo.

- Yiziphi izimfuneko ezingokomthetho ezhilelekile?**—Roma 13:1.
- Kuyoba izindleko ezingakanani ukuthuthela kwelinye izwe?**
—Luka 14:28.
- Yini engiyenzayo manje efakazela ukuthi ngiyokwazi ukunakekela izidingo zami ezingokwenyama lapho sengithuthile?**
—IzAga 13:4.
- Yisiphi iseluleko engiye ngasithola kubantu abavuthiwe abake bahlala kwelinye izwe?**—IzAga 1:5.
- Abazali bami bacabangani ngale ndaba?**—IzAga 23:22.
- Siyini isisusa sokufuna ukuthuthela kwelinye izwe?**
—Galathiya 6:7, 8.
- Uma ngizohlala nabathile, bazongikhuthaza yini ukuba ngilondoze imikhuba emihle engokomoya?**—IzAga 13:20.
- Yiziphi izingozi zokuziphatha, ezingokwenyama nezingokomoza engingase ngibhekane nazo?**—IzAga 5:3, 4; 27:12;
1 Thimothewu 6:9, 10.
- Yiziphi izinzozo engilindele ukuzithola kahle-hle ngokuhlala kwelinye izwe?**—IzAga 14:15.

Kuthiwani uma umkhaya wakithi umpofu?

UGregory, osemusha waseMpumalanga Yurophu, akawazi ukuthenga izingubo noma izinto zikagesi njengoba kwenza enye intsha yaseNtshonalanga. Izimo aphila kuzo zimqeda amandla kangangokuthi usezothuthela e-Austria. Ucabanga ukuthi uGregory umpofu?

Yebo Cha

Kude neMpumalanga Yurophu emaphandleni aseningizimu ye-Afrika, kuhlala uLoyiso osemusha. Njengoba ehlala eqhugwaneni elincane nomkhaya wakubo, uLoyiso unomhawu ngentsha ehlala edolobheni eliseduze ejabulela “izinto eziphambili” ezimangalisayo—amanzi aphuma empompini nogesi. Ungasho yini ukuthi uLoyiso umpofu?

Yebo Cha

NGOKUSOBALA, elithi “ubumpofu” yigama elisho izinto ezi-hlukene emazweni ahlukahlukene. Ngokwesibonelo, kungenze-ka ukuthi uGregory wayezibona ehlupheka, kodwa uma eqha-thaniswa noLoyiso, uphila kahle. Kuhle ukuqaphela ukuthi ku-nagakhathaliseki ukuthi umpofu kangakanani, kungenzeka ku-nabanye abampofu kakhulu kunawe. Noma kunjalo, uma unge-nazo izimpahla ezikahle zokugqoka lapho uya esikoleni noma untula izinto eziyisisekelo njengamanzi ompompi, kungase ku-nagakududuzi kangako ukutshelwa ukuthi abanye bahlupheka ngaphezu kwakho.

Enye intsha ekhula ihlupheka izizwa ingelutho futhi ize-nyeze, bese izama ukudunga le mizwa ngotshwala noma

ISIBONELO ESIHLE

Umfelokazi Ompofu

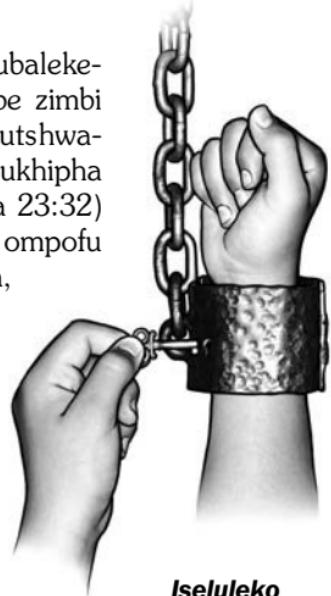
UJesu ubukele izicebi zikhakathisela iminikelo ebhokisini lemali lasethempelini. Kuleso sixuku ubona umfelokazi oswele onikela '**ngezinhlamu zemali ezimbili ezincane** ezinenani elincane kakhulu.' (Luka 21:2) UJesu uyasincoma isenzo sakhe sokupha. Kungani? Ngoba abanye babenikele ngababekucaphune 'enaleni yabo, kodwa yena, ekusweleni kwakhe, wayekhalakathisele konke ayenakho, konke **ayeziphilisa ngakho.**' —Marku 12:44.

Ingabe izinto eziza kuqala kuwe ziyefana nezalo mfelokazi? Uzimisele yini ukusebenzisa isikhathi nemali yakho ekukhonzeni uNkulunkulu? Njengalo mfelokazi oswele, nawe unganikelela **ukugcinwa** kwezindawo zokukhulekelwa **zisesimweni esihle.** Ungasebenzisa isikhathi sakho nemali **usize abanye** bafunde ngoJehova uNkulunkulu. UJehova wayibona futhi wayazisa imali encane eyanikelwa umfelokazi enkonzwensi yakhe. UNkulunkulu uyokwazisa nawe futhi akusize uma **into eza kuqala** kuwe kuwukwenza intando yakhe.—Mathewu 6:33.

ngezidakamizwa. Nokho, ukuzama ukubalekela amaqiniso kumane kwenze izimo zibe zimbi nakakhulu. Labo ababusebenzisa kabi utshwala bathola ukuthi ‘buluma njengenyoka, bukhipha ubuthi njengenyoka enesihlungu.’ (IzAga 23:32) UMaria, intombazane evela emkhayeni ompofu onomzali ongayedwa eNingizimu Afrika, uthi, “Ukuzama ukubalekela isimo kudala izinkinga eziningi kunalezo okuzixa-zululayo.”

Wena ungase ungaphendukeli otshwaleni noma ezidakamizweni, ko-dwa ungase ubone izinto zimfiliba ekuphileni kwakho futhi kungenalutho ongalwenza. Ungaphendukelaphi? Iseluleko seBhayibheli esihlakanophile singaba njengesihluthulelo esikukhulula emaketangeni okungabi nathe-mba, sikwenze uhlakulele isimo sengqo-ndo esikahle. Asibone ukuthi kungenze-ka kanjani.

*Iseluleko
seBhayibheli
singaba
njengesihluthulelo
esikukhulula
emaketangeni
okungabi nathe-mba*

Hlola Izinto Onazo Eziyigugu

Isinyathelo esihle ongasithatha siwukugxila ezintweni *onazo*, hhayi ezintweni ongenazo. Izinto ezinjengekhaya nomkha-ya onothando ngokuqinisekile ziyigugu kakhulu kunemali! Isa-ga seBhayibheli sithi: “Singcono isidlo semifino lapho kukho-na khona uthando kunen Kunzi ekhuluphalisiweyo ehambisana nenzondo.” (IzAga 15:17) Intsha engamaKristu inokuthile okuyi-gugu ngokukhethekile—ukusekelwa yibo “bonke abazalwane.” —1 Petru 2:17.

Mhlawumbe ungase uzame nokubheka izinto ezibonakalayo onazo ngombono ofanele. Yiqiniso, kungenzeka ukuthi uhla-la emzini ovamile, mhlawumbe ophansi. Kungenzeka ukuthi ugqoka izingubo ezindala, ezigugile noma ezichitshiyelwe. Futhi ungase ufise ukudla ukudla okuhlukile njalo. Kodwa uyazidina

Nakuba ngangizwa sengathi ngeke ngiphunyuke ebuphofwini, ngaqaphela ukuthi ukuzihlanganisa neqembu lezigilamkhuba noma ukweba ukuze ngizophilise ngeke neze kungisize. Namuhla, abanangi bontanga yami ababenza lezo zinto bayize-hluleki zokuqala nezokugcina, iziggila zophuzo nezidakamizwa, noma basejele. —UGeorge

yini izingubo ezisesitayeleni noma isithabathaba sendlu ukuze uthokozise uNkulunkulu? Ingabe udinga izibiliboco zokudla ukuze uhlale uphilile futhi uwumqemane? Akunjalo ngempela. Umphostoli uPawulu wafunda isifundo esibalulekile kule ndaba. Wayekwazi kokubili ukuceba nokuba mpofu. (Filipi 4:12) Waphetha ngani? “Uma sinokudla nokokwembatha, siyokwaneli-swa yilezi zinto.”—1 Thimothewu 6:8.

U-Eldred, indoda yaseNingizimu Afrika eyakhulela emkhayeni ohluphekayo, uthi: “Samane sakwamukela ukuthi ekhaya sinemali encane nokuthi ngeke sikuthole konke esikufunayo.” Ukhumbula ukuthi lapho ibhulukwe lakhe lesikole seligugile, unina wayemane alichibiyele—kaninginingi! Uyavuma: “Kwadinge ka ngibekezelele ukugconwa. Kodwa into eyayibalulekile ukuthi izingubo zethu zazihlanzekile futhi zigqokeka.”

Yakha Ukuzihlonipha

UJames, oneminyaka engu-11, wayehlala nonina nodadewabo emjondolo eduze kwasGoli, eNingizimu Afrika. Babengenazo izinto ezibonakalayo. Noma kunjalo, uJames wayenazo izinto eziyigugu—isikhathi namandla—futhi wayekujabulela ukuzisebenzisela ukusiza abanye. Ngempelasonto ngayinye, uJames wayenikela ngezinkonzo zakhe ukuze asize ekwakhiweni

UBUWAZI ...

Ukusebenzisa izimiso zeBhayibheli kunga-kusiza ukuba uhlakulele ukwaneliseka naphezu kwezimo zakho.—Filipi 4: 12, 13; 1 Thimothewu 6:8; Hebrewu 13:5.

kweHholo LoMbuso lendawo lo-Fakazi BakaJehova. Lo msebenzi wawungathathi nje kuphela isikhathi okwakungathi ngaphandle kwavo, sibonakale sihamba kancane, kodwa futhi wawumniweza nomuzwa wokufeza okuthile futhi umenze azihloniphe. Uthi: "Ngeomva kosuku engiluchithe ngakha iiholo, ngiba nomuzwa ojulile wokwaneliseka!"

Omunye umsebenzi omuhle kakhulu owokufundisa iBhayibheli endlini ngendlu. (Mathewu 24:14) Intsha engoFakazi BakaJehova iwenza njalo lo msebenzi. Ngokuwenza, inikeza abanye ithemba lokuphila okungcono esikhathini esizayo, kanti kuyakhula nokuzihlonipha kwayo nesithunzi enaso. Yiqiniso, ayezni mali ngokwenza lo msebenzi. Kodwa khumbula isigijimi uJesu asinikeza amaKristu ebandleni lasendulo eSmirna. Ayeempofu ngempela ngokwezinto ezibonakalayo. Noma kunjalo, ngenxa yengokomoya lawo elijulile, uJesu wayengathi kuwo:

**Gwema ukugembula,
ukubhema nokusebenzia
kabi uphu zo oludakayo.
Uma amanye amalungu
omkhaya enza le
mikhuba, wabekele
isibonelo ngokuziphatha
kwakho.**

»»» **engizokwenza!**

Izinto enginazo eziyigugu

Ngizosebenzia lezi zinto eziyigugu ekusizeni abanye ngoku-

*Eningathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

“Ngisho nalapho umuntu enensada ukuphila kwakhe akuveli ezintweni anazo.”—Luka 12:15.

• • • • •

‘Ngiyalwazi usizi nobumpofu benu—kodwa nicebile.’ Ekugcineni, ngenxa yokubonisa ukholo egazini likaJesu elachitheka, aye-yoba acebe kakhulu, athole umqhele wokuphila okungenakufa.—IsAmbulo 2:9, 10.

Bheka Phambili

Kungakhathaliseki ukuthi ucebile noma umpofu, ungakwazi ukwakha ubuhlobo obuseduze noJehova. IBhayibheli lithi: “Ocebile nonokuncane bahlangene. UMenzi wabo bonke nguJehova.” (IzAga 22:2) Leli qiniso liye lasiza izinkulungwane zentsha engo-Fakazi BakaJehova ukuba zikwazi ukuphila nobumpofu. Ziyaqaphela ukuthi injabulo ayixhomekile ekubeni nezinto eziponakalayo, kodwa ixhomeke ekubeni umngane kaJehova uNkulunkulu, owamukela bonke abafuna ukumkhonza. UNkulunkulu unika ithemba lokuphila ezweni elisha lesikhathi esizayo elingeke libe nobumpofu obuququdayo.—2 Petru 3:13; IsAmbulo 21:3, 4.

Olkamanje, sebenzisa onakho ngokuhlakanipha. Bheka esikhathini esizayo. Zibekelele ingcebo engokomoya. (Mathewu 6: 19-21) Bheka ubumpofu njengenselele *ongakwazi* ukuphila nayo!

UCABANGANI?

- **Kungani igama elithi “ubumpofu” kuyigama elisho izinto ezihlukahlukene?**
- **Kungani kuwubuwula ukusebenzisa izidakamizwa, utshwala, noma ezinye izinto ukuze ubalekele ukubhekana namaqiniso?**
- **Yiziphi izinyathelo ezingokoqobo ongazithatha ukuze ubhekane nobumpofu?**

Chaza inkinga enkulu onayo ngemali.

Ungakusebenzisa kanjani ukwaziswa okukule ngxenye ukuze
kukusize ukwazi ukusingatha le nkinga esikhathini esizayo?

ABAZALI BAKHO 6

Abazali banokuhlangenwe nakho. Kaka-de sebedlulile ezinguqukweni ezingokomzi-mba nezingokomzwelo eziyingxene yokukhu-la. Kulindeleke ukuba kube yibona abasesi-mweni esikahle kakhulu *sokukuqondisa* kule nkathi yokukhula. Nokho, ngezinye izikhathi abazali bangase babonakale beyingxene ye-nkinga—kunokuba isixazululo. Ngokwesibo-nelo, ungase ubhekane nenyenye yalezi zinselele ezilandelayo:

- ➲ Abazali bami bahlale bengigxeka.
- ➲ Ubaba noma umama unguumlutha wezidakamizwa noma wotshwala.
- ➲ Abazali bami bahlale bexabana njalo.
- ➲ Abazali bami bahlala ngokwehlukana.

Izahluko 21-25 zizokusiza ukuba ukwazi ukubhekana nalezi zinkinga kanye nezinye.

21

Ngingabhekana kanjani nokugxekwa?

“Umama wayenzisa okomseshi—ehlala efunana namaphutha. Kwakuthi ngingakaqedu nokusebenza, abhekisise engikwenzayo, efunana namaphutha.”
—UCraig

“Abazali bami babehlala benokuthile abangithethisela kona. Babethi ngiyingane engahlelekile. Esikoleni, ekhaya, ebandleni —babehlale benami shaqa.” —UJames.

INGABE kubonakala sengathi akukho okuhle okwenzayo phambi kwabazali bakho? Ingabe uzwa sengathi konke okwenzayo kuhlolwa ngesibonakhulu—ukuthi ngaso sonke isikhathi uga-diwe futhi uhlale ughekwa kodwa akubonakali okuhle okwe-nzayo?

Kulokhu okulandelayo yikuphi ovame ukukuzwa njalo?

- Ikamelo lakho lihlale lingcolile. Uyephuza ukulala.
 Ubukela i-TV kakhulu. Akwenzeki uvuke ngesikhathi.

Emggeni olandelayo, bhala lokho abazali bakho abakukhumbuza ngakho noma abakugxeka ngakho okukucasula kakhulu.

Yiqiniso, iziyalo nokugxekwa kungase kukunenge. Kodwa cabanga ukuthi kungaba njani uma ungayalwa futhi ungagxekwa: Uma ungakaze welulekwe noma uyalwe, ubungeke yini uzibuze ukuthi ingabe abazali bakho bayakukhathalela? (Hebheru 12:8) Ngempela, isiyalo siwubufakazi bokuthi abazali bakho bayakuthanda. IBhayibheli lithi ubaba uyayisola “indodana ayijabulelayo.”—IzAga 3:12.

Khona-ke, bonga ngokuthi unabazali abakukhathalela ngo-kwanele ukuba bakufake endleleni! Phela wena usemncane futhi awunakho okuhlangenwe nakho. Kuzodingeka uqondiswe. Ngaphandle kwesiqondiso, unganqotshwa kalula “izifiso zobsa.”—2 Thimothewu 2:22.

Kodwa Kubuhlungu!

Yiqiniso, “asikho isiyalo esibonakala okwamanje sengathi siyajabulisa, kodwa sibanga usizi.” (Hebheru 12:11) Kuyiqiniso nakakhulu lokhu lapho usemussha. Futhi akumangazi! Ubuntu bakho busashintsha. Usakhula futhi usazifunda ukuthi ungebani. Ngakho ukugxekwa—ngisho nalapho kucatshangwe kahle futhi wagxekwa ngendlela enomusa—kungase ku-kucasule.

Ukusabela ngale ndlela kuyaqondakala ngoba indlela ozi-bheka ngayo ingase ithonywe kalula yilokho abanye abakushoyo ngawe. Futhi lokho abazali bakho abakushoyo ngawe kuyi-thinta kakhulu indlela ozibheka ngayo. Ngakho lapho umzali wakho ekuqondisa noma ekhononda ngendlela owenza ngayo into ethile, kungase kukuphathe kabi.

Ingabe kufanele uphethe ngokuthi *akukho* okuhle okwenzayo noma uyisehluleki uqobo lwaso ngoba nje abazali bakho bakutshengise amaphutha akho ambalwa? Cha. Bonke abantu basilela ngendlela edabukisayo uma kuziwa ekupheleleni. (Um-Shumayeli 7:20) Futhi ukwenza amaphutha kuyingxene ye-yo-kufunda. (Jobe 6:24) Kuthiwani-ke uma abazali bakho bekhu-luma kakhulu uma wenze iphutha kodwa bangasho lutho uma wenze kahle? Kungakuzwisa ubuhlungu lokho. Yize kunjalo, akusho ukuthi uyisehluleki sokuqala nesokugcina.

Izizathu Zokugxekwa

Ngezinye izikhathi umzali angase abonakale egxeka ngo-kwedlulele, hhayi ngoba kukhona okungalungile okwenzi-le kodwa ngenxa yokuthi yena ucasukile. Ingabe umama wa-kho ube nosuku olunzima? Ingabe uyagula? Uma kunjal-o, kungase kube lula ngokwengeziwe ukukugxeka uma ikamelo lakho lingacocekile. Ingabe ubaba wakho uthu-kuthele futhi ucikekile ngenxa yezinkinga zezimali zomkha-

ya? Uma kunjalo, angase akhulu-me ngokungacabangi “njengoku-hlabu kwenkemba.” (IzAga 12:18) Kuyavunywa, ukugxekwa oku-njalo kuyacasula. Kodwa esikhun-dleni sokugxila ekuphathwe-ni kabi—okuyomane kukuthuku-thelise nakakhulu—zama uku-washalazela amaphutha abazali bakho. Khumbula: “Sonke siyakhubeka izikhathi eziningi. Uma

UBUWAZI ...

**Abanye obaba nomama
bakuthola kunzima
ukuphatha abantababo
ngothando ngenxa
yokuthi nabo abazange
baluthole uthando
nokuqondwa okwanele
kubazali babo.**

“Kukho konke ukuphila kwami umama wayehlale engithethisa nami ngimphendule. Kodwa manje ngizama ukusebenzisa lokho iZwi likaNkulunkulu elikushoyo. Kuyasebenza. Isimo sengqondo sikamama sesiqale ukushintsha. Ngokusebenzisa iBhayibheli, ngaqala ukumqonda kangcono. Ubuhlolo bethu baba ngcono.” —UMarleen

umuntu engakhubeki ngezwi, lowo uyindoda epheleleyo.”—Jakobe 3:2.

Njengabantu abangaphelele, abazali nabo bangakhathazwa imizwa yokuzenyeza. Empeleni, ukwehluleka kwakho kungase kubenze bazizwe sengathi *kwabona* bayizehluleki. Ngokwesibonelo, umama angase agxeke indodakazi yakhe lapho ibuya nemiphumela emibi esikoleni. Kodwa eqinisweni kungenzeka ukuthi umama ucabanga kanje, ‘Nginovalo lokuthi njengoma-
ma angiwenzi umsebenzi wami wokukhuthaza indodakazi yami ukuba iphumelele.’

Ukwehlisa Umoya Lapho Ugxekwa

Kungakhathaliseki ukuthi siyini isizathu sokugxekwa, umbuzo uwukuthi, Ungabhekana kanjani nakho? Okokuqala, qaphela ukuba ungabhoki ngolaka. IzAga 17:27 zithi: “Noma ubani ogodla amazwi akhe unolwazi, nomuntu onokuqonda unomoya ozolile.” Ungahlala kanjani “unomoya ozolile” lapho ughekwa? Zama lokhu okulandelayo:

Lalela. Kunokuba usheshe ukuvikela izenzo zakho noma ukuzihlangula, zama ukuzibamba bese ulalela lokho abazali bakho abakushoyo. Umfundsi uJakobe watshela amaKristu ukuba ‘asheshe ukuzwa, ephuze ukukhulum, ephuze ukuthukuthela.’ (Jakobe 1:19) Uma ungena abazali bakho emlonyeni besakhulum nawe, bayocabanga ukuthi awulalele. Lokhu kuyobacasula bese nakanjani kuholela ekutheni bakweluleke *kakhulu*, hha-
yi *kancane*.

**“Umuntu ohlakaniphile uyolalela
amukele imfundo eyengeziwe.”—IzAga 1:5.**

Gxila kwabakushoyo. Ngezinye izikhathi ungase ube no-muzwa wokuthi abazali bakho abakwelulekanga ngendlela eno-musa. Kunokuba uxile *endleleni* abakhulume ngayo nawe, gxila *kulokho* abakushilo. Zibuze: ‘Kulokhu engigxekwa nga-kho, yikuphi engaziyo ukuthi kuyiqiniso? Ingabe abazali bami sebake bakhononda ngalokhu? Ngizolahlekelwa yini uma nge-nza abakufunayo?’ Khumbula, kungakhathaliseki ukuthi kubo-nakala kunjani okwamanje, ukukhathazeka kwabazali bakho kubangelwa uthando. Ukube bebekuzonda ngempela, bebe-ngeke bazihluphe ngokukweluleka.—IzAga 13:24.

Sibeke ngamanye amazwi. Uma ubeka iseluleko sabaza-li bakho ngamanye amazwi futhi ubaphindela sona ngendle-la enenhloniph, ubenza babone ukuthi ukuzwile abakushilo. Ngokwesibonelo, umzali angase athi: “Njalo nje ushiya ikame-lo lakho libheke phezulu. Sizoxabana uma ungalikoqi!” Kunge-nzeka ukuthi kuwena libonakala lihlanzekile. Kodwa ukukusho lokho ngeke kukusize. Zama ukubheka izinto ngendlela abaza-li bakho abazibheka ngayo. Ku-ngaku-hle ukhulume ngokunga-bhuqi, mhlawumbe usho oku-thile okufana nokuthi: “Uqinisi-le. Ikamelo lami *lingcolile*. Unga-thanda ngiyoliqoqa khona ma-nje noma uma sesidlile?” Uma ukwamukela ngale ndlela lokho abazali bakho abakushoyo, ci-she isimo siyoba ngcono. Yiqi-niso, kuyobe sekudingeka ukwe-nze lokho abazali bakho abaku-tshele khona.—Efesu 6:1.

ICEBISO

**Ukuze ukwazi ukwa-mukela isiqondiso
sabazali bakho**

- **Jabulela noma yikuphi
ukunconya okuha-mbisana nokugxekwa.**
- **Cela ukucaciselwa
uma ungayiqondi kahle
inkinga noma isixazululo
esilindelekile.**

Linda. Ungazivikeli ungakakwenzi lokho abazali bakho abafuna ukwenze. IBhayibheli lithi: “Obamba izindebe zakhe wenza ngokuqonda.” (IzAga 10:19) Lapho abazali bakho bebona ukuthi ngempela ububalalele, bayozimisela ukukulalela.

Bhala lapha ukuthi yisiphi kulezi zinyathelo ezine ezingenhla okufanele usebenzele kuso kakhulu.

Okwenza Kuwufanele Umzamo

Ubungazimisela yini ukubekezelela ubunzima ukuze uthole umcebo wegolide? IBhayibheli lithi ukuhlakanipha kungcono kakhulu kunanoma yimuphi umcebo. (IzAga 3:13, 14) Uba kanjani ohlakaniphile? IzAga 19:20 zithi: “Lalela iseluleko wamukele isiyalo, ukuze uhlakaniphe esikhathini esizayo.” Yiqiniso, iseluleko nesiyalo singase sikujabhise. Kodwa uma ukuthola futhi ukusebenzisa ukuhlakanipha okuyigugu kunoma yikuphi ukugxekwa, uyozuza umcebo ongcono kakhulu kunegolide.

engizokwenza!

Uma abazali bami bephinda bengigxeka, ngizo-

Uma nginomuzwa wokuthi abazali bami bangigxeka ngokweqile, ngizo-

Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami ngale ndaba

*Uma uhlunga amatshana
ayigugu okuhlakanipha kunoma
yikuphi ukugxekwa, uyothola
umcebo ongcono kakhulu
kunegolide*

Uma sikhuluma iqiniso: Uku-gxekwa kuyingxene yokuphi-la. Kwamanje abazali bakho nothisha bayakugxeka. Esikha-thini esizayo, ngokunganga-bazeki uyobe ugxekwa abaqa-shi kanye nabanye abantu. Funda ukuthi ungabhekana kanjani nokugxekwa ekha-ya, ngokwenza kanjalo uyoba umfundis othu-thukayo, isisebenzi esiyigugu futhi uyoba no-kuzethemba okwengeziwe. Ngokuqinisekile, kuyakufanelekela ukubekezelela ukugxekwa okuncane ukuze uthole leyo miphu-mela!

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ingabe imithetho yakini iyakucinanisa? Funda indlela yokwaneliswa inkululeko onayo—nokuthi ungase uyithole kanjani eyengeziwe.*

UCABANGANI?

- Kungani ungase ukuthole kunzima ukwamukela ukugxekwa?
- Yini engase ibangele abazali bakho ukuba bakugxeke?
- Ungazuza kanjani kunoma yisiphi iseluleko ositholay?

Kungani
kunemi-
thetho
eminingi
kangaka?

*Yisho eminye
yemithetho yakini.*

*Ucabanga ukuthi imithetho
yasekhaya ngaso sonke
isikhathi iyacabangela?*

Yebo Cha

*Yimuphi umthetho
ngokuyinhloko okuthola
kunzima ukuwulalela?*

IMITHETHO YASEKHAYA yilokho abazali bakho abathi kwenze noma ungakwenzi. Le mithetho ingase ihlanganise lo-kho okufanele ukwenze ngomsebenzi wesikole, imisebenzi yasekhaya, isikhathi sokubuya ekhaya osinqunyelwe, imingcele yokusebenzisa ucingo, i-TV ne-computer. Eminye imithetho ayisebenzi ekhaya kuphela kodwa nasendleleni oziphatha ngayo esikoleni nohlobo lwabangane obakhethayo.

Ingabe le mithetho iyakucinanisa? Mhlawumbe uzizwa njengale ntsha:

“Isikhathi sami sokubuya engangisinqunyelwe sasingihlanisa! Kwakungicasula ukubona abanye bevunyelwa ukuba baphuze ukubuya kunami.”—U-Allen.

“Kuyacasula ukunakwa njalo ukuthi uwusebenzisa kanjani umakhalekhukhwini wakho. Ngizizwa sengathi ngiphathiswa okwengane!”—U-Elizabeth.

“Nganginomuzwa wokuthi abazali bami bazama ukona ukuphila kwami, njengokungathi babengafuni ngibe nabangane!”—UNicole.

Nakuba ngokuvamile abantu abasha bezithola sebephula imithetho yabazali babo, iningi labo liyavuma ukuthi eminye imithetho iyadingeka ukuze kugwenyewe ukungahleki. Kodwa uma imithetho yasekhaya idingeka, kungani eminye yayo icasula kangaka?

“Angiseyona Ingane!”

Kungenzeka ukuthi ucasulwa imithetho ngoba unomuzwa wokuthi uphathwa njengomntwana. Kuvele kuthi memenza uthi, “Angiseyona ingane!” Abazali bakho bona cishe banomuzwa wokuthi imithetho yabo ibalulekile ukuze ikuvikele futhi ikulungiselele imithwalo yemfanelo yokuba umuntu omdala.

Noma kunjalo, kungase kubonakale sengathi imithetho yakini ayihambisanu neminyaka yakho. Ungase uzizwe uboshiwe, njengentombazane okuthiya uBrielle, eyathi ngabaza-

Lapho usemusha, uthambekela ekucabangeni ukuthi wazi konke. Ngakho lapho abazali bakho bekubekela imingcele, kulula ukubacasukela. Kodwa imithetho yabo iyokusiza. —UMegan

li bayo: “Sebekhohlwe nya ukuthi kunjani ukuba ngangami. Abafuni ngiveze umbono wami, ngizikhethelo engikuthandayo, noma ngibe umuntu omdala.” Osemusha okuthiwa ngu-Allison uzipwa ngendlela efanayo. Uthi: “Kubonakala sengathi abazali bami abaqondi ukuthi ngineminyaka engu-18 hhayi engu-10. Kudingeka bangethembe kakhudlwana!”

Kungaba nzima nakakhulu ukulalela imithetho yasekha-ya uma kubonakala sengathi izingane zakini ziphathwa ngesandla esithambile. Ngokwesibonelo, lapho ibhungu elingu-Matthew likhumbula iminyaka yobusha balo, lithi ngodadewa-bo nabazala bayo, “La mantombazane ayezenzela akuthandayo!”

Ingabe Kufanele Ingabi Khona Imithetho?

Kuyaqondakala, ungase ufise ukusuka ngaphansi kwegunya labazali bakho. Kodwa kungakuhambelo kahle yini ngaphandle kwemithetho yabo? Cishe bakhona ontanga obaziyo ababuya ekhaya ngesikhathi esi-funwa yibo, abaggoka noma yini abayithandayo, futhi abangahamba nabangane babo noma nini baye nomaphi. Mhlawumbe abazali bamatasa kakhulu ukuba b bone izinto ezenziwa izingane zabo. Noma ngabe yikuphi, iBhayibheli libonisa ukuthi le ndlela

UBUWAZI ...

Ukuhlola kubonisa ukuthi intsha enabazali abayibekela imithetho ngothando, maningi amathuba okuba iphumelele esikoleni, isebenzelane kahle nabanye futhi ijabule.

yokukhulisa ingane ngeke iphumelele. (IzAga 29:15) Ukuntuleka kothando okubona ezweni kubangelwa ikakhulu abantu abangamagovu, abanigi babo abakhulela emakhaya angena-mithetho.—2 Thimothewu 3:1-5.

Kunokuba ube nomona ngentsha evunyelwa ukwenza umathanda, zama ukubheka imithetho yabazali bakho njenge-wubufakazi bothando nokukhathalela kwabo. Ngokubeka imingcele enengqondo, balingisa uJehova uNkulunkulu, owathi kubantu bakhe: “Ngizokwenza ube nokuqondisisa ngikufundi-se indlela okufanele uhambe ngayo. Ngiyonika iseluleko iso lami likubhekile.”—IHubo 32:8.

Nokho, ngezinye izikhathi ungase uzwe imithetho yabazali bakho icindezela. Yini engakusiza?

Ukukhulumisana Okusebenzayo

Kungakhathaliseki ukuthi ufunu inkululeko eyengeziwe noma ukunciphisa ukukhungatheka okubangelwa imingce-le oyibekelwe abazali bakho, ishluthulelo siwukukhulumisana okuhle. Abanye bangase bathi, ‘Kepha *ngizamile* ukuxoxa na-bazali bami, kwazinhlanga zimuka nomoya!’ Uma uizwa ka-njalo, zibuze, ‘Ngingalithuthukisa ikhono lami lokukhulumisana nabanye?’ Ukukhulumisana nabanye kuyithuluzi elibalule-kile (1) elingasiza abanye bakuqonde noma (2) elingasiza wena uqonde ukuthi kungani okufunayo kwenqatshelwa. Ngempe-

la, uma ufunu ukuthola amalu-ngelo abantu abakhulile, kuwu-kuhlakanipha ukuba uhlakulele ikhono elihle lokukhulumisana nabanye. Ungakwenza kanjani lokho?

Funda ukulawula imizwelo yakho. Ukukhulumisana okuhle kudinga ukuzithiba. IBhayibheli lithi: “Isiphukuphuku siyi-dedela yonke intukuthelo yaso,

ICEBISO

Uma ufunu abazali bakho bakuniike inkululeko eyengeziwe, qala ngo-kuzakhela igama lokuthi uyayilalela imithetho yabo. Uma waziwa ngokuthi uyalalela, bazokuniike-za izinto ozicelayo.

**Ukulalela imithetho
yabazali bakho
kufana nokukhokha
isikweletu ebhange
—uma uqhubeka
uthembekile,
uzokwethenjwa
nakakhulu**

kodwa ohlakaniphile uzigcina ezolile kuze kube sekugcineni.” (IzAga 29:11) Ngakho gwema ukukhononda, ukuphukula nokuduba njengomntwana. Yebo, ungase uzipwe ufuna ukubhaklaza isicabha noma ukubefuzela nokuzinikina lapho abazali bakho bekwenqabela ukuba wenze okuthile. Kodwa ukwenza kanjalo cishe kuyoholela emithethweni eyengeziwe—hhayi enkululekweni.

Zama ukuqonda umbono wabazali bakho. UTracy, osemusha ongumKristu emkhayeni onomzali ongayedwa uthi, “Ngiye ngizibuze, ‘Umama uzama ukufezani ngemithetho yakhe?’” Uphetha ngokuthini uTracy? “Uzama ukungisiza ngibe umuntu ongcono.” (IzAga 3:1, 2) Ukubonisa ukuqonda okunjalo kungase kukusize ukhulumisane kahle nabazali bakho.

Ngokwesibonelo, ake sithi abazali bakho bamathintanyawo ukukuvumela uye embuthanweni othile. Kunokuba uphikisane nabo, ungase ubuze, “Ngeke kulunge yini uma ngihamba nomngane ovuthiwe, engimethembayo?” Abazali bakho

➤ Ingabe ngempela kuwukukhetha?

Wake wazibuza, ‘Kungani abazali bengaphathi wonk’ umuntu ngendlela efanayo?’ Uma kunjalo, cabanga ngaleli qiniso: Impatho efanayo ayibona ubulungisa ngaso sonke isikhathi, kanti nempatho ewubulungisa ayifani ngaso sonke isikhathi. Umbuzo ngempela uwukuthi, Ingabe izidingo zakho azinakwa? Ngokwesibonelo, lapho udinga amacebiso abazali bakho, usizo lwabo, ukusekela kwabo, ingabe bayakunika lezi zinto? Uma bekunika, kungabe uqinisile yini uma uthi bakuphatha ngendlela engenabulungisa? Njengoba wena nezingane zakini ninezidingo ezingefani, akunakwenzeka ngabazali bakho ukuba baniphathe nonke ngendlela efanayo ngaso sonke isikhathi. Yilokho uBeth akuqonda ngemva kwesikhathi. Manje uneminyaka engu-18, uthi: “Mina nomfowethu singabantu ababili abangefani abadinya ukuphathwa ngezindlela ezingefani. Uma ngibheka emuva, angikholwa ukuthi angikubonanga lokho lapho ngisemncane.”

bangase bangakuvumeli nakulokhu. Kodwa uma ukuqonda ukukhathazeka kwabo, usethubeni elihle lokunikeza ukusikise-la abangakwamukela.

Yenza abazali bakho bakwethembe. Cabanga ngomuntu okweleta ibhange. Uma esikhokha njalo isikweletu sakhe, ibhange liyomethembra futhi lingaze limtsheleke nemali eyengeziwe ngesikhathi esizayo. Kuyefana nasekhaya. Abazali bakho ubakweleta ukulalela. Uma uzibonakalisa uthembekile —ngisho nasezintweni ezincane—abazali bakho bangase bakwethembe nakakhulu esikhathini esizayo. Yiqiniso, uma ulokhu ubenzela phansi, ungamangali uma lincipha izinga abakwethemba ngalo noma bengasakwethembi nhlobo.

Lapho Wephule Umthetho

Kuzokwenzeka ngesinye isikhathi wephule umthetho —ungayenzi imisebenzi yakho yasekhaya, ukhulume isikh-

thi eside ocingweni, noma wephuze ukufika ekhaya. (IHubo 130:3) Kuyobe sekudingeka ulandise kubazali bakho! Unga-gwema kanjani ukwenza isimo esibi sibe sibi nakakhulu?

Khuluma iqiniso. Ungaqambi amanga. Uma uqamba amanga, ngeke besakwethemba. Ngakho thembeka futhi uyiveze yonke imininingwane. (IzAga 28:13) Gwema ukuzithethela noma ukunciphisa lokho okwenzekile. Njalo nje ubokhumbula ukuthi “impendulo, lapho immene, iyakunqanda ukufutheka.” —IzAga 15:1.

Xolisa. Kungaba kuhle ubonise ukuzisola ngokukhathazeka, ukudumala, noma umsebenzi owengeziwe oye wawubangela futhi kunganciphisa ubunzima besijeziso. Nokho, ukudabuka kwakho kumelwe kube qotho.

Yamukela imiphumela. (Galathiyा 6:7) Ungase ugale ungavumelani

»»» **engizokwenza!**

Uma ngephule umthetho wasekhaya, ngizothi

Ngingenza abazali bami bangethembe ngoku-

*Eningathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

**“Hlonipha uyihlo nonyoko . . .
ukuze kukuhambele kahle.”**

—Efesu 6:2, 3.

nesijeziso, ikakhulu uma sibonakala singafaneleki. Noma kujnalo, ukwamukela imiphumela yezenco zakho kuwuphawu lokuvuthwa. Kungaba ngcono ukusebenzela ekwenzeni abazali bakho baphinde bakwethembe.

Bhala iphuzu elilodwa kulawa amathathu angenhla odinga ukusebenzela kulo.

Khumbula, abazali bakho banomthwalo wemfanelo wokulawula izenco zakho ngokwezinga elithile. Yingakho iBhayibheli likhuluma ‘ngomyalo kayihlo nomthetho kanyoko.’ (Izaga 6:20) Noma kunjalo, ungabi nomuzwa wokuthi imithetho yasekhaya iyokona ukuphila kwakho. Kunalokho, uma uzithoba egunyen'i labazali bakho, uJehova uthembisa ukuthi ngokuhamba kwesikhathi ‘kuyokuhambele kahle’! —Efesu 6:1-3.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ingabe unomzali owumlutha wezidakamizwa noma uphuza oludakayo? Yizwa ukuthi ungabhekana kanjani nakho.*

UCABANGANI?

- **Yini engenza abazali bakho babonakale bekuvikela ngokweqile ngezinye izikhathi?**
- **Kungani ngezinye izikhathi uyicasukela imithetho obekelwe yona?**
- **Ungayithuthukisa kanjani indlela okhulumisana ngayo nabazali bakho?**

► khulumu nabazali bakho!

Izahluko ezimbili ezandulele zixoxe ngendella ongabhekana ngayo nokugxeka kwabazali bakho kanye nemithetho yasekhaya. Kuthiwani uma unomuzwa wokuthi abazali bakho baqine ngokweqile kulokhu kokubili? Ungayiqala ka-njani ingxoxo nabo ngakho?

- Khetha isikhathi okhululeke ngaso nesi-khathi abazali bakho abangaxinekile ngaso.
- Khulumu ngokusuka enhliziyeni, kodwa ungalawulwa imizwelo. Nikeza abazali bakho inhloniphho ebafanele.

Uma unomuzwa wokuthi abazali bakho bagxeka ngo-kweqile, ungase uthi: "Ngizama okusemandleni ukwenza okulungile, kodwa kuba nzima uma nginomuzwa wokuthi ngiagxekwa njalo nje. Singaxoxa ngalokhu?"

Ngezansi bhala indlela wena ongayiqala ngayo ingxoxo na-bazali bakho ngale ndaba.

✓ **ICEBISO:** Sebenzisa iSahluko 21 ukuze ugale ingxoxo. Hleze abazali bakho bayothanda ukuxoxa nawe ngamaphu-zu akuleso sahluko.

Uma unomuzwa wokuthi abazali bakho abakuniki inkulu-leko eyanele, ungase uthi: "Ngingathanda ukubonisa ukuthi ngingumuntu eningamethemba ukuze ngithole inkululeko eye-ngeziwe. Nicabanga ukuthi yini okufanele ngiyenze?"

Ngezansi bhala indlela wena ongayiqala ngayo ingxoxo na-bazali bakho ngale ndaba.

✓ **ICEBISO:** Bukeza iSahluko 3 eMqulwini 1. Yibe sewenza uhlu Iwemibuzo ongase ube nayo ngalokho okufundayo.

23

Kuthiwani uma umzali wami engumlutha wezidakamizwa noma wotshwala?

"Ubaba wahamba wathi uyokhanda imoto, kodwa laze lashona singezwa lutho oluvela kuye. Umama wazama ukumshayela ucingo. Akazange aluphendule. Ngemva kwesikhashana, ngaphawula ukuthi umama ukhathazeki-le futhi wayeselungiselela ukuhamba. Wathi kimi, 'Ngisayobheka ubaba wakho.'

"Kamuva, umama wabuya—ehamba yedwa. Ngambuza, 'Awumtholanga ubaba?' 'Cha, angimtholanga,' ephendula.

"Ngaleso sikhathi ngavele ngabona ukuthi ubaba wavyesephindele emikhubeni yakhe yakudala. Nakuqala wavyenze kanje. Phela ubaba ungumlutha wezidakamizwa. Ngesikhathi ebuya, mina nomama sase sifile ukukhathazeka. Ngavele ngamziba usuku lonke—okuyinto engiphatha kabi manje." —UKaren, oneminyaka engu-14.

IZIGIDI zentsha zibekezelela ubunzima bansuku zonke bokuphila nomzali ongumlutha wezidakamizwa noma wotshwala. Uma omunye wabazali bakho engumlutha, angase akuphoxe, akuxove umoya aze akucasule imbala.

Ngokwesibonelo, uMary wakhuliswa ubaba owayebonakala elungile uma ephambi kwabantu. Kodwa wayengumlutha wangasese wotshwala futhi umkhaya wakhe wayewuthuka futhi ewuhlukumeza. Ukhumbula ngokunengeka, “Abantu babeza kithina basitshele indlela esinobaba omuhle ngayo nokuthi sibusisekile ngokuba nobaba onjengaye.”*

Uma omunye wabazali bakho engumlutha wotshwala noma izidakamizwa, ungarbekana kanjani nesimo?

Ukuqonda Imbangela

Okokuqala, kuyasiza ukuqonda inkinga yomzali wakho. IzAga 1:5 zithi: ‘Umuntu onokuqonda nguye ozuza ukuqondisa okunekhono.’ Ngakho, kungaba kuhle ukuba ufunde okuthile ngokuthi kusho ukuthini ukuba umlutha, obanni ababa yimilutha yotshwala noma yezidakamizwa futhi ngani.

Ngokwesibonelo, umlutha akuyena umuntu ophuza eqise ngankathi. Kunalokho, ngumuntu onenkinga yokuphuza njalo.[#] Uphuza ngokweqile—aze aphilele bona—futhi akabe esakwazi ukuzilawula uma eseze waqala ukuphuza. Ukuba kwakhe umlutha kudala izinkinga ezinzima emkhayeni, emsebenzini nasempilweni yakhe.

Nakuba abantu abathile bengase bathambekele kakhulwana ekubeni imilutha yotshwala ngenxa yezizathu zofuzo, kubonakala sengathi nezimo ezingokomzwelo zihileleki-le. Empeleni, imilutha eminingi inemizwa yokungazithandi.

* Uma uhlukunyezwa umzali ongumlutha wotshwala, kuhle ufune usizo. Khuluma nomuntu omdala omethembayo. Uma ungomunye woFakazi BakaJehova, ungase utshele umdala webandla noma omunye umKristu ovuthiwe.

[#] Nakuba sibhekisela kowesilisa njengomlutha wotshwala, izimiso okuxoxwa ngazo ziyasebenza nakwabesifazane.

“Ngiyazi ukuthi kusengenzeka abazali bami bangiphoxe esikhathini esizayo, kodwa futhi ngiyazi nokuthi uma ngincika kuJehova, uyonginika amandla okukhuthazela.” —UMaxwell

(IzAga 14:13) Eginisweni, eminye kuyo yakhulela emikhayeni enabazali ababeyimilutha kwabona. Kubantu abanjalo, ukuphuza kungase kudambise izibazi ezingokomzwelo zasebutwaneni. Kungase kuhileleke izimo ezifanayo lapho umuntu eba umlutha wezidakamizwa.

Ukuphuza noma ukusebenzisa izidakamizwa kumane kwenze izinkinga zomuntu zibe zimbi nakakhulu; imicabango nemizwelo yakhe isonteka nakakhulu. Yingakho abazali bakho bengase badinge usizo olukhulu lomuntu oqequeshiwe ukuze bagqashule kulo mkhuba.

Linganisela Kokulindele

Yiqiniso, ukuqonda ukuthi kungani abazali bakho beziphatha kabi ngaleyelo ndlela akuyiqedi inkinga. Noma kunjalo, ukuyiqonda inkinga kungakusiza ukuba ubonise isilinganiso esithile sozwela ngomzali wakho.

UBUWAZI ...

EBhayibhelini, igama eli-thi “hlonipha” lingasho nje ukuqaphela igunya elimiswe ngokufanele. (Efesu 6:1, 2) Ngakho, ukuhlonipha umzali aku-sho neze ukuthi kufanele uvumelane nokuziphatha kwakhe ngaso sonke isikhathi.

Ngokwesibonelo, ubungalindela yini ukuba umzali ophuke umlenze adlale nawe ibhola? Ku-thiwani uma wazi ukuthi uphuka nje kungenxa yobuwula bakhe? Ngokungangabazeki ubuyopha-theka kabi. Noma kunjalo, ubu-yoqaphela ukuthi uma nje engakapholi, ngeke akwazi ukudlala nawe ibhola. Ukuliqonda lelo qiniso kuyokusiza ukuba ulingani-sele ezintweni ozilindele.

ISIBONELO ESIHLE

UHezekiya

UHezekiya kudingeka **enze isinqumo** eku-phileni kwakhe. Eneminyaka engu-25 nje kuphela, useyinkosi yakwaJuda. Uzoba inkosi enjani? Ingabe uzovumela **isibonelo esibi** sikayise, iNkosi u-Ahazi, ukuba simthonye? U-Ahazi ubelokhu **eyisihlubuki esingaphenduki** waze wafa. Wakhuthaza ukukhulekela kobuqaba futhi waze washisa okungenani oyedwa wabafowabo bakaHezekiya e-altare lamaqaba. (2 IziKronike 28: 1-4) Kodwa uHezekiya akakuvumeli ukuziphatha kukayise kobuzenzisi kumenze angakujabuleli ukukhulekela uJehova, kungamenzi futhi azizwe edalelwé ukuphinda amaphutha kayise. Kunalokho, uHezekiya uyaqhube ka ‘**enamathele kuJehova.**’ —2 AmaKhosi 18:6.

Ingabe omunye wabajali bakho uhlekisa ngokukhulekela uJehova? Ingabe uyisidlova noma umlutha womkhuba othile omubi? Uma kunjalo, **akudingeki uphinde** amaphutha omzali wakho! UHezekiya akalivumelanga idumela elibi lomkhaya wa-kubo ukuba limonele ukuphila kwakhe. Empeleni, waba inkosi enhle kangangokuthi “ngemva kwakhe akubanga namuntu onjengaye phakathi kwavo wonke amakhosi akwaJuda.” (2 AmaKhosi 18:5) NjengoHezekiya, **ungaphumelela** ekuphile-ni kwakho naphezu kwezimo ezinzima zomkhaya wakini. Kanjani? Ngokuqhube ka ‘unamathele kuJehova.’

**Ukubheka ukuba
umlutha komzali wakho
njengokuwukukhubazeka
okuthile kungakusiza ukuba
ulinganisele kulokho
okulindele**

Ngokufanayo, umzali ongumlutha wotshwala noma wezidakamizwa ukhubazeki-le ngokomzwelo nangokwe-ngqondo. Yiqiniso, “uzilimaze” yena. Futhi ungase umthukuthelele kufanele ngenxa yesenzo sakhe sobuwula. Kodwa kuze kube yilapho umzali wakho efuna usizo lokwelapha lo mkhuba, kuncane ngempela angakwazi ukukwenza ukuze akunakekele. Ukubheka lo mkhuba wakhe njengokuhubazeka kungakusiza ukuba ulinganisele kokulindele.

Ongakwenza

Iqiniso liwukuthi kuze kube yilapho umzali wakho elungi-sa ukuphila kwakhe, kumelwe uphile nemiphumela yokuziphatha kwakhe. Okwamanje, yini ongayenza ngako?

Ungazibeki icala ngokuba umlutha komzali wakho. Ngumzali wakho—nguye yedwa—oyimbangela yokuba kwa-khe umlutha. EyabaseGalathiya 6:5 ithi: “Yilowo nalowo uyo-thwala owakhe umthwalo.” Ngakho, akuwona umsebenzi wa-kho ukwelapha umzali wakho noma ukumvikela emiphume-leni yokuba umlutha. Ngokwesibonelo, akudingeki uqambe amanga kumqashi wakhe noma umtatamise kuvulandi uma ewele khona edakiwe.

Khuthaza umzali wakho ukuba athole usizo. Inkinga

“Ukuqondisisa komuntu ngokuqinisekile kubambezela intukuthelo yakhe.”

—IzAga 19:11.

enkulu yomzali wakho ingase ibe ukuvuma ukuthi *unenkinga*. Lapho umzali wakho ongumlutha engadakiwe futhi esesi-mweni esihle, mhlawumbe umzali wakho ongeyena umlutha kanye nezingane zakini ezindala, bangamtshela indlela uku-ziphatha kwakhe okuwuthinta ngayo umkhaya nokuthi yini okudingeka ayenze ngakho.

Ngaphezu kwalokho, umzali wakho ongumlutha uyobe wenza kahle uma ebhala izimpendulo zale mibuzo elandelayo: *Kuzokwenzekani kimina nasemkhayeni wami uma ngiqhubeka nokuphuza noma ukusebenzisa izidakamizwa? Kuzokwenzekani uma ngiwuyeka lo mkhuba? Yini okumelwe ngiyenze ukuze ngithole usizo?*

Uma kufufusa uthuthuva, hamba. IzAga 17:14 zithi: “Ngaphambi kokuba kuqhume ingxabano, hamba.” Ungazifaki engozini ngokuzigaxa engxabanweni. Uma kungenze-ka, iya ekamelweni lakho noma uye kubo kamngane wakho. Uma kubonakala sengathi bazokulwa, kungase kudingkeke usizo lwangaphandle.

Yivume indlela ozizwa ngayo. Enye intsha izizwa inecala ngenxa yokuthukuthelella umzali ongumlutha. Kungokwemvelo ukuzizwa umcasukele ngezinga elithile umzali ongumlutha, ikakhulukazi uma ukuba kwakhe umlutha kumenza angakwazi ukukubonisa uthando nokusekela okudingayo.

ICEBISO

**Kunokuba umzonde
umzali wakho, yiba
nenzondo efanele
ngezenzo zakhe ezimbi.**
—IzAga 8:13; Jude 23.

Yiqiniso, iBhayibheli lithi unesibopho sokuhlonipha umzali wakho. (Efesu 6:2, 3) Kodwa elithi “hlonipha” lisho ukuhlonipha igunya lakhe, ngendlela efana naleyo okufanele uhloniphe ngayo iphoyisa noma umahluleli. Akusho ukuthi uvumelana nokuba kwakhe umlutha. (Roma 12:9) Akusho futhi ukuthi ungumuntu omubi ngoba unengwa ukuphuza kwa-khe noma ukusebenzisa izidakamizwa; ukuba umlutha *kuya-nengeka vele!*—IzAga 23:29-35.

Thola abantu abazokwakha. Uma ukuphila kwasekhaya kunezinxushunxushu, ungase ukhohlwe ukuthi impilo evamile injani. Ngakho-ke, kubalulekile ukuba uzihlanganise nabantu abaphilile ngokomoya nangokomzwelo. Amalungu ebandla lobuKristu angakusiza futhi akusekele, angakwenza ukwazi nokupholisa ikhanda ekucindezelekeni kwasekhaya ngezikathathi ezithile. (IzAga 17:17) Ukuba nobudlelwane nemikhaya yamaKristu kungakunikeza isibonelo esihle salokho ukuphila komkhaya okufanele kube yikho, esikhundleni sesibonelo esibi osibona ekhaya.

►►► **engizokwenza!**

*Uma umzali wami engihlukumeza ngamazwi noma
ngezenzo, ngizo-*

Ngingakhuthaza umzali wami ukuba athole usizo ngoku-

*Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

Zifunele usizo. Kuyasiza ngempela ukuba nomuntu omdala ovuthiwe nomethembayo ongakwazi ukumthululela isifuba. Abadala bebandla bazimisele ukukusiza lapho ubadi-nга. IBhayibheli lithi la madoda angaba “njengendawo yokucashela umoya nendawo yokucashela isiphepho esinemvula, njengemifudlana yamanzi ezweni elingenamanzi, njengom-thunzi wedwala elikhulu ezweni eligwadulekile.” (Isaya 32:2) Ngakho ungesabi noma ube namahloni okuya kuwo ukuze uthole induduzo neseluleko.

Bhala lapha ukuthi yisiphi kulezi zinyathelo eziyisithupha ezingenhlа ozozama ukusisebenzisa kuqala.

Ungase ungakwazi ukushintsha isimo sasekhaya, kodwa ungayishintsha indlela esikuthinta ngayo. Kunokuba uza-me ukulawula umzali wakho, gxila kokuwukuphela komuntu ongakwazi ukumlawula—wena. Umphostoli uPawulu wa-bhala: “Qhubekani nisebenzela ukusindiswa *kwenu siqu*.” (Filipi 2:12) Ukwenza kanjalo kuyokusiza ukuba ube nombo-no omuhle, futhi kungase kwenze umzali wakho afune usizo ngenkinga yakhe.

ESIHLOKWENI ESILANDELAYO *Kuthiwani uma kubonakala sengathi abazali bakho baxabana njalo? Ungabhekana kanjani nokukhathazeka?*

UCABANGANI?

- Yini ebangela abanye abantu babe imilutha yotshwala noma yezidakamizwa?
- Kungani kungephutha lakho ukuthi umzali wakho ungumlutha?
- Yiziphi izici zesimo okuso ongazilawula, futhi ungakwenza kanjani lokho?

➤ **uma umzali eyeka ukukhonza uJehova**

Uma omunye wabazali bakho eyeka ukuphila ngezindi-
nganiso zeBhayibheli—mhlawumbe aze asho ukuthi aka-
safuni ukuba yingxenyeyebandla lobuKristu—yini ongaye-
nza?

- Khumbula ukuthi uJehova ngeke asole wena ngokuzi-
phatha komzali wakho. IBhayibheli lithi: “Ngamunye we-
thu *uyozilandisela kuNkulunkulu.*”—Roma 14:12.
- Gwema ukuthambekela kokuziqhathanisa nenyе intsha
enezimo ezingcono. (Galathiya 5:26) Insizwa ethile eyise
washiya umkhaya wakubo ithi, “Kunokuba imicabango ya-
kho igxile ezintweni ezinjalo, kuyasiza ukugxila ezindlele-
ni zokubhekana nesimo.”
- Qhubeka umhlonipha umzali ohluphayo, futhi uma imi-
thetho yakhe ingangqubuzani nezindinganiso zikaNkulu-
nkulu, yilalele. Umyalo kaJehova wokuba abantwana ba-
hloniphe abazali babo awuxhomekile ekutheni umzali
uyikholwa yini noma cha. (Efesu 6:1-3) Lapho uhlonipha
futhi ulalela abazali bakho naphezu kokushiyeka kwabo,
ubonisa uthando lwakho ngoJehova.—1 Johane 5:3.
- Sondelana nebandla lobuKristu. Ungathola induduzo
yomkhaya omkhulu ongokomoya. (Marku 10:30) Insizwa
enguDavid yayesaba ukuthi amalungu ebandla angase
ayigweme yona nabanye bakubo ngoba uyise eseyekile
ukukhonza uJehova. Kodwa yathola ukuthi yayingenasiza-
thu sokwesaba. Ithi: “Asizange siziwe sikhishwe inyu-
mbazane. Lokhu kwangiwinisekisa ngokuthi ngempela
ibandla liyakhathalela.”

A photograph of a group of young people, mostly men, looking directly at the camera. One man in the center is wearing a patterned shirt and has his hands clasped. A woman is visible behind him, and another man to the right is pointing upwards. The background is a textured red surface.

24

Yini okufanele ngiyenze uma abazali bami bexabana?

*Ingabe abazali bakho bake baxabane
phambi kwakho? Uma kunjalo,
yikuphi kulokhu okulandelayo
okuvame ukubaxabanisa?*

Imali
 Imisebenzi yasekhaya
 Izihlobo
 Uwena

*Yini ofisa ukuyitshela abazali bakho ngendlela okukuthi-
nta ngayo lokhu? Bhala izimpendulo zakho ngezansi.*

UKUXABANA kwabazali bakho kuyokuthinta nakanjani. Phela, uyabathanda futhi uthembele kubo ukuba bakusekele. Ngakho, kungase kukuqede amandla ukubezwa behilizisana. Ungase uvumelane nentombazane egama layo nguMarie, ethi, “Kunzima ukuhlonipha abazali bami lapho bona bebonakala bengahloniphani.”

Ukubona abazali bakho bejikijelana ngamazwi kukwenza uqaphele iqiniso elibuhlungu: Nabo abaphelele, benza amaphutha njengabanyeabantu. Ukuqaphela leli qiniso kungase kukwenze uhlalele ovalweni. Uma kuhlale kunezingxabano ezishubile, ungase ukhathazeke ngokuthi umshado wabo use-ncupheni yokuchitheka. UMarie uthi, “Lapho ngizwa abazali bami bexabana, ngivele ngibone sengathi bazohlukana nokuthi kuzodingeka ngikhetha ukuthi imuphi engizohlala naye. Ngiye ngesabe nokuthi ngizohlukanisa nezingane zakithi.”

Kungani abazali bexabana, futhi yini okufanele uyenze lapho kuqubuka izingxabano ekhaya?

Okwenza Abazali Baxabane

Ngokuvamile, abazali bakho ‘babekezelelana ngothando.’ (Efesu 4:2) Kodwa iBhayibheli lithi: “Bonke bonile futhi bayasilela enkazimulweni kaNkulunkulu.” (Roma 3:23) Abazali bakho abaphelele. Ngakho-ke, akufanele kukumangaze uma becasulana futhi ngezikhathi ezithile kuze kube sezengeni lokuba bahilizisane ngamazwi.

Khumbula nokuthi siphila ‘ezikhathini ezibucayi okunzima ukubhekana nazo.’ (2 Thimothewu 3:1) Izingcindezi zo-kuziphilisa, ukukhokha izikweletu, ukushikiliswa yizimo zase-

msebenzini—konke lokhu kwenza kube nezinkinga ezinkulu emshadweni. Futhi uma *bobabili* abazali besebenza, ukunquma ukuthi ubani ozokwenza imisebenzi ethile yasendlini kungabaxabanisa.

UBUWAZI ...

**Abantu abathandanayo
bangase bangavumelani
ngezikhathi ezithile.**

“Ukuqaphela ukuthi abazali bami abaphelele nokuthi banezinto ezibakhathazayo njengami, kungisizile ngakwazi ukubhekana nesimo lapho bexabana.” —UKathy

Qiniseka ngokuthi uma abazali bakho bengaboni ngaso linye, akusho ukuthi umshado wabo uzochitheka. Uzomangala ukuthola ukuthi basathandana—nakuba imibono yabo ingafani ezintweni ezithile.

Ake sifanekise: Wake wayibukela ibhayisikobho nabange bakho, wabe usuthola ukuthi ninemibono engafani ngayo? Kuyenzeka lokho. Ngisho nabantu abasondelene bayoba nemibono engafani ngezinto ezithile. Kungenzeka okufanayo na-nagabazali bakho. Mhlawumbe bobabili bakhathazekile ngesimo sezimali zomkhaya, kodwa banemibono engafani ngendella yokusebenzisa imali; bobabili bafuna ukuhlela iholide lom-khaya, kodwa banemibono engafani ngokuthi bangaphumula kanjani; bobabili bayafuna uphumelele esikoleni, kodwa banemibono engafani ngokuthi iyiphi indlela engcono yokukukhuthaza.

Iphuzu liwukuthi, ubunye abudingi nibe nemibono efa-na ncimishí. Abantu ababili abathandanayo bangase banga-boni ngaso linye ngezinye izikhathi. Noma kunjalo, kunga-se kube nzima ukulalela abazali bakho bejikijelana ngamazwi. Yini ongayenza noma ongayisho engakusiza ukuba ukhuthazele?

Ongakwenza

Yiba nenhloniphо. Kulula ukucasulwa abazali abaxaba-na njalo. Phela, yibona okufanele babekele wena isibone-lo—kungabi uwena obabekela isibonelo. Yize kunjalo, ukwe-yisa umzali kuyomane kwenezele ezinkingeni zasekhaya. Okubaluleke nakakhulu, uJehova uNkulunkulu ukuyala ukuba

ICEBISO

**Uma abazali bakho
benomkhuba wokuxaba-
na kushunq' uthuli, sikise-
la ngenhloniph o ukuba
bafune usizo.**

uhloniphe futhi ulalele abazali bakho—ngisho nalapho kunge-lula ukwenza kanjalo.—Ekso-dusi 20:12; IzAga 30:17.

Kuthiwani uma abazali ba-kho bexatshaniswa udaba olu-hilela wena ngokuqondile? Ngo-kwesibonelo, ake sithi omunye

umzali ungumKristu, omunye akakhola-wa. Kungase kuphaka-me izinkinga ezingokwenkolo lapho kuyomelwe umelele uku-lunga kanye nomzali owesaba uNkulunkulu. (Mathewu 10:34-37) Njalo nje kwenze “ngomoya omnene nangenhlone-pho eju-lige.” Ngelinye ilanga kungenzeka isibonelo sakho sisize ekuzu-zeni umzali wakho ongakhola-wa.—1 Petru 3:15.

Ungathathi hlangothi. Yini ongayenza uma abazali ba-kho bekucindezela ukuba uthathe uhlangothi ezindabeni ezi-ngakuhi-leli ngokuqondile? Lwela ukungathathi hlangothi. Mhlawumbe ungase ucele uxolo ngenhloniph o, uthi: “Mama nawe baba, nginithanda nobabili. Kodwa ngicela ningangenzi ngithathe uhlangothi. Le nto kufanele niyixazulule nobabili.”

Khuluma. Tshela abazali bakho ukuthi uzizwa kanjani la-pho bexabana. Khetha isikhathiocabanga ukuthi bayokulalela ngaso, bese ngenhloniph o ubatshela indlela ukuxabana kwabo okukucasula ngayo, kukuthukuthelise noma kuze kukwesabi-se.—IzAga 15:23; Kolose 4:6.

Okungafanele Ukwenze

Ungazenzi umeluleki wezemishado. Njengosemusha, awukufanelekeli ukuxazulula izingxabano zabazali bakho. Ngokwesibonelo: Ake sithi usendizeni encane bese uzwa umshayeli nomsizi wakhe bexabana. Ungakhathazeka kufanele. Kodwa yini ebingenzeka uma ubungagabadelu utshele abashayeli bendiza ukuthi kufanele bayishayele kanjani, noma uze uzame ngisho nokuthatha izintambo?

Ngokufanayo, ‘ukuzama ukuthatha izintambo’ ngokuzihile-la ezinkingeni zomshado wabazali bakho cishe kuyokwenza izinto zibe zimbi nakakhulu. IBhayibheli lithi: “Ngokugabadela umuntu umane nje abangele ukulwa, kodwa kulabo ababoni-sanayo kukhona ukuhlakanipha.” (IzAga 13:10) Cishe abazali

**Osemusha otshela abazali bakhe
indlela yokuxazulula ukungezwani
kwabo ufana nomgibeli otshela
abashayeli bendiza ukuthi
abayishayele kanjani**

bakho bangakwazi ukuzixazulula kangcono izinkinga zabo ngokubonisana ngaso ngasese.—IzAga 25:9.

Ungahlanganyeli. Amazwi amabili axabanayo adala ukukhathazeka okukhulu. Kungani wenezel alesithathu? Noma ungaze ulingeke kangakanani ukuba usho okuthile, iqiniso li-wukuthi ngumthwalo wabazali bakho—hhayi owakho—uku-xazulula izingxabano zabo. Ngakho-ke, lwela ukulandela iseluleko seBhayibheli sokuba ‘unake izindaba zakho siqu’ uma ku-ziwa kulokho. (1 Thesalonika 4:11) Musa ukuzigaxa ezingxabanweni.

Ungabaqhathi abazali bakho. Empeleni enye intsha iya-kubhebhezel aukulwa kwabazali bayo ngokubaqhatha. Lapho umama ethi cha, iya kubaba iyomncenga ukuba avume. Ubuqili obunjalo bungase bukwenze uthole inkululeko ethile, kodwa ngokuhamba kwasikhathi bandisa ukungezwani ekhaya.

Ungavumeli ukuziphatha kwabo kuthonye ukuziphatha kwakho. Osemusha okuthiwa uPeter waqaphela ukuthi wayesebenzisa izindlela ezingezona ezobuKristu ukuze azi-phindiselele kuyise owayebahlukumeza. UPeter uthi: “Nga-

»»» **engizokwenza!**

Lapho abazali bami beqala ukuxabana, ngizo-

Uma abazali bami befuna ngithathe uhlangothi, ngizothi

*Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

**“Amazwi enu ngaso sonke isikhathi
mawabe nomusa.”—Kolose 4:6.**

ngifuna ukumzwisa ubuhlungu. Ngangimthukuthelele kakhulu ngendlela ayephatha ngayo umama kanye nami nodadewethu.” Kungakabiphi, uPeter kwadingeka abhekane nemiphumele yezenzo zakhe. Sifundani kulokhu? Ukuziphatha okungafanele kuyomane kwenezele ezinkingeni obhekene nazo ekhaya.—Galathiya 6:7.

Bhala lapha ukuthi yimaphi amaphuzu akulesi sahluko okudingeka usebenzele kuwo kakhulu.

Ngokusobala, ngeke ukwazi ukuvimba abazali bakho ukuba bangaxabani. Kodwa qiniseka ukuthi uJehova angakusiza ukwazi ukubhekana nokukhathazeka okubangelwa ukuxabana kwabazali bakho.—Filipi 4:6, 7; 1 Petru 5:7.

Zama ngawo wonke amandla ukusebenzisa ukusikisela okungenhla. Ngokuhamba kwesikhathi, abazali bakho bangase bazimisele ukuxazulula izinkinga zabo. Kwazi bani—bangase bayeke nokuxabana.

ESIHLOKWENI ESILANDELAYO *Ungabhekana kanjani nezinselele zokukhulela emkhayeni onomzali ongayedwa?*

UCABANGANI

- **Kungani abanye abazali bexabana?**
- **Kungani kungafanele uzibeke icala ngezinkinga zabazali bakho?**
- **Yini ongayifunda ngokubuka indlela abazali bakho abaziphatha ngayo?**

➤ **kuthiwani uma abazali bami behlala ngokwahlkana?**

Uma abazali bakho behlukana, ungenza kanjani ngokuhla-kanipha naphezu kwemizwa ebuhlungu ekuququda ngaphaka-thi? Cabangela ukusikisela okulandelayo:

- **Gwema ukuzikhohlisa.** Ngokwemvelo, isinyathelo sokuqala singase sibe ukuzama ukwenza abazali bakho babuyelane. U-Anne uyakhumbula: “Ngemva kokuba abazali bami behlukene, babeqhubeka besikhapha siyoshaywa umoya ndawonye ngezikhathi ezithile. Sasihi belana nodadewethu sithi, ‘Asigijime sibashiye ngemuva bobabili.’ Kodwa ngicabanga ukuthi akuzange kusebenze lokho. Abazange babuyelane.”

IzAga 13:12 zithi: “Ukuhlehlisa kwento elindelwe kuyagi-gulisa inhliziyo.” Ukuze ugweme ukucindezeleka okungenasingdingo, khumbula ukuthi ngeke ukwazi ukulawula izenzo zaba-zali bakho. Awuyona imbangela yokuba bahlale ngokwahlkana, futhi ngeke ukwazi ukungenela bese ulungisa umshado wabo.—IzAga 26:17.

- **Gwema inzondo.** Ukufukamela intukuthelo nenzondo ngo-mzali noma ngabazali bakho kungenza umonakalo ongeke uphele. UTom ukhumbula indlela ayezizwa ngayo lapho eneminyaka engu-12: “Ngaqala ukumcasukela ngempela ubaba. Angithandi ukusebenzisa igama ‘lokuzonda,’ kodwa ngangi-mbambele igqubu. Ngangingaqondi ukuthi wayesikhathalela kanjani uma asishiya.”

Nokho, ukuhlala ngokwahlkana akuvamile ukubangelwa ukuthi umzali oyedwa umsulwa ngokuphelele, omunye mubi ngokuphelele. Iqiniso liwukuthi, mhlawumbe abazali bakho abakutshelanga konke mayelana nomshado wabo noma ngo-kuhlukana kwabo; kungenzeka nokuthi kwabona abakuqondi. Ngakho, gwema ukwahluvela isimo uma ungawazi wonke amaqiniso. (IzAga 18:13) Kuyavunywa, kunzima ukungacasuki, futhi kungokwemvelo ukuzizwa uthukuthele kakhulu isikhathi esithile. Kodwa ukufukamela intukuthelo nomoya wokuphindisela kungabulimaza kancane kancane ubuntu bakho. Ngesiza-

thu esihle, iBhayibheli lithi: "Hlukana nentukuthelo uyeke ukufutheka."—IHubo 37:8.

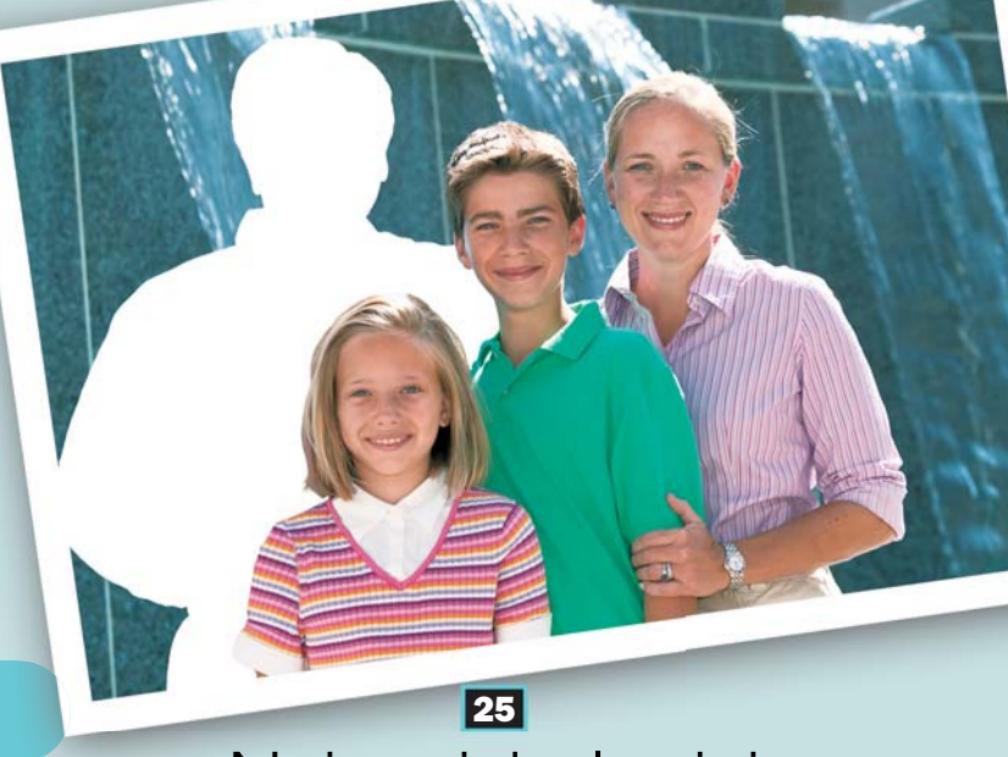
● **Bhekana namaqiniso.** Kunokuba enye intsha imzonde umzali ongasahlali nayo, yenza okuphambene kakhulu nalo-kho, imthanda ngokweqile. Ngokwesibonelo, ubaba womunye umfana wayeyisidakwa futhi ezifela ngabantu besimame, washiya umkhaya wakhe izikhathi eziningi futhi ekugcineni wa-hlukanisa. Noma kunjalo, Iona osemusha ukhumbula ukuthi ngasizathu simbe, wayecishe amkhulekele ubaba wakhe!

Uthando olunjalo luvamile. Kwelinje izwe, abantwana abangamaphesenti angu-90 abanabazali abahlukanisile, bahlala nonina futhi bavakashele oyise. Ngakho, ngumama onakekela izidingo zansuku zonke zabantwana—okuhlanganisa nokubaya-la. Nakuba eyithola imali yesondlo sabantwana, ngokuvamile umama udonsa kanzima ngokwezimali ngemva kwesehlukani-so. Ngakolunye uhlangothi, ubaba angase achume ngokwezi-mali. Umphumela: Ukuvakashela ubaba kusho ukuthola izipho nokuba nesikhathi esimnandi! Ukuphila nomama kusho ukuci-yela nokutshelwa ukuthi yenza lokhu, ungakwenzi lokhu. Ku-

yadabukisa ukuthi enye intsha iye yashiya umzali ongumKristu ukuze iyo-hlala nomzali omi kahle ngokwezi-mali kodwa ongakholwa futhi ovumela noma yini.—IzAga 19:4.

Uma ulingeka ukuba wenze isinqumo esinjalo, bheka izinto ezi-za kuqala kuwe. Khumbula ukuthi uyasidinda isiqondiso sokuziphatha kanye nesiyalo. Ayikho enye into umzali angakunika yona eyobuthinta ngokujulile ubuntu bakho nohlobo lokuphila okuphila-yo.—IzAga 4:13.

25

Ngingajabula yini emkhayeni onomzali ongayedwa?

"Izingane ezinabazali ababili zingaba namakamelo azo futhi zithenge izingubo ezintsha. Kodwa mina anginalo ikamelo elithi mina; futhi kuyaqabukela ngithole izingubo engizithandayo. Umama uthi akanayo imali. Ngizizwa njengesisebenzi njengoba kufanele ngenze yonke imisebenzi yasendlini lapho yena esemsebenzini—kuba njengokungathi ngiphucwe ithuba lokuba ingane."—UShalonda, oneminyaka engu-13.

AKUNGABAZEKI ukuthi liyafiselekaikhaya elinabazali ababili abanothando. Uma ubaba nomama bendawonye ngokuvalimile bayakwazi ukunikeza iseluleko, isivikelo nokusekela oku-

thé xaxa. IBhayibheli lithi: “Ababili bangcono kunoyedwa ngo-
ba bangasebenza ndawonye ngokuphumelelayo.”—UmShu-
mayeli 4:9, *Today's English Version*.

Noma kunjalo, imikhaya enabazali ababili isengozini yo-
kuba igcine ingasekho. Ngokwesibonelo, izingane ezinga-
phezu kwesigamu e-United States ziyohlala isikhathi esithi-
le nomzali ongayedwa ngaphambi kokuba zibe neminyaka
engu-18.

Naphezu kwalokho, enye intsha ehlala emkhayeni ono-
mzali ongayedwa izizwa inamahloni ngesimo sayo. Enye izi-
zwa isindwa izingcindezi nezinkinga enqwamana nazo ekuphi-
leni. Uma uhlala ekhaya elinomzali ongayedwa, yiziphi izingci-
ndezi obhekana nazo? Emgqeni ongezansi, bhala inkinga eku-
khathaza kakhulu.

Ngenxa yokuthi uthola uthando nokunakekelwa umzali
oyedwa, ingabe kusho ukuthi ngeke usajabula ekuphileni? Lu-
tho neze! Okuningi kuxhomeke endleleni osibheka ngayo isi-
mo. IzAga 15:15 zithi: “Zonke izinsuku zohluphekile zimbi; ko-
dwa onenhliziyo enhle unedili njalo.” Njengoba lesi saga sibo-
nisa, indlela umuntu azizwa ngayo ngokuvamile ixhomeke esi-
mweni sakhe sengqondo kunasezimweni abhekene nazo. Yini
ongayenza ukuze uhlakulele ‘inhliziyu enhle’ naphezu kwezimo
okuzo?

Yilwa Nemicabango Emibi

Okokuqala, zama ukungazivumeli izinto ezimbi ezishiwo
abanye ziveze ububi kuwe. Ngokwesibonelo, abanye othisha
baye babonisa ukungabi naluzwela okukhulu kubafundi abano-
mzali oyedwa. Abanye baye bazitshela ukuthi noma yikuphi
ukuganga kwalezi zingane kubangelwa yisimo sasekhaya esi-
ngesihle. Kodwa zibuze: ‘Ingabe abantu abasho lezi zinto baya-
ngazi ngempela mina nomkhaya wakithi? Noma ingabe bama-
ne baphinda abakuzwile ngemikhaya enomzali oyedwa?’

Kuyaphawuleka ukuthi inkulomo ethi “intandane” ivela kanningi emiBhalweni. Akukho lapho leli gama lisetshenziswa khona ngendlela ejivazayo. Empeleni, cishe kuzo zonke izindawo elivela kuzo, uJehova ubonisa ukuthi uzikhathalela ngokukhetekile izingane ezikhuliswa abazali abangabodwa.*

Ngakolunye uhlangothi, abanye abantu abangahlose bubi bangase babe nozwela ngokweqile lapho behkuluma nawe. Ngokwesibonelo, bangase bangathandisisi ukusebenzisa amagama anjengokuthi “baba,” “umshado,” “isehlukaniso,” noma “ukufa,” besaba ukuthi amagama anjalo angase akuphathe kabi noma akwenze ube namahloni. Ingabe kuyakucasula lokho? Uma kunjalo, babonise ngesu ukuthi asikho isidingo sokuba bakhathazeke. UTony, oneminyaka engu-14, akamazi uyise wangempela. Uthi abanye abantu bayangingiza uma kufanele babize amagama athile. Kodwa uTony uvele awabize lawo magama lapho ekhuluma nabo. Uthi, “Ngifuna bazi ukuthi anginamahloni ngesimo engikuso.”

Gwema Ukuthi, “Ukube Nje”

Kuyavunywa, kungokwemvelo ukudabuka kanye nokuba nomuzwa wokulahlekelwa uma abazali behlukanisile noma kushone umzali omthandayo. Noma kunjalo, ekugcineni kuyodingeka usamukele isimo. IBhayibheli linika lesi seluleko:

“Ungasho ukuthi: ‘Kungani izinsuku zangaphambili ziye zaba ngcono kunalezi?’” (UmShumayeli 7:10) Mayelana nalkhu, uSarah oneminyaka engu-13, obazali bakhe bahlukanisa lapho eneminyaka eyishumi, uthi: “Musa ukubalisa ngesimo okuso, ulokhu uthi “ukube nje,” noma ube nomuzwa wokuthi izinkinga

UBUWAZI ...

**Ukwamukela
imithwalo yemfanelo
ekhaya kungakusiza
ukuba usheshe uvuthwe
kunentsha esemikhaye-
ni enabazali ababili,
ngokuvamile engenayo
imithwalo yemfanelo
eminingi.**

* Ngokwesibonelo, bheka uDuteronomi 24:19-21 neHubo 68:5.

“Kusukela abazali bami bahlukana, mina nomama sesikwazi ukuxoxa ngempela; sesingamathe nolimi.” —UMelanie

onazo zibangelwa ukuba semkhayeni onomzali oyedwa, noma ukuthi izingane ezinabazali ababili ziphila ntofontofo.” Yiseluleko esihle lesi. Phela, ngisho nemikhaya “efiselekayo” inazo izinkinga.

Kungani ungacabangi ngomkhaya wakini njengoyisikebhe esinabagwedli? Ngaphansi kwezimo ezikahle, isikebhe siba ne-nani eliphelele labagwedli. Ekhaya elinomzali ongayedwa, kumomgwedli ongekho futhi abagwedli abasele kufanele basebenze kanzinyana. Ingabe lokhu kusho ukuthi lo mkhaya ngeke uphumelele? Cha! Uma nje abagwedli abasele bebambisene, isikebhe siyohamba size sifike lapho siya khona.

Ingabe Uyayifeza Ingxenye Yakho?

Yini ongayenza ukuze uqiniseke ukuthi wena, nawo wonke umkhaya wakini niyayifeza ingxenye yenu? Cabangela ukusikisela okuthathu okulandelayo:

*Umkhaya onomzali ongayedwa ufana
nesikebhe esinabagwedli abangaphe-
lele—abagwedli abasele kuzodingeka
basebenze kanzinyana, kodwa ba-
ngaphumelela uma bebambisana*

Uma unomuzwa wokuthi imithwalo yakho yemfanelo isingaphezu kwamndlakha akho, ngokuhlakanipha sikisela kumzali wakho ukuba azame lokhu okulandelayo:

- **Yenza uhlul olubonisa yonke imisebenzi okufanele yenzive ilungu ngalinye lomkhaya.**
- **Uma kudingeka, eminye imisebenzi yabele amanye amalungu omkhaya azokwazi ukuyenza.**

sa umphostoli uPawulu, owathi: “Ngiye ngafunda ukwaneliseka ngenginakho . . . , ukuze kuthi noma kuphi, noma nini, nganeliswe.”—Filipi 4:11, 12, TEV.

Enye indlela yokonga iwukugwema ukusaphaza. (Johane 6:12) URodney osemusha uthi: “Ekhaya, ngizama ukuqikelela ukuthi angiphuli lutho futhi angilahlili lutho ngoba kuyabiza ukulungisa izinto noma ukuzithenga. Ngizama ukucisha izintozikagesi noma izibani esingazisebenzisi. Kuyasiza ekunciphiseni izindleko zikagesi.”

Thatha isinyathelo. Abazali abanangi abangabodwa bayesaba ukubeka imithetho yasekhaya noma ukucela abantababo ukuba basize ngemisebenzi yasendlini. Kungani? Abanye banomuzwa wokuthi kudingeka bavale isikhala somzali ongekho ngokuthi benze ukuphila kwezingane zabo kube lula. Bangase bathi, ‘Angifuni izingane zami zincisheke injabulo.’

Ungase ulingeke ukuba usizakale ngemizwa yecala yomzali wakho. Kodwa ukwenza kanjalo kuyomane kwenezele

Funda ukonga. Imali iyinkingga enkulu emikhayeni eminingi enomzali oyedwa. Yini ongayneza ukuze usize? UTony okukhulunye ngaye ngaphambili, uthi: “Izingane engifunda nazo ziphoqa abazali bazo ukuba bazithengele amateki nezingubo ezisefeshinini. Ziyenqaba ukuya esikoleni uma zingenazo. Anginazo izingubo ezisefeshinini, kodwa ngiyazithanda futhi ngihlanzekile, ngiziphatha kahle lezi enginazo. Umama wenza konke okusemandleni akhe; angifuni ukumthwesa ubunzima.” Ngomzamo omncane nje, ungalingi-

**“Ningakhathaleli nje kuphela
izindaba zenu siqu, kodwa futhi
nikhathalele nezabanye.”—Filipi 2:4.**

• • • • • •

emthwalweni womzali wakho, kunokuba kuwunciphise. Kunalokho, kungani ungamsizi engakucelanga? Cabanga ngalokho uTony ayezimisele ukukwenza. Uthi: “Umama usebenza esibhedlela futhi iyunifomu yakhe idinga uku-ayinwa. Ngakho ngiyam-ayinela.” Akuwona yini umsebenzi wabesifazane lowo? UTony uyaphendula: “Abanye bacabanga kanjalo. Kodwa kuyamsiza umama, ngakho ngiyakwenza.”

Bonisa ukwazisa. Ngaphandle kokumsiza ngokoqobo, ungenza lukhulu ukuze umkhuthaze ngokumane ubonis-e ukwazisa. Omunye umzali ongayedwa wabhala: “Ngivame ukuthola ukuthi mhla ngiphansi ngempela noma ngicasulwe usuku obelunzima emsebenzini, ngithi uma ngifika ekhaya —ngithole ukuthi yilo kanye usuku indodakazi yami ekhethe

►►► **engizokwenza!**

Ngizokulwa nemicabango yami emibi ngoku-

Uma abantu bengizwela ngokweqile lapho benami, ngizothi

*Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

ukuba ideke itafula futhi yapheka nokudla kwakusihlwa.” Uyannezela: “Indodana yami iyangigaxa bese iyanganga.” Zimthinta kanjani lezi zengo zokucabangela? Uthi: “Ngivele ngizizwe sengingcono.”

Bhala lapha ukuthi yimaphi kula maphuzu amathathu angenhla okufanele usebenzele kuwo kakhudlwana.

Ukuhlala emkhayeni onomzali oyedwa kukunikeza ithuba lokuthuthukisa izimfanelo ezinjengozwela, ukungabi nabugovu nokuzimela. Ngaphezu kwalokho, uJesu wathi: “Kukhona injabulo eyengeziwe ekupheni kunasekwamukeleni.” (IzEnzo 20:35) Futhi uyothola injabulo enkulu uma uzinikela ekusizeni umzali wakho ongayedwa.

Yiqiniso, ngezikkhathi ezithile uyofisa sengathi ubunomzali wesibili ekhaya. Kepha *ungafunda* ukwenza ukuphila kube mnandi naphezu kwesimo obhekene naso. Yilokho okwatholwa yintombazane okuthiwa uNia. Ithi: “Ngemva kokushona kukababa, othile wangitshela ukuthi, ‘ukuphila kwakho kuyilokho okwenza kube yikho,’ futhi lawo mazwi ahlala engqondweni yami. Angikhumbuza ukuthi *akudingeki* ngibe isisulu seximo engibhekana nazo.” Nawe ungenza okufanayo. Khumba-la, akuzona izimo obhekene nazo okufanele zinqume ukuthi uyajabula yini noma cha. Yindlela ozibheka ngayo—nalokho okwenzayo ngazo.

UCABANGANI?

- **Kungani abanye abantu bezicwasa izingane ezinomzali ongayedwa?**
- **Kungani umzali wakho engase abe madolonzima ukukucela ukuba umsize ngemisebenzi yasendlini?**
- **Ungakubonisa kanjani ukwazisa ngomzali wakho?**

Bhala ngenselele enzima kunazo zonke obhekana nayo ekhaya nokuthi kungani uyithola inzima.

Ngemva kokufunda le ngxenye, uhlela ukuyisingatha kanjani le nkinga osanda kubhala ngayo?

7

IMIZWA YAKHO

*Kulokhu okulandelayo, yikuphi
okukuchaza kahle?*

- Ngiyehluleka ukuzibamba lapho ngithukuthele.
- Ngiyisehluleki uqobo lwaso —akukho engikwenza kahle.
- Ngihlale ngidabukile. Ayikho into engijabulisayo ekuphileni.
- Ngicabanga ngabobulili obuhlukile ngaso sonke isikhathi.
- Ngezinye izikhathi ngikhangwa abantu bobulili obufana nobami.

Uma kukhona kulokhu okungenhla okuthethile, ungapheli amandla! **Izahluko 26-29** zizokusiza ufunde ukulawula imizwa yakho ukuze kungabi iyona ekulawulayo.

26

Ngingayilawula kanjani
imizwelo yami?

UCABANGANI—ingabe umlilo uwusizo noma uyingozi? Cishe uzothi impendulo ixhomeke ezimweni. Ngobusuku obubandayo, imba wula evuthayo ingafudumeza indlu kamnandi. Kuhle lokho. Kodwa uma amalangabi engagadiwe, angabhebhetheka masinyane athungele indlu ishe ingqongqe. Kubi lokho.

Kuyefana nangemizwelo yakho. Uma ilawulwa, iwsizo, ikwenza ukwazi ukwakha ubungane obuhle. Uma ingalawulwa, ingadala umonakalo, hhayi kuwe kuphela kodwa nakwabanye.

Njengoba usakhula, ngezinye izikhathi ungazithola ugajwe intukuthelo noma ukudabuka. Ungayilawula kanjani le mizwelo? Asixoxe ngowodwa ngesikhathi.

Ukwehlisa Igwebu

Akulula ukubhekana ngokuphumelelayo nokulimala nobuhlungu obuba khona lapho uphathwa kabi. Abanye abakulesi simo bayehluleka ukuzibamba. Empeleni, iBhayibheli likhuluma ngabantu ‘abathambekel entukuthelweni’ ‘nabathambekelle ekufuthekeni.’ (IzAga 22:24; 29:22) Akuyona indaba encane lena. Intukuthelo engalawuliwe ingakwenza wenze isenzo oyozisola ngaso kamuva. Pho, ungayilawula kanjani imizwelo yakho lapho uphathwe kabi?

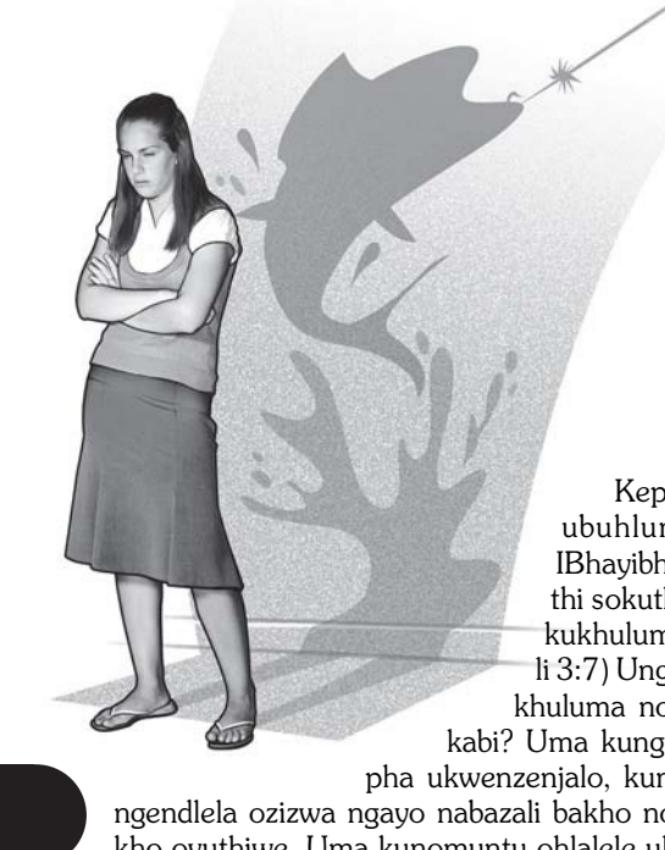
Okokuqala, hlaziya isimo ngokwethembeka, ubone uku thi ungayidlulisa yini indaba enhliziyweni yakho.* (IHubo 4:4) Khumbula, ukubuyisela “ukulinyazwa ngokulimaza” kuyomane kwenze izinto zibe zimbi nakakhulu. (1 Thesalonika 5:15) Nge-mva kokucabangisisa ngenkinga nokuthandaza ngayo, unga-thola ukuthi ayibe isakuthukuthe-lisa. Lapho usukwenzile lokho, li-yehla igwebu.—IHubo 37:8.

* Uma impatho embi ihilela ukuxhashazwa, bheka iSahluko 14 sale ncwadi ukuz uthole ukusikisela kokubhekana nesimo. Ngakolunye uhlangothi, uma umngane wakho ekucasulile, amaphuzu aseSahlukweni 10 angakusiza.

UBUWAZI ...

**Lapho uncisha umzimba
wakho ukuphumula
nokudla okwanele,
ngeke ukwazi ukulawula
imizwa yakho.**

**Umuntu ofukamela
intukuthelo ufana
nenhlanzi ebanjwe
udobo—kokubili
kulawulwa
omunye umuntu**

Kepha kuthiwani uma ubuhlungu bungapheli? IBhayibheli lithi ‘kunesikha-thi sokuthula nesikhathi so-kukhuluma.’ (UmShumaye-li 3:7) Ungakwazi yini ukuyo-khuluma nomuntu okuphathe kabi? Uma kungekona ukuhlakanipa ukwenzenjalo, kungakusiza ukuxoxa

ngendlela ozizwa ngayo nabazali bakho noma umngane wa-kho ovuthiwe. Uma kunomuntu ohlalele ukukuhlupha, yenza umzamo okhethekile wokumbonisa umusa. Ishadi elisekhasi-ni 221 lingakusiza ucabange ezinye izindlela ongasabela nga-zo ezimweni okungenze ka ukuthi bezilokhu zikwenza usabele mawala.

Unganqikazi ukuthandaza kuJehova, umcele akusize unga-mcasukeli umuntu okuphathe kabi. Khumbula lokhu: Nakuba ungenakukushintsha osekwenzekile, *ungakwazi* ukushi-ntsha indlela osabela ngayo kulokho osekwenzekile. Uma uyi-vumela intukuthelo ibile ngaphakathi kuwe, awubi namandla okwenza noma yini, ufana nenhlanzi ebanjwe udobo. Uvu-mela omunye umuntu alawule ukucabanga nemizwelo yakho. Ngeke yini uthande ukuba kube *nguwe oyilawulayo?*—Roma 12:19.

lawula intukuthelo yakho

Gcwalisa
leli shadi

okwenzekile

*Ingane engifunda nayo
iyangigcona*

ukusabela
ngamawala

Ngizoyithuka

ukusabela
okungcono

*Ngizoyiziba futhi ngiyibonise
ukuthi ngeke ingithukuthelise*

*Udadewethu "utsheleke"
izicathulo zami
engizithandayo
engangicelanga*

*Ngizophindisela
"ngokutsheleka" into
yakhe ngingayicelanga*

.....
.....

*Abazali bami
bayangenqabela
ukwenza into ethile*

.....
.....
.....

.....
.....
.....

.....
.....
.....

Ukubhekana Ngokuphumelelayo Nokudabuka

“Muva nje bengineconsi futhi ngizigxeka ngokweqile,” kusho uLaura oneminyaka engu-16. “Angitholi njabulo ekuphileni. Ngikhala ngize ngizumeke.” NjengoLaura, intsha eningi inezingcindezi ezingaphezu kwamandla ayo. Kuthiwani ngawe? Izimfuno zabazali bakho, abangane nothisha; ushintsho olwenzeka emzimbeni nolungokomzwelo ngesikhathi soku-thomba; noma umuzwa wokuthi uyisehluleki ngenxa yokushiyeka okungatheni—lezi zinto zingakushiya ungajabulile neze.

Enye intsha ize ikhetha nokuzilimaza ukuze idambise ubuhlungu.* Uma uwenza lo mkhuba, zama ukuthola imbange-la. Ngokwesibonelo, ngokuvamile ukuzilimaza kuyindlela yokukhuthazelela uhlobo oluthile lokucindezeleka. Sikhona yini isimo esikucindezelayo—mhlawumbe isimo esiqondene nom-khaya wakini noma abangane bakho?

Enye yezindlela ezingcono kakhulu zokwenza ngcono isimo esikuzwisa ubuhlungu ukuxoxa nomzali noma ilungu eli-vuthiwe lebandla lobuKristu elingaba umuntu “ozalelwesi-khathi sosizi.” (IzAga 17:17) ULiliana oneminyaka engu-16, wathulula isifuba kodade asebekhulile abangamaKristu. Uthi: “Njengoba bebadala kunami, iseluleko sabo sihlakaniphile. Sebengabangane bami.”# UDana oneminyaka engu-15, uthi usizwe ukwandisa isikhathi asichitha enkonzweni yobuKri-stu. Uthi: “Kwakuyinto engcono kakhulu engangingayenza.

* Abantu abazilimazayo bazilimaza ngamabomu ngezindlela ezihlukahlukene, nje-ngokuzisika, ukuzishisa, ukuziklwebha noma ukuzixebula isikhumba.

Uma ungenaso isibindi sokukhuluma nomuntu ubuso nobuso, zama ukumbhalea incwadi noma umshayele ucingo. Ngokuvamile, ukuthulula isifuba kothile kuyisinyathe-lo sokuqala sokululama ngokomzwelo.

ICEBISO

**Usuku ngalunye
xoxela umzali wakho
(abazali) into eyodwa
enhle eyenzeke kuwe
—ngisho noma kuyinto
encane nje. Kuyothi lapho
kuvela inkinga engathí
sina, ukuthole kulula
ukukhuluma nabo. Nabo
bayofuna ukukulalela.**

**“ Into ebaluleke kunazo zonke kwakuwukwazi
ukuthi kunomuntu ongikhathalela ngempela,
engingakhuluma naye lapho izinto zingahambi
kahle. —UJennifer”**

Empeleni, kwakuyisikhathi esijabulisa kunazo zonke ekuphile-ni kwami!”

Ngaphezu kwakho konke, uma udabukile noma ucindezelekile, ungawushayi indiva umthandazo. Umhubi uDavide, owayelwazi usizi, wabhala: “Phonsa umthwalo wakho phezu kuka-Jehova, yena uyokusekela.” (IHubo 55:22) UJehova uyakwazi ukuhlupheka kwakho. Ngaphezu kwalokho, ‘uyakukhathalela.’ (1 Petru 5:7) Uma inhliziyi yakho ikulahla, khumbula ukuthi ‘uNkulunkulu mkhulu kunenhliyiso yakho futhi wazi zonke izinto.’ (1 Johane 3:20) Uqonda kangcono kunawe ukuthi *kungani* ukhathazekile futhi angakuqedu ukukhathazeka kwakho.

Uma usaqhubeke udabukile, kungenzeka ukuthi unenkinga yempilo, njengokucindezeleka.* Uma kunjalo, kungaba kuhle

* Ukuze uthole amaphuzu engeziwe ngokucindezeleka, bheka uMqulu 1, isahluko 13.

»»» **engizokwenza!**

*Umuzwa ongajabulisi engikuthola kunzima kakhulu
ukuwulawula yilo*

Ngizowusingatha ngoku-

*Eningathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

**“Ungazivumeli ukuba unqotshwe okubi,
kodwa qhubeka unqoba okubi ngokuhle.”**

—Roma 12:21.

ukuba uhlolwe udokotela. Ukungasinaki lesi simo kungafana nokuvulela phezulu umsakazo wemoto ukuze ungawuzwa umsindo osenjinini yemoto. Kungcono kakhulu ukulungisa inkinga. Asikho ngempela isidingo sokuba namahloni ngesimo okusso. Intsha eningi ehlushwa ukucindezeleka nezinkinga ezifana nako isizwa ukwelashwa.

Khumbula, imizwelo yakho ifana nomlilo. Uma uyilawula, iwusizo; uma ungayilawuli, ingadala inhlekelele. Yenza konke ongakwenza ukuze uthibe imizwelo yakho. Yiqiniso, ngezikha-thi ezithile cishe uyosho noma wenze izinto oyozisola ngazo kamuva. Kodwa bekezela. Ngokuhamba kwesikhathi, uzofunda ukulawula imizwelo yakho ukuze kungabi iyona elawula wena.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ingabe ungumuntu
ongawamukeli amaphutha? Uma kunjalo, ungafunda
kanjani ukuphila namaphutha akho?*

UCABANGANI?

- Kungani intukuthelo engalawuliwe ingamjabulisi uNkulunkulu?
- Kungakulimaza ngaziphi izindlela ukuhlale ucasukile?
- Yiziphi ezinye zezindlela ezingakusiza ukuba ubhekane nokudabuka?

Kungani nginomuzwa wokuthi akufanele ngenze amaphutha?

*Uyacasuka yini uma
ungawatholi wonke amamaki
ngemva kokubhala isivivinyo?*

- Yebo
 Cha

*Ingabe uye uzizwe sengathi
uyisehluleki lapho ughekwa?*

- Yebo
 Cha

*Ingabe ukuthola kunzima
ukwakha noma ukugcina
abangane ngenxa yokuthi
akekho obonakala efinyelela
izindinganiso zakho?*

- Yebo
 Cha

UMA impendulo yakho inguyebo kweminye yale mibuzo enge-nhla, kungenzeka ukuthi unenkinga yokufuna ukuba ophele-le. Ungase ubuze, ‘Yini engalungi-le ngokuzama ukwenza izinto ka-hle?’ Akukho okungalungile ngalokho. IBhayibheli liyamncoma umuntu “onekhono emsebenzi-ni wakhe.” (IzAga 22:29) Nokho, umuntu ofuna ukungenzi maphu-tha, uyeqisa.

Ngokwesibonelo, uJason one-minyaka engu-19 uyavuma: “Ngo-nyaka wami wokugcina esikoleni

UBUWAZI ...

UJehova uphelele, ko-dwa lapho esebezelana nabantu abangaphelele, akalindeli ukuphelela kubo. Akayena umuntu ongacabangeli futhi aka-lindeli izinto ezinge-nakwenzeka.

“Ukwenza okusemandleni akho kanye nokuba umuntu ofuna ukuphelela kuyizinto ezimbili ezingafani; okunye kuyalinganisela okunye kuyeqisa.” —UMegan

nganginomuzwa wokuthi uma ngingawatholi wonke amamaki ezifundweni zami, ngiyisiphukuphuku. Njengoba ngidlala nopyiano, nganginomuzwa wokuthi kufanele ngiludlale njengomdlali wopiyano odlala ekhonsathini.”

Ukufuna ukuphelela kungase kuthiye ngisho nokukhulekela komuntu. Cabanga ngalokho okungase kwenzeke kosemusha ohlale ebhekwa njengesibonelo sabanye. Ukuvelela kwakhe kungase kumenze azizwe sengathi wonk ’amehlo abheke yena, acubungula izinto azenzayo. Yiqiniso, amaKristu asemasha namadala ayazuza ezibonelweni ezinhle ebandleni. Kepha uma osemusha ezama ukuzenza abonakale engenaphutha angase alahlekelwe yinjabulo yakhe enkonzweni kaNkulunkulu. Uma kwenzeka lokho, usuke esedinga usizo. Kodwa angase angaluceli, esaba ukuthi uzobadumaza labo abambheka njengesibonelo. Kungase kuthi akaphonse ngisho nethawula, ecabanga ukuthi, ‘Uma ngingeke ngenze izinto ngaphandle kokwenza amaphutha, kungani kufanele ngizixake?’

Ukulwa Nokufuna Ukuphelela

abantu abangawamukeli amaphutha banenkolelo yokuthi amaphutha akufanele enzeke. Empeleni kwalowo mbo-

no uyiphutha. IBhayibheli likubeka ngokucacile: “Bonke bonile futhi bayasilela enkazimulweni kaNkulunkulu.” (Roma 3: 23) Ngakho-ke, akunakwenzenka ukuba singawenzi amaphutha. Eqinisweni, ukukholelwa ukuthi ungenza izinto ngaphandle kwamaphutha kuwubuwula

ICEBISO

Cabanga ngomsebenzi oye wahlehlisa ukuwenza ngoba nje usaba ukuthi ngeke ukwazi ukuwenza kahle. Yibe usubeka usuku ozowuqedwa ngalo.

ISIBONELO ESIHLE

UPawulu

Umphostoli uPawulu **uyazi kahle** imizwa yakhe. Ngobu-qotho uyavuma: “Lapho **ngifisa ukwenza okuhle**, kukhona okubi kimi.” UPawulu ungumuntu olungile. Uyabhala: “Ngi-yajabula ngempela ngomthetho kaNkulunkulu ngokomuntu enginguye ngaphakathi.” Pho, inklinga iyini? UPawulu uthi: “Ngibona . . . **omunye umthetho** olwa nomthetho wengqondo yami futhi **ongithumbela** emthethweni wesono osema-lungwini ami.” Amaphutha kaPawulu awamthokozisi. Uya-babaza: “Yeka mina muntu **wosizi!**”—Roma 7:21-24.

Ingabe amaphutha akho akubangela usizi? Uma kunjalo, khumbula ukuthi ngisho noPawulu wayezizwa ngaleyondo ngezinye izikhathi. Kodwa uPawulu wayazi nokuthi uKristu wafela abantu abanjengaye, okwamenza wababaza: “**Makabongwe uNkulunkulu ngoJesu Kristu iNkosi ye-thu!**” (Roma 7:25) UPawulu wayebheka isihlengo njengesiphopho somuntu siqu. Wabhalo: ‘INdodana kaNkulunkulu **yangithanda** futhi yazinikela ngenxa yami.’ (Galathiya 2:20) Lapho uziphiwa udangele, **zindla ngesihlengo**. Futhi uma amaphutha akho ekudikibalisa, ungalokothi ukhohlwe ukuthi uKristu wafela izoni, hhayi abantu abaphelele.

➤ ukufuna ukuphelela nobungane

Ingabe uzihlukanisile nabantu ngenxa nje yokuthi abazifinyeleli izindinganiso ozilindele? Noma, ingabe abantu abakahle bayaqhela kuwe ngenxa yokuthi izindinganiso zakhoxobungane zibonakala ziphakeme kakhulu? IBhayibheli liyasiyala: “Ungabi olunge ngokwedlulele, noma uzibonise uhlakaniphe ngokweqile. Kungani kufanele uzibangele incithakalo?” (UmShumayeli 7:16) Enye indlela umuntu ofuna ukuphelela azibangela ngayo incithakalo iwukubadedisela kude abantu abebengase bakujabulele ukuba naye. “Akekho umuntu othanda ukuba nabantu abamenza azizwe engelutho, futhi ngiye ngabona abantu abangafuni phutha belahlekelwa abangane abahle ngenxa yezinto ezingathí shu,” kusho intombazane okuthiwa u-Amber.

njengokucabanga ukuthi ungakwazi ukugxuma bese undiza. Kungakhathaliseki ukuthi ukukholelwa kangakanani lokhu, ngeke kwenzeke nje kwaphela!

Yini ongayenza ukuze ukuphila kwakho kungalawulwa isimo sengqondo sokufuna ukuphelela? Zama lokhu okulandelayo:

Hlaziya “impumelelo.” Ingabe uzikhanda ngokweqile ukuzi ubedlule bonke abanye? IBhayibheli libonisa ukuthi ukwenza lokho kungafana “nokulwela ukufica umoya.” (UmShumayeli 4:4) Iqiniso liwukuthi, bambalwa abantu abake “babedlula bonke abanye.” Ngisho noma umuntu esebadlula bonke abanye, ngokuvamile kusuke kusele kancane ukuba kuqhamuke omunye owenza kangcono kunaye. Impumelelo isho ukwenza okusemandleni akho—hhayi ukudlula *omunye*.—Galathiya 6:4.

Bhekana namaqiniso. Olindele ukuthi ungakwazi ukukwenza kufanele kulingane namakhono onawo *kanye* nokulanganiselwa kwakho. Ukuzibekela imigomo ephakeme kakhu-

**Ukuzama ukuba
ophelele kuyize
njengokuzama
ukundiza**

lu kungase kube uphawu lokungabi
nasizotha—ngisho nolokuzazisa. Umphostoli
li uPawulu unikeza iseluleko esihlakaniphile: “Ngitshela wonke
umuntu lapho phakathi kwenu ukuba angazicabangi emkhulu
kunalokho okudingke ukuba akucabange.” (Roma 12:3) Nga-
kho, bhekana namaqiniso. Hlaziya kabusha izinto olindele uku-
zenza. Lwela ukwenza okusemandleni akho hhayi ukuba ophe-
lele.

Zihleke! Zama ukwenza izinto *ongakwazi* ukuzenza kahle,

">>>> **engizokwenza!**

Uma sengiqala ukuzigxeka ngokweqile, ngizo-

Uma sengiqala ukugxeka abanye ngokweqile, ngizo-

*Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

“Akekho umuntu olungileyo emhlabeni oqhubeka enza okuhle futhi angoni.”

—UmShumayeli 7:20.

njengokudlala insimbi yomculo. Yiqiniso, nakanjani uyowenza amaphutha. Zama ukubheka lawo maphutha ngelinye iso. IBhayibheli lithi ‘kunesikhathi sokuhleka.’ (UmShumayeli 3:4) Kungani ungazihleki? Ukuzihleka kuyokusiza ubone ukuthi sifunda ngokwenza amaphutha. Kuyavunywa, kungase kungabi lula ngawe ukwenza umsebenzi ongemuhle kahle-hle. Kodwa yenza umzamo wokukhipha imicabango engemihle nelimazayo engqondweni yakho.

Khumbula njalo ukuthi uJehova akafuni ukuphelela; umane nje ulindele ukuba sithembeke kuye. (1 Korinte 4:2) Uma ulwela ukwethembeka, ungajabula ngempela ngalokho oyikho—yize ungaphelele.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ubungqingili bamukelwa yonk' indawo namuhla. Ungabugwema kanjani? Kuthiwani uma unezifiso zobungqingili?*

UCABANGANI?

- **Kukuziphi izici zokuphila, uma zikhona, ovame ukuzibekela kuzo imigomo ephakeme ngokweqile?**
- **Yiziphi izindima zeBhayibheli ezikwenza ucacelwe ukuthi uJehova uNkulunkulu akalindele ukuphelela ezincekwini zakhe?**
- **Kungani abanye bengase bakuhlamuke uma unguantu ongawamukeli amaphutha?**
- **Esikhathini esizayo, uyowasingatha kanjani amaphutha akho?**

Ngingabugwema kanjani ubungqingili?

“Ngesikhathi ngisakhula ngangilwa nenkinga yokukhangwa abanye abantu besilisa. Enhliziyweni yami ngangazi ukuthi leyo micabango ayilungile.”—U-Olef

“Sake saqabulana mhlawumbe kanye noma kibili nentombazane ewumngane wami. Kodwa njengoba ngangibathanda nabafana, ngazibuza ukuthi kungenzeka yini ukuthi ngithanda abesilisa nabesifazane.”—USarah

BAMBALWA abangaphika ukuthi namuhla kukhulunywa n gobungqingili ngokukhululekile kunangaphambili. Futhi ake uza me nje ukukhuluma kabi ngabo! Kuyothi abakudle bakufelle. U-Amy, oneminyaka engu-16, uthi: “Enye intombazane ya thi kimi kumelwe ukuba ngiyabandlulula abantu bezinye izi zwe ngoba umbono wami ngobungqingili ubonisa into efanayo —ubandlululo!”

Izimo zengqondo zanamuha zokuvumela noma yini ziye zabangela ukuba intsha eningi ithandane nomuntu wobulili obufanayo. UBecky, oneminyaka engu-15, uthi: “Amantombazane amaningi esikoleni athi angongqingili.” UChrista, oneminyaka engu-18, uthi kunesimo esifanayo esikoleni afunda kuso. Uthi: “Amantombazane amabili engifunda nawo aseke angicela ukuba ngilale nawo. Eyodwa yangibhalela incwadi yangibuza ukuthi ngingathanda yini ukuzwa ukuthi kunjani ukulala nenyе intombazane.”

Njengoba ukuthandana kwabantu bobulili obufanayo sekuyinto eqhakambisa kangaka, ungase uzibuze: ‘Ingabe ubungqingili bubi kangako? Kuthiwani uma ngikhangwa othile

wobulili obufana nobami? Ingabe kusho ukuthi ngingungqingili?

UNkulunkulu Ububheka Kanjani Ubungqingili?

Namuhla, abantu abaningu—ngisho nabefundisi—ababuxwayi ubungqingili. Kodwa iZwi likaNkulunkulu, iBhayibhe-li, alikushiyi udidekile ngale ndaba. Lisitshela ukuthi uJehova uNkulunkulu wadala indoda nowesifazane nokuthi wayehlose ukuba izifiso zobulili zaneliswe phakathi kwendoda nomkayo kuphela. (Genesise 1:27, 28; 2:24) Akumangalisi-ke ukuthi iBhayibhe-li liyabulahla ubungqingili.—Roma 1:26, 27.

Abanye bangathi iZwi likaNkulunkulu liyisidala. Kodwa uca-banga ukuthi kungani beshesha ukusho kanjalo? Kungenze-ka yini ukuthi kungoba umbono weBhayibhe-li uphikisana nowabo? Abaningu benqaba iZwi likaNkulunkulu ngoba nje lifun-disa okuhlukile kulokho *abafuna* ukukukholelwa. Ngumbono omfushane lowo futhi kufanele sikugweme ukucabanga okujalo okungenangqondo!

Kodwa kuthiwani uma ukhangwa umuntu wobulili obufana nobakho? Ingabe kusho ukuthi unggungqingili? Cha. Khumbula, ‘usekuqhumeni kobusha,’ isikhathi inkanuko yobulili evele izivukele ngaso. (1 Korinte 7:36) Uma ngezinye izikhathi uzipwa ukhangwa umuntu wobulili obufana nobakho, qiniseka ukuthi akusho ukuthi unggungqingili. Ukuthambekela okunjalo ku-

yaphela ngokuhamba kwasikha-thi. Okwamanje, qhubeka uyigwema imikhuba yobungqingili. Kanjani?

Thandaza ngale ndaba.

Nxusa uJehova njengoba kwe-nza uDavide: “O Nkulunkulu ngihlolisis, wazi inhliziyoyami. Ngihlole, wazi imicabango yami engincisha ukuthula, ubone ukuthi ikhona yini indlela

UBUWAZI ...

**Nakuba ungase
ungakwazi ukuzilawula
ngokuphelele izifiso
zakho, ungakwazi
ukulawula izenzo zakho.
Ungakhetha ukungenzi
ngokuvumelana nezifiso
ezingalungile.**

**Bonke abasha kufanele bakheth
—ukwamukela umbono wezwe
ongcolile ngobulili noma ukulandela
indlela ephakeme yokuziphatha
eseZwini likaNkulunkulu**

ebangela ubuhlungu
kimi, ungihole nge-
ndlela yaphakade.”
(IHubo 139:23, 24)
UJehova angakuqinisa
ngokuthula “okudlula ko-
nke ukucabanga.” Lokhu
kuthula ‘kungalinda inhiliziyo
yakho namandla akho engqondo’ futhi kuku-
nike “amandla angaphezu kwavamile” ukuze ungazanelisi izifi-
so ezingafanele.—Filipi 4:7; 2 Korinte 4:7.

Gcwalisa ingqondo ngezinto ezakhayo. (Filipi 4:8) Funda iBhayibheli nsuku zonke. Ungalokothi uweye amandla alo oku-
lolonga ingqondo nenhliziyo yakho ukuba yenze okuhle. (He-
bheru 4:12) Insizwa egama layo linguJason ithi: “IBhayibheli
—kuhlanganise nemiBhalo efana neyoku-1 Korinte 6:9, 10 ne-
yabase-Efesu 5:3—liye laba nethonya elikhulu kimi. Ngifunda
le miBhalo lapho ngifikelwa izifiso ezimbi.”

**Gwema izithombe zobulili ezingcolile nezinto eziphathe-
lene nobungqingili.** (Kolose 3:5) Gwema noma yini eyovu-
sa izifiso zokuziphatha okubi. Lokhu kuhlanganisa izithombe
zobulili ezingcolile, izinhlelo ezithile ze-TV namabhayisikobho,
mhlawumbe ngisho nomagazini bemfashini noma bosozinyama
abakhangisa ngabantu abangembethe. Shintsha imicabango
embi ngokucabanga izinto ezinhle. Omunye umfana osanda
kweva eshumini nambili uthi: “Noma nini lapho ngifikelwa izifi-
so zobungqingili, ngizindla ngomBhalo weBhayibheli engiwu-
thandayo.”

**“Ngihlole, wazi imicabango yami
engincisha ukuthula, ubone ukuthi ikhona
yini indlela ebangela ubuhlungu kimi.”**

—IHubo 139:23, 24.

• • • • • •

Yiqiniso, abanye bathi asikho isidingo sokwenza konke lo-khu, kufanele ‘wamukele lokho oyikho nokuthambekela kwa-kho kobulili.’ Kodwa iBhayibheli lithi ungenza okungcono ku-nalokho! Ngokwesibonelo, lisitshela ukuthi amanye amaKristu okuqala ayekade engongqingili *ashintsha*. (1 Korinte 6:9-11) Nawe ungayinqoba le mpi—ngisho noma okwamanje usayilwa ngaphakathi enhliziyweni yakho.

Kuthiwani uma izifiso zobungqingili ziphikelela? Ungazivu-meli zikwehlule! UJehova uyazilahla *izenzo* zobungqingili. Nga-kho, umuntu olwa nezifiso zobungqingili ubhekene nomgomu ofinyelelekayo—*angakhetha ukuzanelisa noma ukungazanelisi lezo zifiso*.

Ngokwesibonelo: Umuntu angase ‘athambekele ekufuthe-keni.’ (IzAga 29:22) Kungenzeka ukuthi esikhathini esinga-phambili ubeshesha ukuthukuthela. Kodwa ngemva kokutadi-sha iBhayibheli, uqala ukubona isidingo sokuhlakulela ukuzi-thiba. Ingabe lokhu kusho ukuthi ngeke aphinde athukuthele?

Cha. Kepha ngenxa yokuthi uya-zzi ukuthi iBhayibheli lithini nge-ntukuthelo engalawulwa, uyo-kulwa kanzima ukuba anganqo-tshwa imizwa yakhe.

Kuyefana nangomuntu okha-ngwa abantu bobulili obufana no-bakhe kodwa manje osefunde lo-kho iBhayibheli elikushoyo nge-mikhuba yobungqingili. Ngezi-khathi ezithile, sisengavuka isi-

ICEBISO

**Ukuze ube nombono
okahle ngobudoda,
tadisha isibonelo
sikaJesu. (1 Petru 2:21)
Wayeyisibonelo esiphelele
sokuwasebenzisa
ngobumnenne amandla
obudoda.**

fiso esingafanele. Kodwa ngokubheka ubungqingili ngendlela uJehova abubheka ngayo, lowo muntu angathola amandla okumelana naleso sifiso.

Ungapheli Amandla!

Uma uhlushwa izifiso zobungqingili, ungase uzizwe njengensizwa eyathi: "Ngizamile ukushintsha imizwa yami. Ngiluthandazele usizo kuJehova. Ngafunda iBhayibheli. Ngalalela izinkulumo ezikhulumu ngale ndaba. Angisazi manje ukuthi kufanele ngenzeni."

Uma usesimweni esifanayo, kusobala ukuthi ubhekenne nempi yangempela. Alikho ikhambi elilula. Yize kunjalo, noma ubani ofisa ukujabulisa uNkulunkulu kumelwe aphile ngezindinganiso zaKhe zokuziphatha futhi axwaye ukuziphatha okubi, ngisho noma ukwenza kanjalo kungase kube nzima ngendlela exakile. Ungakhohlwa ukuthi uNkulunkulu uya-yiqonda impi esenhliziyweni yakho nokuthi uyabazwela labo

engizokwenza!

Uma umuntu engibuza ukuthi kungani iBhayibheli libulahla ubungqingili, ngizothi

Uma umuntu ethi umbono weBhayibheli mfushane, ngizobonisana naye ngithi

Eningathanda ukukubuza umzali (abazali) wami ngale ndaba

**“Indlela yezwe yokucabanga esontekile
yathonya ingqondo yami futhi yanezela
ekudidekeni kwami ngobulili bami. Manje
angisondeli nhlobo kunoma yini nanoma ubani
okhuthaza ubungqingili.” —U-Anna**

abamkhonzayo.* (1 Johane 3:19, 20) Lapho ulalela imiyalo kaNkulunkulu usuke uzcabela indlela yokuthola izibusiso zakhe. Eqinisweni, ukugcina imiyalo kaNkulunkulu ‘kunomvuzo omkhulu.’ (IHubo 19:11) Ngisho kwamanje, uyophila ukuphila okungcono kakhulu kuleli zwe elinezinkathazo.

Ngakho, thembelu kuNkulunkulu futhi ulwe nezifiso ezingalungile. (Galathiya 6:9) Lwela ‘ukwenyanya okubi,’ ‘ubambelele kokuhle.’ (Roma 12:9) Ngemva kthesikhathi nomzamo, ungase uthole ukuthi izifiso ezingalungile ziyaphela. Okuhle nakakhulu, ngokugwema imikhuba yobungqingili, uyoba nethemba lokuphila phakade ezweni elisha likaNkulunkulu lokulunga.

* UmKristu oye wenza izenzo zobulili ezingafanele kufanele afune usizo kubadala bebandla.—Jakobe 5:14, 15.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ungayilawula kanjani imizwa yokukhangwa abobulili obuhlukile?*

UCABANGANI?

- Kungani uNkulunkulu engabamukeli ubungqingili?
- Yiziphi izinyathelo ezingokoqobo ongazithatha ukuze ugweme ukubanjwa ugibe lobungqingili?
- Ingabe ukwamukela umbono kaNkulunkulu ngobungqingili kusho ukuthi uzonda ongqingili?

A close-up photograph of two young people. On the left, a young woman with long, straight blonde hair and brown eyes looks down and to her right with a neutral expression. She is wearing a white V-neck top. On the right, a young man with short, light-colored hair and green eyes looks directly at the camera with a neutral expression. He is wearing a light blue collared shirt. The background is blurred.

29

Ngingakuyeka
kanjani
ukucabanga
ngobulili?

“NGICABANGA ngamantombazane sonke isikhathi—ngisho noma engekho eduze,” kusho ibhungu elingu Michael. “Kuyamangaza. Ngezinye izikhathi ngehluleka ngisho nokugxila kwengikwenzayo!”

Ingabe nawe, njengo Michael, uchitha isikhathi esiningi ucabangana nabobulili obuhlukile? Uma kunjalo, ungase uzwe sengathi kukhona okungahambi kahle ekhanda. Imicabango yobulili ingase ingene ngamandla engqondweni yakho kuhle kwamasosha ayizitha. “Ingakwenza ungakwazi ukucabanga ngokunye,” kusho u Michael. “Ingakwenza uhambe ngendlela ethathelayo uye emotweni yakho ukuze nje udlule eduze kwasiphalaphala sentombazane noma wehle wenyuka emaphasishi asesitolo ukuze nje umbone kahle umuntu othile.”

Khumbula nokho ukuthi imizwa yobulili ayimibi yona ngo-kwayo. Angithi uNkulunkulu wadala owesilisa nowesifazane ngendlela yokuba bakhangane, futhi ukwanelisa izifiso zobulili kuyamukeleka elungiselelweni lomshado. Lapho ungakashadi, ungase ube nezifiso zobulili ezinamandla. Uma kwe-nzeka lokho, ungacabangi ukuthi ungumuntu omubi ngokwe-mvelo noma ukuthi awusoze wakwazi ukuziphatha ngendlela ehlanzekile. *Ungaba msulwa uma uthanda!* Kodwa ukuphu-meleta emzamweni wakho kuyodinga ukuba ulawule imicabango ngabobulili obuhlukile. Ungakwenza kanjani lokho?

Hlola abantu ozihlanganisa nabo. Uma ofunda nabo beqala ukuxoxa ngokuziphatha okubi kobulili, ungase ulinge-ke ukuba uhlanguanye—ukuze nje ungabonakali uphuma ece-leni. Kodwa empeleni yilokhu okuyomane kwenze kube nzi-ma nakakhulu ukulawula imicabango yakho. Kufanele wenzeni—uvele usukume uha-

UBUWAZI ...

Lokho ovumela ingqondo yakho ukuba igxile kukho, kungalolonga ubantu bakho kuthinte nezenzo zakho.—Jakobe 1:14, 15.

mbe? Impela, futhi akudingeki uzizwe unamahloni okwenza kanjalo! Izikhathi eziningi ungayithola indlela yokuhamba ngaphandle kokubonakala ungungcwelengcwele bese uyahlekwa.

Gwema ukuzijabulisa okungcolile. Yiqiniso, akuwona wonke amabhaisikobho noma ama-CD angcolile. Noma kunjalo, izinto eziningi zokuzijabulisa namuhla ziklanyelwe ukuvusa inkanuko yobulili. Sithini iseluleko seBhayibheli? "Masizihlanze kukho konke ukungcola kwenyama nokomoya, siphelelisa ubungcwele ngokwesaba uNkulunkulu." (2 Korinte 7:1) Hlukana nanoma yiziphi ezokuzijabulisa ezingase zikuvusele izifiso zobulili ezingafanele.*

Inkinga Yokushaya Indlwabu

Enye intsha izama ukunciphisa ukuvuka kwenkanuko yobulili ngokushaya indlwabu. Kodwa lokhu kungadala izinkinya ezimbi kakhulu. IBhayibheli linxusa amaKristu: "Ngakho-ke, bulalani amalungu emizimba yenu asem-hlabeni ngokuqondene nobufebe, ukungcola, isifiso sobulili, isifiso esilimazayo, nokuhaha." (Kolose 3:5) Ukushaya indlwabu kuhphambene impela 'nokubulala isifiso sobulili.' Empeleli kuyasivusa futhi kusikhulise!

* Kuxoxwa kabanzi ngezokuzilibazisa nezokuzijabulisa eNgxenyeni 8 yale ncwadi.

***Ubungawavumela yini ama-virus
angene kuyi-computer yakho?
Pho kungani ufaka imicabango
engcolile engqondweni yakho?***

**“Okungisizayo mina ukucabanga ngenye into
—ngiyeye ukucabanga ngezinto ezivusa
ikanuko. Ngizikhumbuza ukuthi imizwa noma
isifiso sobulili sizodlula ngokuhamba
kwesikhathi.” —UScott**

Ukushaya indlwabu kungakwenza isiggila sezifiso zakhlo. (Thithu 3:3) Enye indlela ongaqala ngayo ukunqoba lo mkhuba *ukutshela othile*. UmKristu ovalwa nokushaya indlwabu iminyaka eminingi uthi: “Yeka ukuthi ngifisa kanjani ukuthi ngabe ngaqunga isibindi sokukhuluma ngakho nothile lapho ngisemusha! Isazela sangihlupha iminyaka eminingi, futhi sabuthinta kakhulu ubuhlobo bami nabanye, futhi ngaphezu kwakho konke, noJehova.”

Ubani okufanele ukhulume naye? Kuwukuhlakanipha ukukhuluma nomzali. Noma mhlawumbe ilungu lebandla lobuKristu elivuthiwe lingasiza. Ungaqala ngokuthi, “Ngithanda ukukhuluma nawe ngenkinga engikhathaza kakhulu.”

U-André wakhuluma nomdala ongumKristu, futhi uyalabula ngokuthi wenza kanjalo. “Njengoba lo mdala ayeingilalele, amehlo akhe agcwala izinyembezi,” kusho u-André. “Lapho ngiqeda, wangiqinisekisa ngothando lukaJehova.

Wathi inkinga yami ivamile. Wathembisa ukuthi uzoyihlola intuthuko yami futhi anginike amaphuzu engeziwe avela ezincwadini zeBhayibheli. Nge-mva kokuxoxa naye, ngenza isinqumo sokuqhube ka ngilwa—ngisho noma ngangibuye nighluleke.”

UMário wanquma ukukhu-

ICEBISO

**Uma uye wabuyela emkhube
beni wokushaya indlwabu,
ungayeki ukulwa nawo!
Hlaziya ukuthi yini ekwe-
nze waphindela kuwo,
uzame ukukugwema
lokho.**

luma noyise, owaba nozwela nokuqonda okukhulu. Waze wavuma kuMário ukuthi naye wayeke wakuthola kunzima ukunqoba lo mkhuba lapho esemncane. “Ukwethembeka nobuqotho bukababa kwangikhuthaza kakhulu,” kusho uMário. “Ngaphetha ngokuthi uma ayekwazile ukuwunqoba, nami ngingakwazi. Isimo sengqondo sikababa sangithinta kanganokuthi ngakhala izinyembezi.”

Njengo-André noMário, ungathola usizo emizamweni yakho yokunqoba umkhuba wokushaya indlwabu. Ngisho noma ubuye uhluleke, ungadikibali! Qiniseka ukuthi *ungayinqoba* le mpi.*

Ukulawula Imicabango Yakho

Umphostoli uPawulu wathi: “Ngiyawutuba umzimba wami futhi ngiwuphatha njengesigqila.” (1 Korinte 9:27) Ngokufanayo, nawe kungase kudingkeke uzikhuze kanzima

* Ukuze uthole amaphuzu engeziwe ngokushaya indlwabu, bheka uMqulu 1, isahluko 25.

engizokwenza!

Uma ngifuna ukuyeka ukucabanga ngabantu bobulili obuhlukile, ngizo-

Uma engifunda nabo bexoxa ngezinto ezingcolile, ngizo-

Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami ngale ndaba

**“Noma yibuphi ubuhle obukhona
nanoma yini ekhona ekufanelekelayo
ukudunyiswa, qhubekani nicabanga
ngalezi zinto.”—Filipi 4:8.**

• • • • • •

lapho ufikelwa imicabango engafanele ngabobulili obuhlukile. Uma le micabango iphikelela, zama ukuvivinya umzimba. IBhayibheli lithi: “Ukuqeqesha umzimba kuzuzisa kancane.” (1 Thimothewu 4:8) Ukuhamba ngamandla noma ukuvivinya umzimba imizuzwana kungase kube yikho okudingayo ukuze ulwe nemicabango ekuphazamisayo.

Ngaphezu kwakho konke, ungalushayi indiva usizo luka-Baba wakho osezulwini. Omunye umKristu uthi: “Lapho ngizwa ukuthi inkanuko iyavuka, ngithandaza ngokusuka enhliziwayeni.” Cha, uNkulunkulu ngeke akwephuce isithakazole kwabobulili obuhlukile. Kodwa ngosizo lwakhe, ungathola ukuthi ziningi ezintyo izinto ongacabanga ngazo.

UCABANGANI?

- **Kungani imizwa yobulili kungafanele ibhekwe “njengesitha” ngaso sonke isikhathi?**
- **Kungani kudingeka ulawule izifiso zakho zobulili?**
- **Hloba luni lokuzijabulisa olungase lukwenze ulokhu ucabangana nabobulili obuhlukile?**
- **Kungani kubalulekile ukusuka kabantu abaxoxa ngezinto ezingcolile?**

*Yimuphi umuzwa okuthola kunzima ukubhekana nawo,
futhi ukuthinta kanjani?*

*Ungakusebenzisa kanjani ukwaziswa okukule ngxenye
ukuze kukusize ukwazi ukubhekana nalo muzwa
esikhathini esizayo?*

UKUZILIBAZISA

8

*Uzijabulela kangaki izinhlobo
ezithile zokuzilibazisa ezifana
nemidlalo, umculo,
amabhayisikobho, i-TV noma
imidlalo yama-computer?*

- Akuvamile
- Kanye ngosuku
- Kaningana ngosuku

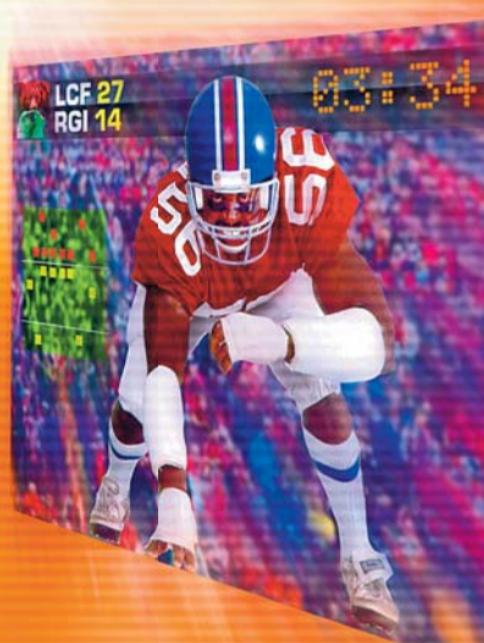
*Ubani noma yini enethonya
elikhulu ezintweni okhetha
ukuzilibazisa ngazo?*

- Ontanga
- Umzali (abazali) wakho
- Izikhangiso

Wena nontanga ninezinto eziningi eningazilibazisa ngazo kunanoma yisiphi isizukulwane esake saba khona. Kodwa unamahora ambalwa nje kuhela ngosuku. Futhi uhlobo lokuzilibazisa olukhetayo lungathonya ukucabanga kwakho nesimo sakho sengqondo. Ngakho, singakanani isikhathi ongasichitha ekuzilibaziseni? Futhi unganquma kanjani ukuthi yikuphi ukuzilibazisa okufanele ukukhethe? **Izahluko 30-33** zizokusiza ukuba uyibhekisise indlela okhetha ukuzijabulisa ngayo.

30

Ingabe kufanele
ngiyidlale imidlalo
yama-computer?

“IMIDLALO yama-computer imnandi kakhulu,” kusho umfana ogama lakhe nguBrian. “Lapho udlala le midlalo wenza izinto obungelokothe uzenze ekuphileni kwangempela—obungeke uzenze ngaphandle kokungena enkingeni.” UDeborah uthi naye uyakujabulela ukndlala imidlalo yama-computer. Nokho, uxwayisa ngalokhu: “Ingadla isikhathi esiningi futhi ikuluthe.”

Ngokungangabazeki, imidlalo yama-computer ayikona nje ukuzijabulisa okwensiwe ngobuchwepheshe. Yiqiniso ukuthi ivivnya ikhono lakho futhi iqeda isizungu. Kodwa yenza okungaphezu kwalokho. Imidlalo yama-computer ingayikhalihiisa ingqondo. Eminye ingase ithuthukise ngisho nekhono lako lezibalo nelokufunda. Ngaphezu kwalokho, imidlalo yamuva yama-computer kungenzeka ibe undabamlonyeni esikoleni. Uma usuke wayidlala, uba nokuthile ongaxoxa ngakho nontanga.

Ngokuqinisekile, uma ukhetha ngokucophelela, ungakwazi ukuthola umdlalo omnandi nowamukelayo. Nokho, kungani kudingeka uqaphe?

Okubi Ngale Midlalo

Ngeshma, akuyona yonke imidlalo yama-computer engenangozi. Emingi yayo namuhla ikhuthaza ngokuqondile lokho iBhayibheli elikubiza ngokuthi “imisebenzi yenyama”—imikhuba engcolile elahlwa uNkulunkulu.—Galathiya 5:19-21.

U-Adrian, oneminyaka engu-18, uchaza omunye umdlalo othandwa kakhulu ngokuthi ubonisa “izimpi zamaqembu, ukusetshenziswa kwezidakamizwa, ubulili obenziwa ingaca, inhlamba, ubudlova obeqisayo nokuchitheka kwegazi.” Eminye imidlalo ikhuthaza ukusebenzelana nemimoya. Futhi umdlalo ngamunye omusha wenza eyangaphambili ibonakale ingembi uma iqhathaniswa nawo.

UBUWAZI ...

**Umtholampilo wokuqala
emhlabenii onakekela
kuphela imilutha
yemidlalo yama-computer
wawulwa e-Amsterdam,
eNetherlands, ngo-2006.**

Eminingi yale midlalo enobudlova ingadlalwa bukhoma kuyi-Internet. Lokhu kwenza kube mnandi ngisho nakakhulu uku-dlala imidlalo yama-computer. UJames oneminyaka engu-19 uthi, "Nge-computer yakho endlini, ungadlala nabantu abakwe-nye indawo emhlabeni."

Imidlalo ye-Internet enabalingiswa isithandwa kakhulu. Kule midlalo, abadlali bazakhela abalingiswa kuyi-Internet —kungaba umuntu, isilwane noma inhlanganisela yakho kokubili—abahlala ezweni elakhwiwe nge-computer elinezinkulu-ngwane zabanye abadlali. Leli zwe linezitolo, izimoto, imizi, izi-khungo zokudansa nezezifebe—empeleni, lifana ncama-shi nezwe elingokoqobo. Abadlala le midlalo bayakwazi ukuthumelelana imiyalezo ngaleso sikhathi njengoba abalingiswa abazakhele bona nge-computer, okuthiwa ama-avatar, bedlala.

Kubalingiswa abambalwa abatholakala kuleli zwe lama-computer, singabala amaqembu ezigi-lamkhuba, abaqashi bezifebe, abaphangi, abakhwabanisi kanye nababulali. Abadlali bale midlalo benza izinto abangeke bazenze ekuphileni kwangempela. Ngokuchofiza nje izinkinobho ezimbalwa, abadlala le midlalo bangenza abalingiswa babo benze ubulili ngesikhathi bona bexoxa ngabo ngokuthumelelana imiyalezo. Emi-nye imidlalo yenza abadlali bakwazi ukwenza abalingiswa abazenzele bona benze ubulili nabanye abalingiswa abafana nezingane. Abagxeki bale midlalo bakhathazeka kufanele ngokuthi abantu bangawenza kanjani umdlalo ngento embi kangaka.

Okwenza Kubaluleke Lokho Okukhethayo

abantu abadlala le midlalo yama-computer enobudlova noma eveza ubulili bangase bathi: "Ayinangozi.

“Imidlalo eminingi ithuntubeza imizwa yakho ezintweni ezinjengobudlova, inhlamba nokuziphatha okubi, futhi ingakwenza uyekelele nakwezinye izici zokuphila. Kufanele uqaphele kakhulu ukuthi yimiphi okhetha ukuyidlala.” —U-Amy

Akwenzeki ngempela. Kumane kuwumdlalo.” Kodwa ungakholiswa yileyo ndlela yokucabanga eyiphutha!

IBhayibheli lithi: “Ngisho nangemikhuba yakhe umfana uzenza aqashelwe ukuthi umsebenzi wakhe uhlanzekile futhi uqotho yini.” (IzAga 20:11) Uma udlala imidlalo yama-computer enobudlova nokuziphatha okubi, ungachazwa yini njengomuntu omsulwa noqotho? Ucwaningo lubonisa ngokuphindaphindiwe ukuthi ukubukela ukuzijabulisa okunobudlova kwenza abakubukelayo babe nobudlova. Empeleni, abanye ochwepheshe bathi ukudlala imidlalo ye-computer kungaba nethonya elinamandla kumuntu kunokubukela i-TV.

Ukukhetha ukudlala imidlalo enobudlova noma ukuziphatha okubi kunjengokukhetha ukudlala ngodoti okhipha imisebe eyingozi—imiphumele elimazayo ingase ingabonakali ngokushesha, kodwa ayinakugwenywa. Ngayiphi indlela? Ukuchayeka kakhulu ezintweni ezikhapha imisebe eyingozi kungalimaza ulwelwesi lwestisu, kwenze amagciwane asemathunjini angene egazini, bese uyangula. Ngokufanayo, ukuchayeka ebulilini obenziwa ingcaca na-sebudloveni obunyantisayo kungalimaza ‘umuzwa wakho wokuziphatha,’ kwenze imicabango

ICEBISO

Bhala kafushane ngomdlalo ngamunye ofuna ukuwudlala, uchaze injongo yawo nezindlela zokufinyelela leyo njongo. Qhathanisa lokho okubhaliie nezimiso zeBhayibheli okukhulunywe ngazo kulesi sahluko, bese unquma ukuthi uyafaneleka yini lowo mdlalo.

**“Nina enithanda uJehova,
zondani okubi.”—IHubo 97:10.**

nezenzo zakho zibuswe yizifiso zenyama.—Efesu 4:19; Galatia 6:7, 8.

Yimuphi Umdlalo Okufanele Ngiwukhethe?

Uma abazali bakho bekuvumela ukuba uyidlale imidlalo yama-computer, ungazi kanjani ukuthi yimuphi okufanele uwukhethe nokuthi isikhathi esingakanani okufanele usichithe kuwo? Zibuze le mibuzo elandelayo:

Engiwukhethayo uyoyithinta kanjani indlela uJehova azizwa ngayo ngami? IHubo 11:5 lithi: “UJehova ngokwakhe uhlola olungile kanye nomubi, futhi ngokuqinisekile umphemfumulo wakhe uyamzonda umuntu othanda ubudlova.”

Mayelana nalabo abenza izenzo zokusebenzisa imimoya, iZwi likaNkulunkulu lithi: “Wonke umuntu owenza lezi zinto uyinto enengekayo ku-Jehova.” (Duteronomi 18:10-12) Uma ufunu ukuba umngane kaNkulunkulu, kudingeka ulandele iseluleko esikuma-Hubo 97:10: ‘Zonda okubi.’

Ukudlala imidlalo enobudlova noma enokuziphatha okubi kunjengokudlala ngodoti okhipha imisebe eyingozi –imiphumela elimazayo ingase ingasheshi ibonakale, kodwa ayinakugwenywa

Lo mdlalo uzoyithinta kanjani indlela engicabanga ngayo? Zibuze, ‘Ingabe ukudlala lo mdlalo kuzokwenza kube lula noma kube nzima ukuba “ngibalekele ubufebe”?’ (1 Kornite 6:18) Imidlalo ekuchaya ezithombeni noma ezingoxoxweni ezivusa inkanuko yobulili ngeke ikusize ukuba ugcine ingqondo yakho ezintweni ezilungile, ezihlanzekile nezinhle.—Filipi 4:8.

Ngizochitha isikhathi esingakanani ngidlala lo mdla-lo? Ngisho nomdlalo wama-computer ongenangozi unga-dla isikhathi esiningi. Ngakho bhala phansi isikhathi osichitha udlala. Ingabe udla isikhathi obuzosisebenzisela ukwenza izinto ezibalulekile? Ukwazi ukuthi isikhathi sakho usichitha wenzani kuyokusiza ukuba uhlele izinto eziza kuqala.—Efesu 5:16.

Yiqiniso, iBhayibheli alisho ukuthi kufanele uchithe konke ukuphila kwakho ufunda noma usebenza. Kunalokho, lisi-khumbuza sonke ukuthi ‘kunesikhathi sokuhleka nesikhathi

►►► **engizokwenza!**

Uma umngane wami engicela ukuba ngidlale umdlalo wama-computer onobudlova noma ukuziphatha okubi, ngizothi

*Ngizonciphisa isikhathi engidlala ngaso imidlalo ye-computer sibe
ngesonto, futhi ngingakwazi ukunamathele kulokhu uma ngi-*

*Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

sokutshakadula.' (UmShumayeli 3:4) Kuhle ukuphawula ukuthi igama elithi 'ukutshakadula' alisho ukudlala kuphela ko-dwa nokunyakazisa umzimba. Kungani-ke ungasebenzisi esinye sesikhathi sakho udlale imidlalo enyakazisa umzimba ku-nokuba ugqolozele i-computer?

Khetha Ngokuhlakanipha

Ngokungangabazeki, kungaba mnandi ukudlala imidlalo yama-computer, ikakhulukazi uma usunekhono lokuyidlala. Yileso sizathu-ke esenza kufaneleke ukuba uyikhethe ngokuhlakanipha imidlalo oyidلالayo. Zibuze, 'Yiziphi izifundo engiphuma phambili kuzo esikoleni?' Akuzona yini lezo ozijabulelayo? Empeleni, lapho usijabulela isifundo esithile, sihlala nakakhulu engqondweni yakho. Manje zibuze: 'Yimuphi umdlalo wama-computer engiwujabulela kakhulu? Yiziphi izifundo zokuziphatha engizithola kulo mdlalo?'

Esikhundleni sokudlala umdlalo ngoba nje ontanga bewuthanda, zimisele ukwenza esakho isinqumo esisekelwe olwazini. Okubaluleke nakakhulu, sebenzisa lesi seluleko seBhayibhe-li: 'Qhubeka uqinisekisa ukuthi kuyini okwamukelekayo eNkosini.'—Efesu 5:10.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Uyawuthanda umculo futhi kuhle lokho. Kodwa ingabe uysigqila sawo?*

UCABANGANI?

- **Yiliphi ithonya imidlalo yama-computer engaba nalo endleleni yokucabanga nasemizweleni yomuntu?**
- **Kungani kubalulekile ukucabangela izindinganiso zikajehova zokuziphatha lapho sikhetha umdlalo we-computer?**
- **Ungayisiza kanjani ingane yakini encane engumlutha womdlalo we-computer owaziyo ukuthi awulungile?**

Ngingawugcina kanjani umculo usendaweni yawo?

*Ubaluleke kangakanani
umculo kuwe?*

- Ngingaphila ngaphandle kwawo.
- Ngingafa ngaphandle kwawo.

Uwulalela nini umculo?

- Lapho ngisendleleni
- Lapho ngitadisha
- Ngaso sonke isikhathi

*Yiluphi uhlobo lomculo
oluthandayo, futhi ngani?*

.....

.....

KUBONAKALA sengathi sonke siyawujabulela umculo. Futhi entsheni eningi umculo uyisidingo. “Angikwazi ukuphila ngaphandle kwawo,” kusho u-Amber oneminyaka engu-21. “Umculo ngiwudlala cishe ngaso sonke isikhathi—ngisho nalapho nighlanza indlu, ngipheka, ngithunyiwe, noma ngitadisha.”

Umculo ungase uphindaphinde isigqi esisodwa, kodwa udlulela ngalé kwalokho, usithinta ngaphakathi ekujulene ni kwethu. Njengoba nje ‘nezwi ngesikhathi salo esifanele lili-hle,’ nengoma ngesikhathi esifanele ingakuqabula! (IzAga 15: 23) “Ngezinye izikhathi ucabanga ukuthi akekho oqonda imizwa yakho,” kusho uJessica oneminyaka engu-16. “Kodwa lapho ngilalela iqembu engilithandayo lomculo, ngiyabona ukuthi akumina ngedwa ocindezelekayo.”

Uyanixabanisa noma Uyanisodelanisa?

Nakuba kusobala ukuthi uyawuthanda umculo, abazali bakho bangase babe nombono ohlukile. “Ubaba uthi, ‘Vala lowo msindo! Ungivala izindlebe!’” kusho umfana oweve eshuminu nambili. Lapho usukhathele ukuthethiswa kanje, ungase ube nomuzwa wokuthi abazali bakho benza into encane ibe nkulu. “Kanti kwakunjani ngesikhathi *bona besebasha?*” Ababoo abazali babengacabangi yini ukuthi umculo wabo awufaneleki?” kubuza intombazane ethile. U-Ingred, oneminyaka engu-16 uyakhononda: “Kubonakala sengathi abantu abadala basa-

dla ngoludala. Bekungaba ngcono ukube bebeqaphela ukuthi isizukulwane sethu naso sinawo umculo omnandi!”

U-Ingred unephuzu. Njengoba kungenzeka uyazi, kuwo wonke umlando, abantu abadala nentsha bavame ukuxatshniswa yizinto abazithandayo. Kodwa ukungathandi izinto ezi-

UBUWAZI ...

**Uma ungabaza
ukulalelisa abazali
bakho umculo
owuthandayo, kungaba
uphawu lokuthi kuhkona
okushaya amanzi
ngomculo owuthandayo.**

**Umculo ufana nokudla. Uhlobo
olufanele ngesilinganiso esifanele
lukulungele. Uhlobo olungafanele,
noma ngabe lungakanani, luyingozi**

fanayo akusho ukuthi kumelwe baxatshaniswe umculo njalo nje. Ikhambi liwukuzama uku-thola okuthile enivumelana ngakho nabazali bakho. Kungcono nakakhulu uma abazali bakho belihlonipha iBhayibheli. Ngani? Ngoba iZwi likaNkulunkulu linganisa-za wena nabazali bakho nibone okungafaneleki nhlobo nalokho eningazikhethela kukho. Ukuze wenze lokhu, kudingeka uhlaziye izici ezimbili ezibalulekile: (1) umyalezo womculo (2) nesikhathi osichitha uwulalela. Okokuqala, ake sicabangele lo mbuzo . . .

Lo Mculo Unamuphi Umyalezo?

Umculo unjengokudla. Uhlobo olufanele ngesilinganiso esifanele, lulungile. Uhlobo olungafanele, ngisho noma lungakanani, luyingozi. Ngokudabukisayo, umculo ongafanele yiwna ongase uzwakale ummandi kakhulu. "Kwenziwa yini ukuthi izigqi ezimnandi zibe nezasha ezimbi kangaka?" kubalisa uSteve osemusha.

Uma usithanda isigqi, ingabe umyalezo waleyo ngoma ubalulekile ngempela? Ukuze uphendule lowo mbuzo, zibuze: 'Uma umuntu ebefuna ukungidlisa ushev, yini abengayenza? Ubengawucwilisa kuviniga noma ubengawumboza ngoswidi?' Indoda ethembekile uJobe yabuza: "Indlebe ayiwavivinyi yini amazwi njengoba ulwanga lunambitha ukudla?" (Jobe 12:11)

“Indlebe ayiwavivinyi yini amazwi njengoba ulwanga lunambitha ukudla?”—Jobe 12:11.

Ngakho, kunokuba umane ulalele ingoma ngoba uthanda isi-gqi sayo—uswidi omboze ushevlu—‘vivinya amazwi’ ngokuhlola isihloko nezisha zayo. Ngani? Ngoba amazwi engoma ayoyithinta indlelaocabanga ngayo nesimo sakho sengqondo.

Ngeshwa, umculo omningi wanamuhla unezisha ezikhuthaza ubulili, ubudlova, nokusebenzisa kabi izidakamizwa. Uma ucabanga ukuthi ukulalela izosha ezinjalo akukuthonyi, kusho ukuthi “ushevlu” usuqlile ukusebenza kuwe.

Zenzele Esakho Isinqumo

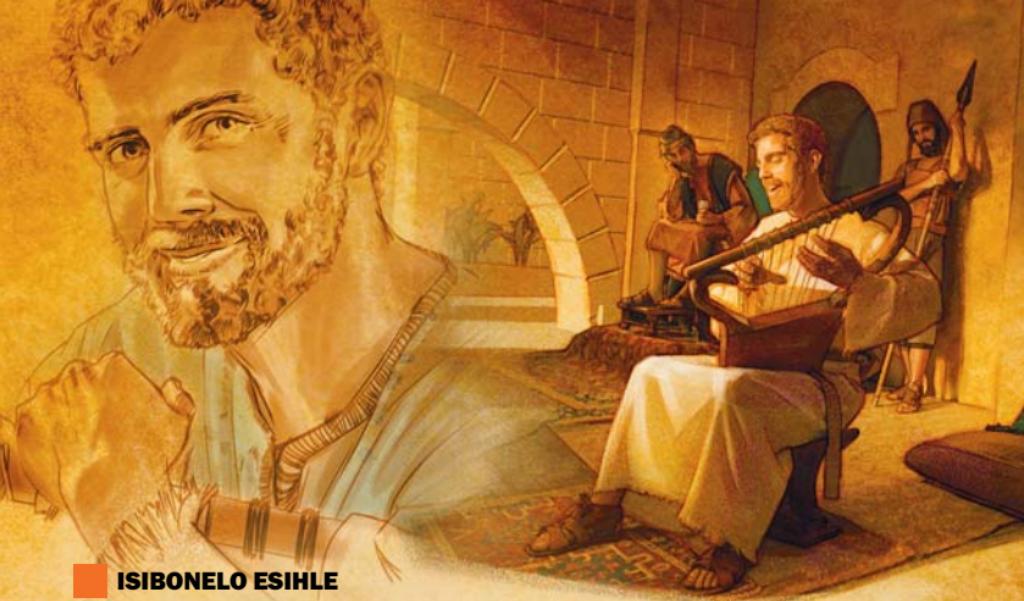
Ontanga bangase bakucindezele kanzima ukuba ulalele umculo owonakalisayo. Imboni yomculo nayo iletha okunye ukucindezela. Ngosizo lomsakazo, i-Internet, nethelevishini, umculo uye waba ibhizinisi elikhulu, elenza izindodla zemali. Kuqashwa ongoti bezokudayisa ukuze balawule indlela okhetha ngayo umculo.

Kodwa uma uvumela ontanga noma abezindaba ukuba bakunqumele ukuthi yini ozoyilalela, ulahlekela ilungelo lako lokuzikhethela. Uba yisi-gqila esingakwazi ukuzicabangela. (Roma 6:16) IBhayibheli likunxusa ukuba umelane nethonya lezwe ezindabeni ezinjengalezi. (Roma 12:2) Ngakho, uyo-be wenza kahle uma uqequesha ‘amandla akho okuqonda uwenze aqequeshelwe ukuhlukanisa kokubili okulungile nokungalungile.’ (Hebheru 5:14)

ICEBISO

**Uma ufunabazali
bakho baqonde ukuthi
kungani wena uthanda
ingoma noma iqembu
elithile lomculo, thatha
isinyathelo sokuzama
ukuthanda umculo
othandwa yibona.**

ISIBONELO ESIHLE

UDavide

UDavide uyawuthanda umculo. **Ungumculi onekhono** nomlobi wezingoma onesiphiwo. Uyazenzela ngisho nezinsi-mbi zomculo. (2 Izikronike 7:6) UDavide unekhono kanganokuthi inkosi yakwa-Israyeli iyambiza ukuba **azoyidlalela umculo esigodlweni sayo**. (1 Samuweli 16:15-23) UDavide uyavuma. Kodwa **akaqhoshi**, futhi akazivumeli ukuba aphile-le umculo. Kunalokho, isiphiwo sakhe usisebenzisela ukudu-misa uJehova.

Uyawuthanda wena umculo? Ungase ungabi umculi one-khono, kodwa **usengasingisa isiboneло sikaDavide**. Kanja-ni? Ngokungazivumeli ukuba uphilele umculo noma uwuvu-mele ukubangele ukuba ucabange futhi wenze ngendlela ehlambalaza uNkulunkulu. Kunalokho, sebenzisa umculo ukuze wenze ukuphila kwakho **kujabulise nakakhulu**. Uku-kwazi ukuqamba nokujabulela umculo **kuyisipho esivela ku-Nkulunkulu**. (Jakobe 1:17) UDavide wasebenzisa lesi siphon gezindlela ezijabulisa uJehova. Ingabe nawe uyokwenza okufanayo?

funda ezinye izinhlobo zomculo

Ingabe usuthanda izinhlobo ezengeziwe zokudla manje kunangesikhathi uneminyaka emihlanu ubudala? Uma kujalo, kungenxa yokuthi usuye wanambitha ezinye izinhlobo zokudla. Kuyafana nangomculo. Musa ukunamathele ohlotsheni olulodwa. Zama ukufunda ezinye izinhlobo zomculo.

Enye indlela yokwenza lokhu iwukufunda ukudlala insimbi yomculo. Lokhu ngeke kugcine ngokuba yinselele noma into eyanelisayo, kodwa kuyokunika nethuba lokulale-la umculo ohlukile kulowo ovame ukudlalwa. Ungasitholaphi isikhathi sokufunda? Ungathengisisa isikhathi obuka ngaso i-TV noma odlala ngaso imidlalo yama-computer. Phawula lokho okushiwo yile ntsha.

“Ukudlala insimbi yomculo kumnandi ngempela futhi kungaba indlela enhle kakhulu yokuveza imizwa yakho. Uku-funda ukudlala izingoma ezintsha kuye kwangifundisa uku-thanda izinhlobo ezhilukahlukene zomculo.”—UBrian, oneminyaka engu-18, odlala isiginci, isigubhu nopyiano.

“Kudingeka uprakthize uma ufunu ukwazi ukudlala kahle insimbi yomculo. UKuprakthiza-ke akumnandi ngaso sonke isikhathi. Kodwa lapho usukwazi ukudlala kahle ingoma ethile kuthi cosololo, uba nomuzwa wokuthi ufeze okuthile.”

—UJade, oneminyaka engu-13, odlala i-“viola”.

“Lapho izinto zingangihambeli kahle noma umoya wami uphansi, ukudlala isiginci kuyangisiza ngiphumuze ingqondo. Kuyanelisa ukudlala umculo omnandi nopholile.”—UVanessa oneminyaka engu-20, odlala isiginci, upiyano negekle.

“Ngangivame ukucabanga, ‘Angisoze ngakwazi ukudlala kahle njengalo muntu noma njengalowaya.’ Kodwa nqabheka ngifunda, futhi manje ngithola ukwaneliseka kwange-mpela lapho ngiyidlala kahle ingoma ethile. Sengiwazisa na-kakhulu amakhono abanye abadlali bomculo.”—UJacob, oneminyaka engu-20, odlala isiginci.

**Ngezinye izikhathi ngithuka sengilalele
ingoma engaziyo ukuthi ayilungile. Ngiyicisha
ngaso leso sikhathi. Uma ngingayicishi, ngiqala
ukubeka izaba zokuyilalela.** —UCameron

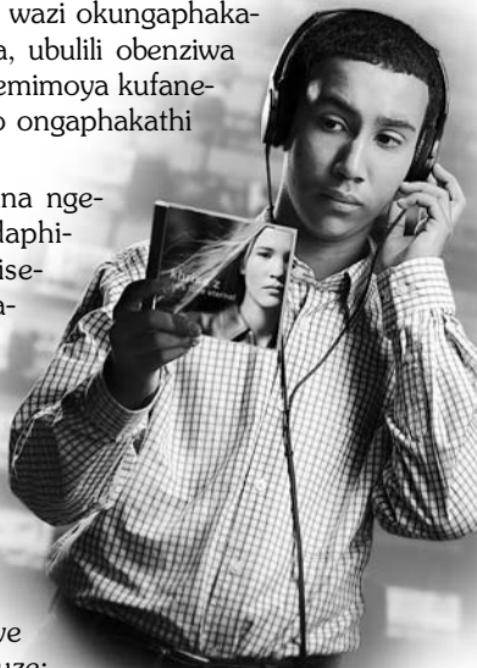
Ungawasebenzisa kanjani amandla akho okuqonda lapho ukhetha umculo? Cabangela ukusikisela okulandelayo:

Hlola isembozo. Ngokuvamile, ukuthi nhla isembozo noma izikhangiso kwanele ukuba wazi okungaphakathi. Izithombe ezibonisa ubudlova, ubulili obenziwa ingcaca, noma ukusebenzelana nemimoya kufanel-e zibe isixwayiso. Cishe nomculo ongaphakathi awufaneleki.

Hlola izosha. Zithini? Uyafuna nge-mpela ukulalela noma ukuphindaphinda lawo mazwi? Imibono edlulise-lwayo iyavumelana yini nezindinganiso zakho nezimiso zobuKristu?
—Efesu 5:3-5.

Phawula ithonya. “Ngathola ukuthi umculo omningi nezosa engangizilalela kwa-kungicindezela,” kusho uPhilip osemusha. Yiqiniso, umculo ungathinta abantu ngezindlela ezihlukahlukene. Ukwenza uzizwe kanjani umculo owulalelayo? Zibuze: ‘Ingabe ngicabangana nezinto ezingalungile ngemva kokulalela lowo mculo noma izosha? Ingabe isitsotsi esisetshenziswa kuwo sesingena isinyenyela endleleni engikhuluma ngayo?’—1 Korinte 15:33.

Cabangela abanye. Bazizwa kanjani abazali bakho ngo-mculo owulalelayo? Cela ukuzwa umbono wabo. Cabanga

nangendlela amanye amaKristu angase azizwe ngayo. Inga-be amanye angakhubeka lapho ewuzwa? Ukushintsha indlela owenza ngayo ngoba uhlonipha imizwa yabanye kuwuphawu lokuvuthwa.—Roma 15:1, 2.

Ngokuzibuza le mibuzo engenhla, uyokwazi ukukhetha umculo okujabulisayo emoyeni kodwa ungalibulali ingokomo-ya lakho. Kunanesinye isici okufanele usicabangele.

Kunini Lapho Sekuwukweqisa Khona?

Umculo omnandi, njengokudla okumnandi, ungaba yinzuko. Nokho, isaga esihlakaniphile siyaxwayisa: “Ingabe uthole uju? Yidla okwanele wena, ukuze ungazigcingci ngalo bese kudingeka uluhlanze.” (IzAga 25:16) Uju lunezakhi zokwelapha ezaziwayo. Noma kunjalo, ngisho nokweqisa entweni *ewusizo* kungakulimaza. Siyini isifundo? Izinto ezimmandi kufanele zijatshulelwwe ngokulinganisela.

Enye intsha ivumela umculo ukuba ulawule ukuphila kwayo. Ngokwesibonelo, uJessica ocashunwe ngaphambili, uyavuma: “Ngiwulalela ngaso sonke isikhathi umculo—ngisho nala-pho ngitadisha iBhayibheli. Ngitshela abazali bami ukuthi uyangisiza ngikwazi ukugxila kwengikufundayo. Kodwa abangi-kholwa.” Usuke wakuzwa yini lokhu okushiwo uJessica?

Ungabona kanjani ukuthi usulalela umculo ngokweqile? Zibuze le mibuzo elandelayo:

Ngichitha isikhathi esingakanani ngilalela umculo usuku ngalunye? ↳

Yimalini engithenga ngayo umculo inyanga ngayinye?

.....
Ingabe umculo engiwulalelayo uphazamisa ubuhlubo engi-nabo namalungu omkhaya wakithi? Uma kunjalo, bhala ngeza-ni ukuthi ungasilungisa kanjani lesi simo.
.....
.....

Ukulungisa Indlela Olalela Ngayo Umculo

Uma umculo udla isikhathi sakho esiningi, uyobe wenza kahle uma ubeka imingcele futhi ulinganisele nasendleleni owulalela ngayo. Ngokwesibonelo, kungase kudingeke uyeke umkhuba wokufaka ama-*headphone* usuku lonke noma uku-vula umculo lapho ungena nje endlini.

Empeleni, kungani ungafundi ukujabulela izikhathi okuthu-le cwaka ngazo? Ukwenza kanjalo kungakusiza ezifundweni zakho. "Uyofeza okuningi kuzo uma umculo uwucishile," ku-sho uSteve ocashunwe ngaphambili. Zama ukutadisha *ngaphandle* komculo, ubone ukuthi iyathuthuka yini indlela ogxili-sa ngayo ingqondo.

Uyofuna nokuhlela isikhathi sokufunda nokutadisha iBha-yibeli nezincwadi ezisekelwe kulo. Ngezinye izikhathi uJesu Kristu wayefuna indawo ethule ukuze athandaze futhi azindle. (Marku 1:35) Ingabe indawo otadishela kuyo nawe ithule cwa-ka futhi inokuthula? Uma kungenjalo, uyobe ubambezela intu-thuko yakho engokomoya.

engizokwenza!

Ngingakwazi ukulawula umculo uma ngi-

Uma ontanga bengiphoqelela ukuba ngilalele umculo ongafaneleki, ngizothi

Eningathanda ukukubuza umzali (abazali) wami ngale ndaba

Khetha Kahle

Ngempela, umculo uysipho esivela kuNkulunkulu, kodwa kumelwe uqikelele ukuba ungasisebenzisi kabi. Ungafani nentombazane enguMarlene evumayo: “Nginomculo engaziyo ukuthi kumelwe ngiwulahle. Kodwa awuve umnandi.” Cabanga ngomonakalo ewenzayo engqondweni nasenhлизиуе-ни yayo ngokulalela umculo ongcolile! Lugweme lolo gibe. Ungawuvumeli umculo ukonakalise noma ubuse ukuphila kwakho. Namathela ezindinganisweni zobuKristu eziphake-me lapho ukhetha umculo. Thandazela isiqondiso nosizo lu-kaNkulunkulu. Funa abangane abanezinkolelo ezifana neza-kho.

Umculo ungakusiza ukuba uphumule. Ungaqedu isizungu. Kodwa lapho uphela, izinkinga zakho zisuke zisekhona. Futhi izingoma azisivali isikhala sabangane beginiso. Ngakho unga-vumeli umculo ube iyona nto ebalulekile ekuphileni kwakho. Wujabulele, kodwa uwugcine usendaweni yawo.

**ESIHLOKWENI ESILANDELAYO Ngezikathathi ezithile
kuyadingeka uphumule. Izimiso zeBhayibheli zingakusiza
kanjani ukuba ujabulele lezo zikhathi ezimnandi?**

UCABANGANI?

- Kungani uhlobo lomculo olukhethayo lubaluleke kangaka?
- Unganquma kanjani ukuthi ingoma iyamukeleka yini noma cha?
- Yini ongayenza ukuze uthande nezinye izinhlobo zomculo?

32

Ngingazijabulisa kanjani?

*Phawula le misho elandelayo ngokuthi iqiniso noma amanga
NgokweBhayibheli . . .*

Akulungile ukudlala imidlalo. Iqiniso Amanga

*Wonke amabhayisikobho
nezinhlelo ze-TV
kunethonya elibi.* Iqiniso Amanga

*Alukho uhlobo lomdanso
olwamukelekayo.* Iqiniso Amanga

USEBENZE kanzima isonto lonke. Manje sekuyimpelasonto. Usuyiqedile nemisebenzi yakho yasekhaya. Futhi use-namandla, okungesinye sezibusiso zokuba musha. (IzAga 20:29) Manje usufuna ukuzijabulisa.

Ontanga yakho bangase babe nomuzwa wokuthi iBhayibheli *limelene* nokuzijabulisa, bathi likuvimbela ukuba uzijabulise. Kodwa kuyiqiniso yini lokho? Ake sicabangele izimpendulo zemibuzo esekhasini elandulele, sibone uku-thi iBhayibheli lithini ngempela ngokuzijabulisa.

● **Akulungile nje kwaphela ukudlala imidlalo.**

Amanga. IBhayibheli lithi, ‘ukuqequesha umzimba ku-yazuzisa.’ (1 Thimothewu 4:8) Igama lesiGreki sokuqala elisho “ukuziqeqesha” uPawulu alisebenzisa lapha lisho ‘ukuzi-qeqesha njengomvocavoci womzimba’ futhi lidlulisela umqondo wokuzivivinya. Namuhla kunemidlalo eminingi engaba indlela enhle nejabulisayo yokuzivivinya—imidlalo efana nokushwibe-ka (njengaseqhweni), ukudlala amabhayisikili, ukugijima, ibhola lomphebezo, *i-baseball*, ibhola likanobhutshuzwayo *ne-volley-ball*, uma sibala embalwa nje.

Ingabe lokhu kusho ukuthi asikho isidingo sokuqapha? Cabangela umongo wevesi elicashunwe ngenhla. Lapho ebhalela insizwa enguThimothewu, umphostoli uPawulu wathi: “Ukuqe-quesha umzimba kuzuzisa kancane; kodwa ukuzinikela kokuhlo-nipha uNkulunkulu kuzuzisa ezintweni zonke, ngoba kunesithe-mbiso sokuphila kwamanje nalokho okuzayo.” Amazwi kaPa-wulu asikhumbuza ukuthi okufanele kuze kuqala njalo ekuphile-ni kwethu ukujabulisa uNkulunkulu. Ungaqikelela ukuthi ukuzi-nikela kokuhlonipha uNkulunkulu kuza kuqala ekuphileni kwa-kho—ngisho nalapho ukhetha umdlalo—ngokuzibuza le mibu-zo emithathu elandelayo:

1. Lo mdlalo uyingozi kangakanani? Ungathembeli enzwa-bethini noma kulokho enye intsha ekutshela kona. Zithole-le amaquiniso. Ngokwesibonelo, thola lokhu okulandelayo: Ban-gaki abalimalayo kulo mdlalo? Yiziphi izinyathelo zokuphepha ezikhona? Yikuphi ukuqequesha nezinto zokudlala ezidingekile

ukuze lo mdlalo ungabi yingozi? Nakuba zikhona izingozi kuyo yonke imidlalo, ingabe umgommo oyinhloko walo mdlalo uwukuzifaka engozini yokulimala noma yokufa?

Ukuphila kuyisipho esivela kuNkulunkulu, futhi uMthetho kaNkulunkulu owanikezwa ama-Israyeli wawunezijeziso eziqatha uma ukuphila kulahleke ngengozi. (Eksodusi 21:29; Numeri 35:22-25) Ngaleylo ndlela abantu bakaNkulunkulu babekhuthazwa ukuba baphaphamele ukuphepha. (Duteronomi 22:8) AmaKristu namuhla nawo anesibopho sokubonisa inhloniphonokuphila.

2. Ingabe lo mdlalo uzongihlanganisa nabangane abahle? Uma unekhono elithile kwezemidlalo, ontanga nothisha bangase bakucindezele ukuba ujoyine iqembu lesikole. Ungase ubo nesifiso esinamandla sokuba uvume. UmKristu osemusha okuthiwa uMark uthi, “Ngibona sengathi abazali bami abangicabangeli njengoba benginqabelu ukuba ngijoyine iqembu lesikole.” Kodwa kunokuba uncenge abazali bakho ukuba bamukele umbono wakho, cabanga ngala maqiniso alandayo: Ngokuvamile, isikhathi sokuziqeqesha nesokudlala siba lapho isikole sesiphumile. Uma udlala kahle, ungase ukhuthazwe ukuba uchithe isikhathi esengeziwe udlala. Uma ungenzi kahle, uyozizwa uphoqelekile ukuba uchithe isikhathi esengeziwe uziqeqesha. Ngaphezu kwalokho, kuvamile ukuba abantu

abaseqenjini elilodwa babe abangane abakhulu njengoba bejuba ndawonye uma benqobile futhi behkala ndawonye uma behluliwe.

Manje zibuze: ‘Ingabe ukuchitha isikhathi sami kokuthile okungase kungenze ngisondelane kakhulu nentsha engaphili ngezindinganiso ezifana nezami kuyoba nethonya elihle kimi?’ (1 Korinte 15:33) ‘Yini engizimisele ukuyidela ukuze nje ngidla le egenjini elithile?’

3. *Lo mdlalo uzodla isikhathi nemali engakanani?* IBhayibheli lisiyala ‘ukuba siqiniseke ngezinto ezibaluleke kakhulu.’ (Filipi 1:10) Ukuze usebenzise lesi seluleko, zibuze: ‘Ingabe ukudla lo mdlalo kuzodla isikhathi engisibekele ukwenza umsebenzi wesikole noma izinto ezingokomoya? Kubiza malini ukndlala lo mdlalo? Ingabe nginemali eyanele yokuhlangabezana nalezo zindleko?’ Ukuphendula le mibuzo kuyokusiza ukuba uhlele izinto eziza kuqala.

● **Wonke amabhayisikobho nezinhlelo ze-TV kunethonya elibi.**

Amanga. IBhayibheli liyala amaKristu ukuba ‘abambelele aqinise kokuhle’ futhi ‘adede kuzo zonke izinhlobo zobubi.’

**“Jabula, nsizwa, ebusheni bakho, . . .
futhi uhambe ezindleleni zenhliziyo yakho
nasezintweni ezibonwa amehlo akho.
Kodwa yazi ukuthi ngenxa yazo zonke lezi
zinto uNkulunkulu weqiniso uyokuletha
ekwahlulelweni.”—UmShumayeli 11:9.**

• • • • • •

(1 Thesalonika 5:21, 22) Akuwona wonke amabhayisikobho nezinhlelo ze-TV ezingqubuzana naleyo ndinganiso.*

Ngokuqinisekile, ukuyobukela ibhayisikobho kungaba indlela ejabulisayo yokuzilibazisa nabangane. Intombazane yase-Ningizimu Afrika okuthiwa uLeigh ithi, “Uma ngifuna ukubona ibhayisikobho ethile, ngishayela omunye wabangane bami ucingo, bese sitshela nabanye abangane bethu.” Ngokuvamile abayi ebbayisikobho edlala ebusuku. Ngemva kwalokho, abazali babo bayabalanda bese beyodla ndawonye endaweni ethile.

Amabhayisikobho ne-TV angase abe yizinto zesimanje, kodwa eqinisweni amane awukuvuselela kwesiko lakudala—lokulandisa izindaba. UJesu wayeyingcweti yokufinyelela izinhliziyo zabantu ngokubaxoxela izindaba. Ngokwesibonelo, umfanekiso wakhe womSamariya ongumakhelwane omuhle ukhuthaza uwela ufundise nezfundo ezinamandla zokuziphatha.—Luka 10:29-37.

Abenzi bamabhayisikobho namuhla nabo bafundisa izifundo ezilolonga imibono yabantu ngokuziphatha. Bazama ukwenza izibukeli zizihlobanise nabatlali—ngisho nalapho umdlali oyiqhawe eyisigebengu noma engumuntu ononya, ohahela izikhundla. Uma ungaqaphile, ungazithola usuchema nesigebengu, engqondweni yakho uthethelele izenzo zaso zokuziphatha okubi noma ezinonya! Ungalugwema kanjani lolu gibe?

Lapho ukhetha ibhayisikobho noma uhlelo lwe-TV, zibuze: ‘Ingabe lolu hlelo luzongikhuthaza ukuba ngibe nobubele

* Ukuze uthole ukwaziswa okwengeziwe, bheka uMqulu 1, isahluko 36.

**Buza abazali bakho
ukuthi bangathanda yini
ukuhlela isikhathi esithile
njalo ngenyanga, nicishe
i-TV bese njabula
ndawonye njengomkhaya.**

besisa?’ (Efesu 4:32) ‘Noma ingabe luzongenza ngijabule ngenhlekelele eyehlele omunye?’ (IzAga 17:5) ‘Luzokwenza kube nzima yini ukuba ‘ngizonde okubi?’ (IHubo 97:10) ‘Ingabe empeleni ngizobe ngizihlanganisa ‘nabenzi bokubi?’—IHubo 26:4, 5.

Imibiko ehlaziya amabhayisikobho kanye nezikhangiso ingakuникеза umqondo wokuthi ibhayisikobho ikhuluma ngani. Ko-dwa ungabi “nokholo kuwo wonke amazwi.” (IzAga 14:15) Nga-ni? Umbiko ohlaziya ibhayisikobho uveza umbono womunye umuntu. Futhi isikhangiso singase silifhle ngamabomu iqiniso lokuthi ibhayisikobho inezigcawu ezingathandeki. UConnie ose-musha uthi, “Ngiye ngathola ukuthi ukwazi ukuthi obani abad-la-li abaphambili kuyibhayisikobho ethile kuye kukunike umqondo walokho ongase ukubone kuleyo bhayisikobho.”

Ontanga yakho abangamaKristu abaphila ngezimiso zeBha-yibheli ezifana nezakho bangase bazi uma ibhayisikobho ethile yamuukeleka. Kodwa khumbu-la, abantu bavame ukukutshela

*Isosha lingahlaseleka
kalula lapho lingaqaphile
—izindinganiso zakho
zokuziphatha nazo
zingahlaseleka kalula
lapho uziphumulele*

“ Ngiyakuthanda ukudansa, kodwa ngiye ngafunda ukubaluleka kokulalela iseluleko sabazali bami. Angikuvumeli ukudansa kube yinto eza kuqala ekuphileni kwami. ” —UTina

lokho bona abakuthande ngempela ngebhayisikobho. Kungani ungababuzi ukuthi yini *embi* ngayo? Ungagwegwesi. Ngokwesi-bonelo, buza ukuthi zikhona yini izigcawu ezinobudlova, ubulili noma izenzo zobudemoni. Abazali bakho nabo bangakunikeza iseluleko esihle. UVanessa osemusha uthi: “Ngibuba abazali bami. Uma becabanga ukuthi kulungile ukuba ngiyibukele, ngiyahamba ngiyoyibukela.”

Ungayithathi kalula indaba yokukhetha ibhayisikobho noma uhlelo lwe-TV. Ngani? Ngoba ukuzijabulisa okukhethayo kubonisa lokho okusenhliziyweni yakho, kwembule izinto eziyigugu kuwe. (Luka 6:45) Ukukhetha kwakho kusho okukhulu ngohlobo lwabangane obathandayo, uhlobo lwenkulomo oyamukelayo, nezindinganiso zokuziphatha kobulili ozivumelayo. Ngakho yiba ngokhethayo!

● **Alukho uhlobo lomdanso olwamukelekayo.**

Amanga. Lapho ama-Israyeli esewelete uLwandle Olubomvu futhi esephunyukile ebuthweni laseGibhithe, uMiriymu wahola abesifazane emdansweni wokuhalalisa. (Eksodus 15:20) Ngo-kufanayo, emfanekisweni kaJesu wendodana yolahleko, ukuthokoza okwaba khona ngenxa yokubuya kwayo kwakuhlanganisa “umculo nokudansa.”—Luka 15:25.

Kungokufanayo nanamuhla. Emiphakathini eminingi, abanca-ne nabadala bayadansa lapho umkhaya nabangane behlangene

UBUWAZI ...

Umdanso nomculo wa-wuyingxeny ebalulekile ekukhulekeleni kweqiniso kwama-Israyeli.
—IHubo 150:4.

ndawonye. Nokho, kunesidingo sokuqapha. Nakuba iBhayibhe-li lingayigxeki imibuthano yokuzijabulisa enesizotha, liyaxwayisa ‘ngemibuthano exokozelayo’ noma “imibuthano engalawuleki.” (Galathiya 5:19-21, *Byington*) Umprofethi u-Isaya wabhala: “Maye kulabo abavuka ekuseni ukuze bafune uphu zo oludakayo nje kuhela, abalibala kuze kwephuze kakhulu ebumnyameni bokuhlwa lize libashise iwayini! Kuyoba khona ihabhu nensimbi yomculo enezintambo, ithamborini nomtshingo, newayini emadilini abo; kodwa umsebenzi kaJehova abawubheki.”—Isaya 5: 11, 12.

Kule mibuthano kwakuba ‘nophuzzo oludakayo’ nomculo oklabalasayo. Yayiqala ekuseni iqhubeku kuze kube sebusuku impela. Phawula nesimo sengqondo sabaxokozeli—babeziphatha njengokungathi uNkulunkulu akekho! Shono nje uNkulunkulu ayilahla imibuthano enjalo.

Uma umenywe emcimbini ozobe unomdanso, zibuze imibuzzo enjengokuthi: ‘Obani abazobe behkona? Banedumela elinja-

»»» **engizokwenza!**

Uma ngicelwa ukuba ngijoyine iqembu lesikole elidlala uma sekuphume isikole, ngizothi

Uma ibhayisikobho engiyibukela nabangane bami isolisa, ngizo-

Engingathanda ukukubuza umzali(abazali) wami ngale ndaba

ni? Ubani ozobe eqondisa umcimbi? Uyobe uqondiswa kanjani? Ingabe abazali bami bangivumele ukuba ngiye kulowo mcimbi? Hloba luni lomdanso oluzobe luhkona? Izinhloba eziningi zemidanso ezokuvusa inkanuko. Ingabe ukudansa imidanso enjalo noma-ke ukuyibukela kuyokusiza ukuba ‘ubalekele ubufefe’? —1 Korinte 6:18.

Kuthiwani uma umenyelewe emdansweni ozoba *se-night-club*? Cabanga ngalokho okwashiwo uShawn, owayevame ukuya ezindaweni zokudansa ngaphambi kokuba abe ngumKristu. Uyakhumbula: “Ngokuvamile kndlalwa umculo ongcolile, ukudansa kuvame ukuvusa inkanuko yobulili, futhi iningi labantu abaya lapho basuke benomgommo othile.” UShawn uthi umgommo wabo uwukuhamba nothile abazohlanganyela naye ubulili. Nge-mva kokutadisha iBhayibheli noFakazi BakaJehova, umbono wakhe washintsha. Usuyini umbono wakhe? “Lezi zindawo azi-wafanele amaKristu.”

Kungani Kufanele Uhiale Uqaphile?

Ucabanga ukuthi kunini lapho isosha lingahlaseleka khona kalula—yilapho lisempini noma yilapho liziphumulele

nabangane balo? Yilapho liziphumulele lingaqaphe lutho lapho lingahlaselwa khona kalula. Ngokufanayo, lapho usesikoleni noma emsebenzini, usuke uqaphile ngokomoya. Usuke uzipaphamele izingozi ezingase zikuvelele. Kukamuva lapho uziphumulele nabangane bakho lapho izindinganiso zakho zokuziphatha zingahlaseleka kalula khona.

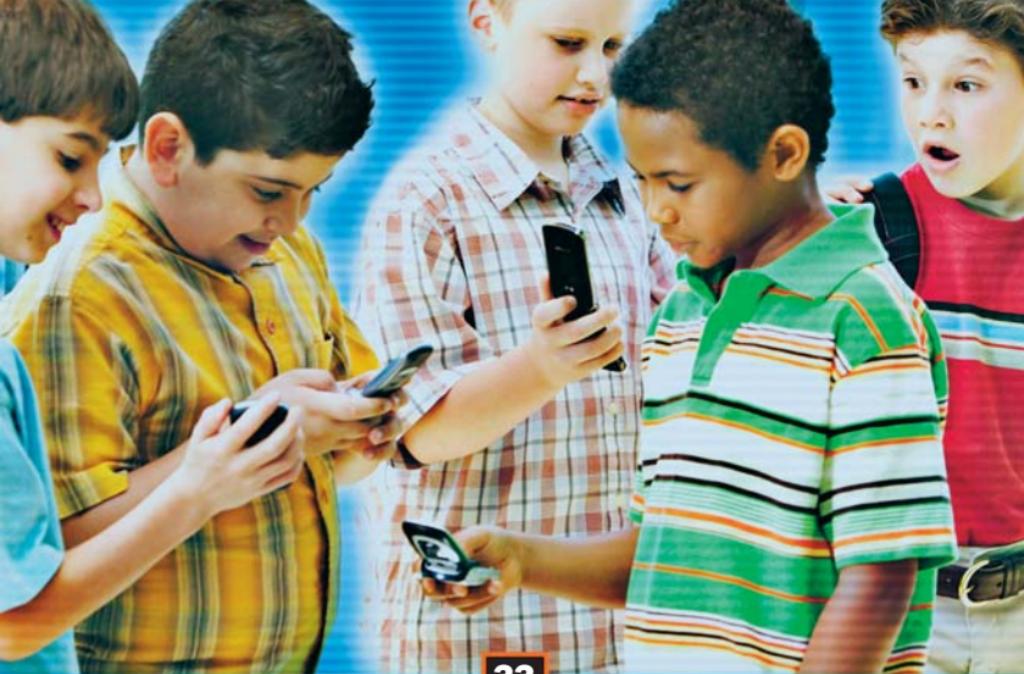
Abanye ontanga bangase bakugcone ngenxa yokunamathe-la kwakho ezindinganisweni zokuziphatha eziphakeme zeBhahiybhelı uma kuziwa endabenı yokuzijabulisa. Ukucindezela ku-nagase kuvele ngisho nasentsheni ekhuliswe abazali abangama-Kristu. Kodwa intsha enjalo inonembeza ababuthuntu. (1 Thimothewu 4:2) Ingase ithi uyeqisa noma uzenza ngcono. Kepha kunokuba unqotshwe ukucindezela kontanga, ‘yiba nonembeza omuhle.’—1 Petru 3:16.

Okubaluleke ngempela akukona lokho ontanga yakho aba-kucabangayo ngawe, kodwa yilokho uJehova akucabangayo ngawe! Futhi uma abangane bakho bekuhlupha ngoba ulale-la unembeza wakho, kusuke sekuyisikhathi sokuba uthole aba-nagane abasha. (IzAga 13:20) Khumbula, *nguwe ophethe izi-ndinganiso zakho zokuziphatha—ngisho nalapho uzipabulisa.* —IzAga 4:23.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Izithombe zobulili ezingcolile zigcwele yonk 'indawo futhi zitholakala kalula kunanini ngaphambili. Ungalugwema kanjani lolu gibe?*

UCABANGANI?

- **Kungani amaKristu kufanele ayigweme imidlalo eyingozi?**
- **Ungabona kanjani ukuthi ibhayisikobho iyafaneleka?**
- **Ungaluchaza kanjani uhlobo lomdanso ofanelekayo?**

33

Kungani kufanele ngigweme izithombe ezingcolile?

*Kukangaki uzithela
ezithombeni ezingcolile
ungahlosile?*

- Angikaze
- Kuyaqabukela
- Njalo nje

Uvame ukuzithola kuphi?

- Kuyi-Internet Esikoleni
- Kuyi-TV Kwenye indawo

Uye wenzenjani?

- Ngifulathela ngokushesha.
- Ilukuluku lingenza ngizibuke isikhashana.
- Ngiyaqhubeka ngizibuka ngize ngifune ezinye.

NGESIKHATHI abazali bakho bengangawe, abantu ababefuna ukubuka izithombe ezingcolile kwakufanele bazifune. Namuhla, kubonakala sengathi izithombe ezingcolile yizona ezifuna *wena*. Intombazane eneminyaka engu-19 ithi, “Ngezinye izikhathi ngesuke ngibuka izingosi noma ngithenga kuyi-Internet noma nje ngibheka izitativende zasebhange bese kuthi *thushu* izithombe ezingcolile!” Akuyona into engavamile lena. Kokunye ukuhlola, intsha engamaphesenti angu-90 eneminyaka ephakathi kwengu-8 nengu-16 yathi isike yazithela ezithombeni ezingcolile kuyi-Internet—ngokuvamile lapho yenza umsebenzi wesi-kole!

Njengoba izithombe ezingcolile zikuyo yonke indawo, ungas-e uzibuze, ‘Ingabe ziyingozi ngempela?’ Impendulo ithi *yebo!* Izithombe ezingcolile zilulaza kokubili abazenzayo nalabo abazibukayo, futhi ngokuvamile ukuzibuka kuyisinyathelo esiholela ezonweni zobulili. Kodwa akupheleli lapho.

Ukubuka izithombe ezingcolile kungaba umkhuba onemiphumela ebuhlungu nehlala njalo. Ngokwesibonelo, cabanga ngendoda egama layo nguJeff okwathi ngisho nangemva kweminyaka engu-14 yaggashula ezithombeni ezingcolile, yathi: “Kuseyimpi yansuku zonke. Nakuba lesi sifiso sesinciphile, sisekhona sona. Lisekhona ilukuluku. Izithombe zisekhona engqondweni. Ngifisa sengathi ngabe angiyiqalanga le nkambo embi. Ekuqaleni zazibonakala zingeyona ingozi. Kodwa manje sengazi kangcono. Izithombe ezingcolile ziyahlimaza, ziyihla-

zo futhi zilulaza abazenzayo nabazibukelayo. Kungakhathaliseki ukuthi abazitusayo bathini, aku-kho lutho—ngisho noluncane—oluhle ngezithombe ezingcolile.”

UBUWAZI ...

**Ukuthandwa kangaka
kwezithombe ezingcolile
kufana nezfiso zobulili
ezingafanele zezidalwa
zomoya ezonakele
zosuku lukaNowa.
—Genesise 6:2.**

Ukuhlola Isimo

Ungakugwema kanjani ukuzithela ezithombeni ezingcolile

**“Ngakho-ke, bulalani amalungu
emizimba yenu asemhlabeni ngokuqondene
nobufefe, ukungcola, isifiso sobulili, isifiso
esilimazayo, nokuhaha, okuwukukhonza
izithombe.” –Kolose 3:5.**

• • • • • •

ungahlosile? Okokuqala, hlaziya isimo. Ingabe kunendlela evamile ozithola ngayo? Cabangela izibonelo ezilandelayo:

Ingabe ofunda nabo esikoleni kungenzeka bakuthumelele izithombe ezingcolile nge-e-mail noma ngomakhalekhukhwini? Uma kunjalo, kungaba ukuhlakanipha ukuvele uyesule imiyalezo yabo ngaphandle kokuyivila.

Lapho ucwaninga nge-Internet, ingabe kuvela imiyalezo ethile ezivulekelayo lapho ubhala amagama athile? Ukwazi ukuthi kuyenzeka lokhu kungakusiza ukuba ucophelele lapho usebenzisa amagama athile.

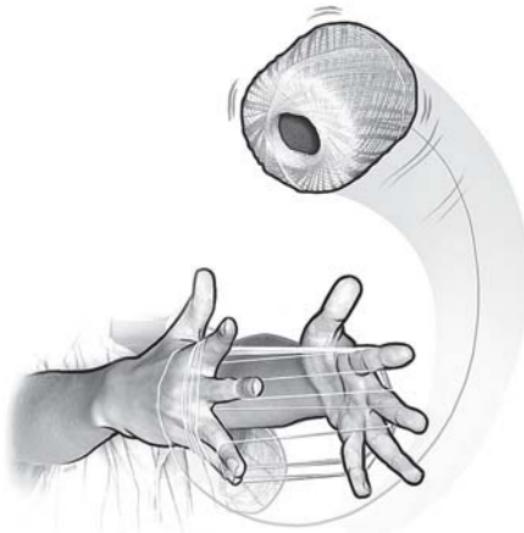
Ngezansi, bhala noma iziphi izimo eziye zaholela ekubeni ubone izithombe ezingcolile.

Ingabe kukhona ongakwenza ukuze unciphise izikhathi oziethela ngazo ezithombeni ezingcolile ungahlosile? Uma kukhona, bhala ngezansi lokho ohlela ukukwenza.

Uma Usungumlutha Kakade

Kungenye into ukuzithela ezithombeni ezingcolile ungahlosile, futhi kungenye ukuzibuka *ngamabomu*. Kuthiwani uma sekuwumkhuba? Ungalenzi iphutha—akulula ukugqashula kulo mkhuba. Ngokwesibonelo: Ake sithi izandla zakho ziboshwe

*Lapho uqhubeka
ubukela izithombe
ezingcolile, kuya kuba
nzima nakakhulu
ukugqashula kuzo*

ndawonye ngomucu owodwa kakotini. Ubungase uwuggashule kalula lo kotini ngokumane uhlukanise izandla. Kodwa ku-thiwani uma izandla zakho zithandelwe kaninginingi ngalowo kotini? Ukuggashula bekungaba nzima kakhulu. Kungokufanayo nangabantu abanomkhuba wokubukela izithombe ezingcolile. Lapho beqhubeka bezibuka, kuba yilapho beba imilutha ngo-kwengeziwe. Uma kwenzekile lokhu kuwe, ungaggashula ka-njani?

Qonda lokho izithombe ezingcolile eziyikho ngempela. Ziwumzamo kaSathane wokululaza lokho uJehova akudala ukuba kuhlonipheke. Ukuqonda lokhu ngezithombe ezingcolile kuyokusiza ukuba ‘uzonde okubi.’—IHubo 97:10.

Cabanga ngemiphumela.

Izithombe ezingcolile zibhidli-za imishado. Zibaqeda isithunzi abantu ababoniswa kuzo-na. Ziyamehlisa umuntu ozibukayo. Ngesizathu esihle, iBhayibheli lithi: “Unokuqonda lowo oboné inhlakelele wabe eseca-

ICEBISO

**Qiniseka ukuthi
i-computer yakho icushwe
ngendlela yokuba izingosi
zezithombe ezingcolile
zingavuleki. Gwema
nokuvula ama-e-mail
ongawazi ukuthi avela
kubani.**

sha.” (IzAga 22:3) Ngezansi, bhala isibonelo esisodwa senhle-kelele engase ikwehlele uma unomkhuba wokubukela izithombeme ezingcolile.

Yenza isinqumo esiwujuqu. Indoda ethembekile uJobe yathi: “Ngifungile ukuthi anginakulokotha ngibuke intombazane ngyikhanukele.” (Jobe 31:1, *Today's English Version*) Ngezansi ‘kunezifungo’ ezimbalwa ongazenza:

Ngeke ngyiyisebenzise i-Internet uma ngingedwa endlini.

Ngizoyivala ngokushesha yonke imiyalezo noma izingosi ezibonisa ubulili ingcaca.

Ngizoxoxa nomngane ovuthiwe uma ngiba nale nkinga futhi.

Sikhona yini esinye isinqumo esisodwa noma ezimbili ezingakusiza empini yakho nezithombe ezingcolile? Uma kunjalo, zibhale lapha.

Thandaza ngalolu daba. Umhubi wanxusa uJehova:

“Yenza ukuba amehlo ami adlule angakuboni okungenanuzo.” (IHubo 119:37) UJehova uNkulunkulu ufuna ukuba

»»» **engizokwenza!**

Ukuze ngingaziboni izithombe ezingcolile, ngizo-

Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami ngale ndaba

**“Ngaphambi kokuba ngifunde iBhayibheli,
ngake ngasebenzisa cishe zonke izidakamizwa
eziyingozi. Kodwa kuzo zonke izinto ezake
zangilutha, izithombe ezingcolile yizona
okwakunzima kakhulu ukugqashula kuzo. Usizo
lukaJehova kuphela olwenze ngakwazi
ukubhekana nale nkinga.” —UJeff**

uphumelele, futhi angakunika amandla ukuze ukwazi ukwenza okulungile!—Filipi 4:13.

Xoxa nothile. Ngokuvamile ukuthola umuntu ongamthulu lela isifuba kuyisinyathelo esibalulekile sokugqashula kulo mkhuba. (IzAga 17:17) Ngezansi bhala igama lomuntu ovuthiwe ongazizwa ukhululekile ukuxoxa naye ngalolu daba.

Qiniseka ukuthi *ungaphumelela* empini yakho yokugqashula ezithombeni ezingcolile. Empeleni, isikhathi ngasinye la pho uzigwema, usuke unqobe impi ebalulekile. Tshela uJehova ngokunqoba kwakho, futhi umbonge ngamandla akunike wona. Khumbula njalo ukuthi ngokugwema uhlupho lwezithombe ezingcolile, uthokozisa inhliziyo kaJehova!—IzAga 27:11.

UCABANGANI?

- Izithombe ezingcolile ziylulaza kanjani into ehloniphekile?
- Ungayisiza kanjani ingane yakini enenkinga yokubukela izithombe ezingcolile?

Chaza uhlobo lokuzilibazisa oluthanda kakhulu nokuthi kungani uluthanda kangaka.

Ake sithi kudingeka uchazele umfowenu noma udadewenu omncane ukuthi kungani kubalulekile ukugcina ukuzilibazisa kusendaweni yako. Ubungathini?

UKUKHULA KWAKHO NGOKOMOYA

9

*Kulezi zinto ezilandelayo, iyiphi oyithola
inzima kakhulu?*

- Ukutadisha iBhayibheli
- Ukuthandaza njalo kuJehova uNkulunkulu
- Ukuxoxa nabanye ngokholo lwami
(ikakhulukazi ontanga)
- Ukuqonda ukuhlakanipha kwezimiso zeBhayibheli

*Emgqeni ongezansi, bhala ukuthi imuphi
umgommo ongathanda ukuzibekela wona
mayelana nalesi sici esinzima kakhulu kuwe.*

Izahluko 34-38 zizokusiza ubone ukuthi unga-liqinisa kanjani ingokomoya lakhlo, uphile ngezimiso zeBhayibheli, futhi uzibekele imigomo eyokwenza ukuphila kwakho kube nenjongo.

Kungani kumelwe ngiphile ngezimiso zeBhayibheli?

Nisesikoleni nidla ukudla kwasemini namantomba-zane amabili njengoba kuqhamuka umfana osanda kufika.

“Ngicabanga ukuthi uMandla uyakuthanda ngempe-la,” kusho intombazane yokuqala kuwe. “Ngibona indlela akubuka ngayo. Amehlo akhe awasuki kuwe!”

“Uyaz’ ukuthini?” kuhleba intombazane yesibili njengoba incika kuwena. “Akanayo intombi!”

Nawe ubusukusolile lokho. Angithi kuthangi uMandla ukumemele ephathini ezoba kubo. Njengokulindelekile wenqabile, yize inhliziyo ibihahela ukuya.

Intombazane yokuqala iyakuphazamisa njengoba ucabanga.

Ithi: "Kuyishwa nje ukuthi mina senginesoka. Beningeke ngimyeke uMandla."

Ibe isikubuka, ididekile. Usuyazi ukuthi izothini.

Iyabuza: "Awusho, kungani unga joli?"

Uyawenqena lo mbuzo! Iqiniso liwukuthi nawe ungatha-nda ukuba nesoka. Kodwa utshelwe ukuthi kungcono ka-khulu ukulinda kuze kube yilapho usulungele ukushada ngaphambi kokuba uthandane nothile. Ukube nje bekunge-nenxa ye- . . .

"Kungenxa yesonto lakho?" kubuza intombazane yesibili.

'Hawu, yaze ngani ukuthi ngicabanga lokho nami?' uzica-bangela wedwa.

"Wena uhlale ukhulumma ngeBhayibheli, iBhayibheli, iBha-yibheli," ikuchwensa. "Kanti uyoze uzijabulise nini?"

KWAKE kwenzeka wagconwa ngoba uzama ukuphila ngezimi-so zeBhayibheli? Uma kunjalo, hleze wazibuza ukuthi kukhona yini okukuphuthelayo. Intombazane okuthiya uDeborah yazi-zwa kanjalo. Iyakhumbula: "Izimiso zeBhayibheli zazibonakala zingivalela ekhoneni. Ngangiyithanda indlela yokuphila yaba-ngane bami basesikoleni yokuzenzela abakuthandayo."

Ukubhekana Namaqiniso

Akulona iqiniso ukuthi ngaso sonke isikhathi sifunda ka-ngcono uma sifunda ngokuzibonela. Empeleni, kuwukuhla-kanipha futhi kuvumelana nemibhalo ukufunda emaphuthe-ni abanye, njengoba kwenza umhubi u-Asafa. Isikhathi esithile wayenomuzwa wokuthi izimiso zikaNkulunkulu zincishana inkululeko. Kodwa ukuhlola inkambo yalabo ababeshiye izi-dlela zikaNkulunkulu kwamenza wabhekana namaqiniso.

Kamuva u-Asafa waphetha ngokuthi ‘babesemhlabathini oshe-lelayo.’—IHubo 73:18.

Sinalokhu engqondweni, cabanga ngezinto ezishiwo intsha eyake yashiya izimiso zeBhayibheli yaziphatha kabi ngokobulili.

● ***Yiziphi izici ezathonya ukucabanga nezenzo zakho?***

UDeborah: “Esikoleni ngangibona zonk’ izingane zijola. Kwakuthi lapho nighleli nazo ngizibona ziqabulana futhi zigonna, ngibe nomona nesizungu. Ngangivame ukuchitha amahora amanangi ngiphupha ngomfana engimthandayo. Lokhu kwakungenza ngizizwe ngimfuna la lowo mfana.”

UMike: “Ngangifunda izincwadi futhi ngibukela izihlelo ezazitusa ubulili. Ukuxoxa ngobulili nabangane bami kwakunge-nza ngifise ukwazi okwengeziwe. Kwakuthi lapho nighlezi ngedwa nentombazane, ngicabange ukuthi singapotopotozana nayo kodwa singalali, ngangicabanga ukuthi ngingayeka noma nini.”

UBUWAZI ...

Kuthatha isikhashana ukonakalisa ubuhlolo bakho noJehova, kodwa kungathatha iminyaka ukubulungisa.

U-Andrew: “Nganginomkhuba wokubukela izithombe ezingcolile kuyi-Internet. Ngabe sengiqala ukubuhlaba utshwala. Ngangibuye ngiye emaphathini nentsha eyayingazihloniphi izi-ndinganiso zeBhayibheli zokuziphatha.”

UTracy: “Ngangazi ukuthi ukulala nomuntu ungashadile naye kubi, kodwa ngangingakuzondi. Ngangingahlosile ukulala nomuntu ngingakashadi, kodwa imizwa yan gehlula, nganga-be ngisacabanga. Okwesikhathi esithile ngangingenaso isaze-la.”

● ***Ingabe indlela owawuphila ngayo yayikwenza ujabule?***

UDeborah: “Ekuqaleni, ngangithi nje hawu, ngibonwa yini futhi kungijabulisa ukuthi ngase ngamukeleka kontanga. Kodwa leyo mizwa ayihlalanga isikhathi eside. Ngaqala ukuzizwa

**Ixhala lokujeziselwa ububi obenzile
alilimbi njengobuhlungu bokuzama
ukubufihla.** —UDonna

ngingcolile, ngephucwe ubumsulwa bami, ngingelutho. Ngazi-sola ngokuthi ngangilahle ubuntombi bami.”

U-Andrew: “Kwaya kuba lula ukwenza izifiso ezingalungile. Kodwa ngesikhathi esifanayo unembeza wami wawungidla futhi ngangidumele.”

UTracy: “Ukuziphatha okubi kwangiphuca ubusha bami. Ngangicabanga ukuthi mina nesoka lami sasiyophila kamnandi. Asizange. Sagcina sesizwisana ubuhlungu, sihluphana futhi siphathisana ngekhanda. Ngangikhala ezimathonsi embhedeni, ngifisa sengathi ngabe ngangenze izinto ngendlela ka-Jehova.”

UMike: “Ngaqala ukuba nomuzwa wokuthi kunengxene efile kimi. Ngazama ukungayinaki imiphumela izenzo zami eza-ba nayo kwabanye, kodwa ngehluleka. Kwangizwisa ubuhlungu ukuqaphela ukuthi ekufuneni kwami injabulo, ngangilima-za abanye.”

● ***Ungayeluleka uthini intsha ezibuzayo ukuthi izimiso zeBhayibheli azincishani yini inkululeko kakhulu?***

UTracy: “Phila ngezimiso zikaJehova futhi uzihlanganise nabantu abenza okufanayo. Yilo-kho okuyokwenza ujabule kakhu-lu.”

UDeborah: “Okwenzayo akugcini ngokuthinta wena wedwa. Kuyabathinta nabanye. Uma futhi ungazinaki izeluleko zikaNkulunkulu, uzolimala.”

U-Andrew: “Uma ungenakho okuhlangenwe nakho, ucabanga ukuthi indlela abaphila ngayo

ICEBISO

Cabanga indlela ongakuvi-kela ngayo ukuhlakanipha kwezindinganiso zeBhayibheli enganeni yakini encane. Ukukhuluma nge-zinkolelo zakho kuyindlela enamandla yokuzigxilisa enhliziyweni yakho.

**“Mina, Jehova, nginguNkulunkulu wakho,
Lowo okufundisayo ukuze uzuze.”**—Isaya 48:17.

• • • • • •

ontanga imnandi. Isimo sabo sengqondo sizosuleleka kuwe. Ngakho, bakhethe ngokuhlakanipha abangane. Thembela ku-Jehova, ngeke uzisole.”

UMike: “Phakathi kwezinto eziyigugu uJehova akunike zona, ukunike isithunzi nobumsulwa. Ukulahla lezo zipho ngoba nje wehluleka ukuzithiba kuwukuzehlisa isithunzi. Xoxa nabazali bakho nabanye abantu abavuthiwe ngezinkinga zakho. Uma wenza iphutha, sheshe ukhulume futhi ulilungise. Uma wenza izinto ngendlela kaJehova, uyothola ukuthula kwangempela.”

Izimiso ZeBhayibheli

—Zikuncisha Inkululeko Noma Ziyisivikelo?

UJehova ‘unguNkulunkulu ojabulayo,’ futhi ufuna ujabule nave. (1 Thimothewu 1:11; UmShumayeli 11:9) Izimiso

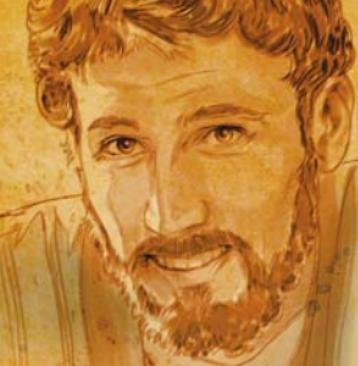
»»» engizokwenza!

*Ukuze ngiqonde ukuhlakanipha kwezindinganiso
zeBhayibheli, ngizo-*

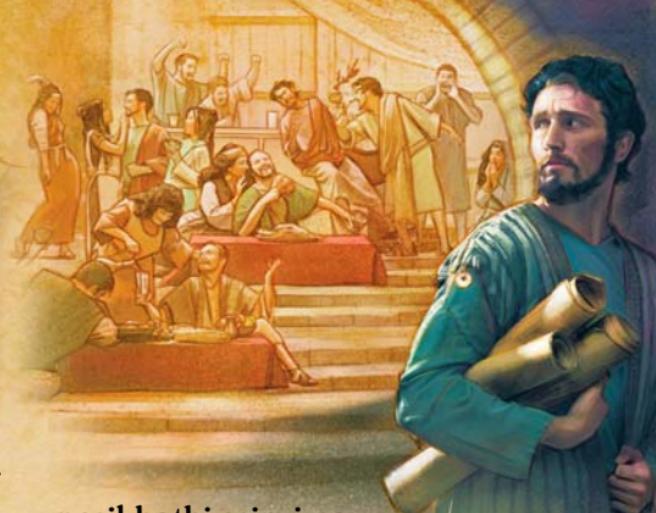
*Uma sengqala ukuhahela abantu abaphila ngezindinganiso
zezwe, ngizo-*

*Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

ISIBONELO ESIHLE

U-Asafa

U-Asafa ubhekene **nesikhathi esinzima** ekuphileni kwakhe. Ubona abantu abamzungezile bephula imithetho kaNkulunkulu kodwa bengajezi-swa! Ngenxa yalokho, uyazibuza ukuthi kuyasiza yini ukwenza umzamo wokujabulisa uNkulunkulu. Uthi: “Impela inhliziyo yami ngiyihlanzé ngeze nezandla zami ngizigezelé ize ngobumsulwa.” Kepha ngemva **kokucabanga nzulu** ngale ndaba, uyawushintsha umqondo. Uyabona ukuthi noma iyiphi intokozo etholwa ababi **ingeyesi-khashana** nje kuphela. Uphetha ngaliphi u-Asafa? Uhla-belelela uJehova: “Ngaphandle kwakho anginakho okunye ukujabula emhlabeni.” —IHubo 73:3, 13, 16, 25, 27.

Mhlawumbe kuke kwenzeka nawe wazibuza ukuthi kunanzuzoni ukuphila ngezindinganiso zikaNkulunkulu. Kodwa yenza njengo-Asafa, ubheke **ngalé kwalokhu okubonayo**. Cabanga ngesimo salabo abangazange bayinake imithetho kaJehova. Ingabe *ngempela* banokuthula? Ikhona yini imfihlo yenjabulo abayitholile abangayitholalinga labo abathembekile kuNkulunkulu? Ngemva kokucabangisisa ngale ndaba, cishe uyofuna ukwenanelamazwi ka-Asafa: **“Ukusondela kuNkulunkulu kuhle kimi.”**

—IHubo 73:28.

*Izimiso
zeBhayibheli
azikuncishi
injabulo;
ziyakuvikela*

eziseBhayibhelini zizuzisa wena. Yiqiniso, ungazibheka njengezikuncisha inkululeko. Kepha eqinisweni izimiso zeBhayibheli zokuziphatha zifana nebhande leshlalo semoto elikusizayo likuphephise engozini.

Ngokuqinisekile ungaletthemba iBhayibheli. Uma ukhetha ukuphila ngezimiso zalo, ngeke ugcine ngokujabulisa uJehova kuphela kodwa nawe uyosizakala.—Isaya 48:17.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ungaba umngane kaNkulunkulu. Yizwa ukuthi kanjani.*

UCABANGANI?

- Uma kuziwa emiphumeleni yokungayilaleli imithetho kaNkulunkulu, kungani *kungekuhle* ukufunda ngokuzibonela?
- Ufundani kokushiwo uDeborah, uMike, u-Andrew noTracy?
- Yini engenza abanye babheke izindinganiso zeBhayibheli njengezincishana inkululeko, kodwa kungani ungahlakaniphile lowo mbono?

Ngingaba kanjani umngane kaNkulunkulu?

Ngemva kwento ebuhlungu eyehlela uJeremy, waqaphela ukubaluleka kokuba nobungane noNkulunkulu. Uyachaza, "Lapho ngineminyaka engu-12, ubaba wawushiya umkhaya wakithi. Ngobunye ubusuku ngangithandaza ngisembhedeni, ngicela uJehova ukuba enze ubaba abuye."

Eselahle ithemba, uJeremy waqala ukufunda iBhayibheli. Lapho ebona iHubo 10:14, wathinteka kakhulu. Leli vesi lithi ngoJehova: "Ovelelwe yishwa, intandane, uzinikela kuwe. Wena ubé ngumsizi wakhe." UJeremy uthi: "Ngezwa sengathi uJehova ukhuluma nami ungitshela ukuthi ungu-msizi wami; unguBaba. Yimuphi ubaba ongcono engingaba naye ongedlula yena?"

KUNGAKHATHALISEKI ukuthi usesimweni esifana nesika-Jeremy noma cha, iBhayibheli libonisa ukuthi uJehova *ufuna* ube umngane wakhe. Empeleni lithi: ‘Sondela kuNkulunkulu, naye uyo sondela kuwe.’ (Jakobe 4:8) Cabanga ngalokho okushiwu yila mazwi: Nakuba ungenakumbona uJehova uNkulunkulu—futhi engeyena nhlobo untanga wakho—uku-cela ukuba ube umngane wa-khe!

UBUWAZI ...

Ukuthi uyayifunda le ncwadi futhi uyasilandela iseluleko sayo esisekelwe eBhayibhelini, kubonisa ukuthi uJehova unesi-thakazelo kuwe.

—Johane 6:44.

Kodwa ubungane noNkulunkulu buzodinga wenze umzamo. Ngokwesibonelo: Uma unesitshalo, uyazi ukuthi asizikhuleli. Ukuze sikhu-le kahle, kudingeka usiche-lele njalo futhi usibeke enda-weni efanele. Kungokufanayo nangobungane noNkulunku-

lu. Yini engasiza ekukhuliseni lobo bungane?

Ukubaluleka Kokutadisha

Ubungane buhilela ukuxhumana okukabili—ukulalela no-kukhuluma. Kunjalo nangobungane noNkulunkulu. Ukufun-da nokutadisha iBhayibheli kuyindlela esilalela ngayo lokho uNkulunkulu akushoyo kithi.—IHubo 1:2, 3.

Njengesitshalo, ubungane noNkulunkulu budinga ukunakekelwa ukuze bukhule

Ngesikhathi ngisemncane, ngangiyiphindaphinda imithandazo yami. Manje ngizama ukuthandaza ngezinto ezinhle nezimbi zosuku ngalunye. Njengoba izinsuku zingefani, lokhu kungenza ngingaphindaphindi izinto ezifanayo.

—U-Eve

Kuyavunywa, ukutadisha kungase kungabi into oyithandayo. Intsha eningi incamela ukubukela i-TV, ukudlala, noma ukuzihlalela nabangane. Kodwa uma ufunu ukuhlakule-la ubuhlobo noNkulunkulu, ayikho indlela elula. Kuzodingeka *umlalele* ngokutadisha iZwi lakte.

Ungakhathazeki kodwa. Ukutadisha iBhayibheli akudingekei kube isicefe. Ungafunda *ukukujabulela*—ngisho noma uzibheka njengomuntu ongathandi ukufunda. Into yokuqala okudingeka uyenze *ukubekela eceleni isikhathi* sokutadisha iBhayibheli. Intombazane okuthiwa uLais ithi: “Nginesimiso. Into yokuqala engiyenzayo uma ngivuka njalo ekuseni ukufunda isahluko esisodwa se-Bhayibheli.” UMaria, oneminyaka engu-15, unesimiso esihulkile. Uthi: “Ngifunda ingxenyana yeBhayibheli njalo ebusuku ngaphambi kokuba ngilale.”

Ukuze nawe uqale esakho isimiso sokutadisha, bheka ibhokisi ekhasini 292. Ngezansi bhala isikhathi ongachitha ngaso imizuzu engaba ngu-30 nje utadisha iZwi likaNkulunkulu.

ICEBISO

Uma ufundu amakhasi amane kuphela eBhayibheli ngosuku, uzoliqeda esikhathini esingangonyaka.

Ukuhlela isikhathi kumane kuyisiqalo nje. Uma usuqala ukutadisha, ungathola ukuthi akulula ngaso sonke isikhathi

➤ **hlola iBhayibheli lakho**

1. Khetha indaba eseBhayibhelini ongathanda ukuyifunda. Thandazela ukuhlakanipha ukuze uyiqonde.

2. Yifunde kahle. Ungajahi. Njengoba ufunda, kubone ngeso lengqondo okufundayo. Hilela izinzwa zakho: Zama *ukukubona* okwenzekayo, *yizwa amazwi* abantu, *hogela umoya*, *nambitha* ukudla, njalo njalo. Yenza indaba iphile engqondweni yakho!

3. Cabanga ngalokho osanda kukufunda. Zibuze imibuzo efana nelandelayo:

- Kungani *uJehova* afaka le *ndaba eZwinilakhe?*

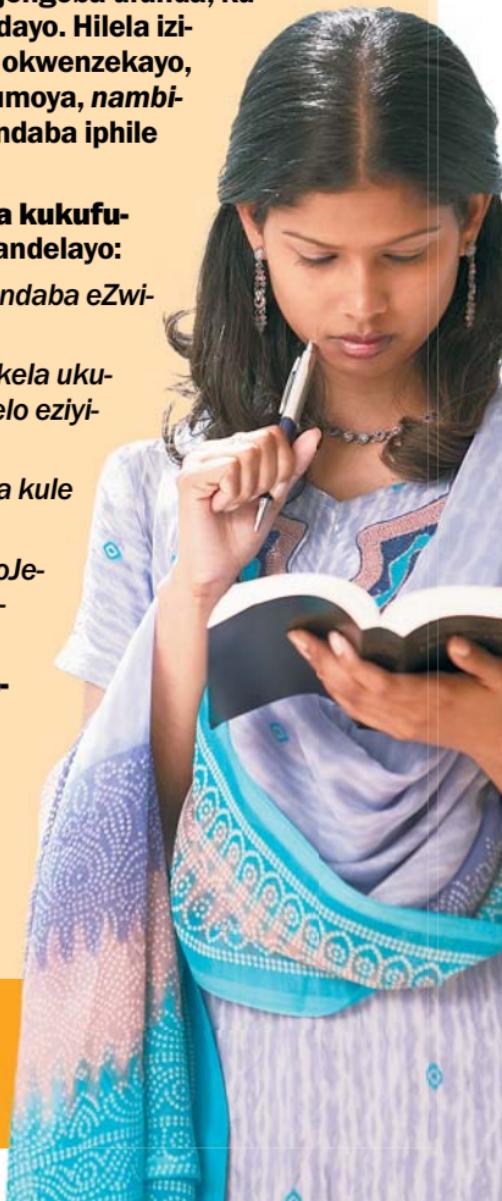
- *Yibaphi abantu abafanelekela ukulingiswa, yibaphi abayiziboneло eziyisixwayiso?*

- *Yiziphi izifundo engizifunda kule ndaba?*

- *Le ndaba ingifundisani ngoJehova nendlela enza ngayo izinto?*

4. Thandaza kafushane kuJehova. Mtshele izinto ozifunde lapho utadisha iBhayibheli nokuthi uhlela ukuzisebenzisa kanjani ekuphileni kwakho. Mbonge njalo *uJehova* ngesiphopho akuphe sona—iZwi la-khe, iBhayibheli Elingcwele!

“Izwi lakho liyisibani onyaweni lwami, nokukhanya endleleni yami.”—IHubo 119:105.

**“Bayajabula abaqaphela isidingo
sabo esingokomoya.”—Mathewu 5:3.**

ukufunda iBhayibheli. Ungase uvumelane noJezreel oneminyaka engu-11, owalibeka ngembaba, “Ezinye izingxenye ze-Bhayibheli zinzima futhi azimnandi.” Uma uzizwa kanjalo, ungayeki. Njalo lapho utadisha iBhayibheli zitshele ukuthi yisikhathi sokulalela umngane wakho, uJehova uNkulunkulu. Ekugcineni, ukutadisha iBhayibheli kuyoba okujabulisayo nokunomvuzo kuye ngomzamo owenzayo!

Umthandazo Usemqoka

Umthandazo yindlela esikhulumu ngayo noNkulunkulu. Cabanga indlela umthandazo oyisipho esimangalisa ngayo! Ungakhulumu noJehova uNkulunkulu noma nini. *Uhlale ekulungele ukukulalela. Ngaphezu kwalokho, uyafunu ukuzwa lokho ozokusho.* Yingakho iBhayibheli likukhuthaza: “*Kukho konke izicelo zenu mazaziwe nguNkulunkulu ngomthandazo nangokunxusa kanye nokubonga.*”—Filipi 4:6.

Njengoba lo mBhalo ubonisa, ziningi izinto ongakhulumu ngazo noJehova. Zihlanganisa izinkinga zakho nezinto ezikukhathazayo. Zingahlanganisa nokubonga. Awuze ungababonga yini abangane bakho ngezinto ezinhle abakwenzele zona? Ungenza okufanayo nangoJehova, okwenzele okuningi kakhulu kunanoma imuphi umngane.—IHubo 106:1.

Ngezansi bhala ezinye vezinto ombonga ngazo *wena uJehova.*

izinto ezibalulekile mazize kuqala

**Ingabe umataso kakhulu
ukuba uthandaze? Awuna-
so isikhathi sokutadisha
iBhayibheli? Ngokuvamile
kuya ngokuthi yini ohlela
ukuba ize kuqala.**

Zama lokhu: Thatha ibhakede ufake amatshe amakhulu phakathi. Ngemva kwalokho ligcwali se ngesihlabathi—ligcwale mfi. Manje usunebhakede eligcwele kokubili amatshe nesihlabathi.

Lithulule manje ibhakede, kodwa usigcine leso sihlabathi namatshe. Kuphinde lokhu obukwenzile, kodwa manje uqale ngesihlabathi: Gcwalisa ibhakede ngesihlabathi bese uzama ukufaka amatshe ebhakedeni. Sikhona isikhala? Lokhu kubangela ukuthi manje uqale ngokufaka isihlabathi.

Liyini iphuzu? IBhayibheli lithi: “Niqiniseke ngezinto ezibaluleke kakhulu.” (Filipi 1:10) Uma wenza izinto ezincane njengokuzilibazisa zize kuqala, ngeke ube nesikhathi sezinto ezinkulu ekuphileni kwakho—imisebenzi engokomoya. Kepha uma ulandela iseluleko seBhayibheli, uzothola ukuthi unaso isikhathi sezithakazelo zoMbuso nesokuzilibazisa okusesilanganisweni. Kuxhomeke ekutheni yini oyifaka kuqala ebhakedeni lakho!

Kumelwe ukuba nakanjani zikhona izinto ozesabayo nezikukhathazayo. IHubo 55:22 lithi: “Phonsa umthwalo wakho phezu kukaJehova, yena uyokusekela. Akasoze avumele olungileyo antengantenge.”

Kule migqa elandelayo, bhala noma yini ekukhathazayo ongathanda ukuyifaka emthandazweni wakho.

Izinto Obhekane Nazo

Kunesinye isici okungafanele usidebeselele ebunganini bakho noNkulunkulu. Umhubi uDavide wabhala: "Nambithani nibone ukuthi uJehova muhle." (IHubo 34:8) Ngesikhathi uDavide eqamba iHubo lika-34, wayesanda kubhekana nesimo esethusayo. Wayebalekela iNkosi uSawulu engumbulali—okuyinto eyamphazamisa emoyeni. Kodwa kwadingeka aphephele ezitheni zakhe ezingamaFilisti. Njengoba kwaku-bonakala sengathi ungaphansi kwethunzi lokufa, ngokuhlanipha uDavide wazenza umuntu ongaphilile engqondweni futhi wakwazi ukuphunyula.—1 Samuweli 21:10-15.

UDavide akazange athi usinde ngoba ehlakaniphile. Kunalokho, wayisa udumo kuJehova. Ekuqaleni kwehubo elithintwe ngenhla, wabhala: "Ngambuza uJehova, wangiphen-dula, wangikhulula kukho konke ukwethuka kwami." (IHubo

>>> **engizokwenza!**

Ukuze ngizuze okwengeziwe ekutadisheni kwami iBhayibheli, ngizo-

Ukuze ngithandaze njalo, ngizo-

Eningathanda ukukubuza umzali(abazali) wami ngale ndaba

34:4) Khona-ke, yilokho *ayebhekane nakho* uDavide okwenza wakhuthaza abanye ukuba ‘banambithe babone ukuthi uJehova muhle.’*

Ingabe kukhona obhekane nakho ekuphileni okufakazela ukuthi uJehova uyakhathalela? Uma kukhona, kubhale ngezansi. UKusikisela: Akudingeki kube into enkulu kakhulu. Zama ukucabanga ngezibusiso ezincane zosuku nosuku, ezi-nye zazo esingase sizithathe kalula.

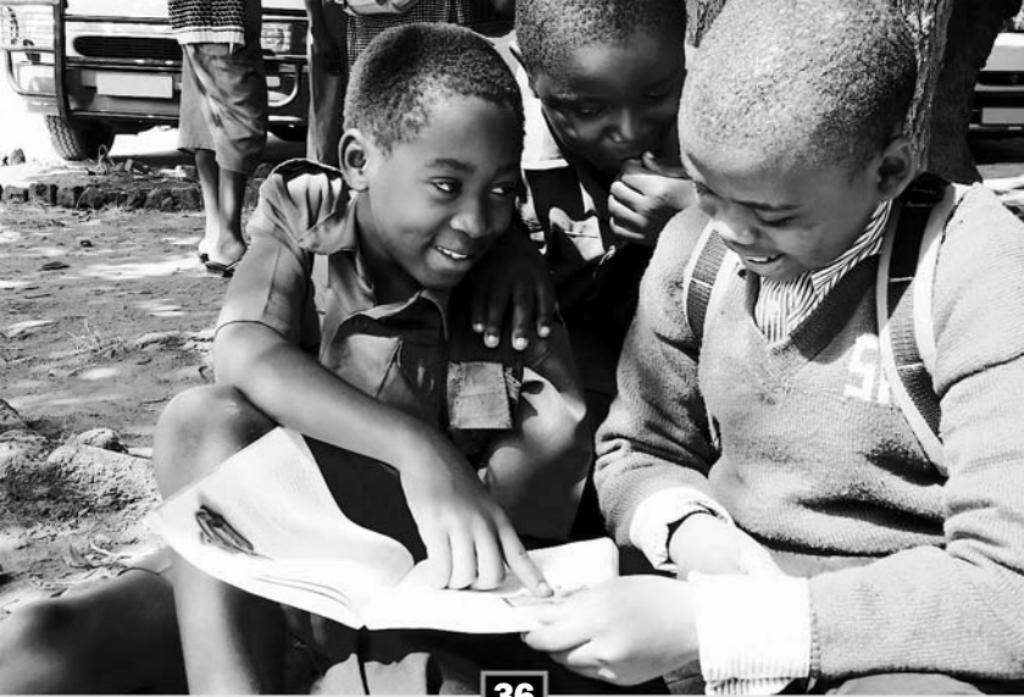
Mhlawumbe abazali bakho bakufundise iBhayibheli. Uma kunjalo, yisibusiso leso. Kepha kusadingeka uhlakulele ubungane *bomuntu siqu noNkulunkulu*. Uma ungakakwenzi lokho, ungasebenzisa amaphuzu akulesi sahluko ukuze uqale. UJehova uyoyibusisa imizamo yakho. IBhayibheli lithi: “Qhubekani nicela, niyophiwa; qhubekani nifuna, niyothola.” —Matthew 7:7.

* Amanye amaBhayibheli ahumusha inkulomo ethi ‘nambitha ubone’ ngokuthi “zitholele ngokwakho,” noma “kobhekane nakho, uzobona.” —Contemporary English Version, Today’s English Version, nelithi The Bible in Basic English.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ukuthola kunzima ukuxoxa nabanye ngoNkulunkulu? Funda ukuthi ungazivikela kanjani izinkolelo zakho.*

UCABANGANI?

- **Ungakwenza kanjani ukutadisha kwakho iBhayibheli kujabulise ngokwengeziwe?**
- **Kungani uJehova efuna ukulalela imithandazo yabantu abangaphelele?**
- **Ungayithuthukisa kanjani imithandazo yakho?**

36

Ngingalumelela kanjani ukholo lwami kuNkulunkulu?

***Yini engase ikwenze udonse
izinyawo ekuxoxeninofunda
naye ngokholo Iwakho?***

***Iyiphi indlela yokuxoxa
ngokholo Iwakho ongayi-
thola ilula kakhulu?***

***Bhala igama lengane ofunda
nayo esikoleniocabanga ukuthi
ingayilalela ingxoxo
yeBhayibheli uma ungayiqala.***

- Ukungabi nolwazi lweBhayibheli
- Ukwesaba ukuhlekwa
- Ukungazi ukuthi ungayiqala
kanjani ingxoxo

- Ukuxoxa nomfundu ngamunye
- Ukukhuluma phambi kwalo
lonke ikilasi
- Ukubhala indaba ngezinkolelo
zami ezisekelwe eBhayibhelini

.....

CISHE ingxoxo emayelana noNkulunkulu ayithandeki kango-ko kofunda nabo. Qala ingxoxo nganoma yini—ezemidlalo, izingubo noma abobulili obuhlukile—uyolibona isasasa abayo-ba nalo. Kodwa ake uphathe elithi Nkulunkulu, inkukhu inqu-nywa umlomo.

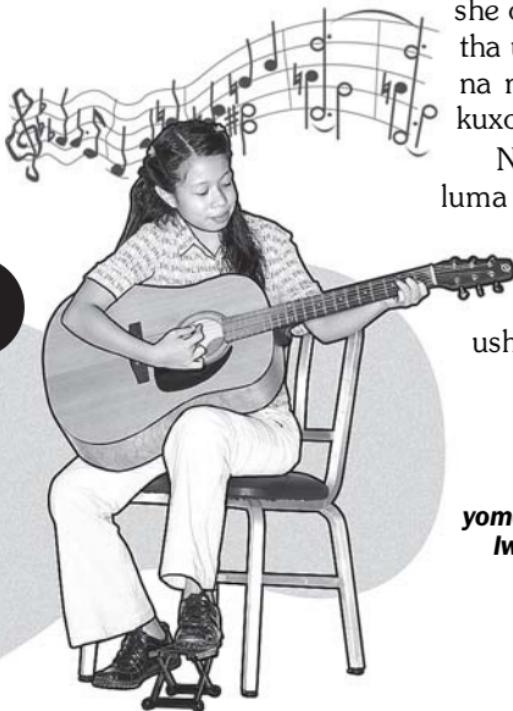
Akukhona ukuthi ontanga yakho abakholelwa kuNkulunkulu; intsha eningi *iyakholelwa* kuye. Ukuthi nje enye inama-hloni okuxoxa ngaye. ‘Akumnandi nje kwaphela,’ ingase icabange.

Wena-ke?

Uma ukuthola kunzima ukuxoxanofunda nabo ngoNkulunkulu, kuyaqondakala. Akekho othanda ukukhishwa inyumba-zane, ingasaphathwa eyokwenziwa inhlekisa! Kungenzeka yini lokho uma ukhuluma ngokholo lwakho? Yebo. Ngakolunye uhlangothi, ontanga yakho bangakumangaza. Abanigi babo bafunana nezimpendulo zemibuzo enjengokuthi: Liphokophe-lephi leli zwe? nothi, Kungani ligcwele izinkinga kangaka? Ci-

she ontanga yakho bangakhettha ukuxoxa nomuntu olingana nabo ngale mibuzo kuno-kuxoxa nomuntu omdala.

Noma kunjalo, ukukhuluma nontanga *ngenkolo* kungabonakala kunzima. Kodwa empeleni aku-dingeki kube sengathi ushiseka ngokweqile, kunga-

*Njengokudlala insimbi
yomculo, ukukhuluma ngokholo
lwakho kudinga ikhono—uma
uprakthiza, uyoshelela*

**“Isikole siyinsimu okuyithina kuphela
esingashumayela kuyo.” —U-Iraida**

dingeki nokuba ukhathazeke ngokusho into *ngokunembile*. Ukukhuluma ngokholo lwakho kuthi akufane nokudlala insimbi yomculo. Ingabe kunzima ekuqaleni? Cishe. Kodwa ngokuprakthiza kuya kuba lula, futhi nemizamo yakho iyoba nemiphumela emihle. Kodwa-ke uyiqala kanjani ingxoxo?

Ngokuvamile ungaqala ngento elula. Ngokwesibonelo, mhlawumbe lapho kuxoxwa ngendaba esematheni esikoleni, wena ungaveza umbono weBhayibheli ngayo. Noma ungazama ukuxoxa noyedwa ofunda naye ekilasini. Okulula kunalkho, ezinye izingane ezingamaKristu ziye zabeka izincwadi ze-Bhayibheli edeskini ukuze zibone ukuthi ayimkhangi yini othile ekilasini. Izikhathi eziningi uba khona okhangekayo bese kulan-dela ingxoxo!

Kulezi zindlela ezingenhla, iyiphi ongayizama wena?

Ikhona enye indlela oyicabangayo ongaxoxa ngayo ngo-kholo lwakhonofunda naye ekilasini? Uma ikhona, ibhale nge-zansi.

Ngezinye izikhathi umsebenzi wesikole ukunika ithuba lokufakaza ngokholo lwakho. Ngokwesibonelo, ungenzenjani uma kuphakama isihloko soku-ziphendukela kwemvelo? Unga-kumelela kanjani ukukholelwakho endalweni?

ICEBISO

**Qaphela isimo sakho
lapho ukhuluma ngezinko-lelo zakho. Uma
ubonakala unamahloni,
ungase uzimemele ukuhle-kwa ontanga. Kodwa uma
ukhuluma ngokuzethe-mba—ngendlela nabo
abangakhuluma ngayo
ngemibono yabo—cishe
bayokuhlonipha.**

**“Anginamahloni ngezindaba ezinhle;
eqinisweni, zingamandla kaNkulunkulu
ensindiso kuwo wonke umuntu
onokholo.”—Roma 1:16.**

• • • • •

Ukuvikela Indalo

“Lapho kuphakama indaba yokuziphendukela kwemvelo ekilasini, yayihlukile kukho konke engangikufundisiwe,” ku-sho osemusha okuthiwa uRyan. “Yabekwa njengetyiqiniso futhi kwangethusa lokho.” Intombazane okuthiwa uRaquel isho okufanayo. Ithi: “Ngesaba lapho uthisha wesifundo sezenhlalo ethi sizofunda ngokuziphendukela kwemvelo. Ngangazi ukuthi kwakuzodingeka ngichazele iklasi ukuthi ngimiphi kule ndaba.”

UBUWAZI ...

**Ngezinye izikhathi lapho
othisha becelwa ukuba
banikeze ubufakazi
bokuziphendukela
kwemvelo, bayehluleka,
futhi babone ukuthi le
mfundiso bayamukela
ngoba kuyiyona
abayifundiswa.**

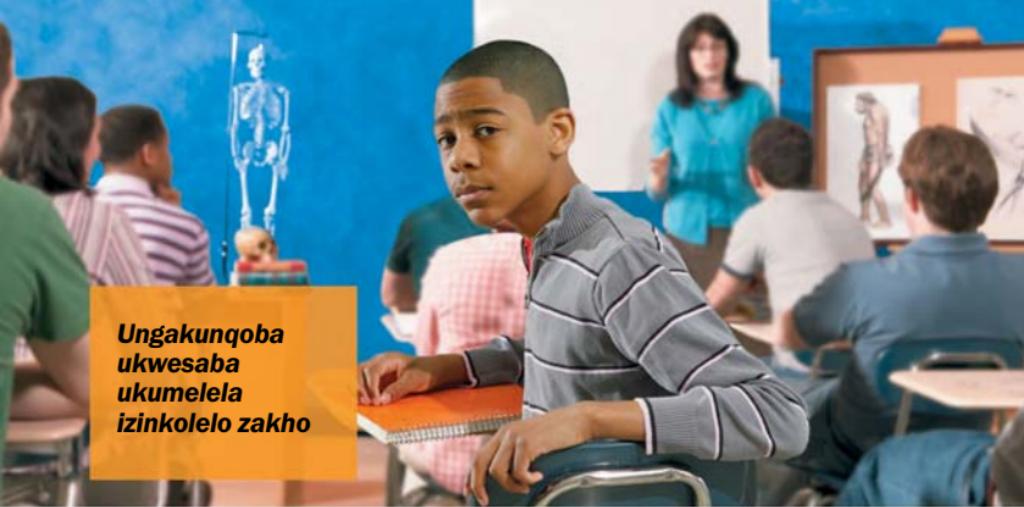
Uzizwa kanjani wena uma kuxoxwa ngokuziphendukela kwemvelo ekilasini? Ukhole-lwa ukuthi uNkulunkulu “wada-la zonke izinto.” (IsAmbulo 4:11)

Ububona yonk’ indawo ubufaka-

zi bezinto eziklanywe ngokuhlananipha. Kodwa izincwadi zesi-kole zithi ukuphila kwazivelela, kanti nothisha usho kanjalo. Ungubani-ke wena ukuba ungaphikisana “nabaziyo”?

Qiniseka, akuwena wedwa ozizwa ngale ndlela ngemfundiso yokuziphendukela kwemvelo. Iqiniso liwukuthi ngisho no-sosayensi abaningana abayamukeli. Othisha nabafundi abani-nji nabo abayamukeli.

Noma kunjalo, ukuze ukwazi ukumelela ukukholelwa kwa-kho endalweni, kudingeka wazi lokho okufundiswa iBhayibhe-li ngempela. Asikho isidingo sokuphikisana ngezinto iBhayibhe-li elingakhulumi ngazo ngokuqondile. Cabanga ngezibone-lo ezimbalwa.

**Ungakunqoba
ukwesaba
ukumelela
izinkolelo zakho**

Incwadi yami yesayensi ithi sekuyizigididi zeminyaka ukhona umhlaba nesimiso sikanozungezilanga. IBhayibheli lithi umhlaba nendawo yonke kwaba khona ngaphambi kosuku lokuqala lokudala. Ngakho, kungenzeka ukuthi sekuyiminyaka eyizigididi umhlaba nesimiso sikanozungezilanga ku-khona.—Genesise 1:1.

Uthisha uthi akunakwenzeka ukuthi umhlaba wadalwa ngezinsuku eziyisithupha. IBhayibheli alisho ukuthi izinsuku eziyisithupha zokudala zazingamahora angu-24 angokoqobo.

*Ekilasini kukhulunywe ngezibonelo eziningana zezi-
nguquko ezelwaneni nakubantu ezenzeka phakathi nesi-
khathi esithile.* IBhayibheli lithi uNkulunkulu wadala izinto eziphilayo “ngezinhlobo zazo.” (Genesise 1:20, 21) Aliwuseke-li umqondo wokuthi ukuphila kwaqala entweni engaphili noma ukuthi uNkulunkulu waqala inqubo yokuziphendukela kwe-mvelo ngengqamuzana eyodwa. Yize kunjalo, ‘uhlobo’ ngalunya lungaba nezinhlobo ezihlukahlukene. Ngakho, iBhayibheli livumela ukuba ushintsho lwenzeke phakathi ‘kohlobo’ olulodwa.

Kulokhu osekushiwo kulesi sahluko, ungaphendula kanjani uma uthisha noma umfundi ethi:

“Isayensi iye yakufakazela ukuthi siwumkhiqizo wokuziphendukela kwemvelo.”

“Angikholelwa kuNkulunkulu ngoba angimboni.”

Qiniseka Ngezinkolelo Zakho!

Uma ukhuliswa abazali abangamaKristu, ungase ukholelwе endalweni ngoba nje kuyilokho okufundisiwe. Kepha njengoba ukhula, ufunu ukukhulekela uNkulunkulu ‘ngamandla akho okucabanga,’ unesisekelo esiqinile sezinkolelo zakho. (Roma 12:1) Ngenxa yalokho, zibuze, ‘Yini mina engiqinisekisayo ukuthi ukhona uMdali?’ USam oneminyaka engu-14 ubheka umzimba womuntu. Uthi: “Unezinto eziningi futhi uyinkimbinkimbi futhi wonke amalungu awo asebenza kahle ngo-kubambisana. Akunakwenzeka ukuba umzimba womuntu waziphendukela!” UHolly oneminyaka engu-16 uyavuma. Uthi:

engizokwenza!

Ukuze ngiqale ingxoxo yeBhayibheli nengifunda naye ekilasini, nginga-

Uma ngibuzwa ukuthi kungani ngikholelwa kuMdali, ngiyothi

Engingathanda ukukubuza umzali (abazali) wami ngale ndaba

“Selokhu ngathola ukuthi nginesifo sikashukela, ngifunde okuningi ngendlela umzimba osebenza ngayo. Ngokwesibonelo, iyamangalisa indlela amanyikwe (pancreas)—isitho esincane esingemuva kwesisu—enza ngayo umsebenzi omkhulu wokugcina igazi nezinye izitho zisebenza.”

Ngezansi bhala izinto ezintathu ezikuqinisekisayo *wena* ukuthi ukhona uMdali.

1.
2.
3.

Asikho isidingo sokuzenyeza noma sokuba namahloni ngoba ukholelwa kuNkulunkulu nasendalweni. Uma ucabangela ubufakazi, kunengqondo impela ukukholelwa ukuthi thi-na bantu saklanya wa ngokuhlakanipha.

Ekugcineni, ukuziphendukela kwemvelo, hhayi indalo, okudinga ukholo olungenabufakazi—empeleni kufana nokuholelwa emilingweni kodwa uthi akekho umenzi wemilingo! Uma usucabangisisile ngale ndaba usebenzisa amandla akho okuqonda, uyozizwa uqiniseka ngokwengeziwe ngokumelela ukholo lwakho kuNkulunkulu.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Ubona ontanga bebhapathi-zwa. Ingabe usukulungele wena ukuthatha leso sinyathelo?*

UCABANGANI?

- Kungani kubalulekile ukuxoxa nabanye ngezinkolelo zakho?
- Yiziphi izinye izindlela ongabachazela ngazo kalula esikoleni ngokukholelwa kwakho endalweni?
- Ungakubonisa kanjani ukwazisa ngaLowo odale zonke izinto?—IzEnzo 17:26, 27.

Ingabe kufanele ngibhapathizwe?

Phawula le misho elandelayo ngokuthi iqiniso noma amanga:

Ubhapathizo luyimfuneko kumaKristu.

- Iqiniso
- Amanga

**Injongo eyinhloko yobhapathizo
ukukuvikela ungaweli esonweni.**

- Iqiniso
- Amanga

Ubhapathizo lukubeka ethubeni lokusindiswa.

- Iqiniso
- Amanga

**Uma ungabhapathiziwe, ngeke ulandise
kuNkulunkulu ngezenzo zakho.**

- Iqiniso
- Amanga

**Uma abangane bakho bebhapatizwa, kusho
ukuthi nawe usukulungele ukubhapathizwa.**

- Iqiniso
- Amanga

UMA uphila ngezimiso zikaNkulunkulu, uhlakulela ubungane naye, futhi uxoxa nabanye ngokholo lwakho, kulindelekile ukuba ucabange ngobhapathizo. Kodwa wazi kanjani ukuthi usilungele lesi sinyathelo? Ukuze sikusize upheendule lo mbuzo, masicabangele imibuzo engenhla oyiphawule ngokuthi iqiniso noma amanga.

UBUWAZI ...

**Ubhapathizo luyingxenye
ebalulekile 'yophawu'
olukuphawulela insi-
ndiso.—Hezekeli 9:4-6.**

‘Nikelani imizimba yenu ingumhlatshelo ophilayo, ongcwele, owamukelekayo kuNkulunkulu, inkonzo engcwele ngamandla enu okucabanga.’—Roma 12:1.

• • • • • •

● ***Ubhapathizo luyimfuneko kumaKristu.***

Iqiniso. UJesu wayala ukuba abafundi bakhe babhapathizwe. (Mathewu 28:19, 20) Empeleni, naye uJesu wabhapathizwa. Ukuze ulandele uKristu, kudingeka ubhapathizwe uma usukhule ngokwanele ukuba uzenzele leso sinqumo futhi unesifiso esiqotho sokubhapathizwa.

● ***Injongo eyinhloko yobhapathizo ukukuvikela ungaweli esonweni.***

Amanga. Ubhapathizo luyisibonakaliso sasobala sokuzinikezela kwakho kuJehova. Ukuzinikezela kwakho akuksina isivumelwano esingathi shu esikuvimbela ukuba ungazenzi izinto ofisa ukuzenza. Kunalokho, unikezela ukuphila kwakho kuJehova ngoba *ufuna* ukuphila ngezimiso zakhe.

● ***Ubhapathizo lukubeka ethubeni lokusindiswa.***

Iqiniso. IBhayibheli lithi ubhapathizo luyisinyathelo esibalekile ukuze usindiswe. (1 Petru 3:21) Kepha lokhu akusho ukuthi ubhapathizo lufana nokuthatha umshwalense ukuze uzivikele uma kungase kuvele inhlekelele. Ubhapathizwa ngoba uthanda uJehova futhi *ufuna* ukumkhonza phakade ngayo yonke inhliziyo yakho.—Marku 12:29, 30.

ICEBISO

Ngosizo lwabazali bakho,
thola umuntu ebandleni
ongakusiza ukuba
uthuthuke ngokomoya.
—IzEnzo 16:1-3.

**“Ukwazi ukuthi ngibhaphathiziwe
kwangisiza ngenza izinqumo
ezihlakaniphile, ngangathatha inkambo
eyayingangiholela ophathe.” —UHolly**

● ***Uma ungabhapathiziwe, ngeke ulandise
kuNkulunkulu ngezenzo zakho.***

Amanga. UJakobe 4:17 uthi: “Uma umuntu azi ukuthi angakwenza kanjani okuhle kodwa angakwenzi, kuyiso-no kuye”—kungakhathaliseki ukuthi ubhaphathiziwe noma cha. Ngakho, uma ukwazi okulungile futhi uvuthwe ngokwanele ukuba ucabange kanzulu ngokuphila kwakho, mhlawumbe sekuyisikhathi sokukhuluma ngale ndaba nomzali wakho noma omunye umKristu ovuthiwe. Uma wenza kanjalo, ungathola ukuthi ungathuthukela kanjani obhaphathizweni.

● ***Uma abangane bakho bebhaphathizwa, kusho ukuthi
nawe usukulungele ukubhaphathizwa.***

Amanga. Isinqumo sokubhaphathizwa kudingeka sisuke enhliziyweni yakho evumayo. (IIHubo 110:3) Kufanele ubhaphathizwe kuphela uma usuqonda ngokugcwéle ukuthi kuhile-lani ukuba omunye woFakazi BakaJehova futhi usuqiniseka

(Ighutshwa ekhasin 310)

►►► **engizokwenza!**

*Ukuze ngithuthukele ekubhaphathizweni, ngizothuthukisa
ukuqonda kwami lezi zimfundiso zeBhayibheli ezilandelayo:*

*Engingathanda ukukubuza umzali(abazali) wami
ngale ndaba*

imibuzo evame ukubuzwa ngobhapathizo

Lufanekiselani ubhapathizo? Ukucwiliswa nokukhushulwa emanzini kusho ukuthi usofile enkambweni yokuziphilela wena futhi manje usuphilela ukwenza intando kaJehova.

Kusho ukuthini ukunikezela ukuphila kwakho kuJehova? Kusho ukungabe usaziphilela wena, uthembisa ukwenza intando kaNkulunkulu ize kuqala kunakho konke okunye. (Mathe-wu 16:24) Kuyafaneleka ukuba uzinikezele kuJehova ngomtha-dazo kusasele isikhathi esithile ngaphambi kokuba ubhapa-thizwe.

Yini okufanele ngabe uyayenza ngokuphila kwakho nga-phambi kokubhapathizwa? Kufanele uphile ngokuvumelana neZwi likaNkulunkulu futhi uxoxe nabanye ngokholo lwakho. Kufanele uhlakulele ubungane noNkulunkulu ngokuthandaza nangokutadisha iZwi lakhe. Kufanele ukhonze uJehova ngoba uzikhethelo wena—hhayi ngoba uphoqwa abanye.

Ingabe ikhona iminyaka yobudala ebekiwe okufanele ubhapathizwe uma usuyifinyelele? Iminyaka yobudala ayisona isici esibalulekile. Yize kunjalo, kufanele ube mdala ngo-kwanele—futhi uvuthwe ngokwanele—ukuba uqonde okushiwo ukuzinikezela.

Kuthiwani uma ufunu ukubhapathizwa kodwa abazali bethi kufanele ulinde?

Mhlawumbe bafuna ufunde okwengezi-we ngokuphila kobiKristu.

Sazise iseluleko sabo futhi usebenzise lesi sikhathi ukuze ukhulise ubunga-ne bakho noJehova.

—1 Samuweli 2:26.

Ingabe ucabangela ukubhaphathizwa?

Hlola intuthuko yakho ngokucabangela imibuzo na-maphuzu angezansi. Qiniseka ukuthi uyayifunda imiBhalo ekhonjiwe ngaphambi kokubhala izimpendulo.

Yiziphi izindlela obonisa ngazo njengamanje ukuthi uyamethemba uJehova?—IHubo 71:5.

Ubonise kanjani ukuthi amandla akho okuqonda aqeqeshelwe ukuhlukanisa okulungile kokungalungile?

—Hebheru 5:14.

Uthandaza kangaki?

Ingabe uyagwegwesa lapho uthandaza futhi imithandazo yakho yembulani ngothando Iwakho ngoJehova?—IHubo 17:6.

Bhala ngezansi noma yimiphi imigomo ongathanda ukuzibekela yona ngokuphathelene nemithandazo yakho.

Ulitadisha kangaki iBhayibeli?—Joshuwa 1:8.

Isifundo sakho somuntu siqu sihlanganisani?

Bhala ngezansi noma yimiphi imigomo ongathanda ukuzibekela yona ngokuphathelene nesifundo sakho somuntu siqu.

Ingabe inkonzo yakho inenjongo? (Ngokwesibonelo: Ungabachazela abanye izimfundiso zeBhayibheli eziyisisekelo? Ingabe uyaphindela kwababonise isithakazelo? Ingabe usebenzela ekuqhubeni isifundo seBhayibheli sasekhaya?) Yebo Cha

Uyaya na ensimini ngisho noma abazali bakho bengayi?
—IzEnzo 5:42. Yebo Cha

Bhala ngezansi imigomo ongathanda ukuzibekela yona ngokuqondene nenkonzo yakho.—2 Thimothewu 2:15.

Ingabe uya njalo emihlanganweni yokuKristu noma uyaqabukela uyile?—Hebheru 10:25.

Uhlanganyela ngaziphi izindlela emihlanganweni?

Ingabe uyaya emihlanganweni uma abazali bakho bengayi (uma bekuvumela ukuba uye)? Yebo Cha

Ungasho yini ukuthi ukuthokozela ngempela ukwenza intando kaNkulunkulu?—IHubo 40:8. Yebo Cha

Ungazibalula izigameko ezithile owamelana kuzo nethonya lontanga?—Roma 12:2.

Uhlela ukulugcina kanjani uthando Iwakho ngoJehova luqinile?—Jude 20, 21.

Ingabe uzomkhonza uJehova ngisho noma abazali nabangane bakho beyeka?—Mathewu 10:36, 37. Yebo Cha

**Njengomshado, ubhapathizo
luyisinyathelo esishintsha ukuphila
—akufanele luthathwe kalula**

(Isuka ekhasini 306)

ukuthi ukulungele ukuthatha lo mthwalo wemfanelo.—UmShumayeli 5:4, 5.

Isinyathelo Esishintsha Ukuphila

Ubhapathizo luyisinyathelo esishintsha ukuphila esiholela ezibusisweni ezingeni. Ngesikhathi esifanayo, luhambisana nomthwalo wemfanelo ongathí sina—wo-kuphila ngokuvumelana nokuzinikezela kwakho kuJehova.

Ingabe ususondele kulesi sinyathelo? Uma kunjalo, unesizathu esihle sokujabula. Ulinde-lwe ilungelo elikhulu kunawo wonke—ukukhonza uJehova ngenhlizyo yonke nokuphila ngendlela ebonisa ukuthi uzini-kezele ngempela kuye.—Mathewu 22:36, 37.

ESAHLUKWENI ESILANDELAYO *Funda indlela yokuzibekela imigomo ukuze usebenzise ukuphila kwakho ngokuhlakanipha.*

UCABANGANI?

- Kungani ubhapathizo luyisinyathelo esingathí sina kangaka?
- Yini engabangela osemusha ukuba asheshe kakhulu ukubhapathizwa?
- Yisiphi isizathu esingabangela osemusha enze ngokungahlakaniphi azindele ukuzinikezela nokubhapathizwa?

Ngizokwenzani ngokuphila kwami?

"Ekuqaleni, ngangingenandaba nekusasa. Kodwa njengoba isikhathi sokuphothula esikoleni sasisondela, ngaqaphela uku-thi ngase ngizophumela em-hlabeni wangempela, kudi-ngeke ngisebenze ngempe-la. Futhi ngibhekane nezi-nidleko zangempela."

—U-Alex

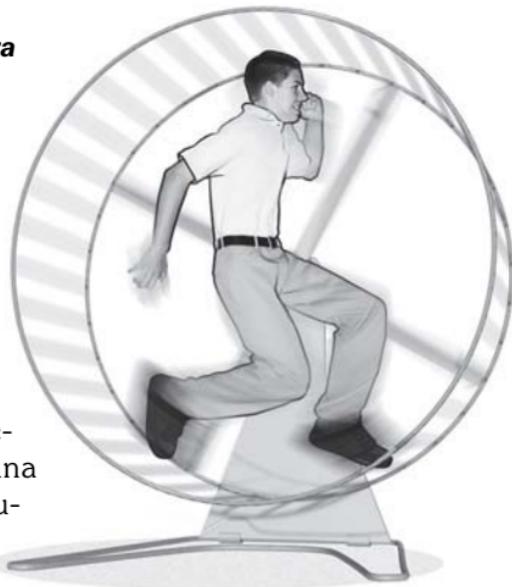
ZIBONE ngeso lengqondo uhlala uhambo oluzokuyisa kude nasekhaya. Cishe ungaqale ubheke ibalazwe ukuze ubone ukuthi iyiphi indlela engcono ongahamba ngayo. Kuyefana nangokuhlela ikusasa lakho. UMichael, insizwa ekhonza kwelinye lamahhovisi egatsha oFakazi Baka-Jehova, uthi: "Ziningi izinto ongakhetha kuzo." Ukhetha ka-njani ezintweni eziningi kangaka? "Kuya ngemigomo yakho," kusho uMichael.

Cabanga ngomgommo njengendawo oya kuyo. Ungase ungfiki lapho uya khona uma uzohambe uthilileka nje ungazi ukuthi wenzani. Kungcono kakhulu ukukhipha ibalazwe lakho bese uhlala ukuthi uzohamba ngamuphi umgwaqo, ngomqondo ongokomfanekiso. Ngokwenza kanjalo uyobe ulandela lesi siyalo esisencwadini yezAga 4:26: "Hlelemba indlela yo-nyawo lwakho." I-Contemporary English Version ihumusha le nkulumo kanje: "Yazi ukuthi uphokophelephi."

Eminyakeni ezayo uyokwenza izinqumo eziningi

**Ukuba nemigomo kuyokwenza
ungachithi amandla akho
entweni engakuyisi ndawo**

ezibalulekile ezipha-thelene nokukhuleke-la, umsebenzi, umsha-do, umkhaya nezinye izi nto ezibalulekile. Kuyoba lula ukukhetha kahle uma wazi ukuthi uphokophele-phi. Njengoba uhlela ofuna ukukwenza ekuphileni, ku-nesici esisodwa oku-nafanele neze ungasi-naki.

“Khumbula UMdali Wakho”

Ukuze ujabule ngempela, kumelwe ulalele amazwi enkosi ehlakaniphile uSolomoni: “Khu-mbula uMdali wakho usemu-sha.” (UmShumayeli 12:1, *Today's English Version*) Ngama-nye amazwi, izinqumo ozenzayo ekuphileni kufanele zibuswe isi-fiso sakho sokujabulisa uNkulunkulu.

UBUWAZI ...

**Amandla kagesi
angenza into esebenza
ngogesi isebenze.
Ngokufanayo, umoya
ongcwеле kaNkulunkulu
ungakwenza ufeze
okuningi enkonzweni
yakhe.—IzEnzo 1:8.**

Kungani kubalulekile ukuba lokhu kuze kuqala ekuphileni kwakho? Encwadini yesAmbulo 4:11, iBhayibheli lithi: “Uyakufa-nelekela, Jehova, yebo Nkulunkulu wethu, ukwamukela inka-zimulo nodumo namandla, ngoba wadala zonke izinto, nange-

“Ngiyabazisa kakhulu abazali bami. Intshiseko yabo engapheli enkonzweni, indlela abaye babhekana ngayo nezinkingga zomnotho, nesikhuthazo abanginikeza sona sokungenela inkonzo yesikhathi esigcwele, konke lokhu kuye kwaba nethonya elihle kimi.” —UJarrod

nxa yentando yakho zaba khona zadalwa.” Zonke izidalwa eziphilayo ezulwini nasemhlabeni kufanele zimbonge uMdali. Awubongi yini wena ngokuthi ukunikeze “ukuphila nomoya nazo zonke izinto?” (IzEnzo 17:25) Awuzizwa yini ubopheki-le ukuba ubuyisele okuthile kuJehova uNkulunkulu, ubonise ukuthi uyabonga ngazo zonke izinto akuphe zona?

Ngenxa yokuthi ikhumbula uMdali wayo, intsha eningi engoFakazi BakaJehova iye yangenela inkonzo yesikhathi esigcwele. Cabanga ngeminye yemikhakha yenkonzo ethaka-zelisayo engase ikuvulekele.

Ukuphayona. Amaphayona avamile achitha isikhathi esengeziwe enkonzweni. Ngokuqeleshwa nangokuhlangenwe nakho, alola amakhono awo njengabafundisi beBhayibheli.

Ukukhonza lapho kunendingeko enkulu khona. Abanye bathuthela endaweni enabamemezeli boMbuso abambalwa. Abanye bafunda olunye ulimi besebekhonza ebandleni eliseduze lalolo limi noma baze bathuthele kwelinye izwe.*

Inkonzo yezithunywa zevangeli. Amaphayona afaneleka-yo anempilo namandla aqeqeshelwa ukuyokhonza kwamanye

ICEBISO

Xoxa nabathile asebe-neminyaka eminingi besenkonzweni yesikhathi esigcwele. Thola ukuthi kungani bakhetha lo msebenzi nokuthi bazizwa bebusiseke kanjani.

* Bheka ibhokisi ekhasini 164.

➤ imigomo yami

Faka uqhwishi emigomweni ongathanda ukuzibekela yona. Sebenzisa isikhala osinikeziwe ukuze uhlele noma wakhe imigomo emisha.

Imigomo Yenkonzo

- Ukwandisa isikhathi engisichitha enkonzweni sibe amahora angu- ngenyanga
- Ukuhambisa izincwadi ezingu- ngenyanga
- Ukusebenzisa iBhayibheli lapho ngikhulumu ngokholo Iwami
- Ukwenza izimpindelo ezingu- ngenyanga
- Ukuqala isifundo seBhayibheli

Eminye imigomo:

.....

Imigomo Yokutadisha

- Ukufundwa amakhasi angu- eBhayibheli usuku ngalunye
 - Ukulungiselela imihlangano yamasonto onke
 - Ukuwaninga ngalezi zihloko ezilandelayo zeBhayibheli:
-
-

Imigomo Yasebandleni

- Ukuhendula okungenani kanye emhlanganweni ngamunye
- Ukuqala ingxoxo nomuntu omdala engithanda ukumazi ka- ngcono
- Ukuvakashela ilungu lebandla elikhulile noma eligulayo

Eminye imigomo:

Namuhla Umhla Ka-

Phinda ulubheke lolu hlu ngemva kwezinyanga eziyisithupha ubone ukuthi wenze kanjani ekufinyeleleni imigomo yakho. Yishintshe noma uyengeze uma kudingeka.

**“Ngivivinyeni,’ kusho uJehova wamabutho,
‘ukuthi ngeke yini nginivulele amasango
ezikhukhula asemazulwini empeleni
ngithululele phezu kwenu isibusiso kuze
kungabikho ukuswela.’ ”—Malaki 3:10.**

• • • • •

amazwe. Izithunywa zevangeli ziphila ukuphila okujabulisayo nokwanelisayo.

Inkonzo yaseBethel. Amalungu omkhaya waseBethel akhonza emahhovisi oFakazi BakaJehova. Kwamanye amazwe le nkonzo ihilela ukunyathelisa nokuthumela izincwadi zeBhayibheli.

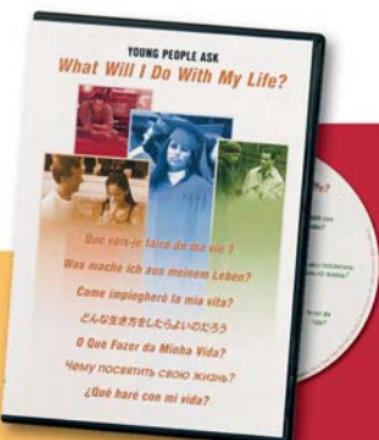
Inkonzo yamazwe ngamazwe. Izikhonzi ezikhonza kwanaye amazwe ziya kulawo mazwe ziyolekelela ekwakheni amaHholo OMbuso, amaHholo Omhlangano nezakhiwo zamagatsha.

Isikole Sokuqeleshela Inkonzo. Abadala nezinceku ezikhonzayo ezifanelekayo futhi ezingashadile baqeleshwa ezipindabeni zokusebenza kwenhlangano nokukhulumma obala. Abanye abathweswe iziqu bathola izabelo zakwamanye amazwe.

Ukuhlela Indlela Ozohamba Ngayo

Inkonzo yesikhathi esigcwele iwmgomomo oncomekayo futhi iletha izibusiso eziningi. Noma kunjalo, kuyoddingeka uhlele kusengaphambili. Ngokwesibonelo, zibuze, ‘Yiziphi iziphiwo namakhono enginawo engingazisekala ngawo?’

**Ukuze uthole amaphuzu engeziwe,
bukela i-DVD ethi “Young People Ask
—What Will I Do With My Life?”
Itholakala ngezilimi ezingaphezu kuka-30**

UKelly wayenomgomu ocacile wokuba iphayona, ngakho kwadingeka ahlele ngokuqondene nomsebenzi wokuziphili-sa. Uthi: "Kwadingeka ngikhetho okuthile okwakuzongivume-la ukuba ngizisekele enkonzweni yami."

UKelly wabhalisa ekilasini lokuqeleshela amakhono esikoleni esiphakeme. Lokhu kwamsiza wafinyelela umgomu wakhe oyinhloko. Uthi: "Ngangifuna ukuba senkonzweni yesikhathi esigcwele. Konke okunye kwakulandela ngemuva." UKelly uyajabula ngokukhetha akwenza. Uthi: "Nginomuzwa wokuthi kuyisinqumo esihle kunazo zonke engake ngazenza."

Cela Iziqondiso

Ukube ubuhamba endaweni ongayazi, ngokuhamba kwe-sikhathi cishe ubuyocela ukuyalelwa indlela. Unzenza okufanayo lapho uhlela ikuasa lakho. Thola uvo lwabanye. IzAga 20:18 zithi: "Ngokucebisana amacebo ama aqine."

engizokwenza!

*Ukuze ngithole injabulo eyengeziwe enkonzweni,
ngizokhulumu no-*

*Eningathanda ukukubuza umzali (abazali) wami
ngale ndaba*

Abazali bakho bawumthombo obalulekile wesiqondiso. Kodwa iseluleko ungasicela nakwamanye amaKristu avuthiwe akuphila kwavo kubonisa ukuhlakanipha kwaphezulu. "Bheka abantu abadala abayizibonelo ezinhle ebandleni lakini noma ezindaweni eziseduze," kusho uRoberto, oneminyaka eyevile kwengu-20, okhonza eBethel.

Ngaphezu kwanoma ubani omunye, uJehova uNkulunkulu ufunu ukukusiza wenze ukukhetha okuyokunika injabulo enku-lu ekuphileni. Ngakho mcele ukuba akusize 'uqhubeke uqonda ukuthi iyini intando yakhe' ngekusasa lakho. (Efesu 5:17) Kuzo zonke izici zokuphila kwakho, landela isiyalo esisencwadini ye-zAga 3:5, 6: "Thembela kuJehova ngayo yonke inhliziyo yakho, ungenciki kokwakho ukuqonda. Mqaphele kuzo zonke izindlela zakho, yena uyokwenza izindlela zakho ziqonde."

UCABANGANI?

- **Unamaphi amakhono?**
- **Ungawasebenzisa ngaziphi izindlela amakhono akho ukuze udumise uJehova?**
- **Yimuphi umkhakha wenkonzo yesikhathi esigcwelle okukhulunye ngawo kulesi sahluko owuthanda kakhulu?**

Yiziphi izithiyo ezingakuvimbela ekufinyeleleni imigomo yakho engokomoya?

Yiziphi izinyathelo ongazithatha ukuze unqobe lezo zithiyo?

isikhombo samashadi

ISIHLOKO

Ingabe Uyoba Umyeni Omuhle? **39**

IKHASI

Ingabe Uyoba Inkosikazi Enhle? **40**

Kwenzekani Ngempela Kamuva? **49**

Uhlelo Lokumelana Nokucindezela Kontanga **132-133**

Uhlelo Lokusebenzisa Imali Inyanga Ngayinye **163**

Ingabe Kufanele Ngiyohlala Kwelinye Izwe? **164**

Khuluma Nabazali Bakho! **189**

Lawula Intukuthelo Yakho **221**

Ingabe Ucabangela Ukubhapathizwa? **308-309**

Imigomo Yami **314**

*Kunokwaziswa okwengeziwe kuyi-Internet!
Iya ku-www.jw.org*

Ungakujabulela ukwaziswa okwengeziwe?
Ungaxhumana noFakazi Bakajehova engosini yabo ethi **www.jw.org**.